

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Petra Polanc

**Sodelovanje z otroki v kriznem centru skozi lečo pristopa,
utemeljenega na razumevanju travme**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2024

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Petra Polanc

**Sodelovanje z otroki v kriznem centru skozi lečo pristopa,
utemeljenega na razumevanju travme**

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Tadeja Kodele

Ljubljana, 2024

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem vsem **otrokom**, svojim učiteljem, s katerimi sem sodelovala v Kriznem centru za otroke Palčica. Skupaj smo »risali varne poti«, po katerih smo z roko v roki korakali. Naučili ste me več, kot me lahko literatura in teorija, za kar sem vam neizmerno hvaležna. Hvala, ker ste mi pokazali, da ljudje lahko premagujemo še tako težke življenjske situacije, če imamo ob sebi ljudi, kjer smo lahko »mi« z vsemi svojimi stiskami in viri moči, z ljudmi, s katerimi se počutimo VARNI. Bili ste navdih za pisanje moje diplomske naloge.

Hvala moji **mentorici Tadeji Kodele**, ki si vsakič znova verjela vame in mi stala ob strani skozi celoten študij socialnega dela. Hvala za podporo tudi takrat, ko so se mi »zamajala tla pod nogami«, ko sem se tudi sama srečala s travmatičnimi izkušnjami in izzivi. Hvala za vso predano dragoceno znanje.

Najlepše se zahvaljujem **vsem sodelujočim v raziskavi iz Kriznega centra za otroke Palček**, ki so mi predali še kako pomembne informacije, na podlagi katerih lahko skupaj z otroki soustvarjamo načine, da lahko znova zaživijo »v sedanjosti« in ne ostanejo ujeti »v preteklosti«. Skupaj zmoremo!

Zahvaljujem se tudi moji **družini**, da se lahko vedno znova vrnem v varno zavetje ne glede na to, kam me pelje življenjska pot.

Sodelovanje z otroki v kriznem centru skozi lečo pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

KLJUČNE BESEDE IN BESEDNE ZVEZE: razvojna kompleksna travma, preprečevanje retravmatizacije, otroci s travmatičnimi izkušnjami, nujni odvzem, KCO Palček.

Povzetek diplomskega dela

Odvzem otroka je eden izmed ukrepov zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji. Otroka se po izvedenem odvzemu lahko namesti tudi v krizni center. V Sloveniji sta trenutno ustanovljena dva krizna centra za otroke od 0 do 6 let, KCO Palčica v Grosupljem in novonastali KCO Palček v Mariboru. Otroci, ki v njiju bivajo, so bili v svojem življenju deležni številnih travmatičnih izkušenj, pogosto od svojih bližnjih, kar vpliva na njihovo vedenje in doživljanje sveta okoli sebe. Potrebujemo ljubeznive in sočutne odrasle, s katerimi se počutijo dovolj varno, da začnejo svoje izkušnje zapisovati na novo. Osrednja tema diplomskega dela je pristop, utemeljen na razumevanju travme, ki je nujen, da v procesu podpore in pomoči otroku ne povzročamo dodatnih travmatičnih izkušenj ali retravmatizacije. Strokovni delavci lahko s specifičnimi znanji s področja dela z otroki s travmatičnimi izkušnjami slednje podprejo, da se lahko razvijejo ter da travma ne ostane njihov trajni zapis, ki bi vplival na negativne izide v prihodnosti.

V diplomskem delu sem želela s pomočjo kvalitativne raziskave med zaposlenimi v KCO Palček raziskati, na kakšen način zaposleni prepoznavajo in razumejo travmatične izkušnje otrok, kako se nanje odzivajo, kako ozavešeni so glede pristopa, utemeljenega na razumevanju travme, in kakšno podporo bi še potrebovali za bolj kakovostno sodelovanje z otroki s travmatičnimi izkušnjami. Rezultati raziskave so pokazali, da ima KCO Palček kljub nepoznavanju pristopa, utemeljenega na razumevanju travme in nekaterih načinov delovanj, ki niso v skladu z njim, odlična izhodišča za uvedbo le-tega. Vseeno pa delovanje znotraj okvirov pristopa, utemeljenega na razumevanju travme, zahteva njegovo uvedbo na širši ravni (makro raven). Zaposlene namreč navajajo številne omejitve sistema ter podajo tudi predloge, s katerimi bi jim omogočili možnost bolj kakovostnega sodelovanja z otroki s travmatičnimi izkušnjami.

Collaboration with Children in a Crisis Centre through the Lens of Trauma-Informed Care

Keywords and phrases: developmental complex trauma, preventing retraumatization, children with traumatic experiences, emergency removal, Palček Crisis Centre.

Graduation Thesis Abstract

The removal of a child is one of the protective measures for safeguarding children from violence and neglect in Slovenia. After the removal, the child can also be placed in a crisis center. Currently, there are two established crisis centers in Slovenia for children aged 0 to 6: Palčica Crisis Centre in Grosuplje and the newly established Palček Crisis Centre in Maribor. Children residing in these centers have experienced numerous traumatic events, often at the hands of their close ones, which significantly impact their behavior and perception of the world around them. They need caring and compassionate adults who create a safe environment for them to begin rewriting their experiences. The central theme of this thesis is an approach grounded in trauma understanding. This approach is crucial to ensure that during the process of support and assistance, we do not cause additional traumatic experiences or retraumatization for the child. Skilled professionals with specific knowledge in working with children who have traumatic experiences can provide the necessary support, allowing these children to develop and preventing trauma from becoming a lasting imprint that negatively affects their future outcomes.

In my thesis, I aimed to explore how employees at Palček Crisis Centre recognize and understand children's traumatic experiences, how they respond to them, their awareness of trauma-informed approaches, and what additional support they need for more effective collaboration with children who have traumatic experiences. I observe that despite the lack of familiarity with the trauma-informed approach and some operational methods that do not align with it, Palček Crisis Centre has excellent foundations for its implementation. However, functioning within the framework of the trauma-informed approach necessitates its broader adoption at the macro level. Employees highlight several limitations within the system and also provide suggestions to enhance their ability to collaborate more effectively with children who have traumatic experiences.

PREDGOVOR

Na Fakulteti za socialno delo sem v 3. in 4. letniku praktični del študija opravila v KCO Palčica v Grosupljem, kjer sem se srečala z otroki s travmatičnimi izkušnjami. Ob sodelovanju z otroki, odvzetimi iz njihovega njim edinega poznanega okolja, sem pogosto naletela na vedenja, ki si jih nisem znala takoj razložiti in so se razlikovala od tistih, ki sem jih do takrat poznala pri otrocih z manj obremenjujočimi izkušnjami ali brez njih. Začela sem se spraševati, kako se na takšna vedenja ustrezno odzivati, da bi lahko otrokom omogočili kakovostnejše življenje tu in zdaj ter v prihodnosti. Skozi številne prebrane strokovne knjige in članke na temo travm pri otrocih, skozi študij socialnega dela in sodelovanja z mentorico, tako na fakulteti, kakor na učni bazi, sem izoblikovala svoj lasten okvir delovanja, utemeljen na razumevanju travme, katerega ustreznost so mi potrdili ali pa ovrgli otroci z besedami, vedenjem in spremembami v odnosu ter me s svojimi povratnimi informacijami neprestano učili ustreznosti mojega ravnanja. Zaradi izjemnih in čudovitih otrok, s katerimi sem sodelovala, izredne empatije, ki jo čutim ob njihovem doživljanju, ter nasmeha na obrazu ob njihovem občutku varnosti čutim potrebo po njihovi zaščiti v najboljši možni meri. Želim jim, pa četudi z raziskavo, zagotoviti boljše pogoje za življenje znotraj postopka zaščite otrok ob občutku varnosti in njihove neprecenljive vrednosti, ker si to prav zares zaslužijo. Tudi v organizaciji sem opazila, da se zaposlene zelo raznoliko odzivajo na travmatične odzive otrok, pri čemer sem se z nekaterimi ravnanji strinjala, z drugimi pa v precej manjši meri. Ob tem sem se spraševala, kako se otroci ob tako raznolikih sporočilih počutijo.

V diplomskem delu se osredotočam na pristop, utemeljen na razumevanju travme, ki pa v Sloveniji še ni sistematično vpeljan in upoštevan. Obravnavam ga v povezavi s sodelovanjem zaposlenih z otroki s travmatičnimi izkušnjami, starimi od 0 do 6 let, v novonastalem KCO Palček v Mariboru, drugem kriznem centru za otroke v Sloveniji. Prvotno sem želela raziskovati v KCO Palčica, kjer sem opravljala prakso, vendar je bilo o organizaciji v tistem trenutku že precej raziskanega, medtem ko v KCO Palček ni bila izvedena še nobena raziskava. Otroke s številnimi obremenjujočimi izkušnjami, ki so nameščeni v KCO Palček, država znotraj sistema zaščite otrok zavaruje tako, da jih zaradi izjemne ogroženosti odvzame iz ogrožajočega okolja.

Pristop, utemeljen na razumevanju travme, vključuje znanja o novem razumevanju travm v povezavi z možgani, umom in s telesom; znanja o razvojni kompleksni travmi in znanja s področja teorije navezanosti, katerih tem se dotaknem v teoretičnem delu. Omenjeni pristop povežem s socialnim delom, saj se mi zdi v naši stroki nujno, da ga ob sodelovanju z otroki upoštevamo. Pristop, utemeljen na razumevanju travme, temelji na razumevanju, kako travmatične izkušnje oblikujejo »lečo«, skozi katero otroci s travmatičnimi izkušnjami opazujejo svet okoli sebe in se nanj odzivajo na podlagi oblikovanih prepričanj, ki so jim do sedaj omogočila preživetje. Temeljno izhodišče je izogibanje retravmatizacije in povzročanju dodatne škode v sistemu zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem. Ob upoštevanju pristopa se lahko izognemo prenašanju travm iz generacije v generacijo in s tem prispevamo k vzpostavljanju varnejših odnosov, k družbi z manj težavami v duševnem zdravju in nasploh k bolj kakovostnemu življenju.

V drugem delu diplomskega dela predstavljam izvedeno kvalitativno raziskavo v sodelovanju z vsemi zaposlenimi (9) v KCO Palček, s katerimi sem izvedla intervjuje. Zanimalo me je, kako razumejo in prepoznavajo prisotnost travmatičnih izkušenj pri otrocih; na kakšen način se odzivajo na travmatične odzive/izkušnje otrok; ali poznajo pristop, utemeljen na razumevanju travme, in na kakšen način delujejo znotraj njega; na kakšen način jih lahko organizacija in sistem podpreta pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok in kakšne spremembe bi zaposleni potrebovali, da bi lahko bili pri svojem delu še bolj kompetentni. S pomočjo kvalitativne analize

ob koncu predstavljam rezultate in razpravo, znotraj katere dobljene rezultate povežem s številnimi teoretičnimi znanji.

Na koncu diplomskega dela na podlagi rezultatov zapišem tudi predloge za nadaljnje sodelovanje z otroki s travmatičnimi izkušnjami z upoštevanjem pristopa, utemeljenega na razumevanju travme v KCO Palček, dotaknem pa se tudi predlogov za spremembe na sistemski ravni.

KAZALO VSEBINE

1	TEORETIČNI UVOD	1
1.1	Sistem zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji.....	1
1.1.1	Od brezpravnega objekta do subjekta pravic.....	1
1.1.2	Ukrepi za preprečevanje nasilja in zanemarjanja otrok	2
1.1.3	Krizni center za otroke Palček.....	3
1.1.4	Vnovična travmatična izkušnja v postopku zaščite	4
1.2	Novo razumevanje travme pri otrocih v povezavi z možgani, umom in s telesom	5
1.2.1	Razvojna kompleksna travma ali skrita epidemija	9
1.2.2	Teorija in stili navezanosti.....	11
1.2.3	Prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih	13
1.3	Pristop, utemeljen na razumevanju travme	14
1.3.1	Povezava pristopa, utemeljenega na razumevanju travme in socialnega dela v okviru sodelovanja z otroki s travmatičnimi izkušnjami	17
1.3.1.1	<i>Varnost .....</i>	<i>17</i>
1.3.1.2	<i>Zaupanje .....</i>	<i>19</i>
1.3.1.3	<i>Sodelovanje in deljenje moči skozi spoštovanje ter upoštevanje otrokovega glasu .....</i>	<i>20</i>
1.3.1.4	<i>Perspektiva moči in možnost izbire s poudarkom na krepitvi moči.....</i>	<i>21</i>
1.3.1.5	<i>Onkraj vedenja – vedenje otroka kot komunikacija .....</i>	<i>22</i>
1.4	Krepitev odpornosti pri otrocih	24
1.5	Vzpodbuda kriznim centrom za otroke.....	27
2	FORMULACIJA PROBLEMA.....	29
2.1	Raziskovalna vprašanja.....	30
3	METODOLOGIJA	32
3.1	Vrsta raziskave	32
3.2	Teme raziskovanja	32
3.3	Merski instrument	32
3.4	Opredelitev enot raziskovanja – populacija	33
3.5	Zbiranje podatkov oziroma empiričnega gradiva.....	33
3.6	Obdelava in analiza empiričnega gradiva.....	35
4	REZULTATI.....	37
5	RAZPRAVA	68
5.1	Sklepi.....	86
5.2	Prispevek in omejitve raziskave.....	88

6	PREDLOGI	90
7	LITERATURA	92
8	PRILOGE	98
8.1	Smernice za intervju	98
8.2	Analiza podatkov	99
8.2.1	Odprto kodiranje	99
8.2.2	Osnovno kodiranje	218

Kazalo slik

Slika 1: Primer določitve enot kodiranja	35
Slika 2: Primer osnega kodiranja.....	36
Slika 3: Prikaz razumevanja in prepoznavanja travmatičnih izkušenj pri otrocih s strani zaposlenih v KCO Palček.....	68
Slika 4: Prikaz odzivanja zaposlenih na travmatične odzive otrok v različnih situacijah znotraj/izven okvira pristopa, utemeljenega na razumevanju travme	71
Slika 5: Prikaz najpomembnejših karakteristik pri sodelovanju z otroki s travmatičnimi izkušnjami v KCO Palček po mnenju zaposlenih.....	79
Slika 6: Prikaz prepoznane nezadostne podpore sistema in predlagane rešitve	83

Kazalo tabel

Tabela 1: Primer odprtega kodiranja	35

1 Teoretični uvod

1.1 Sistem zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji

V Sloveniji obstaja zakonska podlaga za ravnanje strokovnjakinj¹ znotraj sistema zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem. Kljub napredku in izboljšavam na področju pravic otrok znotraj sistema se dogaja, da je lahko otrok, ki bi moral biti središče odločitev za njegovo korist, spregledan oziroma je lahko vnovič travmatiziran zaradi vzporednosti in nepovezanosti pravnih pravil in postopkov. V nadaljevanju med drugim predstavljam tudi novonastali Krizni center za otroke² Palček, ki nudi kratkotrajne namestitve otrokom, ki so bili zaradi številnih izzivov v družini na podlagi ukrepov primorani zapustiti svoje domače okolje, kar je lahko že samo po sebi zanje travmatična izkušnja, če strokovnjaki ukrepa ne izvedejo s posebno občutljivostjo.

1.1.1 Od brezpravnega objekta do subjekta pravic

Munro (2011, str. 16–24) pravi, da so otroci ljudje, ne objekti, so pripadniki družine in skupnosti. Ker se otrok v procesu zaščite znajde v položaju z najmanj moči, je zelo pomembno, da se mu omogoči vplivati na lasten življenjski potek, da ni zgolj nekdo, ki le-tega opazuje. Kljub temu zavedanju Munro (2011, str. 16) ugotavlja, da se otroka dandanes pogosto še vedno ne upošteva kot človeka s človekovimi pravicami, predvsem s pravico, da je lahko udeležen v vseh postopkih, v katerih se o njem odloča skladno z njegovo starostjo in zrelostjo.

Najpomembnejši in prelomni pravni akt, ki je spodbudil pomembne sistemske ureditve na področju ustavnopravnih pravic otrok in tudi nov pogled na otroka kot subjekta pravic in dolžnosti, je Konvencija o otrokovih pravicah³ (Podreka in Tašner, 2019, str. 23).

Varovanje otrokove koristi je vodilno načelo Konvencije (Čižman, 2019, str. 60). Ob presoji največje koristi otroka sistemska pravna ureditev vključuje široko množico strokovnjakinj, ki morajo po dolžnosti preveriti vse okoliščine, v katerih otrok živi, in oceniti, ali so te zanj ustrezne (Podreka in Tašner, 2019, str. 28). Ob tem ima tudi otrok pravico do glasu in mnenja o svoji koristi, kar po Goršek (2016) pomeni »pot«, po kateri je mogoče priti do cilja, in »pot«, po kateri se podobni primeri razlikujejo med seboj. Le ob sodelovanju z otrokom lahko strokovnjaki delajo v njegovo korist (Čižman, 2019, str. 66–77). Podreka in Tašner (2019, str. 28–34) opredeljujeta, da ima otrokova korist prednost pred koristjo in pravicami staršev, če se

---

¹ Skozi diplomsko nalogo bom izmenjaje uporabljala žensko in moško spolno obliko, vendar opozarjam, da imam v mislih vse spole.

² V nadaljevanju KCO.

³ V nadaljevanju Konvencija.

ugotovi, da ti starševske vloge ne izvajajo otroku primerno. Če se nad otroki izvaja nasilje in zanemarjanje v domačem okolju, otrokova korist prevlada nad biološkimi vezmi.

1.1.2 Ukrepi za preprečevanje nasilja in zanemarjanja otrok

Nasilje v družini je opredeljeno kot vsaka uporaba fizičnega, psihičnega, spolnega in ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu ter zanemarjanje ali zalezovanje žrtve, pri čemer ni važno, koliko sta žrtev in povzročitelj stara, katerega spola sta in kakšne so njune osebne okoliščine, in tudi telesno kaznovanje otrok. Zanemarjanje pa je opredeljeno kot oblika nasilja, kjer povzročitelj nasilja opušča dolžno skrb za žrtev, ki jo potrebuje zaradi invalidnosti, bolezni, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin (Zakon o preprečevanju nasilja v družini, 2008, čl. 3).

Pogoj za izrekanje ukrepov za varstvo koristi otroka je ogroženost otroka, če je utrpel škodo na duševnem ali telesnem zdravju, razvoju ali premoženju; je možnost, da bo nastala; trenutna nezmožnost staršev poskrbeti za otroka zaradi številnih izzivov in možnost nastanka negativnih posledic v otrokovem psihosocialnem razvoju (Družinski zakonik, 2017, čl. 157).

Pod ukrepe za varstvo koristi otroka sodijo začasne odredbe, ukrepi trajnejšega značaja in nujni odvzem otroka, o katerih odloča sodišče. Naloga socialnega dela znotraj ukrepov je raziskovanje možnosti za mobilizacijo družine in drugih naravnih socialnih mrež, kjer je treba proučiti, ali je z družino možno vzpostaviti delovni odnos ter sodelovati znotraj okvira izvirnega delovnega projekta pomoči (Skupnost centrov za socialno delo Slovenije, 2022).

Pri izbiri ukrepa za varstvo koristi otroka je pomembno upoštevati dve omejitvi, in sicer, da naj bo izrečen ukrep, kjer bodo starši čim manj omejeni pri izvajanju starševske skrbi, in katerim se ne odvzame otroka, če ga je s tako izrečenim ukrepom mogoče dovolj zavarovati (Družinski zakonik, 2017, čl. 156).

Predlog za izdajo začasne odredbe na sodišču se izda, če je verjetno izkazana ogroženost otroka in ga je pred končno odločitvijo treba začasno zaščititi. Vrst začasnih odredb je veliko (na primer prepoved, omejitev in izvajanje stikov; preživljanje, vzgoja in varstvo otroka; prepoved približevanja; izselitev nasilnega člana iz skupnega stanovanja), vendar se bom na tem mestu osredotočila predvsem na odredbo, s katero otroka odvezamemo staršem in ga namestimo k drugi osebi, v krizni center, v rejništvo ali pa v zavod⁴. Sodišče to stori, če je otrok ogrožen in je mogoče le z odvzemom v zadostni meri zavarovati njegove koristi in če okoliščine primera

---

⁴ Zakon sistemsko na novo ureja delovanje zavodov, ki sedaj delujejo kot strokovni centri (Zakon o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju, 2020).

kažejo, da bodo starši po določenem času lahko spet prevzeli skrb za otrokovo vzgojo in varstvo. Podobno je z nujnim odvzemom, ki ga izvede center za socialno delo⁵, vendar gre pri njem za hudo ogroženost otroka in takojšnjo umaknitev iz ogrožajočega okolja (Skupnost centrov za socialno delo Slovenije, 2022). Šele po izvedenem nujnem ukrepu se izvede predlog za ukrep sodišču. CSD mora v 12 urah po odvzemu predlagati sodišču izdajo začasne odredbe, o tem pa mora sodišče odločiti v 24 urah. Če se to ne zgodi oziroma če je predlog zavrnjen, se otroka takoj vrne staršem (Družinski zakonik, 2017, čl. 168).

1.1.3 Krizni center za otroke Palček

Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2022–2030 (2022) predvideva širjenje mreže kriznih centrov, predvsem za otroke. Zaradi potrebe po ustanovitvi še enega KCO v Sloveniji se je marca 2023 v Mariboru odprl nov KCO, imenovan KCO Palček (Rižnar, 2023). Do ustanovitve je bil edini KCO v Sloveniji v Grosupljem, ki je bil leta 2007 odprt kot Hiša zavetja Palčica. Organizacija je bila ustanovljena zaradi potrebe po krizni namestitvi za najmlajše otroke, ki so bili do tedaj nastanjeni v bolnišnicah, kjer pa niso dobili dovolj čustvene podpore (Zorko, 2007).

KCO Palček je namenjen kratkotrajnim in varnim namestitvam otrok v predšolskem obdobju, in sicer v starosti od 0 do 6 let. Deluje 24 ur, vse dni v letu in je namenjen namestitvam do treh tednov, izjemoma tudi dlje. Namestitev zagotavlja varno bivanje največ desetim otrokom v primerih, ko CSD ali sodišče izvaja dejanja in ukrepe za zaščito otrok, ki se jih namesti izven matične družine. Namenjen je ogroženim otrokom, ki jih je iz najrazličnejših razlogov (nevzdržne razmere doma, psihično in fizično nasilje, spolne zlorabe, alkoholizem staršev, smrt staršev, zanemarjanje, bolezni staršev in podobno) treba nemudoma umakniti iz domačega okolja ter jim ponuditi zavetje. Glavni namen je zaščita otrok, nudenje pomoči v kriznih situacijah, kakovostna strokovna pomoč otrokom in njihovim družinam. KCO izvaja storitve prve socialne pomoči, osebne pomoči, sprejema in oskrbuje otroke ter pripravlja ukrepe za vrnitev v domače ali drugo okolje, ki nadomešča domače, prav tako pa sodeluje s CSD Maribor, pod katerega spada, z vzgojno-izobraževalnimi zavodi ali zavodi s področja zdravstva, s policijo ter z drugimi državnimi organi in organizacijami, pristojnimi za obravnavo otrok. Strokovni delavci KCO opravljajo tudi celostno skrb za otroka – skrbijo za nego, prehrano, nudijo zdravstveno oskrbo in psihosocialno podporo ter pomoč. Za otroke v KCO Palček skrbi pet strokovnih delavcev in štirje strokovni sodelavci, sodelujejo pa tudi s strokovno vodenimi

---

⁵ V nadaljevanju CSD.

prostovoljkami (CSD Maribor, b. d.; Hutter, 2023; Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023; Rižnar, 2023).

1.1.4 Vnovična travmatična izkušnja v postopku zaščite

V postopku zaščite otroka obstaja problem vzporednih in nepovezanih pravnih postopkov, kar pomeni, da je otrok pogosto lahko izgubljen v vrtincu le-teh in pravnih pravil (Filipčič, 2019, str. 55). Čeprav je včasih ločitev zaradi številnih okoliščin v družini nujna, je za otroka lahko zelo travmatična (Atwool, 2018, str. 29). Včasih lahko z odvzemom otroka strokovni delavci naredijo več škode kot dobrega, če tega ne izvedejo na načine, ki so razvoju otroka primerni in če niso dovolj občutljivi ter izobraženi na področju pristopa, utemeljenega na razumevanju travme. Ker se odvzem otroka ponavadi zgodi »kar naenkrat« in nepričakovano, je lahko zanj zelo stresen, saj ne razume pomena dejanj in se sprašuje, zakaj ga sedaj ti tuji ljudje poskušajo odpeljati stran od svojih staršev, kam gre, kaj se bo zgodilo, kako so starši in sorodniki ter koliko časa bo od doma. Zelo pomembno je predhodno sodelovanje z družino in varen odnos med strokovnjakom in staršem, saj bo ob odvzemu zelo pomemben odziv starša. Pogosto morajo v procesu podpore in zaščite otroci večkrat povedati, kaj se je zgodilo, kar vodi do retravmatizacije in občutka krivde. Prav tako doživijo številne izgube, kot na primer družino, hišne ljubljence, rutine in predmete, sosesko, vrtec in vse vključene tam ter celo svojo kulturo (jezik, religijo), kar lahko povzroči dodatni stres. Za otroke, stare od 0 do 6 let, je včasih odvzem od staršev lahko celo škodljiv, saj so popolnoma odvisni od svojih priljubljenih odraslih in ko so pod stresom, ne glede na to, kdo je njihov starš in kaj je naredil, občutijo močen instinkt »biti blizu« poznanemu odraslemu (Casy family programs, 2018). Otroci pogosto ne razumejo, da je bilo za njih doma prenevarno, saj je bilo to edino, kar so do sedaj poznali, in so se temu prilagodili. Odnos s staršem je namreč ključen za razvoj prisotnosti sebe (angl. *sence of self*), varnosti in zaupanja (The national Child Traumatic Stress Network, 2016).

Če odvzem ni izpeljan s posebno občutljivostjo, je lahko za otroka močno travmatičen in otrok lahko ob tem razvije posttravmatsko stresno motnjo⁶, ki se kaže kot vsiljive misli, nočne more, slike ločitve od staršev; izogibanje podobam (ljudem, situacijam, prostorom), ki jih spomnijo na dogodek; negativna prepričanja o drugih in sebi; spremembe v razpoloženju; problemi s koncentracijo in fizične bolečine. Otroci pogosto minimalizirajo predhodne travmatične izkušnje, ki jim jih povzročijo starši, razvijajo negativna prepričanja o njih in mislijo, da so jih

---

⁶ V nadaljevanju PTSD.

zapustili, ter oblikujejo slabo mnenje sami o sebi (The National Child Traumatic Stress Network, 2016).

Nujno je torej zavedanje strokovnjakinj, da otroci niso travmatizirani zgolj zaradi bolečih izkušenj znotraj družine, ampak tudi zaradi samega odvzema, ki je zanje lahko zelo travmatičen (Trivedi, 2019). Ravno zaradi omenjene teorije se po svetu trudijo razvijati pristope, ki bodo temeljili na razumevanju travme, s čimer bi omogočili tudi večjo kompetentnost ravnanja vseh vpletenih, da bi preprečili slabe izide (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 202).

1.2 Novo razumevanje travme pri otrocih v povezavi z možgani, umom in s telesom

Namen poglavja je predstaviti pomembno znanje za ravnanje v socialnem delu, ki travmo predstavlja širše, vključujoč razvoj možganov in njihovo delovanje. Prav tako travma ni zgolj psihološka, ampak je v veliki meri tudi fiziološka, kar pomeni, da jo ljudje čutimo znotraj telesa. Ne samo, da je znanje o travmi in njenih učinkih pomembno za razumevanje otrok, ampak lahko strokovnjakinjam pomaga pri podpori otroku, da okreva od obremenjujočih življenjskih izkušenj in zaživi v sedanjosti. V socialnem delu smo neprestano v stiku z ljudmi s številnimi izzivi, kar zahteva veliko mero razumevanja. V praksi smo socialni delavci deležni reakcij ljudi, ki jih včasih težko razumemo. Če na situacijo pogledamo z več zornih kotov, ob upoštevanju človekove preteklosti, ga lahko bolje razumemo v sedanjosti in začnemo z delom tu in zdaj. To je torej znanje za ravnanje, ki to razumevanje omogoča.

Travma po grško pomeni rana (Rozman, 2015, str. 33). Ni samo v enkratnem dogodku, ampak je lahko tudi posledica dolgotrajnega strahu in živčne napetosti. Do nje pride, ko silovit dražljaj preplavi otroka kot strela z jasnega in ga pusti spremenjenega ter ga odtrga od njegovega duha, telesa in duše. Otrok se počuti popolnoma nemočnega ali – po domače povedano – tako, kot bi mu nekdo spodmaknil tla pod nogami (Levine in Kline, 2018, str. 23). Po Van der Kolku (2014, str. 21) travma ni zgolj dogodek, ki se je zgodil nekoč, ampak je vtis, ki jo izkušnja travme pusti v človekovih možganih, umu in telesu, kar ima posledice na načine, kako se človeški organizem bori preživeti v sedanjosti. Po Levinu in Kline (2018, str. 11–24) pa so travmatični dogodki tisti, ki presegajo našo zmogljivost odzivanja, soočanja in širše, vsa izkustva, ki ostanejo nerazrešena, katerih posledice nepredelanih travm se kažejo na telesni, psihični in vedenjski ravni, pri čemer posledic pogosto ne povezujemo z dejavniki, ki so jih povzročili. Prav tako travma ni zgolj samo v dogodku sama po sebi, ampak je vpliv tega dogodka na naš živčni sistem, kar pomeni, da ni zgolj psihološka, ampak je predvsem fiziološka. Levine in Frederick (2015, str. 80–87) menita, da travmatski simptomi pravzaprav izhajajo iz energije, ki je ujeta

znotraj telesa in je bila namenjena boju in begu. Zaradi omenjenega nastanejo dolgoročne posledice, saj preostanek nerazrešene energije ostane ujet v živčnem sistemu, ker proces zamrznitve in prehod iz negibnosti v gibanje nista bila zaključena. Omenjena »preživetvena energija« pospeši bitje srca, preusmeri krvni tok od prebavnih in kožnih organov v velike gibalne mišice, da bi lahko pobegnili, zenice se razširijo, da lahko ljudje sprejmemo več informacij, kar nam omogoča obrambo in zaščito sebe ter svojih ljubljenih (Levine in Kline, 2018, str. 25). Levine in Kline (2018, str. 26–27) opisujeta, da je pri zamrznitvi telo videti negibno. Kljub temu pa je nujno zavedanje, da so fiziološki mehanizmi, ki so telo pripravili na beg, še aktivirani, vendar se mišice znajdejo v »šoku«, kar pomeni, da se v stanju nemoči skriva vitalna energija, ki čaka, da bo dokončala akcijo, za katero je bila poklicana. Da se ljudje izognemo travmatiziranosti, moramo odvečno energijo, ki se je mobilizirala za obrambo, nujno porabiti. Če tega ne storimo, bo ostala v nas kot nekakšen telesni spomin, ki bo lahko povzročal ponavljajoče se travmatske simptome. Če znanje preslikamo na sodelovanje z otroki, se pogosto zgodi, da jih kljub temu da je nevarnost minila, lahko nekaj preprostega spomni na prestano in natanko enaki alarmni signali znova preplavijo njihova telesa). Levine (2010, str. 31) poudarja, da travma ni duševna motnja, ampak je nekaj, kar se zgodi v telesu.

Ni nujno, da vsaka nevarnost in grožnja povzročita travmo. Obstaja pa splošno pravilo, da so težji in dalj časa trajajoči ali ponavljajoči se dogodki povzročitelji daljše travmatske reakcije z bolj negativnimi in dolgotrajnejšimi posledicami (Rozman, 2015, str. 35). Stopnja travmatiziranosti je odvisna od (Levine in Frederick, 2015, str. 44–47) dogodka samega (intenzivni in nenehni grozeči dogodki so največja nadloga!); življenjskega konteksta osebe v času dogodka (pomembna podpora družine in prijateljev!); posameznikovih telesnih značilnosti (starost osebe, raven fiziološkega razvoja in odpornost!); posameznikovih naučenih zmožnosti (dojenčki in mlajši otroci, ki nimajo izkušenj in veščin, ki bi jim omogočale se spoprijeti z grozečim položajem, so dovzetnejši!); posameznikovega občutka za lastno zmožnost spoprijemanja z grožnjo. Človeški možgani, um in telo se usmerjajo proti sodelovanju v socialnem sistemu, kar je naša največja preživetvena strategija oziroma ključ do uspeha (Van der Kolk, 2014, str. 168).

Najpomembnejša naloga možganov je, da nam omogočijo preživetje tudi v najbolj neugodnih situacijah. Psihološke težave se pojavijo, ko notranji signali ne delujejo, ko nas naš »notranji zemljevid« ne vodi tja, kamor bi nas moral, ko smo preveč paralizirani, da bi se premaknili, ko naša dejanja ne odgovorijo na naše potrebe in ko se naši odnosi zlomijo. Najmlajši del možganov je racionalni oziroma neokorteks, ki je odgovoren za kompleksne miselne veščine; za razumevanje, kako stvari in ljudje delujemo; za ugotavljanje, kako lahko dosežemo svoje

cilje; uporabljamo jezik; reflektiramo; z njimi predvidevamo, kaj se bo zgodilo, če se za nekaj odločimo; si organiziramo čas in rešujemo probleme ter načrtujemo. Pod njimi ležijo evolucionarno starejši možgani, ki so sestavljeni iz dveh delov, in sicer srednjega, ki ga imenujemo limbični sistem, ter spodnjega, poimenovanega plazilski možgani. Limbični sistem procesira spomine in občutja, plazilski pa so odgovorni za preživetje. Vsi trije se pri človeku začnejo postopoma razvijati od znotraj na ven in v najboljšem primeru delujejo v sozvočju. Plazilski možgani so odgovorni za vse, kar dojenček ob rojstvu lahko dela: je, pije, spi, joka, diha, urinira, čuti različno temperaturo, lakoto in tudi bolečino. Limbični sistem se začne razvijati po rojstvu otroka in je odgovoren za čustva, kar pomeni, da opozarja na nevarnost, sodi, kaj je prijetno in kaj strašljivo, ter je zelo pomemben za spopadanje z izzivi, povezanimi z življenjem v kompleksni socialni mreži. Razvija se z izkušnjami, kar pomeni, da kar koli se zgodi otroku, oblikuje njegovo čustveno in percepcijsko mapo sveta. Če se otrok počuti ljubljenega in varnega, se njegovi možgani specializirajo za raziskovanje, igro, sodelovanje ... Če se počuti prestrašenega in nezaželenega, pa se specializirajo za spopadanje z občutki strahu in zavrnitve. Najmlajši otroci se učijo o svetu z eksperimentiranjem s svojim okoljem, s premikanjem, prijemanjem, z ugotavljanjem, kaj se zgodi, če jokajo, se smeji ali protestirajo. Možgani se oblikujejo pozitivno ali negativno z interakcijami in odnosi (Treisman, 2017, str. 73). Van der Kolk (2014, str. 55–58) limbični sistem in plazilske možgane skupaj imenuje čustveni možgani, ki so »srce« živčnega sistema in delujejo tako, da se ljudje na grožnjo lahko odzovemo prej, preden se jo sploh zavedamo.

Van der Kolk (2014, str. 54–55) opozarja, da se ob vklopu možganskega alarmnega sistema avtomatično aktivira fizična energija za preživetje v najstarejšem delu možganov. Ko se ravno ti v nevarnosti aktivirajo, se izklopijo racionalni možgani, človeško zavedanje in telo pa pripravijo na boj, beg ali zamrznitev. Če je ta odziv uspešen in otroka reši pred nevarnostjo, se kmalu vrne k samemu sebi. Če pa je normalni odgovor na nevarnost blokiran (na primer ko je otrok ujet ali popolnoma odvisen od nasilnega starša), lahko možgani še vedno pošiljajo signale telesu, čeprav nevarnost ne obstaja več. Biti sposoben se v ogrožajoči situaciji premakniti ali narediti nekaj, da se zavaruješ, je kritičen dejavnik, ali bodo grozne posledice pustile dolgoročne rane ali ne.

Levine in Kline (2018, str. 23) pravita, da so ljudje s travmatičnimi izkušnjami travmatizirani predvsem zaradi načina, kako so dogodek/dogodke izkusili. Včasih se otroci obnašajo, kakor da dogodek ali okoliščine še trajajo, kakor da so obtičali v času, ko so se njihova telesa odzvala na nevarnost oziroma alarm, ki se je sprožil ob travmatičnih izkušnjah. Po drugi strani pa odrasli pogosto predpostavljajo, da so otroci premladi, da bi si kaj zapomnili (Vliegen, Tang in Meurs,

2023, str. 14). Levine in Kline (2018, str. 28–29) pravita, da čeprav se otroci morda dogodkov ne spomnijo, pa se jih spomni njihovo telo, kar je možno opaziti, ko njihova igra, vedenje in telesne težave razkrivajo njihovo prizadevanje, da bi obvladovali nove in zastrašujoče občutke v notranjosti. Sprašujeta se, zakaj naša telesa ne pozabijo in zakaj nismo svobodni, ko je grožnja že enkrat mimo. Nevrolog Antonio Demasio je ugotovil, da se čustva anatomsko vrisujejo v možgane, ker je to za preživetje nujno. To pomeni, da recimo čustvo strahu v možgane vtisne zelo specifična živčna verzija, ki ustreza specifičnim telesnim zaznavam različnih delov telesa. Nekaj, kar torej slišimo, vidimo, okusimo ali zavohamo, lahko izzove podobne telesne zaznave kot grožnja, ki je sicer že minila. Ob tem se znova zbudijo čustva neboljnosti, strahu in posnemajo tisto, kar se je zgodilo ob prvi nevarnosti. V času nevarnosti je imela sicer izkušnja strahu zelo pomembno vlogo, ker je telesu pomagala organizirati načrt za boj, beg ali zamrznitev, s čimer pa je omogočila, da bi se otrok čim prej umaknil pred nevarnostjo. Zdaj pa ravno ta podoben sprožilec izzove podoben strah, čeprav se otrok zavestno ne spominja prvotnega izvora. Kar pa ponavadi odrasli vidijo, je na videz nerazložljivo in nenavadno vedenje otrok. Govorica čutnih zaznav torej prihaja iz najglobljih kotičkov možganov, ki jim Levine in Kline (2018, str. 33) rečeta »telesni možgani«. Veliko strokovnjakinj pogosto poskuša pri človeku s travmatičnimi izkušnjami najprej spremeniti razmišljanje, s tem pa ignorirajo potrebo po varnosti znotraj telesa, saj šele ko se bo človek počutil dovolj varno, bodo te spremembe mogoče (Van der Kolk, 2014, str. 87).

Po Van der Kolku (2014, str. 79) je pomembno razumevanje simpatičnega in parasimpatičnega živčnega sistema. Prvi se odziva s čustvi, premakne kri po mišicah za hitro reakcijo, dvigne krvni tlak in pospeši utrip srca. Drugi pa ljudi umirja, zmanjšuje srčni utrip, sprošča mišice in jih vrne v normalno stanje. Simpatični sistem omogoča boj in beg, parasimpatični pa lahko povzroči tudi zamrznitev. Za dojenčke je lahko stresno že takrat, ko so lačni, ko jih zebe, ko jim je dolgčas ali ko slišijo glasne zvoke. V takšnih trenutkih jih lahko pomirijo njihovi starši, ki na njihove potrebe odgovorijo in s tem zmanjšajo stres ter anksioznost (Vliegen, Tang in Meurs, 2023, str. 31). V najboljšem primeru starši v varnem odnosu otroku pomagajo, da se pomiri, če pa mora otrok prositi za svoje življenje, ko zvečer leži v postelji in sliši, ko mati kriči, medtem ko jo pretepa oče; ko otroka starš zlorablja, pa ga je strah, da če bi kaj rekel, ga ne bi imel več rad, se ravnovesje živčnega sistema poruši (Van der Kolk, 2014, str. 85–86). Nekateri otroci začnejo ignorirati svoja telesna sporočila in kmalu tudi ne vedo več, kaj je varno in kaj ni. Na primer otrok, ki ga nikdar nihče ni pokril z odejo, ko ga je zeblo, je ta občutek potlačil. Če ne drugače, pa se to, kar otrok ignorira, pokaže na drugačen način – glavoboli, bolezni, astma, kronična bolečina v vratu in hrbtu, prebavne težave, migrene (Van der Kolk, 2014, str. 97–100).

Že dojenčki od rojstva dalje s pomočjo staršev ustvarjajo pomene s čutenjem telesnih zaznav, občutkov in dogajanja izven svojih teles. Potrebujejo sočutne in ljubeznive starše, saj lahko njihovi možgani začnejo le na ta način graditi spomine varnosti in zaupanja. Pomembno je torej aktivno (odzivno) starševstvo, kjer se starši neprestano odzivajo na potrebe svojih dojenčkov, s čimer pripomorejo, da njihovi otroci doživljajo manj stresa znotraj telesa, s tem pa preprečijo morebitne travmatične dogodke (Delahooke, 2022, str. 192–193).

1.2.1 Razvojna kompleksna travma ali skrita epidemija

Eden izmed mejnikov na področju razvojne kompleksne travme je študija o obremenjujočih izkušnjah v otroštvu⁷, ki je omogočila razumevanje odnosa med večkratnimi travmatičnimi dogodki v otroštvu in izidi v odraslosti v ZDA (Felitti idr., 1998, str. 254). Za škodljive in dolgoročne veljajo OIO, opredeljene kot potencialno travmatične izkušnje v prvih osemnajstih letih življenja, ki največkrat izvirajo iz družine (Kuhar, 2020, str. 83). Raziskovalci pogosto govorijo o »toksičnem stresu«, kjer gre za kronično prekomerno aktiviranje stresnega odziva (Kuhar idr., 2020, str. 2). V OIO študijah se največkrat meri 10 kategorij obremenjujočih izkušenj (osebne izkušnje – psihično, telesno, spolno nasilje; psihično in fizično zanemarjanje; disfunkcije v gospodinjstvu – nasilje med člani gospodinjstva, zasvojenosti odraslega v njem, duševne bolezni in kriminalna dejanja, razveza staršev, prekinitev stika med starši in otroki). V prvi študiji OIO, kateri so sledile številne druge po svetu, je bilo anketiranih več kot 17000 oseb v Južni Kaliforniji, rezultati pa so bili odmevni, saj so raziskovalci ugotovili, da so OIO zelo pogoste in povezane s težavami v fizičnem in psihičnem zdravju (debelost, fizična neaktivnost, depresija, prenašanje spolnih bolezni, kronični bronhitis, diabetes, bolezni srca, rak, bolezni ledvic) in tveganimi vedenji (kajenje, samomori, droge, alkoholizem), prav tako pa so povezane z neugodnimi izidi, kot je nižja stopnja izobrazbe in nižji materialni status kasneje v odraslosti (Felitti idr., 1998, str. 248–251).

V Sloveniji je bila prva študija OIO izvedena leta 2019 (Kuhar in Zager Kocjan, 2020, str. 509). Večina izmed 4940 anketiranih posameznikov (76,5 %) je imela vsaj 1/10 obremenjujočih izkušenj v otroštvu, 27,3 % je poročalo o štirih ali več takih izkušnjah, pri čemer je tveganje za neugodne izide v odraslosti precej visoko (Kuhar idr., 2020, str. 4). V večini so v otroštvu doživljali psihično in fizično nasilje, ki mu sledi čustveno in fizično zanemarjanje. O višjem številu OIO poročajo predvsem ženske, nižje izobraženi, tisti, katerih staršev so bili manj izobraženi, in tisti, ki so živeli v revnejših družinah. Ljudje s štirimi ali več OIO imajo v

---

⁷ V nadaljevanju OIO.

primerjavi s tistimi, ki jih niso doživeli, večje obete za razvoj številnih bolezni in vedenj, kot so različne zasvojenosti in samopoškodbeni vedenja (Kuhar idr., 2020, str. 6–7).

Razvojna kompleksna travma je pogosto spregledana in delo se tako pogosto usmeri v vedenjske težave otrok. V eni izmed študij, v katero je bilo vključenih 364 zlorabljenih otrok, je imelo 58 % otrok primarno diagnozo separacijske anksiozne motnje, 36 % diagnozo fobije, 35 % diagnozo PTSD, sledile pa so še diagnoze motnje pozornosti in hiperaktivnosti ter opozicionalno ključovalno motnjo (Van der Kolk, 2009, str. 2–3, kot navedeno v Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 209). Po Steele in Malchiodi (2012, str. 8) se organizacija The National Child Traumatic Stress Network zavzema za novo kategorijo – razvojno travmatsko motnjo, da bodo otroci lahko ustrezno zdravljeni (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 209). Pomembno je zavedanje, da PTSD in kompleksna razvojna travma⁸ nista isto. Mednarodna statistična klasifikacija bolezni in sorodnih zdravstvenih problemov 11 opredeli PTSD kot izpostavljenost izjemno nevarnemu ali grozljivemu dogodku ali pa so posamezniki temu priča in povzroča podoživljanje travme, izogibanje mislim in spominom na dogodek ter pretiran občutek ogroženosti (Svetovna zdravstvena organizacija, 2018, kot navedeno v Kuhar, 2020, str. 84). Pri kompleksni PTSD pa gre za trajne, ponavljajoče ali večkratne oblike izpostavljenosti travmi in poleg že omenjenih posledic sem sodijo še afektivna deregulacija, negativna samopodoba, občutki krivde in sramu, težave pri ohranjanju odnosov in občutenju bližine z drugimi (Svetovna zdravstvena organizacija, 2018, kot navedeno v Mešl, Drglin in Kuhar, 2021, str. 949).

Otroci z izkušnjo razvojne kompleksne travme so bili dolgotrajno ujeti in zapuščeni z občutki strahu ter v stanju toksičnega stresa, najverjetneje brez prisotnosti odzivne osebe, s katero bi se počutili varno. Takšne izkušnje se za nekatere otroke začnejo že med nosečnostjo njegove matere zaradi sovražnosti, strahu, toksičnega stresa in neodgovornosti (družinsko nasilje, izpostavljenost mame drogam in drugim substancam, spolna zloraba matere, verbalno nasilje, brezdomnost in podobno). Maternica je namreč otrokova prva »učilnica«, v kateri se otrok uči, kako je biti v odnosu in kako biti povezan z drugo osebo. Žal za večino otrok z izkušnjo razvojne kompleksne travme velja, da so ljudje (starši), ki bi morali biti vir udobja, varnosti in zaupanja, vir strahu, zlorabe, zavrnitve, bolečine in nevarnosti. Da otroci lahko preživijo in se zaščitijo, razvijejo številne preživetvene strategije, ki vključujejo tudi vedenja, s katerimi ohranjajo distanco, izključujejo druge ljudi, se izogibajo odnosom ali jih nadzirajo, da jih ne bi znova bolelo. Zaradi takšnih izkušenj strokovnjaku pri sodelovanju z otrokom ne bo pomagalo, če mu

---

⁸ V nadaljevanju kompleksna PTSD.

bodo rekli, da je z njim varen, saj še ne ve, kaj to pomeni. Varnost mora otrok najprej izkusiti (Treisman, 2017, str. 73–78). Razvojno kompleksno travmo lahko imenujemo nahrbtnik, ki ga otrok nosi skozi življenje (Vliegen, Tang in Meurs, 2023, str. 30).

1.2.2 Teorija in stili navezanosti

Navezanost je pogosto center razvojne kompleksne travme, zato jo Allen (2013) imenuje tudi »travma navezanosti« (Vliegen, Tang in Meurs, 2023, str. 36). Otrok je včasih postavljen pred težko nalogo, saj mora ostati lojalen svoji družini, kljub temu da se trenutno ta srečuje s številnimi izzivi, znotraj katere je otrok izpostavljen nepredvidljivim odzivom staršev. Brez družine pri tako zgodnji starosti namreč ne bi mogel preživeti. Otrok mora tako znotraj družine najti način, kako zaupati staršem, kako prevzeti nadzor v nepredvidljivih situacijah in moč, kjer je nemočen (Rozman, 2015, str. 125). Otroci imajo biološki instinkt, da se povežejo in praktično nimajo izbire. Ne glede na to, ali je starš ljubeč, skrben, oddaljen, občutljiv ali nasilen, bodo otroci razvili stil preživetja, utemeljen na zadovoljevanju vsaj nekaterih potreb (Van der Kolk, 2014, str. 113–117). Gre namreč za čustveno vez med otrokom in njegovim skrbnikom (Rozman, 2015, str. 108). Navezanost je torej prvi mehanizem, ki se v življenju sproži in je otrokova prva razvojna naloga, saj šele, ko ta doživi prvo varno navezanost, postane svoboden, da se loti druge – raziskovanja zunanjega sveta. Način navezanosti bo močno vplival na to, kako bo otrok stopal skozi življenje in predvsem, na kakšen način bo razvijal odnose z drugimi (Čaćinović Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 113).

V nadaljevanju predstavljam opise vzorcev navezanosti v otroštvu, pri čemer ne gre za opise posameznika, pač pa za opise odnosov, ki se razvijajo med otrokom in starši oziroma skrbniki. Poudarjam, da stile navezanosti ne predstavljam kot diagnoze, pač pa kot znanje za ravnanje, ki nam služi pri socialnem delu z družino (Čaćinović Vogrinčič in Mešl, 2019, 115). Obstajajo različni avtorji, ki različno poimenujejo in definirajo stile navezanosti. Sklicevala se bom na avtorje Bouwkamp in Bouwkamp (2014), Erzar in Kompan Erzar (2011), Rozman (2015) ter Vliegen, Tang in Meurs (2023).

Erzar in Kompan Erzar (2011, str. 18–20) predstavljata vzorce navezanosti po Ainsworth. Opisujeta vzorce varne navezanosti, vzorce nevarne navezanosti (vzorci izogibajoče navezanosti, vzorci rezistentne ali ambivalentne navezanosti). Opisujeta tudi vzorce dezorganizirane ali dezorientirane navezanosti, pri čemer se otroci vedejo brez načrta, spreminjajo svoj način vedenja in se staršem ob iskanju zavetja približujejo z glavo, obrnjeno v stran, ali svoje vedenje ustavijo v transu podobnem stanju. Ti otroci so bili pogosto žrtve

zlorabe ali pa nehumanega ravnanja ali pa starši enostavno niso zmogli odgovoriti na njihove potrebe.

➤ Vzorci navezanosti

○ Vzorci varne navezanosti

Prvi stik otroka s staršem se začne že v maternici. Ob rojstvu otrok prepozna jezik in glas svojih staršev, zapomni si njun vonj takoj po rojstvu in čez nekaj dni tudi vidi njun obraz. Otrok s staršem komunicira, preden ima na voljo besede, ob tem pa je zelo pomembna naloga staršev, da konstantno opazujejo in poslušajo majhne signale ter izraze svojega dojenčka preko telesa, obraza in glasu, kako se počuti in kaj od njih potrebuje (Vliegen, Tang in Meurs, 2023, str. 23–24). Otrok se nekje na polovici prvega leta začne navezovati na pomembno odraslo osebo in že pri osmih mesecih se začne kazati strah pred neznanci in joka, ko starši odidejo. V tem obdobju se otrok tudi začne navezovati na plišaste igračke ali odejice, s katerimi se potolaži ob odsotnosti staršev. Notranja varnost se torej razvije, ko otrok ve, da se bo starš vedno znova prikazal, vrnil in da bo vedno ob njem, ko mu bo hudo ali pa bo pod stresom. Ustvarjena je, ko se otrok počuti varno, tudi če starš za nekaj časa odide. Varno zavetje je tam, kjer se otrok počuti varnega, preden se bo pripravljen soočiti z življenjem izven njega in bo pripravljen raziskovati nove situacije ter nove odnose z drugimi ljudmi. Tesnejši je odnos med starši in otrokom, lažje otrok prenese ločitev od njih in raziskuje (Vliegen, Tang in Meurs, 2023, str. 35–42).

○ Vzorci preokupirane navezanosti

Otrok, ki je razvil vzorce preokupirane navezanosti, lahko sledi modelu »jaz nisem v redu, ti si v redu«. Pogosto se z namenom iskanja pozornosti in odobravanja oklepa staršev. Občutek ima, da ni vreden ljubezni, starši pa ga zaradi njegovega vedenja še bolj zavračajo, kar je za otroka še bolj stresno. Po odhodu staršev je otrok pogosto paničen, ko pa se ti vrnejo, jim skoči v objem, a se kljub temu zelo težko pomiri. Otrok pozablja na svoje potrebe in poskuša odgovoriti na potrebe staršev. Pogosto so to otroci staršev, ki pri izražanju čustev niso konsistentni, kar pomeni, da so včasih čustveno dostopni, včasih ne (Bouwkamp in Bouwkamp, 2014, str. 29–30 in Rozman, 2015, str. 112).

○ Vzorci plašljive navezanosti

Otrok sledi modelu »jaz nisem v redu in ti nisi v redu«. Ker se boji zavrnitve, se izogiba bližnjim stikom. Ker so starši pri tem stilu navezanosti pogosto nepredvidljivi, so lahko za otroka zastrašujoči. Starši so pogosto nedostopni in neodzivni ter ne omogočajo telesnega stika. Otrok ima občutek, da se v stiski ne more obrniti na nikogar. Boji se navezati na druge, prav tako pa

ob odhodu staršev ne pokaže čustev. Pogosto se igra sam (Bouwkamp in Bouwkamp, 2014, str. 30–31 in Rozman, 2015, str. 112).

- Vzorci odklonilne navezanosti

Otrok sledi modelu »jaz sem v redu, ti pa nisi«. Navzven kaže, da nikogar ne potrebuje, a v resnici ni tako, saj je bilo znanstveno dokazano, da čeprav ne kaže čustev, doživi močno fizično vznemirjenje. Želi si podpore in pozornosti, vendar tega ne pokaže. Pogosto se tak otrok hitro razjezi in se vede agresivno. Pri razvoju odklonilne navezanosti gre največkrat za starše, ki so izvajali psihično, fizično ali spolno nasilje (Bouwkamp in Bouwkamp, 2014, str. 31–33 in Rozman, 2015, str. 113).

- Vzorci ambivalentne navezanosti

Pri tem tipu navezanosti v določenih trenutkih otrok močno potrebuje pozornost staršev, se jih oklepa in izraža, da njihovo bližino potrebuje, kot pri preokupiranem stilu, naslednji hip pa se že lahko hitro in jezno odmakne (odklonilen stil). Boji se, da bi pozornost starša izgubil, a ko jo dobi, se jezno odmakne in pobesni. Otrok pri tem stilu težko nadzoruje svoja čustva, saj si želi biti navezan na starše, vendar se zavrnitve boji (Bouwkamp in Bouwkamp, 2014, str. 33–34).

1.2.3 Prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih

Zaradi edinstvenosti izkušnje je nemogoče zapisati vse simptome travm otrok (Levine in Frederick, 2015, str. 112). Kako torej vedeti, ali je otrok, s katerim sodelujemo, travmatiziran? Nekatera znamenja so (Levine in Frederick, 2015, str. 186; Terr, 1991, kot navedeno v Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 209–212): ponavljajoči načini obnašanja, grizenje nohtov, hiperaktivnost, močenje postelje, potreba po oklepanju, bolečine v trebuhu, ponavljajoči se spomini, pozabljivost, panični napadi in tako dalje.

Vedenjske in psihološke posledice razvojne travme so pogosto težje prepoznavne, saj jih strokovnjakinje pogosto pripisujejo motnjam vedenja ali hudim duševnim motnjam (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 210). Veliko posledic pusti na otroku tudi zgodnje zanemarjanje. V zadnjih letih se pojavlja pojem »kvazi avtizem«, ki je zelo podoben avtistični motnji, vendar so odkrili, da otrok lahko začne bolj spontano in fleksibilno komunicirati, večji je tudi delež socialnih interakcij in socialnega približevanja (Rutter idr., 2007, str. 1205).

Dolgotrajno zanemarjanje in zlorabe lahko pustijo posledice v vseh funkcijah možganov, kar se kaže v naslednjih simptomih (Vliegen, Tang in Meurs, 2023, str. 31–32): povečano število

stresnih odzivov, težave z motoriko in koordinacijo, slabše socialne veščine in težave z govorom, jezikom in učne težave.

1.3 Pristop, utemeljen na razumevanju travme

V nadaljevanju predstavljam pristop, utemeljen na razumevanju travme, ki v Sloveniji še ni tako poznan, vključuje pa vsa znanja iz prejšnjega poglavja, razumevanje travme v povezavi z možgani, umom in telesom, razumevanje razlike med razvojno kompleksno travmo in PTSD in razumevanje teorije ter stilov navezanosti z zavedanjem pomembnosti najzgodnejših odnosov za nadaljnji razvoj in pogled samega nase. Strokovni delavci morajo biti namreč pozorni, da v procesu zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem pri otrocih ne povzročijo podoživljanje travm ali celo nove travmatične izkušnje, ki lahko sedaj ali kasneje v življenju odločilno vpliva na kakovost življenja in zdravje otrok. V nadaljevanju torej predstavljam pristop, ki je tesno povezan s socialnim delom, pri čemer so glavna vodila varnost, zaupanje, sodelovanje in deljenje moči, spoštovanje otroka in njegovega glasu, prav tako pa pristop omogoča razumevanje vedenja otroka kot komunikacijo oziroma strategijo, ki mu je na neki točki pomagala preživeti.

Mešl in Drobnič Radobuljac (2019, str. 215) pravita, da je travma pogosto osrednji dejavnik številnih izzivov na področju duševnega zdravja. Spoznanje o vplivu travme na vsakdanje življenje ljudi je pripomoglo k razvoju pristopa, utemeljenega na razumevanju travme (na Novi Zelandiji, v Ameriki in v nekaterih evropskih državah). V Sloveniji ga sicer še nismo začeli premišljeno in načrtovano uvajati v organizacije socialnega varstva, zdravstva in šolstva, posledično ga nekatere strokovnjakinje še ne poznajo.

Temeljno izhodišče pristopa je izogibanje retravmatizaciji in povzročanju dodatne škode v procesih podpore in pomoči, ki jo strokovnjaki na tem področju lahko povzročijo, če travmatiziranost spregledajo in je ne upoštevajo ter menijo, da vsak človek z izkušnjo travmatičnega dogodka potrebuje enako pomoč. Predvsem se pri sodelovanju z otroki lahko ujamejo v past strokovnosti in »vsevednosti«, kjer mislijo, da otrokovo izkušnjo poznajo in razumejo bolje kot oni sami. V resnici je treba, prav tako kot pri odraslih, otrokovo izkušnjo raziskovati s spoštljivo in občutljivo radovednostjo (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 215).

Pristop, utemeljen na razumevanju travme, je okvir za razumevanje povezave med izkušnjami v otroštvu in trenutnimi stiskami v sedanjosti. Temelji na razumevanju, kako travmatična izkušnja oblikuje »lečo«, skozi katero ljudje z izkušnjo travm opazujejo svet okoli sebe ter se

nanj odzivajo na podlagi prepričanj, ki so jih oblikovali ter so jim morda do sedaj omogočila preživetje (Levenson, 2017, str. 105). Skozi miselnost, da je izkušnja travme v otroštvu možna razlaga za trenutna vedenja, se fokus odmakne od patologije k perspektivi moči in dobrobiti. Obnašanje torej ne bo videno kot problematično, ampak kot strategija preživetja zaradi zgodnjih stisk (Levenson, 2020, str. 289). Fallot (2011, str. 100) je mnenja, da je bolje vprašati: »Kaj se ti je zgodilo?« kot pa »Kaj je narobe s tabo?«. Pravi, da lahko že samo k perspektivi moči umerjeno vprašanje naredi ključno razliko. Ljudi ne »popravljamo«, ampak z njimi sodelujemo. S prepoznavanjem in z razumevanjem travme, kar vključuje tudi znanje o vplivu travme na naš um, možgane in telo (Van der Kolk, 2014) ter znanje o teoriji navezanosti, lahko soustvarimo fizično in čustveno varno okolje za ljudi z izkušnjo travmatičnega dogodka (Levenson, 2017, str. 109). Mešl in Drobnič Radobuljac (2019, str. 217) pravita, da se omenjeni pristop ne osredotoča zgolj na izkušnjo travme, kar pomeni, da je ne ignorira, vendar pa se vseeno ne zadržuje samo pri tej temi. Gre za razumevanje, kako travma vpliva na človekove vsakdanje izzive oziroma se osredotoča na pomoč preživelim, da bi razumeli, kako njihova preteklost vpliva na sedanost. Pomembno je krepiti njihovo moč, da bi lahko učinkoviteje živeli »tu in zdaj«.

Spremembe »z roko v roki« s pristopom na področju organizacij vključujejo (Developing a Trauma Informed Child Welfare System, b. d.; Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 219; The importance of a Trauma-Informed Child Welfare System⁹, b. d.):

- **pogled skozi lečo travme:** vedenja, ki so razumljena kot problematična, v okviru pristopa strokovnjakinje reinterpreterirajo in jih razumejo kot potencialne posledice travme;
- **spremembe ciljev:** cilj je otroku poleg fizične varnosti zagotoviti tudi varnost in stabilnost za možnost zdravljenja vpliva travm in izboljševanje otrokove socialne in čustvene blaginje;
- **pomembnost sodelovanja:** nujno je povečati sodelovanje različnih služb znotraj sistema zaščite otroka (komunikacija, skupno načrtovanje, skupni cilji);
- **osredotočanje na zgodnje intervencije:** dolgotrajne vplive travme na otroka lahko strokovnjaki preprečijo z osredotočanjem na zgodnje odkrivanje travme in s programi zgodnjih intervencij;
- **zavedanje medgeneracijske travme;**
- **vloga strokovnjakinj na področju zaščite otrok:** osredotočanje na odkrivanje travme, pospeševanje razvoja učinkovitih programov na področju duševnega zdravja in neprestano sodelovanje z ljudmi;

---

⁹ V nadaljevanju ITICWS.

- **zavedanje sekundarne travmatizacije:** pristop se ne usmerja zgolj na otroka, ampak na vse ljudi, ki so vključeni v sistem (na otroke, starše, skrbnike in strokovnjake), saj razume, da travmatična izkušnja enega lahko močno vpliva na drugega.

Da bi podprli socialne delavce ter zagotovili kakovostnejše delo, jim mora država zagotoviti kontinuirano in sistematično izobraževanje o pristopu, usposobljene supervizorje in ustrezno (terapevtsko) podporo (ITICWS, b. d.).

Pristop, utemeljen na razumevanju travme, znotraj okvira zaščite otrok, se torej osredotoča na znake in simptome travme pri vseh udeleženi in se vključuje tudi v politiko, postopke ter prakso (Brend in Sprang, 2020, str. 159). Delo socialne delavke po teoriji pristopa na mikro ravni je veliko, vendar da bi v celoti v državi dosegli paradigmo, moramo delovati tudi na makro in mezo ravni (Atwool, 2018, str. 30). Da bi bila implementacija pristopa, utemeljenega na razumevanju travme (angl. *Trauma informed care*), učinkovita, bi morala biti vladna politika proaktivna pri zmanjševanju travme, ki se ji je mogoče izogniti, saj se zgolj na mikro ravni ne moremo izogniti medgeneracijski travmi.

Z uspešno uveljavljenim pristopom lahko zaposleni v različnih poklicih pri delu z ljudmi zmanjšajo neprostovoljno uporabo zdravil in število hospitalizacij (Fallot, 2011, str. 99). Izboljšali bi lahko tudi zdravje ljudi (na primer manj ljudi z depresijo, manj srčnih bolezni in rakavih obolenj, manj alkoholizma, samomorov) (Van der Kolk, 2014, str. 150). Prav tako lahko (ITICWS, b. d.) zmanjšajo število kriznih intervencij, kot so na primer krizni obiski na domu, predpisanih receptov za psihotropna zdravila, namestitvev otrok v krizne centre in rejniške družine, ter preprečijo večkratni vstop v le-te, celostno izboljšajo življenje otroka in njegovo delovanje, s čimer lahko preprečijo prenos travme iz generacije v generacijo.

Raziskave kažejo precejšnjo povezanost travmatične izkušnje pri otrocih z nerazrešenimi travmami svojih staršev (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 202). Po Luceru in Bussey (2012) avtorica Atwool (2018, str. 29) omenja, da ni dovolj, če se otroka odvzame in se osredotoči zgolj na travmatično izkušnjo njega samega. Obravnavana mora biti tudi znotraj družine, kjer je treba raziskati, kako so travmatični dogodki oblikovali otrokove starše, ter prepoznati možnosti okrevanja kot fokus intervencije in ne zgolj odvzema kot rešitve. To je zgolj začetek. Če se tega ne stori, se lahko travma prenaša iz generacije v generacijo. Če gremo še globlje, v prid intergeneracijski travmi govori Van der Kolk (2014, str. 59), ki opisuje, da je ključna točka pri razumevanju travme empatija, zmožnost razumevanja in občutenja čustev nekoga drugega, kar preprosto pomeni »postaviti se v kožo drugega«. Sposobnost empatije omogočajo zrcalni nevroni, ki nas lahko naredijo ranljive za negativizem ljudi. To pomeni, da se bodo v naših možganih na primer aktivirali enaki centri za bolečino kakor pri drugi osebi, če

empatično razumemo bolečino drugega. Travma pogosto pomeni, da na določeni točki nismo bili videni, slišani in nihče ni bil do nas empatičen. Zdravljenje travme znotraj družine vključuje »zrcaljenje«, empatijo, obenem pa preprečuje ujetost v negativna čustva drugih.

1.3.1 Povezava pristopa, utemeljenega na razumevanju travme in socialnega dela v okviru sodelovanja z otroki s travmatičnimi izkušnjami

Kje lahko socialni delavci začnemo, ko se v praksi srečamo z otroki s travmatičnimi izkušnjami? Na mikro ravni lahko začnemo tako, da v odnos podpore in pomoči z otrokom vstopimo s prijaznostjo in spoštovanjem ter z radovednostjo in s sočutjem. Pristop, utemeljen na razumevanju travme, je možen le, če temelji na načelih, kot so: varnost, zaupanje, sodelovanje, izbira, večanje moči, spoštovanje in upanje, ki so med seboj tesno povezani (Levenson, 2017, str. 105–107). Mar omenjena načela ne spominjajo na temeljna postmoderna izhodišča socialnega dela, kot so delovni odnos, ki ga vzpostavimo skupaj z ljudmi; poimenovanje sogovornice kot strokovnjakinje na podlagi lastnih izkušenj; delo v sedanjosti; delo iz perspektive moči; etika udeležенosti in krepitev odpornosti ter številne druge? Izobraževanje za socialno delo je zelo dobro izhodišče za delo znotraj omenjenega pristopa (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 217).

Ljudje smo odnosna bitja. Čeprav nas naša kultura uči osredotočanja na osebno edinstvenost, globoko komaj obstajamo kot individualna bitja. Na primer, ko smo sami in poslušamo glasbo, je to glasbo ustvaril nekdo drug; ko na primer gledamo tekmo, se ob skoku igralca tudi naše mišice odzovejo. Naši možgani so zgrajeni na način, da nam pomagajo funkcionirati kot članu skupine. Večina naše energije je namenjene povezovanju z drugimi. Skoraj vse težave v duševnem zdravju pa so povezane s težavami v odnosih. Spremembe se torej lahko zgodijo znotraj varnega odnosa (Van der Kolk, 2014, str. 80). Svojo tezo Van der Kolk (2014, str. 82) potrjuje z razumevanjem delovanja živčnega sistema, kjer opisuje, da ob ogrožajoči situaciji najprej iščemo socialne interakcije, kličemo na pomoč in si želimo podpore drugih ljudi. Če tega ne dobimo, gremo v boj ali beg, kjer se aktivira simpatično živčevje. Če nevarnosti ne moremo ubežati, pa »zamrznemo«.

1.3.1.1 Varnost

Varnost je eno izmed temeljnih načel, ki jih moramo socialne delavke vzpostaviti, preden se lahko začnejo spremembe in učenje. Pravzaprav je »počutiti se varno« eden izmed temeljnih vidikov duševnega zdravja, saj so varni odnosi ključni za smiselno in zadovoljujoče življenje (Van der Kolk, 2014, str. 81). Varni odnosi so predvidljivi, zanesljivi in ne sramotijo (Levenson,

2020, str. 290). Znotraj pristopa se torej poudarja telesno, psihološko in čustveno varnost otrok (Mešl in Radobuljac, str. 216). Za vzpostavitev varnega dialoškega prostora za otroka moramo poskrbeti, da bo okolje, v katerem se z otrokom srečujemo, prijazno in dovolj veliko, da se lahko otrok po njem giblje ter odmakne, če se počuti ogroženega (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 105). Treisman (2017, str. 82) omenja dejanski fizični prostor, kamor se otrok lahko skrije, ali pa domišljjski. Poskrbeti moramo tudi za ustrezno svetlobo, več igrač in barv (Levenson, 2020, str. 293).

Varnost v odnosu lahko vzpostavimo tudi z neverbalno komunikacijo, pri čemer moramo biti pozorni na govorico in pozicijo svojega telesa, ton glasu (miren, prijazen), na obrazno mimiko tako pri sebi in otroku (Treisman, 2017, str. 30). Na ta način lahko tudi ugotovimo, ali je otroku naša bližina prijetna ali ne. S tem prepoznamo tudi mejo otrokovega osebnega prostora, ki jo moramo spoštovati (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005, str. 88).

V procesu zaščite otrok pred zanemarjanjem in nasiljem ima otrok pravico do vseh informacij v postopku (Čižman, 2019, str. 77). Angles Balsells in sod. (2020) opisujejo, da se v praksi strokovni delavci pogosto srečujejo z otroki, ki so neinformirani, prestrašeni in zmedeni. Eno izmed načel, kako zagotoviti varnost v odnosu z otrokom, je informiranje. V procesu, kjer se otroka loči od njegove družine, je ključnega pomena, da se otroka seznani z dogajanjem. Ko otrok ozavešči, kaj se dogaja, zmanjšamo njegov občutek negotovosti in povečujemo občutek varnosti, prav tako pa lahko vplivamo na to, da bo proces manj travmatičen. Podajanje informacij otroku mora biti zelo dobro premišljeno in previdno, saj vključuje jasne in popolne informacije, vendar ob upoštevanju otrokove starosti in njegove zmogljivosti razumevanja. Z namenom razumevanja, katere informacije so ključne za otrokovo dobrobit in prilagoditev novi situaciji ob odvzemu otroka ter naprej v rejništvo, avtorji Angles Balsells in sod. (2020) predstavljajo kvalitativno raziskavo, ki je bila izvedena v Španiji. V raziskavo je bilo vključenih 30 otrok z izkušnjo rejništva, 42 staršev in 63 strokovnjakinj s področja zaščite otrok. Vsi otroci in večina strokovnjakov je priporočilo, da se otroku ne laže in ne prikriva, ampak naj se ga sproti o vsem obvešča. Če se otroku obljublja in laže ter se omenjeno ne izpolni, strokovnjakinjam ne bo več zaupal. Kasneje ko otrok izve resnico, bolj bo trpel. Če strokovnjaki otroku rečejo, da se bo vrnil domov, a vedo, da to ne bo mogoče, mu morajo to povedati. Otroci pogosto za razhod družine krivijo sebe, zato morajo razumeti, kaj se dogaja in tudi to, da se družina ni razšla zaradi njih. Glavne ugotovitve raziskave so torej (Angles Balsells in sod., 2020):

- biti seznanjen z omenjeno problematiko pomaga otroku, da se izogne občutku krivde, strahu o neznanem in anksioznosti znova videti svoje starše, če se jih otrok boji;

- otrok lahko razume, zakaj se je družina razšla, kdo je odločal o tem, kje in s kom bo sedaj živel, kdaj bo imel obiske, kaj bo v tem času delal in podobno;
- da lahko otrok živi v sedanosti, mora poznati resnico in kompleksnost celotne situacije, saj lahko samo tako okreva;
- ni dovolj podati otroku informacije, ampak jih je treba prilagoditi njegovi starosti in razumevanju. To ni zaključek. Po podani informaciji je treba otroku nuditi čustveno podporo z veliko mero empatije.

1.3.1.2 Zaupanje

Naslednji pomemben vidik pri sodelovanju socialnih delavk z otroki s travmatičnimi izkušnjami v socialnem delu je zaupanje. Otrok po težkih življenjskih izkušnjah potrebuje čas, da zaupanje znova vzpostavi, včasih tudi zelo veliko časa, kar od socialnih delavcev zahteva potrpežljivost. Če otroku dajo prostor, da se pomika v svojem ritmu, so na dobri poti za vzpostavitev zaupanja vrednega odnosa (Levenson, 2017, str. 108). Pomembno je tudi, da socialne delavke, ki z otrokom sodelujejo, pustijo, da z njimi deli zgolj informacije, ki jih je pripravljen deliti, in torej ne silijo vanj, da jim pove tudi tisto, za kar še ni pripravljen (Levenson, 2020, str. 290). Otrok bo socialnim delavkam zaupal, če ga bodo spoštovale in izločile nedvoumnost ter nejasnost. Kot primer zaupanja predstavljam dogodek, ki sem ga med opravljanjem študijske prakse zapisala v strokovni dnevnik prakse (op. a. – gre zgolj za pogled iz moje perspektive):

»Danes je bil deček malokrat previt. Opazila sem, da mu je nerodno, da ne mara dotika in tega, da se mu preveč približamo. Lepo sem ga vprašala, če mi pusti, da ga previjem, pa je pogledal v tla in počepnil ter glavo skril v svoje naročje. Nisem drezala vanj, ampak sem najprej želela pridobiti njegovo zaupanje, za kar se mi je zdelo, da z besedami ne bo šlo. Videla sem ga, da je ležal na tleh in se igral z avtomobilom. Sama sem naredila enako, na zelo veliki razdalji. Ulegla sem se na tla in se igrala z avtomobilom. Velikokrat me je pogledal in se mi na vsake nekaj minut približeval. Bila sem potrpežljiva in sem vztrajala z zrcaljenjem dolgih nekaj minut. Nakar se je popolnoma približal, da sva se lahko v tišini igrala z avtomobili. Po nekaj časa igre sem ga vprašala, če ga sedaj lahko previjem. Prikimal je, mi dovolil, da ga dvignem na previjalno mizo in lahko sem ga previla.«

1.3.1.3 Sodelovanje in deljenje moči skozi spoštovanje ter upoštevanje otrokovega glasu

Govoriti otroku znamo odlično, govoriti z otrokom pa je nujna, zelo dragocena izkušnja, ki jo lahko otrok pridobi v procesu podpore in pomoči (Čaćinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 103). Socialno delo je že samo po sebi sodelovalni proces, kjer naše uporabnike razumemo kot sogovornike, s katerimi soustvarjamo, soraziskujemo in sooblikujemo. Smo spoštljivi in odgovorni zavezniki naših sogovornic, ki jih v socialnem delu poimenujemo strokovnjakinje iz izkušenj. Osrednji prostor v socialnem delu je dialog (Čaćinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005, str. 5–8). Enako velja, ko sodelujemo z otroki, samo da dialog lahko razumemo tudi skozi bolj ustvarjalne, otroku bližje načine. Če se z otrokom samo pogovarjamo, upoštevamo samo sebe, ne njega. To po Čaćinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 104) pomeni, da ne razumemo, da otroci drugače ustvarjajo pomene kot odrasli ljudje in morda še niso večči jezika. Pogosto bo otrok na naša vprašanja odgovoril z »ne vem« ali pa bo odgovarjal odklonilno ali pa pritrdilno glede na to, kaj misli, da od njega pričakujemo. Predvsem to velja za otroke z izkušnjo nemoči oziroma izkušnjo, da njegove besede ne veljajo, niso pomembne. Po Gehart (2007) je ključno, da smo radovedni za otrokove resnice in razlage, prav tako pa je ključnega pomena stopiti »onstran« besed, kjer lahko uporabljamo risbe, ples, igramo vloge, pojemo, uporabljamo igrače in tako dalje (Čaćinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 105). Moramo se zavedati, da so otroci s travmatičnimi izkušnjami pogosto ostali brez glasu ali bili priča avtoritarnemu vedenju svojih bližnjih. Levenson (2020, str. 295) pravi: *»Vprašaj, ne govori.«* Če bi se socialni delavci vedli avtoritarno in otroku ne bi dali priložnosti za njihov glas, bi torej lahko ogrozili otroka, ki bi lahko podoživel svoje travmatične izkušnje (Levenson, 2017, str. 109). Če naredimo obratno, lahko otroci dobijo novo, prijetnejšo izkušnjo, ki vpliva na nadaljnje vstopanje v odnose in splošno boljše počutje. Ko se v procesu podpore in pomoči zavemo napake, ki smo jo naredili, socialno delo od nas zahteva opravičilo otroku (Levenson, 2020, str. 295–296). Nujno je, da s svojimi sogovornicami delimo moč in ne gledamo na njih zviška ter sebe razumemo kot eno in edino osebo, ki o otroku ve več, kot ve sam o sebi. Z naslednjim citatom predstavljam položaj otroka v procesu podpore in pomoči ter pomembnost slišanja otrokovega glasu (Steele in Kuban, 2011, str. 5, kot navedeno v Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 216):

»Če ne misliš, kar jaz mislim ... če ne čutiš, kar jaz čutim ... če ne doživljaš, kar jaz doživljam ... če ne vidiš, kar vidim jaz, ko pogledam sebe, druge in svet okoli sebe ... kako lahko sploh veš, kaj je najboljše zame?«

Loreman (2009) poudarja, da otroka spoštujemo takrat, ko spoštujemo njegov čas, še posebej sedanjost, če spoštujemo njegovo uživanje otroštva, njegove odnose z drugimi, njegov

prispevek družini in družbi, njegovo individualnost in različnost ter če sprejemamo in spoštujemo njegove spretnosti in sposobnosti. Faber in Mazlish (2007, str. 15) opozorita na nekaj zelo pomembnega pri spoštovanju otroštva. Ko otrok izrazi čustva, je zanikanje le-teh ali vsiljevanje naših popolnoma neprimerno, saj s tem otroku sporočamo, da svojim občutkom ne sme zaupati, ampak da se mora zanesti na občutke odraslih. Če na primer otrok reče, da je utrujen, je naš komentar, da ne more biti utrujen, ker je ravnokar počival, popolnoma neprimeren.

1.3.1.4 Perspektiva moči in možnost izbire s poudarkom na krepitvi moči

Eden izmed pomembnejših konceptov v socialnem delu je koncept perspektive moči. Gre za spraševanje o sanjah, upanju in po dobrih izidih (Saleebey, 1997).

Omenjeni koncept me spominja na dogodek, ki sem ga po svojem videnju zapisala v strokovni dnevnik prakse v času sodelovanja z otroki v KCO:

»Sem pa opazila tudi spremembo v dečkovem vedenju. Zdel se mi je nekoliko slabe volje, ljubosumen. Tudi močno me je s komolcem udaril v obraz, ko sem ga prišla vprašat, če je vse v redu. Čez nekaj časa je prišel k meni in se stiskal k meni dolgo časa. Ob tem sem mu govorila svoja opažanja o njegovem počutju in ugibala o tem, kaj bi ga težilo. Med ugibanjem sem na primer rekla: »Vidim, da ti je danes težko, in te poskušam razumeti. Vem, da me nisi zanalasč udaril, ampak čutim, da čutiš nekaj, o čemer mi še nisi povedal. Prosim, rada bi razumela, zakaj si to storil, kako se danes počutiš. Te moti, ker je tu več otrok, in se ti zdi, da imam malo manj časa zate?« Ob tem sem ga božala, on je imel zaprte oči in so mu tekle solze. Nato je rekel, da je slabši kot ostali. Da vsi znajo risati, on pa ne zna. Nato sem ga še bolj potegnila v naročje in ga postavila tako, da sva se gledala iz oči v oči: »Zakaj tako misliš? Poglej se, zdaj ti bom povedala, kako te pa jaz vidim. Ti si tako super fant! Jaz te imam tako rada in veliko zmoreš. Se spomniš, ko sva zadnjič zgradila stolp iz kock? Meni se je zdel ta stolp čudovit, sama nikoli ne bi znala sestaviti takega, ali pa ko se pelješ s kolesom. Tako si spreten in hiter. Res ti gre odlično in mislim, da se premalo ceniš. Pridi, če misliš, da ne rišeš tako dobro kot ostali, s čimer se ne strinjam, se bova pa skupaj učila.«

Otroci, ki so izkusili odnosno in razvojno travmo, so bili pogosto izpostavljeni zmerjanju, vključujoč kritikam in poniževanju, največkrat od ljudi, ki bi morali biti njihovi največji podporniki. Največkrat ravno otroci s takšnimi izkušnjami razvijejo negativno samopodobo, negativen občutek samega sebe in se počutijo ničvredni. Ko sodelujemo z otrokom, je toliko bolj pomembno, da pazimo na besede, ki jih uporabljamo, saj ima veliko moč in težo. Otroci potrebujejo pozitivne povratne informacije (Treisman, 2017, str. 171–178).

Postmoderni koncepti socialnega dela so prinesli spremembe v jeziku, ki danes opogumlja (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005, str. 5–8). Pri jeziku, ki omogoča varnost, je uporabnik strokovnjak iz izkušenj, sogovornik in soustvarjalec. Opustiti je treba negativne besede, ki omejujejo in izključujejo, saj dajo strokovnjakinji moč, da določi in označi (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005, str. 8).

Otroku moramo omogočiti, da ima možnost izbire, s čimer krepimo njegovo moč. Z izbiro otroku omogočimo, da pridobi nov občutek nadzora nad svojim življenjem, lahko posluša sebe in krepi svojo samopodobo, s čimer pa omogočimo, da ga transformiramo iz nemočne, preobremenjene žrtve v »preživelega«, ki lahko znova prevzame odločitve o sebi v svoje roke (Elliot et al., 2005, kot navedeno v Levenson, 2017, str. 108). Možnost izbire lahko omogočimo že s preprostimi vprašanji otroku o tem, kaj bi jedel, kaj bi se rad igral, katero barvo zobne ščetke bi imel, ali bi se želel sam preobleči ali še potrebuje pomoč.

1.3.1.5 Onkraj vedenja – vedenje otroka kot komunikacija

Znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme, je ključno vedenje razumeti kot perspektivo oziroma okvir za razumevanje travmatičnih izkušenj otroka, ki so ga oblikovale, s tem pa tudi razumevanje strategij, ki so otroku na določeni točki v življenju omogočile preživetje (Levenson, 2017, str. 107). Vedenje ni zgolj vedenje, nanj je treba pogledati skozi širšo lečo, skozi perspektivo, ki nam ga pomaga razumeti kot večstransko komunikacijo, s katero otrok pripoveduje svojo zgodbo ter nam pošilja namige, kaj se dogaja v njegovem notranjem svetu ter katere so njegove neizražene potrebe (Treisman, 2017, str. 28). Ko vidimo vedenje, ki nas zmede in se nam morda na prvi pogled zdi neustrezno, se ne smemo vprašati, kako se takšnega vedenja znebiti, ampak kaj nam to vedenje pove o otroku (Delahooke, 2019, str. 11). Kar pogosto vidimo in razumemo kot težavo, je pogosto samo signal za resnično težavo (Van der Kolk, 2014, str. 150). Delahooke (2022, str. 80–81) meni, da se že samo z opazovanjem otrokovega vedenja lahko ogromno naučimo. Pravi tudi, da je nujno razlikovati med vedenjem, ki ga povzroči otrokov živčni sistem, na katerega ne more vplivati – stresni odziv, in vedenjem, ki ga otrok izvaja namerno, da morda preizkuša naše meje, saj se le s tem zavedanjem lahko v socialnem delu sočutno odzovemo. V trenutkih nerazumljivega in neprimerne vedenja moramo na situacijo pogledati skozi lečo »možgani – telo«, prek katere lahko zaznamo, kdaj otrok potrebuje učenje ali preusmeritev ter kdaj se je treba z njimi povezati in se jim pridružiti, da bodo začutili varnost in zaupanje. Ravno prisotnost ljubeznivega odraslega, ki mu otrok zaupa, pomaga moderirati njegove stresne odzive.

Travmatične izkušnje lahko otroka popolnoma preplavijo. Včasih vse razmišljanje, reprezentacije, domišljija in simboliziranje prenehajo delovati, ko otrok obupano poskuša »ugasniti« vsak boleč spomin. Gre za strategije preživetja psiholoških aparatov proti retravmatizaciji in preplavljenosti, kar pa jim onemogoča živo, kreativno in domišljijско igro. Identično igro ponavljajo znova in znova ali pa skačejo od ene igrace do druge brez smisla (v našem pogledu). Ko se otroci začnejo spominjati travmatičnih dogodkov ali se znova zaigrajo, pogosto med igro, risanjem ali ob pripovedovanju zgodbe izrazijo nekaj, kar obupano zadržujejo v »zaprti škatli«. Otroci z izkušnjo kompleksne travme torej izmenjujejo trenutke, ko se igra ustavi in se ne nadaljuje, ter trenutke, ko strašljive, agresivne in katastrofične izkušnje priplavajo na površje. V slednjem primeru lahko pride do številnih izpadov, saj prekomerna količina notranje zmede otroka prestraši (Vliegen, Tang in Meurs, 2023, str. 79–80). Ne smemo pa spregledati otrok, o katerih piše tudi Van der Kolk (2014, str. 73); tistih, ki zamrznejo, so mirni, nas ne motijo in jih zato pogosto spregledamo. V okviru študijske prakse sem bila pogosto priča nenadni spremembi vedenja otrok. Najbolj se spominjam deklice, ki me je po več minutah mirnega igranja začela pljuvati. Sprva nisem razumela, da gre za stresni odziv, nato pa sem pogledala »onkraj vedenja« in ugotovila, da se je sprememba zgodila, ko sem rekla, da bom morala oditi. Ker sem poznala del njene zgodbe, ki je zaradi varovanja osebnih podatkov ne bom zapisala, vsaj mislim, da sem razumela, zakaj se je deklica tako odzvala. Primer:

»Vztrajala sem in jo z zelo žalostnim obrazom nepremično gledala. Počasi je začela gledati v strop, prenehala je z vedenjem, iz nasmeha se ji je začel delati »kisel obraz«, ni vedela, ali naj me gleda ali ne. Jaz pa sem rekla: »Žalostna sem, ker si me pljuvala, a vseeno te imam zelo rada. Tako lepo sva se igrali. Kaj pa je zdaj to?« Ko sem vstala, se mi je približala in roko prislonila na razdalji na moj bok. V tišini sem jo pobožala po glavi in tako sva bili nekaj sekund. V glavo mi kapne razlaga, zakaj je bila morda tako hitra sprememba v vedenju ... Zato počepnem in ji rečem: »X, mislim, da te razumem. Povej mi, si se zato tako vedla,, ker ne želiš, da grem?« »Nič ni rekla. Čez minuto steče do vrat in se usede pred njih in reče: »Držala bom vrata, ne greš nikamor.« Prisedem k njej in rečem, da je torej šlo za to, da želi, da še ostanem. Skupaj se pogovoriva, da bo dvakrat še šla spat in me bo spet videla. Dam ji obljubo. Vseeno me drži za roko in me noče spustiti. Pravi: »Ne it, ne it.« Večkrat ji ponovim svojo obljubo, jo tudi nariševa in tako me izpusti. Obljubo sem držala.«

Veliko otrok je izkusilo travmatično poslavljanje in konce, pogosto v luči nepredvidljivosti in nemoči. Zato tudi zdaj poslavljanja in spremembe lahko v otrocih prebudijo občutke preteklih izkušenj zavrnitve, žalosti in bolečine (Treisman, 2017, str. 387).

Ključnega pomena je, kako se torej na vedenje odzovemo. Otroci, s katerimi sem sodelovala v okviru študijske prakse, so me naučili (zapis iz strokovnega dnevnika prakse):

»V KCO so otroci, ki so morda poznali zgolj jezik nasilja in so se ga tudi naučili. Ne vedo, da nasilje ni v redu, da ni način, s katerim komuniciramo z drugimi, a se drugače še ne znajo izraziti. Morda tudi veselje izrazijo na način, da koga udarijo. Sprašujem se, ali je prav, da otroka kaznujemo za nekaj, česar ne razume, česar še ne zna. Prav tako sem mnenja, da se skoraj vedno nekaj skriva za neprimernim vedenjem otroka, da nam nekaj sporoča. Naša naloga je, da ga poskušamo razumeti in ga v stiski podpreti, da ne ostane sam v njej, sploh če gre za travmatične izkušnje, na katere znotraj telesa težko vpliva. S kaznovanjem po mojem mnenju ne dosežemo cilja, da se nekaj nauči, kvečjemu ga lahko samo še bolj potisnemo v še večjo stisko, v še večjo neuresničitev njegovih potreb in otrok se lahko izključi, s čimer pa lahko zaznamujemo njegovo nadaljnje življenje in nevarno navezanost. S kaznovanjem po mojem mnenju dosežemo samo to, da imamo mi mir. Strinjam se, da je treba otroku postaviti meje, vendar vidim številne možnosti, ki omogočajo bolj ljubeznivo ravnanje. Pri meni in otrocih je bilo drugačno ravnanje od kaznovanja ravno tisto, kar nas je povežalo, vzpostavilo varen odnos in omogočilo nam je, da smo lahko spregovorili na številne načine, da se je slišal njihov glas.«

V prid teoriji, ki so me jo naučili otroci, govori Levenson (2020, str. 295), ki pravi, da zdrava vedenja in samokontrola, ki niso bili naučeni v zgodnjem domačem okolju, povzročijo, da otroci ne vedo, česa ne vedo. Podobno izkušnjo je imel tudi Van der Kolk (2014, str. 87), ki pravi, da kričanje na nekoga, ki je že tako znotraj sebe izven kontrole, vodi samo v še hujšo disregulacijo. Namesto da kot glaven problem označimo vedenje in uravnavanje le-tega, se raje osredotočimo na odnos (Delahooke, 2019, str. 243).

1.4 Krepitev odpornosti pri otrocih

Med sodelovanjem z otroki sem se naučila, da ko so otroci razumljeni emocionalno, psihološko in senzorno, se lahko varno razvijajo ob občutku, da so varni in neprecenljivo vredni. Takrat je možno okrevati še od tako težkih življenjskih izkušenj. V poglavju predstavljam znanje za ravnanje v socialnem delu pri sodelovanju z otroki, na kakšne načine lahko torej strokovnjakinje otroka podprejo ob travmatičnih dogodkih ali šoku, ki ga doživljajo, s poudarkom na čutnih zaznavah oziroma somatskem doživljanju. Omenjeno je namreč ključ za okrevanje in krepitev odpornosti pri otrocih.

Odpornost je uporaben koncept pri odkrivanju in prepoznavanju ključnih procesov, ki lahko v zelo tveganih okoliščinah zmanjšujejo ranljivost in stres, prav tako pa spodbuja rast in

zdravljenje po krizah (Mešl, 2013, str. 357). Odpornost je opredeljena kot sposobnost, ki človeku omogoča premagovanje težkih življenjskih situacij, kar pomeni, da se lahko na izzive in krize uspešno odzove, si opomore in na podlagi teh izkušenj raste (Walsh, 2003, str. 400).

Van der Kolk (2014, str. 176) pravi, da kot pomagajočemu ni glavna skrb do potankosti izluščiti, kaj se je ljudem zgodilo, ampak jim pomagati tolerirati zaznave, čustva in reakcije, ki jih podoživljajo, da lahko v popolnosti živijo v sedanjosti. Namesto da strokovnjaki ljudi sprašujejo o travmi in doživljanju ob njej, naj jim raje pomagajo razviti čutne zaznave, povezane z varnostjo in udobnostjo, k čemur se bodo ljudje z izkušnjo travm lahko vrnili, ko se bodo vnovič srečali s stresnimi čutnimi zaznavami (Payne, Levine in Crane-Godreau, 2015, str. 15). Tudi Van der Kolk (2014, str. 97–100) pravi, da bolj kot se zavedamo svojih čutnih zaznav, bolje lahko nadzorujemo svoje življenje. Vedeti, kako se počutimo, je namreč prvi korak k temu, da razumemo, zakaj se tako počutimo. Avtor navaja pomembnost dobrega odnosa z notranjimi zaznavami in zaupanja, da nam bodo te dale pravilne informacije. Le tako se lahko počutimo, kot da imamo nadzor nad svojim telesom, nad občutki in najpomembneje – nad seboj. Ljudje z izkušnjo travme so namreč, z besedami Van der Kolka, bombardirani z opozorilnimi znaki grožnje in da bi jih lahko nadzirali, se pogosto naučijo občutke in čustva pred seboj skrivati. Pravi, da ljudje, ki ne morejo opaziti, kaj se dogaja znotraj njih, postanejo ranljivi, da bi pravzaprav lahko odgovorili na katere koli senzacije. Na primer otroka, ki ga nihče ni nikoli pokril z odejo, ko ga je zeblo, je te občutke ugasnil (angl. shut down). Če namreč ignoriramo telesna sporočila, kmalu ne vemo več, kaj je varno in kaj ni. Pogosto pa se to, kar ignoriramo, pokaže na drugačne načine (na primer glavoboli, astma, prebavne težave).

Peter Levine je prepričan, da se na travmatičen dogodek ne moremo povsem pripraviti, lahko pa povečamo svojo psihično odpornost in odpornost otroka, s katero ga lahko podpremo, da travma ne ostane trajnejši zapis, ki ga ovira vse življenje. Okrevanje je po njegovem mnenju možno s specifičnim načinom zaznavanja telesnih senzacij, s katerimi aktiviramo možganske poti, ki povezujejo dele možganov (preživetvene, čustvene in razumske), ter prek tega preoblikujemo možganski zaznavni sistem. To pomeni, da se lažje osredotočimo na »tu in zdaj« in ne zgolj na lečo preteklih travmatičnih dogodkov, kjer smo se počutili ogroženi in otrpli (Levine in Kline, 2018, str. 12). Levine in Kline (2018, str. 17) poudarjata, da je travma življenjsko dejstvo, kar je slaba novica, dobra pa je, da je tudi psihična odpornost življenjsko dejstvo. Odpornost pomeni sposobnost, da si opomoremo od stresa, občutkov strahu in nemoči ter se spet postavimo na noge. Odrasli moramo otroku pomagati, da sposobnost okrevanja ozavešči in to Levine in Kline (2018, str. 34) primerjata s prispodobno opornice, ki naše rane ne zaceli, a varuje in podpira telo, da se lahko zdravi samo od sebe. Zelo pomembno je, da zato

nikomur in nikdar ne govorimo, kako bi se moral počutiti in kako se ne sme, ampak je treba skupaj z njim rekonstruirati notranji zemljevid (Van der Kolk, 2014, str. 130).

Kako lahko torej strokovnjakinje pomagajo otrokom, da razvežejo odvečno energijo, ki se je v njih nabrala, in postanejo odpornejši (Levine in Kline, 2018, str. 54–95)?

Ob zaznanem šoku pri otroku je pomembno, da najprej preverimo svoj lasten odziv, saj odrasli z barvo glasu in telesno govorico neposredno komuniciramo z otrokovim živčnim sistemom. Besede niso tiste, ki bi prodrle najgloblje, ampak so neverbalna sporočila, ki ustvarjajo občutek varnosti in zaupanja. Pomembno je pozornost usmeriti na otrokove zaznave in ob tem slediti otrokovemu tempu. Pozorni moramo biti na to, kdaj otrok radovedno začne gledati okoli sebe, saj takšno preverjanje okolice pomeni orientiranje, ki sporoča, da se je nek proces končal. Otroku lahko pomagamo tudi z vodenjo igre, da se spopade s težkimi občutki ob naši podpori, vodenju in zaščiti. Pri tem moramo biti pozorni, da ne pride do retravmatizacije. Skozi igro otroci velikokrat nakažejo ustvarjalne rešitve, ki natanko prikažejo, kaj so pogrešali pri svoji lastni izkušnji, in se varno razbremenijo nakopičene energije. Pogosto otroku koristi igra, ki izzove mišice, ki so bile vpete v obrambne položaje in gibe, kar jim lahko povrne občutek sposobnosti in moči, ki so jo morda izgubili (na primer oponašanje njihove najljubše živali). Naslednje uporabno znanje za ravnanje, ki ga lahko uporabimo, je zemljevid telesnih zaznav. Na list papirja s flomastrom narišemo otrokovo telo in ga povabimo, da na njem pobarva ali označi, kjer čuti različne zaznave in občutke. Uporabne so tudi pesmi, ki otroka povežejo z njegovim telesom, trdnostjo in močjo ter ga prizemljijo.

Pri sodelovanju z otroki je pomembno, da jim strokovnjaki omogočijo pomoč na način, ki jim dopušča domišljijo in jih spodbuja pri domišljijah in igrah. Ko se na primer otroci igrajo z lutkami, jim to omogoča dovolj psihične oddaljenosti od njihovih stisk in je ustvarjeno varno okolje, kjer se lahko svobodno izražajo. Otroci na ta način pogosto najdejo ustvarjalne rešitve za svoje stiske (Levine in Kline, 2018, str. 78–79).

Domišljija je ključnega pomena za kakovostno življenje. Vsem nam omogoča, da »uidemo« vsakdanjim rutinam na način fantaziranja o potovanjih, hrani, spolnih odnosih, zaljubljenosti, o tem, da imamo zadnjo besedo, o vseh stvareh, ki delajo življenje zanimivo. Domišljija nam omogoča, da lahko vidimo nove možnosti in priložnosti. Spodbuja tudi našo kreativnost, pomaga nam premagovati dolgčas in nadomestiti našo bolečino. Ko pa so ljudje kompulzivno in konstantno ujeti v preteklosti, trpijo zaradi primanjkljaja domišljije – mentalne fleksibilnosti. Brez domišljije ni upanja, ni možnosti videti boljše prihodnosti, ni prostora, kamor lahko pobegneš, in ni cilja, ki ga lahko dosežeš (Van der Kolk, 2014, str. 17).

1.5 Vzpodbuda kriznim centrom za otroke

Socialno delo od socialnih delavk zahteva celosten oziroma holističen pristop, znotraj katerega vstopajo v kompleksen soustvarjalni proces, ki ga morajo vsakokrat soustvariti na novo in vsakokrat je izviren (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 31). Skozi teoretični del diplomske naloge smo se tako sprehodili skozi številna znanja, ki nas v izvirnih delovnih projektih pomoči, tako z družinami kot otroki, lahko podprejo, da na številne izkušnje ljudi, na njihova vedenja in njihovo sedanjo situacijo lahko pogledamo z več zornih kotov ter jih posledično bolje razumemo in ustrezneje podpremo. Za zaključek želim še enkrat poudariti pomen vloge strokovnih delavcev KCO v življenju otrok, ki so zaradi številnih družinskih izzivov nastanjeni v KCO.

V socialnem delu igra ključno vlogo partnerski odnos (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 29). Delahooke (2019, str. 205–243) pravi, da je odnos tisti, ki lahko podpira nevrocepcijo varnosti in zmanjšuje otrokovo potrebo po obrambi. Prav tako moramo strokovnjaki sprejeti otrokovo zgodovino toksičnega stresa ali travme in razumeti vpliv vsega tega na vedenje, ki odraslim pogosto predstavlja izziv. Gre za vedenje, ki je otroku na neki točki pomagalo preživeti. Strokovnjakinje moramo poskusiti ceniti, kako otrokovo telo in možgani uporabljajo vedenje, ki jim pomaga obvladovati njihove okoliščine in njihovo izkušnjo »biti na svetu«. Kot skupek znanj, ki smo jih skozi teoretični del diplomske naloge pridobili, zapisujem razmišljanje Delahooke (2019, str. 202), ki pripoveduje o pomembnosti razumevanja otrokove senzorične odzivnosti in ostalih individualnih raznolikosti, ki vplivajo na vedenja otrok, ter o pomembnosti, kako ravno to znanje uporabiti pri podpori vsakega otroka posebej. Ljudje ustvarjamo spomine skozi izkušnje. Posamezni trenutki skozi čas kreirajo oziroma ustvarjajo dolgoročne spomine. Preprosto povedano, pozitivno spremembo lahko strokovnjaki, ki sodelujemo z otroki, naredimo s povečanjem pozitivnih izkušenj skupaj z otrokom v odnosu. Ključ do uspeha je sočutje in razumevanje (Delahooke, 2019, str. 260–262).

Levine in Kline (2018, str. 14) pravita, da za razvoj varne navezanosti ni nikoli prepozno. Van der Kolk (2014, str. 143, 144) pripoveduje, da so s sodelavci primerjali ljudi s samomorilnim vedenjem in samopoškodbami, ki so bili po določenem številu terapij bolje, s tistimi, ki niso prenehali s takšnim vedenjem. Razlika med njimi je bila ta, da so tisti, ki so bili bolje, imeli spomin, da so se z nekom počutili varni. Začutili so torej, kaj sploh pomeni biti varen, kar se je zapisalo v njihovih »telesnih možganih«, in ta občutek so znova oživeli. Pri tistih, ki se nikoli niso počutili varni, pa se možgani, ki bi odreagirali na človeško prijaznost, niso razvili.

Ker so otroci v obdobju razvijanja, morda ravno strokovnjakinje v KCO lahko ponudijo prvo izkušnjo, kako se počutiti varno in kako zaznati varne čutne zaznave, s čimer lahko vplivajo na

boljše izide otrok v prihodnosti, saj se bo morda ravno ta odnos, pa četudi si ga otrok ne bo zapomnil, zapisal v njegovo telo in ga bo nekoč spet občutil. Vedel bo, kaj pomeni biti varen in ljubljen.

2 Formulacija problema

V študijskih letih 2021/2022 in 2022/2023 sem v okviru študija socialnega dela opravljala prakso v Kriznem centru za otroke Palčica v Grosupljem, kjer sedaj nadaljujem s prostovoljskim delom. Pri sodelovanju z otroki in zaposlenimi sem bila vedno pozorna na odnos med njimi, pri čemer sem se pogosto spraševala, ali zaposleni opazijo travmatične odzive otrok in se nanje tudi ustrezno odzivajo. V tujini se namreč razvijajo prakse pristopa, utemeljenega na razumevanju travme, ki pa v Sloveniji še ni sistematično uporabljen in upoštevan, zato ga marsikdo še ne pozna (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 215). Menim, da če strokovne delavke in delavci niso dovolj kompetentni, lahko v procesu zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem pri otrocih povzročijo podoživljanje travm ali celo nove travmatične izkušnje, ki lahko sedaj ali kasneje v življenju odločilno vplivajo na njihovo kakovost življenja in zdravje. Pristop, utemeljen na razumevanju travme, vključuje razumevanje travme v povezavi z možgani, umom in s telesom (Van der Kolk, 2014), razumevanje razlike med razvojno kompleksno travmo in posttravmatskim stresnim sindromom (Svetovna zdravstvena organizacija, 2018, kot navedeno v Mešl, Drglin in Kuhar, 2021, str. 949; Van der Kolk, 2014) in razumevanje teorije ter stilov navezanosti z zavedanjem pomembnosti najzgodnejših odnosov za nadaljnji razvoj in pogled samega nase (Bowlby in Ainsworth, 1991; Treisman, 2017; Vliegen, Tang in Meurs, 2023).

Ker so v kriznih centrih za otroke (v nadaljevanju: KCO) navadno nameščeni otroci s številnimi travmatičnimi izkušnjami, menim, da je pglavitna naloga povezovanje omenjenega pristopa ter socialnega dela, katerih vodilo je varnost, zaupanje, sodelovanje in deljenje moči, pri čemer spoštujemo otroka, njegovo otroštvo in slišimo njegov glas ter razumemo vedenje otroka kot komunikacijo oziroma strategije, ki so mu na določeni točki pomagale preživeti (Levenson, 2020). V Sloveniji trenutno delujeta dva KCO-ja, kjer prebivajo otroci, ki so bili odvzeti svojim staršem, stari do 6 let, in sicer KCO Palčica v Grosupljem ter KCO Palček v Mariboru. Slednji je vrata odprl šele marca 2023. Glede na kratek čas delovanja o njem še ni nič raziskanega, zato želim skupaj z zaposlenimi raziskati, ali in kako prepoznavajo travmatične izkušnje otrok, kako se nanje odzivajo, kako dobro so seznanjeni s pristopom, utemeljenim na razumevanju travme, kaj bi potrebovali, da bi lahko izkušnje otrok bolje razumeli ter razbremenili sebe v primeru lastnih travmatičnih izkušenj, občutka nemoči ali preobremenjenosti.

Zaradi znanja o tem, kako se naši možgani razvijajo, je moč zaznati, kako ključno je zgodnje življenjsko obdobje in ljudje, ki nas že zelo zgodaj oblikujejo in učijo o nas samih (Van der Kolk, 2014). Ker so otroci v obdobju intenzivnega razvoja, jim lahko ravno strokovnjaki in strokovnjakinje v KCO Palček dajo prvo izkušnjo, kako se počutiti varno in kako zaznati varne

čutne zaznave, s čimer bodo vplivali na boljše izide otrok v prihodnosti. Morda se bo ravno ta odnos, pa četudi si ga otrok ne bo zapomnil, zapisal v njegovo telo in ga bo nekoč spet občutil. Vedel bo, kaj pomeni biti varen in ljubljen. Številne raziskave (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019; The National Child Traumatic Stress Network, 2016; Trivedi, 2019) tudi kažejo, da so otroci v postopku zaščite pogosto priča vnovičnim travmatičnim izkušnjam, zato se mi zdi ključno, da kot socialne delavke in delavci, ki smo nujno vpleteni v ta postopek, to preprečujemo, kar je tudi eden izmed glavnih ciljev pristopa, utemeljenega na razumevanju travme, ki v Sloveniji še ni premišljeno in načrtovano vpeljan v organizacije socialnega varstva, zdravstva in šolstva, v tujini pa se kaže kot zelo uspešen (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 215; Strnad, 2023). Pravzaprav pristop vsebuje tudi temeljna postmoderna izhodišča socialnega dela, kot so delovni odnos, ki ga vzpostavimo skupaj z ljudmi, poimenovanje sogovornika kot strokovnjaka na podlagi lastnih izkušenj, delo v sedanjosti, delo iz perspektive moči, etika udeležnosti in krepitev odpornosti. Izobraževanje za socialno delo je namreč zelo dobro izhodišče za delo znotraj tega pristopa (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 217).

Glavni namen raziskave ni analiza delovanja zaposlenih v KCO Palček na podlagi omenjenega pristopa, ampak predvsem želja, da skupaj z njimi soustvarimo najboljše možno okolje za otroke s težkimi travmatičnimi izkušnjami, pri čemer se te upošteva, kar pa vključuje tudi dovolj varno okolje za zaposlene, da lahko takšno okolje omogočijo. Rezultati raziskave bodo zelo dragoceni za izboljšave oziroma spremembe na sistemski ravni ali ravni organizacije, prav tako pa bodo dragoceni predlogi zaposlenih in znanja, ki bi omogočila pomembne informacije za uvedbo omenjenega pristopa v slovenski prostor.

Raziskave (Atwool, 2018; The importance of Trauma-Informed Child Welfare System, b. d.; Van der Kolk, 2014) opozarjajo na prenašanje travm iz generacije v generacijo in z upoštevanjem ter razumevanjem tega so lahko tudi strokovne delavke in delavci v KCO Palček »pomembni drugi«, ki ta krog prekinejo ter nasploh prispevajo k družbi z manj težavami v duševnem zdravju, k bolj kakovostnemu življenju ter vzpostavljanju varnejših odnosov.

2.1 Raziskovalna vprašanja

- 1) Kako zaposlene v KCO Palček razumejo in prepoznavajo prisotnost travmatičnih izkušenj pri otrocih?
- 2) Na kakšen način se zaposlene v KCO Palček odzivajo na travmatične odzive oziroma izkušnje otrok?

- 3) Ali zaposlene v KCO Palček poznajo pristop, utemeljen na razumevanju travme, in na kakšen način delujejo znotraj njega?
- 4) Na kakšen način lahko državne ustanove in organizacija sama podprejo zaposlene v KCO Palček pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok?
- 5) Kakšne spremembe bi zaposlene v KCO Palček potrebovale, da bi lahko bile pri svojem delu še bolj kompetentne?

3 Metodologija

3.1 Vrsta raziskave

V okviru diplomskega dela sem izvedla kvalitativno raziskavo, kar pomeni, da je zbrano izkustveno gradivo v procesu raziskovanja sestavljeno iz besednih opisov zaposlenih v Kriznem centru za otroke Palček (v nadaljevanju: KCO Palček) o prepoznavanju travmatičnih izkušenj pri otrocih in odzivih nanje, o seznanjenosti s pristopom, utemeljenim na razumevanju travme, in o spremembah ter potrebah na sistemski ter na ravni organizacije, ki bi pripomogle k še boljšem delovanju znotraj omenjenega pristopa v organizaciji. Besedni opisi oziroma izkušnje, doživljanja in pripovedi zaposlenih so bili analizirani na besedni način, brez uporabe merskih postopkov, katerega rezultati bi bili številske (Mesec, 1997, str. 11 in Mesec, 2009, str. 95). Raziskava je tudi eksplorativna (Mesec, 2009, str. 80), saj sem se skozi raziskovanje seznanila z novimi pojavi oziroma informacijami, ki bi lahko bile v prihodnje uporabne za nova in bolj natančna ter poglobljena raziskovanja na področju pristopa, utemeljenega na razumevanju travme v sodelovanju z otroki in njegovi implementaciji v slovenski prostor. Zaradi kratkega roka delovanja KCO Palček o njem še ni veliko raziskanega, zato sem zbirala novo, izkustveno gradivo. Raziskava je tako tudi empirična.

3.2 Teme raziskovanja

- 1) Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
- 2) Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
- 3) Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
- 4) Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

3.3 Merski instrument

Za namen pridobitve empiričnih podatkov sem izdelala merski instrument, polstrukturirane smernice za intervju. Sprva sem si zastavila precejšnje število vprašanj v povezavi z raziskovalno temo diplomske naloge (sodelovanje z otroki skozi lečo pristopa, utemeljenega na razumevanju travme), ki so se mi postavljala skozi prakso v KCO Palčica. Vprašanja sem tako združila v štiri sklope, in sicer: 1) Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih, 2) Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok, 3) Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme in 4) Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok. Merski instrument vsebuje 14

vprašanj odprtega tipa, katerega število in vsebina sta se skozi spraševanje malenkost spreminjala zaradi različnih izkušenj, doživljanja in pripovedi zaposlenih v KCO Palček. Polstrukturirane smernice za intervju so mi bile zgolj v oporo pri spraševanju.

3.4 Opredelitev enot raziskovanja – populacija

Populacija, ki sem jo v celoti vključila v raziskavo, so vsi zaposleni (9) v Kriznem centru za otroke Palček v Mariboru, s katerimi sem izvedla intervjuje v obdobju od 13. 12. 2023 do 21. 12. 2023. Intervjuvala sem osem žensk in enega moškega. Eden izmed razlogov, zakaj sem se odločila, da bom popisala celotno populacijo, je razpršenost poklicev znotraj organizacije oziroma različna izobrazba: univerzitetna diplomirana socialna delavka, univerzitetna diplomirana psihologinja, magistrica psihologije, univerzitetna diplomirana pedagoginja, univerzitetna diplomirana socialna pedagoginja, diplomantka sociologije in interdisciplinarnega družboslovja, organizatorica socialne mreže – višješolska strokovna izobrazba, srednješolska izobrazba – ekonomija in gimnazijska maturantka. Starost zaposlenih se giblje med 27 in 47 let, pri čemer je mediana 35 let. Vsak zaposleni ima različno število let delovnih izkušenj, in sicer se leta delovne dobe gibljejo od 7 mesecev do 26 let, pri čemer je mediana 7 let. Ker menim, da je za otroke s travmatičnimi izkušnjami v KCO Palček pomembno, kako prav vsak izmed zaposlenih sodeluje z njimi, je tudi to eden izmed razlogov za popis celotne populacije. Želela sem pridobiti popolne, bogate, raznolike podatke z vključitvijo izkušenj zaposlenih, da bi lahko celostno stremeli k zastavljenim ciljem raziskave, ki jih predstavljam pri formulaciji problema.

3.5 Zbiranje podatkov oziroma empiričnega gradiva

Prvič sem KCO Palček kontaktirala prek e-pošte 11. 10. 2023, in sicer s prošnjo za sodelovanje pri diplomski nalogi. Usmerili so me na telefonski pogovor z vodjo KCO Palček, ki je vsem ostalim zaposlenim predstavila idejo. Kmalu sem prejela povratno informacijo, znotraj katere je bilo razvidno, da se večina zaposlenih strinja z izvedbo intervjujev. Z namenom dokončne odločitve o sodelovanju pri diplomski nalogi me je vodja v imenu vseh zaposlenih v KCO Palček prosila za posredovanje podrobnih informacij o temi, izvedbi intervjujev in za polstrukturirane smernice za intervju, kar sem tudi storila. Obvestila sem jih, da bom znotraj svojega diplomskega dela zagotovila anonimnost podatkov, in razložila, da bodo vidne zgolj njihove informacije, besedni opisi in izkušnje, vendar brez imen in priimkov, razen v primeru,

če bi to izrecno želeli. Čeprav živim v Ljubljani, sem jim ponudila možnost izbire, in sicer izvedbo intervjujev v živo v Mariboru, kjer koli bi jim ustrezalo, ter možnost intervjuja prek spletnih aplikacij, ki omogočajo video klice. Po posredovanih podrobnih podatkih o moji raziskavi so v KCO Palček izrazili skrb – krajši čas delovanja ustanove in nepoznan pristop, utemeljen na razumevanju travme. Razložila sem jim, da čas delovanja KCO Palček ne bo vplival na odgovore. Prav tako, da je raziskava priložnost za vse zaposlene v KCO Palček, ne v smislu kritike, ampak podpore, da vidijo, kje so in kaj bi potrebovali, da bi lahko bili še bolj podprti pri sodelovanju z otroki s travmatičnimi izkušnjami. V začetku decembra smo sprejeli dokončno odločitev za sodelovanje.

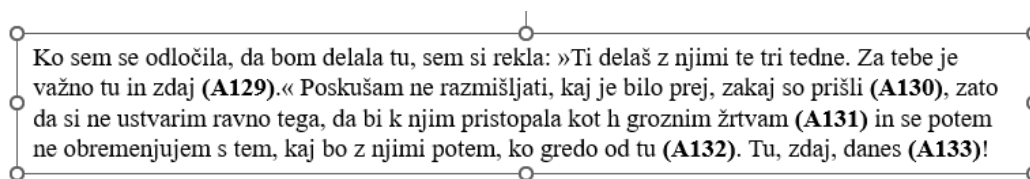
Pred sodelovanjem sem zaposlene prosila, naj se predhodno ne poučijo o določenih temah, saj sem želela, da znanje oziroma odgovori izhajajo iz njih samih in iz njihovih izkušenj, saj bo le tako lahko dosežen namen raziskave. Empirično gradivo sem zbirala z individualnim, ustnim spraševanjem s pomočjo delno standardiziranih intervjujev v decembru 2023. Tako sem 13. 12. 2023 izvedla tri intervjuje z zaposlenimi v živo, in sicer na lokaciji KCO Palček v Mariboru v pisarni, 15. 12. 2023 sem znova izvedla tri intervjuje v živo na lokaciji KCO Palček, 17. 12. 2023 sem izvedla dva intervjuja, enega s pomočjo video klica prek aplikacije Zoom, drugega pa prek WhatsApp video klica. Zadnji intervju sem izvedla 21. 12. 2023, tudi tokrat prek aplikacije WhatsApp, vendar samo z zvočnim klicem.

Pred spraševanjem sem se pri vsakem sogovorniku posebej pozanimala, ali lahko pogovor zvočno snemam. Razložila sem jim, da je namen posnetka zgolj prepis intervjuja, da ne bi v transkript vsiljevala svojih misli, če bi morala zapis intervjuja zapisati po spominu. Vsi so se strinjali z zvočnim snemanjem. Obvestila sem jih tudi o možnosti posredovanja dobesečnega zapisa intervjuja v namen pregleda, dodatkov in sprememb empiričnega gradiva, s čimer so se vsi strinjali. Med spraševanjem sem vrstni red vprašanj in tudi vprašanja spreminjala glede na vsebino, ki so jo zaposleni v KCO Palček pripovedovali. Dobesedne zapise intervjujev sem poslala prav vsem zaposlenim v KCO Palček, kjer sem prejela tudi povratne informacije. Empirično gradivo sem imela v celoti zbrano 12. 1. 2024. Najkrajši intervju je trajal 20 minut, najdaljši pa 56 minut. Zaradi varovanja osebnih podatkov so vsi intervjuji zapisani v ženski obliki. Zaradi velikega obsega diplomske naloge sem dobesečne zapise intervjujev shranila v osebni arhiv.

3.6 Obdelava in analiza empiričnega gradiva

Po izvedbi intervjujev z zaposlenimi sem naredila natančne prepise intervjujev s pomočjo zvočnih posnetkov. Pridobljeno empirično gradivo sem nato analizirana s postopkom kvalitativne analize (Mesec, 2009). Vsak posamezen intervju sem označila s črkami od A do I in jih razdelila na enote kodiranja (npr. A1, B12, C100 ...). Sledilo je odprto kodiranje, znotraj katerega sem vsaki enoti pripisala pojem, združevala sorodne pojme v kategorije in določevala nadkategorije ter teme. Besedne opise sem nato analizirala še s pomočjo osnega kodiranja, kjer sem poskušala vzpostavljati povezave znotraj kategorij, pojmov, nadkategorij in tem. Ker sem v procesu osnega kodiranja zaznala možnost številnih izboljšanj in združevanja pojmov, sem popravilo izvedla znotraj osnega kodiranja, osnovnega pa sem pustila takšnega, kakršnega sem zapisala v osnovi. Osno kodiranje mi je bilo v pomoč pri zapisovanju rezultatov raziskave, odnosno pa pri preglednosti dobljenih rezultatov.

V spodnjih slikah in tabelah predstavljam postopek obdelave empiričnega gradiva.

Slika 1: Primer določitve enot kodiranja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
A129	Ko sem se odločila, da bom delala tu, sem si rekla: »Ti delaš z njimi te tri tedne (naj bi bilo tri, ampak jih ni kot je rečeno). Za tebe je važno tu in zdaj.	Tu in zdaj	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A130	Poskušam ne razmišljati, kaj je bilo prej, zakaj so prišli,	Miselni odmik od otrokove zgodovine	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A131	zato da si ne ustvarim ravno tega, da bi k njim pristopala kot h groznim žrtvam	Ne pristopanje kot h groznim žrtvam	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A132	in se potem ne obremenjujem s tem, kaj bo z njimi potem, ko gredo od tu.	Brez obremenjevanja o otrokovi prihodnosti po odhodu iz KCO	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A133	Tu, zdaj, danes!	Tu in zdaj	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

Tabela 1: Primer odprtega kodiranja

**POZNAVANJE IN DELOVANJE ZNOTRAJ PRISTOPA, UTEMELJENEGA NA
RAZUMEVANJU TRAVME**

Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki

Sodelovanje tu in zdaj

Tu in zdaj (A129, A133)

Miselni odmik od otrokove zgodovine (A130)

Ne pristopanje kot h groznim žrtvam (A131)

Brez obremenjevanja o njihovi prihodnosti po odhodu iz KCO (A132)

Slika 2: Primer osnega kodiranja

4 Rezultati

V nadaljevanju predstavljam rezultate, ki sem jih pridobila s pomočjo kvalitativne raziskave z intervjuvanjem zaposlenih v KCO Palček. Zaradi večje poglobljenosti in razumevanja prilagam tudi izjave in besedne zveze intervjuvank, ki jih v oklepajih zapisujem z *ležečo pisavo* ter ob tem dodajam številke izjav. Rezultate predstavljam po temah (**VELIKE TISKANE ČRKE – KREPKO**), znotraj katerih predstavljam tudi dobljene nadkategorije (**male tiskane črke – krepko**), ki pa se delijo še na kategorije, ki bodo razvidne z malimi tiskanimi črkami s pisavo »*krepko*« *in ležeče*. Zaradi varovanja osebnih podatkov bom pri pisanju rezultatov uporabljala žensko spolno obliko.

RAZUMEVANJE IN PREPOZNAVANJE PRISOTNOSTI TRAVMATIČNIH IZKUŠENJ PRI OTROCIH

Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

Zaposlene prepoznavajo, da so travmatične izkušnje prisotne pri vseh otrocih ali pa vsaj pri večini otrok. Menijo, da so otroci doživeli ne zgolj eno, ampak več travmatičnih izkušenj (*Verjetno več, ker če bi samo eno, ne bi prišli do nas (F2)*). Prisotnost teh prepoznavajo na več načinov, in sicer prek *sklepa sodišča in spisov CSD, lastnosti in stanja otrok, vedenja* ter preko otrok, ki svojo izkušnjo *ubesedijo*.

Sklep opisujejo kot osnovo, s pomočjo katere se seznanijo z ozadjem otroka in razlogom za odvzem (*Mogoče po tistem, kar v spisu prebereš, da je tisti otrok že marsikaj videl, pa doživel, tudi če ti ne zna povedati (C199)*). Sklep je tudi osnova za nadaljnje ravnanje in razumevanje. Pri otrocih pogosto prepoznavajo prisotnost travmatičnih izkušenj, ko opazijo porušene norme razvoja (*Pri nas je lahko petletni otrok, ki je recimo razvojno pri treh letih (I49)*). Pravijo, da so ti otroci pogosto introvertirani. Travme pri otrocih prepoznavajo tudi ob prihodu nekaterih otrok v KCO s slabo osebno higieno (neprijeten vonj, so polulani).

Zaposlene opazijo razliko v vedenju otrok s travmatičnimi izkušnjami in tistimi brez (... *na eni točki smo vseeno mogli oprati tudi glavo. Takrat je ta fantek kričal. Ob kopanju večina naših otrok ne kriči, ker je to ponavadi prijetna izkušnja. On je kričal (D12)*). Prepoznajo tudi razlike v vedenju glede na vrsto doživetih travmatičnih izkušenj (*Recimo nasilje se prepozna tako, da želijo od nas zaposlenih izsiliti znane vzorce. Poskušajo, da bi mi tudi tako odreagirali, kot jim je poznano (H8)*; *Zanemarjenost se odraža na primer tudi pri prehranjevanju, ker recimo niso imeli nekaterih stvari in bi pri nas neizmerno radi jedli. Imeli smo že primer prenajedanja, ko so otroci tudi že bruhal, ker so preveč pojedli (I13)*). Vseeno se zavedajo, da enaka izkušnja ne

pomeni isto vedenje. Zaposlene razumejo, da številni otroci še ne znajo ubesediti svojega doživljanja, zato se njihove stiske kažejo skozi številna nezaželena vedenja oziroma pozornost iščejo na številne nekonstruktivne načine. Vedenja otrok, ki jih zaposlene prepoznavajo kot posledice travmatičnih izkušenj, so: FIZIČNO NASILJE (... *da te poči (B18), da te pljuni (B19), brcanje (C14)*); DRUGE OBLIKE NASILJA (*On je v bistvu že nasilen s tem, ko se vesi po tebi (C35), Postane verbalno agresiven (D34)*); INTENZIVNA ČUSTVA OTROK (*Drugačen jok je. Če otrok nekaj »eeee« ali pa če otrok joka. Mislim, meni je različen jok. Če tuli, ker se mu tuli, ker nekaj ne dobi, je čisto drugače kot pa takrat, ko je v stiski. Meni je razlika (B58), Lahko se kaže tudi na drugačne načine, kot na primer pretirano veselje, kjer se lahko tudi nekaj skriva za tem. Ni nujno, da je zmeraj tako, kakor izgleda (G6), Pri mlajših pa mogoče strah pred dotikom, pred umivanjem, pri pomoči na stranišču recimo, da ne smeš ritke obrisat ali pa kaj takega (H14)*); SAMOAGRESIVNO VEDENJE (... *da so se z glavicami tolkli ob določene predmete ali pa po tleh metali (C16)*); IPIČNI NAPADI¹⁰ (*V bistvu so to nagli, nekontrolirani napadi jeze, ko otroci postanejo jezni in ne znajo te jeze primerno sprostiti (D40)*); HISTERIČNI NAPADI; POGREŠANJE OZIROMA KLICANJE STARŠEV; STISKE PRI SPANJU (*Imamo potem nočne more, ko jokajo pa kričijo ponoči (C11), Dostikrat tisti, za katerega so rekli, da je čist, na primer vseeno moči posteljo (I17)*); VEDENJA OB IGRI (*Otrok posredno daje iz sebe skozi igro. Skozi igro predelujejo ali pa vadijo neke stvari, ki se jim dogajajo (B50), Dostikrat je tudi tako, da se otroci, ki pridejo k nam, sploh ne znajo zares igrati (B52)*) in PRETIRANA ŽELJA POMAGATI (*Ampak ne, on želi pomagati. In on tudi sam inicitira: »Jaz bi zdaj sesal.« In on želi sesati. To je recimo nepotrebno (D54)*). Zaposlene prepoznavajo tudi pomanjkanje varne navezanosti in navajajo številne primere, kjer to zaznavajo (... *ali ignoriranja, ko te je otrok dobesedno tiščal od sebe in ni pustil bližine (E10), Nekateri nimajo nobenega strahu, nekateri prav »hlastajo« po tebi, da se te primejo, dotikajo, te držijo (F7)*). Opozarjajo, da ni nujno, da so vsa vedenja posledice travmatičnih izkušenj. **Najbolj izrazite stiske** zaradi doživetih travmatičnih izkušenj se kažejo **v času** počitka, pri uspanju otrok, zvečer in ponoči, saj otroci pogosto predelujejo travmatične izkušnje v spanju.

---

¹⁰ Skoraj vse zaposlene omenjajo IPIČNE NAPADE. Ker razlage teh nisem zasledila v literaturi in na spletu, so mi zaposlene pojasnile, da gre pri tem za nagle, nenadzorovane napade jeze. Otroci pred napadom občutijo intenzivna čustva, s katerimi še ne znajo ravnati na drugačen, ustrežnejši način. Pogosto se vržejo po tleh in brcajo z rokami in nogami. Opisujejo, da otroci v teh trenutkih svojega telesa ne morejo nadzorovati. Pogosto ob tem jokajo in kričijo.

Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

Zaposlene se zavedajo, da je delo z otroki s travmatičnimi izkušnjami zelo specifično delo in razumejo, da so travme prisotne. Razumejo, da v KCO Palček pridejo otroci iz okolja s slabimi pogoji, iz katerega so odvzeti.

V večini **odvzem otroka** opredeljujejo kot travmatično izkušnjo, saj vsi otroci ob ločitvi od staršev doživljajo stisko (*Ne glede na to, kakšna je mama, je vseeno mama. Jaz mislim, da ko je odvzem narejen, je to za otroka v tistem trenutku večji šok kot pa zanemarjanje, ker so to vseeno tako mali otroci, da v bistvu drugega ne poznajo (F58)*). Prav tako pravijo, da gre za odvzem iz okolja, na katerega je otrok navajen (*Če ti otroka odpelješ iz nekega okolja, ki ga otrok pozna, pa četudi je bilo tisto okolje slabo za njega, je še vedno njegovo edino poznano okolje, ki ga je do takrat imel (C184)*). Razumejo, da je za otroka lahko travmatičen tudi prihod med nepoznane ljudi (*Zavedati se moramo, da se ti otroci prebudijo s popolnoma novimi ljudmi, ki jih ne poznajo, z njimi ni več niti delavk, ki so jih prišle iskat na dom in s katerimi so pot začeli (D150)*). Med zaposlenimi je bilo možno zaznati tudi mnenje, da odvzem za otroke ni grozljivka.

Opažajo, da je eden izmed pogostejših razlogov za odvzem **nasilje**. Otroci pridejo iz okolij z visoko stopnjo različnih oblik nasilja znotraj družine. Zaposlene opažajo, da več kot je fizičnega nasilja v družini, bolj so otroci nasilni do ostalih otrok in zaposlenih v KCO Palček. Pogoste so tudi **spolne zlorabe ali sum spolne zlorabe** ter **hospitalizacija staršev**.

Zasledile so, da je pogost razlog prihoda otrok v KCO Palček tudi **zanemarjanje**, ki ga zaposlene opisujejo kot travmo. Nekatere pa menijo obratno, da zanemarjanje ni travma.

Zaposlene pravijo, da so znotraj otrokovih družin prisotne številne oblike **odvisnosti**, pri čemer specifično navajajo alkoholizem in uživanje prepovedanih substanc.

Opažajo, da pogosto v njihov KCO pridejo otroci iz **romskih skupnosti**. Pravijo, da otroci, ki so se vedli nasilno, so bili do sedaj predvsem iz ravno teh, kar pripisujejo romski kulturi, znotraj katere so vzgojeni v nasilje, predvsem do žensk (*... pa pri enih otrocih tudi zelo taki odnos do žensk kot iz teh kultur, kjer je pač kulturno poznano, da so ženske manjvredne, se obnašajo, kot da si lastnina, kot da te lahko udari, kot da ti lahko kar koli reče (H18)*). Predvidevajo, da so bili v svojem domačem okolju deležni fizične zaustavitve, v KCO pa posledično še bolj preizkušajo meje zaradi zavedanja, da jih tu ne bodo udarili.

Kar pa se tiče razumevanja prisotnosti travmatičnih izkušenj, imajo zaposlene zelo **raznolike poglede** na doživljanje stisk otrok, o doživeti travmi, na stopnjo travmatiziranosti pri otroku in o vplivu travme na trenutno stanje otroka.

Nerazumevanje travmatičnih izkušenj otrok

Nekatere zaposlene vedenja, ki so posledice travmatičnih izkušenj, razumejo kot nenormalna. Prav tako nekatere kažejo na nerazumevanje vpliva travmatičnih izkušenj na razum otroka (*Zadnjič sem pri mlajšem, ko je pet star in ni več tako mali ter tudi že razume nekaj, kaj je narobe, kaj ni prav in kakšne so lahko posledice, naredila isto. Sem ga posedla (D70)*). Nekatere zanikajo možnost vpliva travmatične izkušnje na vedenja otrok (*Tako da je definitivno šlo za neko iskanje pozornosti v normalnem starostnem obdobju (D46)*). Izražena je bila tudi zahteva po hvaležnosti otrok (*... ampak mi je vseeno malo bizarno, da potem na tak način vrača, namesto da bi bil hvaležen (D38)*).

Odpornost otrok

Zaposlene zagovarjajo dejstvo o **raznolikosti otrok** in menijo, da travma vsakega otroka posebej različno prizadene zaradi različnosti (*Vsako živo bitje je svet za sebe (B12)*). Opisujejo, da kolikor je otrok, toliko različnih odzivov je na travmo, saj so vsi otroci med seboj različni. Po mnenju zaposlenih na odpornost otrok vpliva tudi varno **okolje v KCO Palček**, kateremu se otroci različno hitro prilagodijo (*Bolj kot pri otroku misliš, da je imel težje izkušnje, toliko bolj hitro se prilagodi, ker vidi, da so njegove potrebe zadovoljene, ker prej niso bile (I59)*). K odpornosti pripomore tudi občutek domačnosti med bivanjem v hiši, kar vpliva na to, da otroci občutijo manj krize in stiske. Zaposlene menijo, da jim je tu lepše kot doma (*Morda je zelo grdo, kar bom sedaj rekla, ampak to so vseeno otroci z dna družbe. Vseeno so otroci, ki pridejo na nekaj boljšega in dokler so še tako majhni, hitro posrkajo, pa jim je vseeno lepše kot pa doma (F61)*). Menijo, da je travma manjša zaradi prijaznosti zaposlenih. Ključno pri odpornosti navajajo **otrokovo radovednost in igrivost**, ki vplivata na njegovo dobrovoljnost in veselje kljub obremenjujočim izkušnjam (*... nisem pričakovala, da bodo prišli otroci, ki bodo veseli, dobrovoljni. Jaz sem bila na začetku prepričana: »Oh, to bo taka tuga tukaj, to bodo otroci, ki bodo depresivni, zamorjeni.« Pa ni tako. To so vseeno otroci. Oni na trenutke pozabijo, kaj se je dogajalo, ali pa se ne zavedajo še toliko, kaj se je dogajalo, in so tako srečni otroci (D178)*).

ODZIVANJE NA TRAVMATIČNE ODZIVE/IZKUŠNJE OTROK

Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok

Zaposlene opažajo **raznolikost odzivov** na travmatične odzive/izkušnje otrok. Nimajo dogovorov glede odzivanja (*Da bi pa imeli neke enotne smernice, jih pa nismo ubesedili (H45)*). Pravijo, da je nemogoče pričakovati enake odzive, ker so vsi zaposleni med seboj različni

*(Vseeno nas je 9, vsak je posameznik zase. Nekdo je morda malo bolj nežen, drugi je že drugačen (I32)) in imajo raznolike poglede. Ker ima vsak posebej svoj način delovanja (Jaz pravim, da mi največkrat izhajamo iz sebe, iz svojega občutka, kaj ti takrat misliš, da je prav, in to narediš (I30)), včasih različno ravnaajo za isto stvar (Kdaj se zgodi, da bi en dal ponoči plenico, drugi pa ne, ker bi ga rad odvadil (A83)). Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje ocenjujejo kot pozitivno (... in to se mi zdi tudi prav, da otrok ve, pri kom kaj lahko, pa pri kom mogoče česa ne sme (E31), Nekdo bo nekaj toleriral, nekdo ne bo, ampak tako bo tudi v življenju, na delovnem mestu, v šoli, kjer koli bo. Jaz tega ne bi spreminjala (E32) in se mi zdi, da je ta naša različnost lahko prednost, ker se vsak otrok potem izmed devetih lahko z nekom bolj poveže, ki mu bolj leži (H48)). Navajajo tudi številne razloge za različno odzivanje oziroma odreagiranje (Pri enih stvareh pa ne gre zaradi tega, ker pač eni otroci se na koga bolj navežejo kot na drugega in mogoče je pri enem lažje priti otroku v tisto bistvo oziroma nekako preprečiti otroku, da bi bil agresiven, ko ima neke izpade, pri drugem pač malo manj (C123), Jaz sem brez otrok, nimam nobenih predhodnih izkušenj z otroki. Medtem ko so tukaj tudi delavke, ki so leta delale na primer na šoli, ali so delale na centru, ali pa imajo svoje otroke, imajo tudi drugačne izkušnje kot jaz (D96), To je zelo različno, odvisno od situacije, dosti pa je tudi odvisno od tega, kako se ti tisti dan počutiš, koliko si prespan, neprespan, kaj se je tekom dneva že dogajalo (E16)). Zaradi neusklajenosti ravnanj zaposlene različno uspešno sodelujejo z različnimi sodelavkami, vendar pa zaradi različnih mišljenj ne prihaja do trenj. Včasih se tudi **posameznica raznoliko odziva**. Zaposlene pravijo, da ne uporabljajo vedno istega pristopa.*

Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok

Kljub številnim neusklajenim odzivom omenjajo tudi **usklajenost ravnanj** (*Mislim, da smo usklajeni, kar se tiče najbolj pomembnih stvari, torej kaj se sme in kaj se ne sme. To smo res najbolj enotni (E28)*), predvsem pravila, ki se jih držijo vse (*Vsi se držimo tega, da dopoldan okoli 11., 12. ure, odvisno od dneva, gredo otroci počivat, da zvečer med 18. uro in 18.30 začnemo z večerno rutino, da so otroci med 19. uro in 19.30 že v posteljah in spijo (E34)*) in uporabo enakega pristopa vseh v določenih situacijah (*Recimo pri tistem fantku, ko je bil agresiven, smo ga vsi dajali na stol sedet, da se je umiril, da smo ga odstranili iz nasilne situacije. To smo potem vsi delali, ker smo pač videli, da zaleže in da se potem lahko on umiri (C121)*). Načeloma zaposlene držijo skupaj. Če zaznajo, da način odzivanja na travmatične izkušnje otrok ne deluje, se usmerijo k uspešnim odzivom preostalih sodelavk in se jih poskušajo posluževati. Če zaposlene začutijo potrebo po usklajenem delovanju, za to prosijo ali pa se poslužujejo **dogovorov o delovanju**, ki jih opisujejo kot način usklajevanja. Kot

pomembno komponento znotraj dogovarjanja o delovanju zaposlene omenjajo pogovor: pogovarjanje o usklajevanju odzivov, pogovarjanje o skupnem prvotnem odreagiranju (*Smo se pa pogovarjali, da bi se bilo morda smiselno pogovoriti vsaj o tem, kako v nekih določenih situacijah prvotno odreagirati, da imaš vsaj to nekje v ozadju, ko ti zmanjka vseh tvojih idej, da se lahko tja zatečeš (D98)*) in pogovor o uspehih rešitvah ter možnosti njihove nadaljnje uporabe. Pravijo, da se skozi pogovor poenotijo.

Zaposlene omenjajo tudi **skupen okvir delovanja**, znotraj katerega delujejo individualno (*Recimo, ničelno toleranco do nasilja imamo, ampak to je spet individualno, kaj bo nekdo že videl kot nasilje, ali že, če bo kdo komu spulil igračo, ali je to, če enega udari, ali je to, če jezika, kje je potem tisto? To je spet od nas odvisno, koliko prenesemo (H46)*). Zaposleni si želijo usmeritve, a ne omejitve zaradi individualnosti otrok (*Jaz bi si želela, da imamo neke usmeritve, ampak hkrati pa nočem, da bi se potem preveč držali teh okvirjev, ker vsaka zgodba otroka, ki pride, je zelo individualna (H47)*).

Razlika v sodelovanju med glasnimi in tihimi otroki

Zaposlene zaznavajo, da otrokom, ki se ne vedejo na njim sprejemljiv način, namenjajo več pozornosti (*Tisti, ki je najbolj poreden, ki je najbolj glasen, ki je pripravljen narediti marsikaj, kar tudi ne bi smel, mu je namenjene več pozornosti, avtomatsko, žal (E83)*). Otroke, ki so pogosto tihi, pa vključujejo na način, da jih večkrat pohvalijo (*Se pa trudimo, to pa smo vsi sodelavci, mislim, da zdaj začeli delati, da tiste, ki so pridni, jih večkrat zelo, zelo, zelo pohvalimo in otroci takrat zažarijo (E84)*).

Odzivanje na vedenja otrok ob številnih situacijah

- Odzivi na jok otrok

Kot pomembne karakteristike pri odzivanju na jok otrok zaposlene naštevajo odločnost, nežnost in mirnost. Omenjajo tudi pomirjanje in rutinsko postavljanje meja z empatijo ter nežnostjo. Nekatere zaposlene so izredno odzivne na jok otrok (*Sama sem bila tudi pri svojih otrocih izredno odzivna in meni, da otrok joka, mi ni v redu (B60)*). Nekatere pa menijo, da predolgo biti ob otroku ne pomaga oziroma celo pripelje do **težav zaposlenih**, saj dajo preveč nežnosti in empatije ter ob tem doživljajo stisko, kar ima tudi negativne posledice na otroka (*Posledično otroci veliko dlje časa potrebujejo, da se pomirijo (A33)*).

- Odzivi na stiske ponoči

Kot pomembno pri odzivanju na stiske ponoči zaposlene navajajo izredno **odzivnost**, kar pomeni, da ob stiski odidejo k otrokom in jih ne pustijo samih. Ključna se jim zdi tudi **prisotnost**, znotraj katere je vseeno vzpostavljena rutina (... *hkrati pa se vseeno ve, da je zdaj čas za spanje (B66)*). Ležanje ob otroku je odvisno od števila nameščenih otrok. Ob stiskah otrok ponoči so prisotne še na številne druge načine: crkljanje (*Zdaj je odvisno, če je to dvoletnik, z besedami mogoče ni toliko učinka, kolikor je s tisto bližino, da ga objameš, da ga pocrklaš (I95)*); prebiranje pravljič; priklic spominov na lepe trenutke; opomnitev na lep prihajajoči dan (... *ali pa ga opomniti na jutrišnji dan, da se je treba naspati, ker nas jutri čaka to in to in to in bomo rabili energijo ter da bo res lep dan (E26)*) in pogovarjanje.

Stiske ponoči ločujejo na **stiske v budnem stanju** in **stiske v spanju**. Prvo pomeni, da se otroci zbudijo oziroma še niso zaspali. V primeru hujše stiske otroka vzamejo k sebi, ga umirijo, pocrkljajo do umiritve ali spanja. Včasih mu pustijo tudi dudo, ne glede na starost otroka (... *pa tudi recimo dudico pustiš, čeprav si misliš: »Joj, pri treh letih jo je že davno prerastel.« Ampak, ko pa pride k nam, je vseeno to neka tolažba zanj (C178)*). Stiske v spanju pa opisujejo s stanjem, da se otrok ne zbudi. V tem primeru opisujejo več ravnanj (*Jaz običajno, če otrok spi, ga pokrijem, položim, pobožam, in rečem »Umiri se« in se dosti hitro potem umiri (B56)*). Včasih jih je treba fizično zbuditi in pomiriti.

- Odzivi na stisko ob neprisotnosti staršev

Na stiske zaradi neprisotnosti staršev zaposlene odgovarjajo z razumevanjem in z otroki sočustvujejo. Omenjajo pomembnost **jasnih sporočil** o nezmožnosti videti starše v trenutni situaciji. Priznajo jim, da ne vedo, kdaj bodo ti prišli. Pomembno pri odzivanju na stisko ob neprisotnosti staršev se jim zdi tudi **izpolnjevanje obljub**, ki jih je po njihovem mnenju treba držati. Omenjajo neizpolnjevanje obljub določenih zaposlenih, kar ustvarja neprijetno situacijo za naslednjega zaposlenega, ki z otrokom sodeluje. Nekatere zaposlene pa **preusmerjajo pozornost** na druge stvari. Opisujejo tudi **enakovreden odnos** kot odziv na stiske ob neprisotnosti staršev. V tem primeru se otroka obravnava kot sogovornika, moč postane enakomerno razporejena (... *kot sebi enakega, ne da je on zdaj nekaj manj (A69)*) in otrok tako lažje sprejme dogajanje.

- Odzivi na stiske po stikih s starši

Otrokom, ki doživljajo stisko po stikih s starši, zaposlene namenijo več ljubezni, jim pripravijo večerjo, ki jo imajo radi, jim namenijo skupen čas na način otrokove pomoči pri opravih zaposlenega in se z njimi pogovarjajo.

- Odzivi na nasilno vedenje otrok

Zaposlene opažajo, da težje ravnaajo v primerih nasilnega vedenja otrok. Nekatere zaposlene se ne počutijo dobro v vlogi odraslega, ki se na nasilno vedenje otrok odzove strogo in poda sankcijo. Ne ustreza jim torej način odzivanja, kjer prevzamejo popolno moč nad otrokom. Zaposlene se zavedajo, da so znotraj KCO Palček zmanjšane zmožnosti za preusmerjanje odvečne energije otrok (*Čeprav smo tu malo omejeni, lahko poskusiš prepoznati, ne moreš pa vedno prav reagirati, ker nimamo možnosti, da bi se zelo s športom ukvarjali, ali pa da bi še bolj noreli, ali pa take stvari, da bi to nekam preusmeril, to odvečno energijo, da bi preusmerili v šport ali v neko aktivnost (H36)*). Menijo, da s **preventivnim delovanjem** lahko preprečijo marsikatero nasilno vedenje otrok. Preventivno je pomembno delovati že v času vzpostavljanja odnosa z otroki. Predstavljajo tudi primere preventivnega delovanja (*... da ne pride do tega, da se na primer poskusi iti na sprehod že prej, da se ta negativa iz njih morda »razkadi«, ali pa da v kakem športu dajo ven in gremo na igrišče (H34)*).

V večini se zaposlene poslužujejo **omejevanja**, znotraj katerega opisujejo: sedenje na stolu do umiritve, peljati otroka v sobo in izvršitev napovedane posledice s predhodnim opozorilom in z razlago.

Metodo **sedanja na stolu** izvajajo z namenom, da otrok razmišlja o storjenem (*»Zdaj se usedi, pa malo razmisli, kaj si naredil (C51)*), in z namenom umiritve telesa (*... počakaj malo, umiri se, naj se tvoje telo umiri (C53)*). Medtem ko otrok sedi na stolu, se od njega zahteva tiho sedenje pri miru (*... in potem sem mu rekla: »Glej, ko boš tiho (D71), ko boš pridno sedel, se boš lahko šel igrati.« (D72)*). Otroku podajo jasno sporočilo o tem, zakaj mora sedeti na stolu. Problem, ki ga zaznavajo ob izvajanju metode, je konstantno premikanje otroka in posedanje nazaj na stol, kar vodi k dolgotrajnemu sedenju na stolu. Odločene so, da je vseeno pomembno vztrajati pri sedenju, kljub otrokovemu izmikanju.

Za omejevanje uporabljajo tudi **metodo »sedeti z«** (angl. »sit in«), ki pomeni biti z otrokom v sobi in čakati, da se pomiri, čemur pa sledi pogovor, vendar šele takrat, ko postane dojemljiv. Otroku v tem primeru ne pustijo zapustiti prostora.

Naslednja metoda, ki se je poslužujejo, je **metoda »objeti«**, ki sicer deluje pri mlajših otrocih.

Tudi **pogovor** z otrokom ocenjujejo kot ustrezen način reakcije, ki omeji nasilno vedenje otrok. Omenjajo »jaz sporočila« o njihovih lastnih občutkih ob vedenju otrok (*Na primer pri tem fantku, starejšem, ko je verbalno nasilen, mislim jaz osebno, ga pač postavim na realna tla in mu rečem: »To pa mi zdaj ni všeč. Ni mi v redu, kako se vedeš.« (D63))*). Skozi pogovor pa z otroki sklepajo tudi kompromise (*Tako: »Okej, zdaj pa, ko se boš ti slekel in stuširal, se lahko greš še dol igrat, pod pogojem, da se boš pridno igral.« (D79))*). Pogovor ocenjujejo kot metodo, ki je mogoča le takrat, ko otrok razume.

Med pogovorom je bilo moč zaznati **zatiranje občutkov otroka** na način pogojevanja občutkov otroka s posledico (*»Okej, zdaj pa ti še zadnjič rečem. Če se ne boš umiril, se bova pa šla potem stuširat, ampak ko vstanem, to točno to pomeni, da greš z mano in se greš stuširat in greš ti spat.« (D75))*).

Otroke **učijo tudi ustrežnejše reakcije**, na primer kako pokazati želeno na ustrežnejše načine (*Takrat smo ga preprečevali: »To se ne sme. Ne grizemo. Boš dobil, povej, pokaži nam.« Pa smo potem pač tega fantka počasi učili, da nam pokaže, kaj bi on želel, ne pa da ugrizne (C62))*). Učenje izvajajo tudi na način, da otroka usmerijo.

Intervjuvanke so opazile tudi nekatere razlike pri odzivanju na nasilna vedenja pri otrocih, ki ne prihajajo iz romskih skupnosti, in tistih iz romskih skupnosti. Omenjajo nekatere metode dela, ki se jih poslužujejo pri sodelovanju s slednjimi, a menijo, da te pogosto niso uspešne. Poskusile so že z lepo besedo in s pogovorom. Kot najboljšo strategijo opisujejo ignoriranje. Kar pa se tiče **samoregulacije** zaposlenih v primerih nasilnega vedenja otrok, navajajo, da se morajo pred odzivanjem najprej pomiriti, da ne bi odreagirale napačno, nekatere pa se iz situacije celo umaknejo.

- Odzivi na samopoškodbeno vedenja

Zaposlene so zaznale, da nekateri otroci **udarjajo z glavo** (ob tla ali predmete) in si omenjeno interpretirajo kot samopoškodbeno vedenje. Omenjeno vedenje so poskusile preprečevati, kar ocenjujejo kot uspešno, saj je ostal zgolj jok in ne več udarjanje z glavo.

- Odzivi ob ipičnih napadih otrok

Zaposlene pripovedujejo, da se ob ipičnih napadih otrok osredotočajo na vedenje, ki ga razumejo kot problematično, in ne na otroka kot slabega (*Kolegica je prišla do nje in rekla: »Nogice ne brcajo.« (D84), Ne deklica kot sama po sebi, ampak tvoji udi, da se fokusiraš na dele telesa in vedenje, ne na njo kot osebo (D85))*). Otroke učijo ustrežnejših načinov izražanja stiske (*Včasih je pri njej tudi pomagalo, da si bil na način: »Okej, če imaš to, potem pa skupaj*

skačiva.«), Potem sva, to je bilo tako »random«, ampak sva sredi kuhinje skakali, kar je bilo zelo smešno (D90)). Včasih pa vedenje tudi preusmerjajo v kaj drugega, na primer v igro.

- Odzivi na nevarno navezanost

Zaposlene pravijo, da se je zaradi števila nameščenih otrok nemogoče posvetiti zgolj enemu otroku. Odzivanje je odvisno glede na čas bivanja otrok v KCO (*Prvi dan, drugi dan, ko pridejo, takrat rabijo, ko so v stiski. Vzeti so iz matične družine, v tujo hišo pridejo med tuje ljudi, ampak potem jim pa vseeno moraš neko mejo postaviti (F29)).*

Omenjajo dva načina odzivanja, in sicer nudenje **bližine** otroku ter hkratno postavitve **meje** (*Lahko poveš pravljico, se »pocartaš«, potem pa moraš še k drugemu ali pa celi dan visi na tebi. Moraš kar mejo postaviti (F27)).* Bližino otroku zagotovijo na način izkazovanja pozornosti. Otroka omejijo predvsem pri fizičnem stiku (*... ampak zdaj si ne dovolim tega, da bi cel dan na meni sedela (D23), Raje se greva igrat, ker zdaj ni nujen konstantni fizični stik (D32)).* Pravijo, da si je treba ustvariti distanco.

Pri odzivanju se zaposlene podpirajo na način, da se pri nenehni želji po fizičnem stiku otroka preda drugi sodelavki (**menjava s sodelavko**), kar pa včasih ne deluje. Če prvotna sodelavka zazna stisko otroka pri drugi osebi, ga vzame nazaj k sebi.

- Odzivi na otrokovo prekomerno pomoč

Če otroci želijo prekomerno pomagati zaposlenim oziroma prevzemati njihove vloge, jim zaposlene jasno predajo sporočilo, da to ni njihovo delo.

- Odzivi na izkušnjo spolne zlorabe

Če zaposlene izvejo oziroma prepoznajo, da je imel otrok izkušnjo spolne zlorabe, ga opazujejo (*... smo pa take otroke opazovali, če bi se vedli, ne vem, promiskuitetno, da bi se ponujali ali kaj podobnega. (H11), Jaz sem bila pri enem fantku pozorna, ko je bil sum spolne zlorabe, če bi bilo kaj v zvezi z dotiki pri umivanju. Recimo, če bi ga to zmotilo, da se ga kaj dotakneš pa to, pa ni reagiral (H12)).* Omenjajo tudi previdnost pri dotikih oziroma preverjanje ustreznosti le-teh pri otrocih (*Ker če pride otrok zaradi spolnega nasilja, potem je treba neke stvari prilagoditi. Na primer: »Ali ti je okej, če se te dotaknem? Si želiš objema? Morava se umiti, se bova slekla. To je roka, roka umiva.« (I68)).*

- Odzivanje na kričanje otroka

Zaposlene menijo, da je nujno spoznanje, kaj pri odzivanju na kričanje otroka najbolj zaleže, da otroci z vedenjem prenehajo. Nekatere ocenjujejo, da je eden izmed načinov nudenje bližine (*So nekateri, ki takrat potrebujejo objem (I24)*), druge preusmeritev v neko drugo dejavnost, tretje pa menijo, da je otroka treba kregati (*Imeli smo eno deklico, kjer pa je bilo treba ravno obratno. Bilo jo je treba okregati, da se je to prekinilo (I27)*).

Kaznovanje otrok

Nekatere zaposlene so proti permisivnemu vzgojnemu stilu in menijo, da je kaznovanje nujno, če je učinkovito (*Kazen se mi zdi taka, da mora biti učinkovita, na primer če otroku neka igrača nič ne pomeni, je brez veze, da mu to igračo vzamemo, ker s tem nismo naredili nič (E87)*). Menijo, da se otroci s kaznijo učijo funkcioniranja v življenju. Pomembno se jim zdi, da je kaznovanje vseeno v ravnovesju z nagrajevanjem. Nekatere kaznovanje razumejo tudi kot način vzpostavitve zaupanja. Navajajo tudi primer kaznovanja (*Imeli smo dva bratca, ki bi morala iti na stike k drugima dvema bratcema pa sestrici. In sem pred porednim klicala tisti zavod in se zmenila, da pridemo na obisk, ampak samo z mlajšim, čeprav sem starejšemu povedala, še ena taka, pa ne greš na obisk (E91)*). **Odzivi otrok**, ki so jih zaposlene prepoznale ob kaznovanju, so panika, jok in upor; prepustiti se (*Ni protestiral, ni nič, bilo pa mu je zelo hudo (E92)*) in narediti vse, kar oseba, ki ga je kaznovala, reče.

Prepoznani neustrezni odzivi na travmatične izkušnje otrok

Včasih neustrezne odzive oziroma reakcije zaposlene prepoznajo šele, ko jih analizirajo (*Potem, ko analiziraš situacijo, pa ko je vse to že mimo, veš, da bi mogoče kdaj moral kako drugače odreagirati (E19)*) ali pa v primerih, ko prehitro odreagirajo z namenom zaključka reakcije otrok, ki jim povzroča stisko. Ob prepoznanem neustreznem odzivu zaposlene opisujejo občutek, **slabo vest**, pri katerem jim je žal za nekatere reakcije, otroku pa se v tem primeru opravičijo.

Učenje odzivanja skozi izkušnje

Zaposlene so menile, da se **neprestano učijo** odzivanja na travmatične odzive otrok. Zaradi krajšega časa delovanja KCO Palček menijo, da se trenutno nahajajo v učnem obdobju odzivanja (*Mi smo odprti od marca in to je tudi neko učno obdobje za nas, se tudi z vsakim primerom nekaj novega naučimo, na nekaj novega smo pozorni, tako da nam kot timu jaz še dam nekaj časa, da tudi malo dozorimo in se malo »obrusimo«, izkušenj naberejo (H107)*). V

pomoč pri učenju odzivanja na travmatične izkušnje otrok so jim otroci sami, ki jih razumejo kot njihove učitelje (*Kljub temu da so tu otroci travmatični in naporni ter si mislim: »Ojoj, da ga imam jaz doma, me peljejo«, mi dajo več, kot dam jaz morda njim. Od vsakega se nekaj naučiš (F55)*). Stremijo k pogledu na tisto, kar se izkaže kot uporabno. Pravijo, da kljub dolgotrajnemu delu na enem področju nikoli ne vedo dovolj in da dolgotrajnost enakega ravnanja ni pogoj, da nečesa ne bi spremenili, če se nekaj drugega pokaže kot bolj učinkovito.

Spreminjanje neustreznih vedenj otrok

Zaposlene se zavedajo, da je neustrezno vedenje nemogoče spremeniti v kratkem času (*Zato ker toliko let enega okolja je težko zdaj v enem mesecu ali pa mesecu pa pol narediti drastično spremembo. To je skoraj nemogoče (G37)*), vendar zaradi njihovega truda opažajo, da so koraki k spremembam majhni, hkrati pa opažajo velike pozitivne razlike v vedenju otrok. Otroke predvsem **učijo ustrežnejših oblik izražanja stiske**, pri čemer ne podajo zgolj kritike vedenja, ampak jih tudi usmerijo (*Pomembno je, da otroku poveš, da to, kar je naredil, ni v redu, hkrati pa mu poveš, kaj pa je v redu in kaj lahko počne z rokami, nogami, namesto vedenja, ki ga ne želimo (D88)*).

Odpornost zaposlenih

Odzivanje na travmatične odzive otrok zaposlene različno **izčrpava**. Omenjajo, da včasih ne morejo dihati, in naštevajo tudi vzroke za psihično utrujenost (*Nek otrok joče tam, pa bi rabil tvojo pozornost, pa te ne spusti, se te drži za nogo in tako naprej (C40)*). Nekatere menijo, da je način »narediti vse za otroke« problem, ki otežuje delovanje zaposlenih.

Pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok je zaposlenim v pomoč **samoregulacija**, ki je odvisna od posameznika, koliko sebe da v delo. Kot načine samoregulacije navajajo: umakniti se in nadihati (*Če pride neka situacija, pa da ti je »too much«, da rabiš, da se umakneš, rečeš sodelavcu: »Glej, rabim pet minut, da se nadiham, in potem dalje.« (B153)*); optimizem (*Probam se tolažiti, da vsak, ki je bil tukaj tisto obdobje, smo mu pač dali vsak sebe celega in mu mogoče pri tem pomagali, da življenje ni samo tisto grdo, ampak je lahko tudi lepo. Takšen pristop, mislim, da je najlažji, da sam sebe potem pomiriš (I72)*); pogovor z nekom izven organizacije (s pozornostjo glede varovanja osebnih podatkov) in sprotno reflektiranje.

POZNAVANJE IN DELOVANJE ZNOTRAJ PRISTOPA, UTEMELJENEGA NA RAZUMEVANJU TRAVME

Znanje o travmi in seznanjenost s pristopom, utemeljenim na razumevanju travme

Zaposlenim se znanja o travmi zdijo zelo pomembna, predvsem kar se tiče pristopanja do otrok s travmatičnimi izkušnjami in odzivanja nanje. Razlikujejo tudi med PTSD in kompleksno travmo (*Huda travma bi zagotovo bila, da se družina pelje, pa se zgodi prometna nesreča, pa oba starša umre, pa tisti otrok nima nobenega, pa mora nujno priti recimo v krizni center. To bi bila pa druge vrste travma, kot pa to, kar se recimo v družinah tudi dlje časa dogaja. Tu bi šlo za en dogodek, ampak tega še nismo imeli (H21)*).

Glede **vpliva travme** so deljenega mnenja. Nekatere menijo, da travma ne nujno opredeljuje, kakšen je človek, medtem ko druge menijo, da sta vedenje in delovanje pogojena s travmo. Menijo, da so otroci, ki so manj časa živeli v nespodbudnem okolju, manj ranjeni (*Saj pri malih se ranjenost ne kaže toliko izrazito. Mlajši so, manj so ranjeni. Če pa je nekdo pet let živel v nespodbudnem okolju, je pa tega že dosti naloženega (H84)*). Travmatiziranost je po mnenju zaposlenih pogojena tudi s starostjo otroka (*Sploh otroci, ki so starejši, ki k nam prihajajo. »Tamali« še mogoče toliko ne, ker se še toliko ne zavedajo, ampak vsi otroci, ki so stari več kot leto dni, pa bi rekla, da so travmatizirani (G12)*).

Kot znanje o travmi omenjajo **spomin**, ki ga opredelijo glede na starost otroka. Pravijo, da je travma pri mlajših otrocih prisotna na nezavedni ravni, pri starejših pa na zavedni. Menijo namreč, da od 1. do 2. leta spomini ne ostanejo, oziroma se sprašujejo, kako je s tem pri otrocih, mlajših od dveh let. Kljub temu pravijo, da bodo vseeno poskrbeli za razvoj in rast otroka ter to, da travma ne ostane. Prepričane so, da se med 3. in 4. letom otroci že zavedajo travmatične izkušnje.

Zaposlena omenja poznavanje **»brainspottinga«**, tehnike za predelavo travmatičnih doživetij, ki izvira iz EMDR (Eye Movement Desensitization and Reprocessing). Tehniko je razvil David Grand. Delo terapevta znotraj tehnike je izjemno negotovo, saj gre za opazovanje točke, ki omogoča, da zamrznjeno pride na dan (*Zelo je zanimivo, zato ker pridejo ven stvari – fizično, čustveno, spomini, slike, marsikaj pride, kar je nekako tam, zamrznjeno, bom rekla (B94)*).

Zaposlene **ne poznajo** pristopa, utemeljenega na razumevanju travme. Ena zaposlena sicer pravi, da ima malo znanja o pristopu, vendar ga ne opredeljuje. Zgolj ena zaposlena pa je zanj že slišala.

Znanja za ravnanje

Zaposlene ob razmišljanju o znanjih za ravnanje primerjajo teorijo in prakso (*Včasih ne gre eno z drugim, ampak dostikrat pa zelo prav pride tudi teorija, ker vseeno imaš malo širši pogled (G55), Mislim, da vso teorijo pri praksi lahko pozabiš (I52)*).

Zaposlene občutijo, da jim **primanjkuje znanj za ravnanja** pri sodelovanju z otroki. Težavo vidijo v tem, da se ne morejo na nič opreti. Opisujejo, da imajo med seboj subjektivno drugačne predstave o delu z otroki s travmatičnimi izkušnjami, kar menijo, da je posledica premalo znanj. Zaposlene imajo torej **potrebo po večji izobraženosti**, zato iščejo številna izobraževanja z namenom poglobitve in nadgraditve znanj.

Eno izmed znanj za ravnanja, ki ga omenjajo, je **razumevanje vedenja kot komunikacije**. Menijo, da se prek vedenj nakazuje travma, prav tako pa jih razumejo kot obrambne mehanizme. Prepričane so, da je vedno razlog za vedenjem otroka (*Tudi če izsiljuje, ima svoj razlog (B71)*). Otroci o notranjem dogajanju sporočajo, kaj se dogaja z njimi, sploh tisti, ki še ne govorijo, prek vedenja in razumevanje tega je nujno potrebno (*Da potem tudi znaš videti še za tisto »masko«, ki jo ima otrok, da veš, zakaj tako odreagira (C145)*). Po mnenju zaposlenih lahko otroci stiske izražajo na zavedni ali pa na nezavedni ravni.

Dotaknejo se tudi znanja o **navezanosti**. Prepričane so, da je znotraj KCO Palček varno navezanost zelo težko vzpostaviti zaradi števila zaposlenih, ki se neprestano izmenjujejo (*Pri otrocih, ki so že dlje časa tu, je tako, da je tu devet oseb in nobena ne more izstopati. Imamo enega dečka, ki nas je več sodelavk poimenoval mama. On je identitetno zelo zmeden, kdo je zdaj njegova tista navezna oseba, pomembni drugi (H89)*). Mnenja so, da namen namestitve v KCO Palček ni vzpostavitev varne baze za otroke.

Kot znanje za ravnanje pri delu z otroki s travmatičnimi izkušnjami omenjajo tudi znanje o **vodenju pogovora z otrokom** (komunikacijske veščine), torej, kako voditi pogovor in kaj se ne sme narediti v primeru pogovora z otrokom z izkušnjo travme. Pomembno je dati otroku čas za reakcijo. Pripovedujejo, da če bi otroka prekomerno spraševale, bi lahko vplivale na izkrivljanje resnične zgodbe, ki je pomembna za nadaljnje postopke.

Zaposlene razmišljajo tudi o **igralni terapiji**. Menijo, da se skozi to lahko prikaže tisto, kar se otroku dogaja znotraj.

Kot znanje za ravnanje pri delu z otroki prepoznavajo tudi **razvojnopsihološka znanja**, kar vključuje poznavanje razvojne psihologije, razumevanje stopenj razvoja otroka glede na norme starosti (*... da veš, na kateri stopnji je otrok oziroma kaj mu lahko še vse ponudiš. Pač veš, da eni otroci to zmorejo, drugi ne zmorejo pri taki starosti in tako naprej (C139)*) oziroma razumevanje razvojne teorije. Pri otrocih, nameščenih v KCO, se kažejo določena odstopanja

od tega prav zaradi obremenjujočih izkušenj, ki so jih doživeli. Prepoznavaajo, da to ni v skladu z otroki v KCO. Tudi znanje o **otrokovih fizioloških potrebah** se jim zdi eno izmed ključnih, sploh kar se tiče nege in hranjenja otrok (*... tako da mogoče fiziološko vezane otrokove potrebe so verjetno tisto prvo, kar moraš osvojiti, saj je to najpomembnejše, da je torej otrok nahranjen, da veš, s čim ga nahraniti (I44)*).

Preostala znanja, ki so zelo raznolika (*Mislim, da več različnih znanj kot imamo, lažje se v neki situaciji znajdemo, pa tudi takemu otroku potem pomagamo (E40)*) in jim pripisujejo velik pomen za delo z otroki s travmatičnimi izkušnjami, so znanja o otrokovih potrebah; metode in tehnike deeskalacije; znanja o spolnih zlorabah otrok; pedagoška/vzgojiteljska znanja; znanja s področja nege otroka in znanja o boleznih otrok (*Potem je tudi zraven malo medicine, ker z otroki pride en kup zdravstvenih problemov (B84)*); znanja o otrocih s posebnimi potrebami; preventivno delovanje in znanja o postopkih zaščite otrok pred zanemarjanjem in nasiljem.

Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO

Zaposlene so poročale, kako izgleda **prihod otroka v KCO Palček** in nekaj dni za tem. Otroci pridejo s strokovnimi delavkami s CSD, ki se jih pogosto oklepajo (*Ker navadno tako pridejo s strokovnimi delavkami, ki jih tudi ne poznajo najboljše, ampak se jih vseeno oklepajo, ker so še neka vez med domom pa nami (C163)*). Opisujejo, kako izgleda en dan po prihodu (*Ker ponavadi so prvi dan po prihodu v šoku in če pridejo z dolge poti, so tudi utrujeni, recimo tudi za hrano rečejo: »Ne, nič ne bi.« Ne vedo, kaj jih čaka. Odvisno iz kakšnih okoliščin jih pripeljejo (H73)*); drugi dan po prihodu (*Potem drugi dan so ponavadi otožni, žalostni, tudi ne vejo, kaj se godi (H74)*) in tretji/četrti dan po prihodu (*Tretji, četrti dan pa že malo poteka spoznavanje (H75)*).

Na vprašanje, kaj se zaposlenim zdi najbolj pomembno v trenutku, ko otrok prispe v KCO Palček, odgovarjajo: **SPOZNAVANJE** (*Najbolj pomembno je, da se tudi ti najprej, predno se vsa ta »papirologija« uredi, z otrokom spoznaš (D145)*), **Nekateri otroci sicer pridejo speči, ker ne prihajajo samo iz okolice Maribora, ampak tudi recimo z Obale. Te otroke damo kar spat v zanje pripravljene posteljice in jih spoznamo šele, ko se prebudijo (D149)**, **Jaz osebno zelo iščem take stvari, ker ti ne dobiš veliko informacij, ko pridejo. Na primer moraš ugotoviti, ali ima pleničko ponoči, ali ima dudico, ali ima flaško. Poskusiš nekako z otrokom, da bi ti to povedal, kaj bi mu pomagalo (H77)**); **VZPOSTAVLJANJE VARNOSTI IN NAVEZOVANJE STIKA** (*... si lahko izbere plišasto igračko, s katero bo spal in ga bo ponoči čuvala (E56)*); **TOPLINA** (*... pa da pokažeš, da si nežen in sprejemajoč (H70)*); **SPROŠČEN POGOVOR**; **PUSTITI MU ČAS** (*... ne nekaj zdaj v njega drezat (C159)*); **NAMENITI VELIKO ČASA**

OTROKU; SPREJETI OTROKA TAKŠNEGA, KOT JE; POKAZATI, DA JE DOBRODOŠEL; HIGIENA (*Ko pridejo, jih tu vseeno skopamo, pa umijemo, pa damo naša oblačila ali pa pižamico ali pa kar koli (H79)*); ZAGOTOVITI OBČUTEK DOMAČNOSTI; NAJTI SEBI LJUBE PREDMETE/OBLAČILA (*Vse tiste njegove stvari gredo potem stran in je fino, da nekaj najde (H80)*); SEZNANITI GA Z NOVIM OKOLJEM (... mu pokazati prostor; hišo, ga seznaniti z novim okoljem (C161)), VKLJUČITEV V DRUŽBO (*So ga tako pobožali, mu pomahali, takega malega, leto in pol starega (F66)*); MIRNOST STROKOVNEGA DELAVCA (*To, da si zelo umirjen, da začutijo, da bo vse okej (H72)*); MIREN DAN (*Bolj mi je danes pomembno, kako bo vse skupaj v celoti izgledalo. Ker dostikrat je ravno tako, da ko nekdo drugi pride, hočejo vsi pokazati vse in je dan glasen ter se kregamo (F65)*) in OTROKU PONUDITI, KAR V TISTEM TRENUTKU POTREBUJE (*Ponavadi grejo tu v našo dnevno sobo, pa malo igračke pogledajo, tako da se malo razbremenijo, pa ponudiš kakšno pijačo, kakšen kakav, topel čaj (H69)*).

Zaposlene dajejo prednost otroku pred uradnimi obveznostmi (*Ob prihodu otroka je pomembno, da nisi zdaj ti: »Okej, dajmo mi papirologijo uredit, pa se bomo potem mi z njim ukvarjali.« Ne! Najprej se je treba z otrokom vsaj malo spoznati ali pa ga povabiti v igro (D148)*). Menijo, da jih je kljub pogojem (na primer ko so umazani) treba objeti. Kljub povedanemu pa zaposlena navaja primer, kjer niso ravnali tako in so otroka najprej stuširali (*Njegov prvi stik, ko je prišel k nam, je to, da smo ga odnesli v kopalnico, kar v banji slekli in stuširali. To je dretje. Držiš ga kot nekaj kužnega, stran od sebe, ker je bil celi moker od polulanega, od urina je vse smrdelo (F70), Nismo mogli drugače, ker je bil res, res zanemarjen (F72), Imamo že kopalnico pripravljeno, šampone, brisače, potem joka, potem si ga držimo še v brisačo zavitega k sebi, da se potolaži, potem pa počasi začnemo (F73)*).

Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki

Kot pomembne karakteristike za sodelovanje z otroki zaposlene v osnovi omenjajo odzivnost in toplino kot ključ za preprečevanje travm oziroma prekinitev dolgotrajnega vpliva travme. Pomembna se jim zdi vloga odrasle osebe v otrokovem življenju, specifično navajajo vlogo negujočega starša (*Meni bolj leži vloga negujočega starša, vloga mame, bolj to »crkljanje«, varnost, pravljice, nega (H38)*). Nekatere zaposlene pa menijo, da so v KCO Palček specializirani zgolj za skrb za otroke (*Bolj se usmerimo v njihovo dobrobit kot tako, da so siti, umiti in nahranjeni (I20)*).

Poseben poudarek pa dajejo **odnosu z otrokom** oziroma vzpostavitvi odnosa. Govorijo o odnosu brez pomilovanja, ki etiketira (... ampak ne v smislu: »O, bogi otroci.« Ker se mi zdi, da bi jih

s tem že takoj etiketirala (A128)). Omenjajo grajenje nevsiljivega odnosa zaupanja, ki pa je odvisen od številnih dejanj (... koliko ti njega samega poslušáš, koliko njegove želje upošteváš (C169)). Za vzpostavljanje odnosa so pomembni tudi trenutki srečanja (... pa pravljica, pa mogoče potem že objem (C172)). Za zaključek podajo primer dolgotrajnega procesa vzpostavljanja odnosa z deklico (*Saj sem rekla, pri tej punčki, ko jo imamo zdaj, pa se v bistvu že cel teden trudiš in se mi zdi, da si prišel malo bližje, potem te pa en dan ni, pa si spet na začetku. Spet jutraj na novo prideš. Prav vidiš jo, ko se ti umakne, ko jo vprašáš, če kaj potrebuje, če je žejna, če bi kaj jedla. Prav vidiš umik, pa samo kima, da ne. In rabi nekaj trenutkov, da te sprejme oziroma da ti pove: »Ja, zdaj sem pa res žejna.« Čisto za tako osnovno potrebo (C180)).*

Tudi **varnost** opisujejo kot ključno karakteristiko pri sodelovanju z otroki s travmatičnimi izkušnjami. Po izkušnjah pravijo, da proces vzpostavljanja varnosti traja nekje 3 do 14 dni. Zavedajo se, da je varno okolje ključ za umiritev travme, zato poskrbijo za to, da otroku ni treba biti na preži. Ključno je torej zagotoviti občutek varnosti, ki pa ga vzpostavljajo na številne načine (*Mogoče gre z vsem od glasu (B117), od pozornosti (B118), Pa tudi s to rutino, ko jo imajo (C74), Tudi zvečer, ko zaspijo, jim pustimo lučko (C79), Ali pa ne vem, tako mimogrede ga tako malo objameš ali pa pobožáš (D166), Tudi prek prebiranja pravljic pred spanjem se lahko z otrokom zelo zbližáš (D167)).* Pomembno je, da se otroci zavedajo, da so zaposleni stalno prisotni in na voljo.

Menijo, da je pri sodelovanju z otroki s travmatičnimi izkušnjami ključna prisotnost **empatije**. Nekaj zaposlenih se bolj kot na teorijo zanaša za empatijo (*Teorija ti da zelo veliko, potem pa se soočiš s prakso, ki se zmeraj ne sklada s teorijo, in takrat je treba uporabiti empatijo (G9)).* Empatijo zaposlene tudi definirajo (*Da začutiš človeka, da veš, kako se odzvati. Moraš imeti empatijo, moraš imeti to v sebi, da lahko delaš z ljudmi, ali pa tega nimaš (G57)).*

Zaposlene velik poudarek dajejo **zaupanju** med njimi in otroki, ki ga lahko dosežejo le, če predhodno vzpostavijo varnost (*Oni pridejo prestrašeni z negativnimi izkušnjami. Najprej se morejo počutiti varno, nato se počasi vzpostavi zaupanje, da lahko sploh delaš z njimi, ker drugače je oteženo (G21)).* Zaupanje vzpostavljajo na številne načine (*Otrok rabi pozornost, ti mu jo daš, on vidi, da si si ti vzel čas za njega, in že na tak način se vzpostavi zaupanje (G24)).* Naslednja pomembna karakteristika, ki jo zaposlene omenjajo, je vzpostavljanje **rutine**, ki omogoča stabilnost. V povezavi z rutino omenjajo še eno pomembno karakteristiko, in sicer vednost otroka o poteku dneva (*In točno ve, vsak dan je isto. Ne bo zdaj moral iti to pa to z mamo, pa ne bo zdaj mama njega tu pustila (D171)).* Skozi rutino zaposlene pridobivajo

zaupanje otrok (*Še najbolj vzpostavimo zaupanje s tem, da imajo red, nekaj, kar se ponavlja, ker to potrebujejo (F23)*).

Kot pomembno zaposlene omenjajo tudi **možnost izbire** (*Zdaj, če si on ne želi ravno tisto majčko obleči, mu ponudiš še kakšno drugo. Mu daš možnost izbire, da lahko tudi izbira, da ni vse po naše, da ima tudi otrok neko možnost (C170)*) in **zadovoljevanje otrokovih potreb** (*Ključno se mi zdi, da otroku ponudiš to, kar v določenem trenutku potrebuje, bodisi objem, igro z njim bodisi samo prebrano pravljico pred spanjem (D154)*).

Pomembni karakteristiki sta tudi **ozaveščanje in informiranje otrok**. Pravijo, da je treba povedati otroku, da je viden preko kamere v sobi, ga obvestiti o odhodu in prihodu nove sodelavke zjutraj (*... in da jim dam tisti občutek, da vedo, kaj pričakovati, ko se zbudijo, ker navadno je tako, da dve ali pa tri osebe damo spat, potem pa se zbudijo pri drugi osebi, ker pač v nočno nekdo drug pride (C89)*) in jih seznaniti z začasnostjo bivanja ter skrbjo za njega.

Pripovedujejo tudi o **sodelovanju tu in zdaj**. Zanima jih zgolj tu, zdaj in danes (*... ampak moje načelo vsakega, ki me vpraša, kako to zdržiš, kako lahko to delaš, je to, da pač si vedno probam ustvariti tisto: »Kar se je zgodilo, se na nek način je in tega spremeniti ne morem, lahko pa spremnim, da od nas naprej, od dneva, ko bo stopil sem, pa bo njegovo življenje lepše.« (I71)*). Pravijo, da ne razmišljajo o zgodovini otroka (*Mi sklepe otrok preberemo in njihove zgodbe so grozne, težke, ampak se mi zdi, da je pomembno vseeno dati tudi to na stran (D155)*), Ker če se začneš navezovati na njihovo preteklost, se oteži delo, zato ker ti to seže toliko globoko, da si potem težko empatičen in se bolj sočutje vklaplja (G39)) in k njim ne pristopajo kot h groznim žrtvam. Ne obremenjujejo se s prihodnostjo otrok po odhodu iz KCO. Poskušajo pa čim bolj zapolniti dan.

Pomembno se jim zdi **sodelovanje z otrokom »ena na ena«**, saj opažajo, da so otroci v tem času pogosto brez ipičnih napadov, so ubogljivi, radi pomagajo, so spoštljivi in prijazni.

Z vsemi pomembnimi karakteristikami za sodelovanje z otroki s travmatičnimi izkušnjami želijo **vzpostavljati prijetne občutke** otrok. Želijo si, da se počutijo dobro; razvijejo občutek, da jih zaposlene ne bodo zapustile, ter občutek sprejetosti in vrednosti (*Mislim, da smo vsi dosledni in imajo vseeno občutek, da jih imamo radi, da so sprejeti pri nas (F74), in da so vredni, da ne smejo pustiti, da jih nekdo tepe, da nekdo grdo dela z njimi, to se ne dela (F76)*).

Specifične pri sodelovanju z otroki pa so karakteristike, pomembne za **sodelovanje s še negovorečimi otroki**. Zaposlene naštevajo najpomembnejše: DOTIK IN BLIŽINA; IMETI OTROKA PRI SEBI VES ČAS; OBČUTEK VARNOSTI IN TOPLINA; POSKRIBETI ZA OTROKOVE OSNOVNE POTREBE (*Za njega sem poskrbela, saj je bil umit, previt in sit (A144)*); CELOSTNA SKRIB ZA OTROKA; VEČ SPRAŠEVANJA (*Ti ga moraš tudi več stvari*

vprašati: »Bi pil? Si lačen?« Pa te ne razume, mu prineseš. Bolj tipaš (D174)); AKTIVNO POGOVARJANJE (*Ampak istočasno, ko nekaj poveš, tudi pokažeš, na primer: »Greš jest? Am, am.« (E65)*) in VZPOSTAVLJANJE ODNOSA SKOZI IGRO.

Zaposlene imajo občutek, da je s še negovorečimi otroki manj dela zaradi manjše potrebe po pozornosti, zato jih brez slabe vesti dajo stran od sebe in jih pustijo, da se zamotijo. Menijo, da so otroci zelo samostojni in da skozi dolgčas razvijajo kreativnost. Nekatere zaposlene pa so drugačnega mišljenja, saj menijo, da se je z otroki, ki še ne govorijo, treba več ukvarjati. Mnenja so, da je sodelavkam, ki so prepričane, da je pomemben neprestan stik z otrokom, zelo naporno (*Enim pa je lahko to zelo naporno, ker se jim zdi, da bi ga sedaj morali imeti ves čas pri sebi ali pa ga motivirati ali zabavati (A145)*). Nekaterim zaposlenim je z otroki, ki še ne govorijo, bolj enostavno sodelovati, saj se ti ne morejo pretvarjati o svojem počutju (*S tistimi je zelo enostavno zaradi tega, ker vse povejo s telesnimi odzivi in tudi ne morejo nič zmanipulirati. Kakor se pač počutijo, tako odreagirajo (H98)*). Zaposlene se zavedajo, da ne morejo kakovostno nuditi vsega otroku, saj zaradi drugega dela ne morejo biti z njim ves čas. Opažajo pa stisko in jok še negovorečih otrok zaradi nerazumevanja njihovih potreb.

Zaposlene menijo, da je prav tako kakor sodelovanje z otrokom pomembno **sodelovanje z njihovimi starši**, saj ti lahko predajo osnovne informacije o otroku in opišejo ozadje dogajanja (*Dobro je delati na nekem odkritem pogovoru, da izveš, kaj se je z njimi dogajalo prej oziroma če so kakšne posebnosti, da si na to mogoče malo bolj pozoren (G15)*).

Potrditve o varnosti znotraj KCO

Zaposlene opazijo, da se otroci z njimi v KCO Palček počutijo dovolj varno, ko postopoma začnejo spoznavati okolje in raziskovati, iskati bližino in se za razliko od začetka sami obrnejo na zaposlene ob stiski (*To se vidi, da ko prideš v prostor, pridejo otroci do tebe in te objamejo (E62)*). Kot pokazatelje zadostne varnosti omenjajo otroke, ki se namesto joka oglasijo (*Potem ne jočejo več, ampak se nekako oglasijo, da nam povedo, da so se prebudili (C78)*). Zaposlene opazajo, da gre travma nekako nazaj oziroma se šok poleže. Prepoznavajo, da otroci ne želijo domov kljub omejitvam znotraj KCO Palček (*Tudi dejansko otroci so rekli, da si ne želijo domov. Čeprav jim pri nas ni ne vem kako fino, ker jih včasih kaj silimo, kregamo, jim neke meje postavljamo, sigurno ni fino, ampak ko ga vprašaš, pa ne bi šel domov (C197)*). Napredek so videle tudi, ko je eden izmed dojenčkov shodil in se razvil (*Saj recimo ta dojenček, ki je bil pri nas, je potem do enega leta ostal, je še shodil pri nas. V bistvu se je lepo razvil. Prišel je čisto podhranjen iz bolnišnice k nam, pa dehidriran, tu na koncu pa je bil prav tak, kot mora biti, tak kot enoletnik (C204)*). Zaposlene so opazile še en pokazatelj vzpostavljenе varnosti

znotraj KCO, in sicer navezanost na priljubljenega zaposlenega (*Ne vedno vsak na vsakega, ampak si vsak od otrok najde nekoga izmed nas, ki mu je nekako bližje (F22)*). Pokazatelj dovoljšne varnosti pa je tudi to, da do sedaj niso spoznale otroka, ki bi jih odklanjal, vedno so našle načine, kako ga potolažiti.

PODPORA DRŽAVE IN ORGANIZACIJE PRI ODZIVANJU NA TRAVMATIČNE IZKUŠNJE OTROK

Izkušnje pred prihodom na delovno mesto

Zaposlene so imele zelo raznolike izkušnje, preden so prišle na delovno mesto, in sicer študij smeri mladi na fakulteti za socialno delo, študij delovne terapije, udeležba na številnih izobraževanjih s področja mladih, delo z mladostniki, delo na centru za pomoč otrokom in mladostnikom, delo na centru za socialno delo, izkušnje s področja ekonomije, zaključeni dve leti integrativne psihoterapije, delo z otroki s posebnimi potrebami na šoli, delo z ljudmi s težavami v duševnem zdravju, sodelovanje z materinskim domom, osebne izkušnje, kot na primer izkušnja previjanja in izkušnja sodelovanja s svojimi lastnimi otroki. Nekatere so na delovno mesto prišle brez priprave.

Za delovno mesto v KCO so se pred prihodom počutile različno pripravljene. Nekatere opisujejo **nepripravljenost** zaradi primanjkov izkušenj. Na primer niso imele izkušnje izobraževanja specifično o travmah, nekatere pa pred prihodom v KCO sploh še niso imele izkušenj z otroki. Druge so imele izkušnje, vendar so vseeno morale začeti povsem na začetku (*Mislím, šola ti da neko znanje, pa veščine, praksa tudi do določene mere, pa tudi ko veš, da gre za krizni center, si prebereš o tem, veš, kakšni otroci naj bi prišli sem. Ko pa je realnost pred teboj, se to vse zruši in začneš dejansko iz nule (E41)*). Med seboj primerjajo tudi prakso in teorijo, kjer ugotavljajo, da je teorija premalo.

Spet druge zaposlene so se pred prihodom na delovno mesto počutile **srednje pripravljene**. Omenjene opisujejo, da so od diplome delale na področjih, kjer so sodelovale z ljudmi s številnimi izzivi, vendar občutijo, da zaradi izredne specifičnosti dela pridobljena znanja in izkušnje s svojimi lastnimi otroki niso dovolj.

Kot **dobro pripravljenost** na delovno mesto opisujejo predvsem vidik »poskrbeti zase« (*Jaz mislim, da mi je tisto obdobje, ko sem delala z osebami s težavami v duševnem zdravju, to dalo in mi zdaj mogoče ni bilo tako težko, ker sem v bistvu iste stvari morala narediti, odklopiti: »Aha, zdaj pa je moja družina, pa jaz v ospredju, potem, ko pa pridem v službo, spet seveda vse tiste težave pa tisti otroci, ki so tam.« (C216)*). Tiste zaposlene, ki so predhodno sodelovale z

ljudmi s težavami v duševnem zdravju, menijo, da sedaj veliko bolj razumejo starše (*Tako da sedaj bolje razumem starše, ki imajo takšne in drugačne bolezni (E44)*).

Podpora organizacije in predlogi za spremembe znotraj nje

Zaposlene na vprašanje o podpori organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok odgovarjajo, da jo imajo, pri čemer jim je v veliko podporo ravno **sodelovanje med zaposlenimi**, znotraj katerega se opredeljujejo kot vrhunski tim (*Naš kolektiv so »sanje« (I75)*), kjer prevladuje dober odnos. Posledično med seboj tudi uspešno sodelujejo, na primer si uspešno razporedijo delo (*Ker smo ponavadi v izmeni trije ali pa po dva, včasih naredimo tako, da se otroci, ki so že tako samostojni, sami igrajo, nekdo od nas uredi papirologijo, drugi prevzame otroka in se z njim ukvarja, ga poskuša malo vključiti in spoznati druge otroke (D151)*). Opisujejo svoje zadovoljstvo zaradi raznolikosti profilov zaposlenih, saj lahko vsaka izmed njih prispeva kaj zelo pomembnega za sodelovanje z otroki s travmatičnimi izkušnjami (*Imamo psihologinje, socialne delavke, pedagoginje, jaz sem socialna pedagoginja, pa tudi sodelavce imamo, ki so raznoraznih poklicev, pa nekateri so tudi študirali v tej smeri (H141), Tako da če mogoče na nekem področju malo »šepaš«, ti morda pomaga kdo drug od sodelavcev (I91)*). Tudi s komunikacijo in izmenjavo informacij med seboj so zelo zadovoljne. Navajajo tudi prostor in čas, ko imajo priložnost komunicirati (*Mislim, da smo zelo v redu glede tega, da med seboj podelimo že, ko smo v izmeni skupaj, ali pa potem, ko imamo intervizije ali pa supervizijo (B136), Imamo izključno skupino samo za sodelavce in si podelimo vse (C133)*). Zaposlene si med seboj nudijo pomoč in podporo (*Prav tako ti tudi drugi dajo kakšne ideje, kaj narediti v kakšnih situacijah, ali pa kako lažje čez to, ali pa samo že to, da daš ven te izkušnje ter ti je potem lažje (D186), Pri nas po mojem tudi, če bi ob dveh zjutraj klicali kogar koli, da ima otrok vročino, da je bolan, da ne veš, kaj naj narediš, mislim, da bi jih več reklo, da pridejo, kot da nekdo ne more. Jaz mislim, da bi vseh osem tako odreagiralo (I74)*). Veliko podporo čutijo tudi pri svoji vodji (*Imamo tudi veliko podporo naše vodje, ki vedno pravi, da pač ni ona tukaj, da bo nam »neka šefica«, ampak da se na njo lahko obrnemo (I77)*). Menijo, da se je kolektiv med seboj tako dobro povezal zaradi nezadostne podpore sistema (*Se mi zdi, da smo zato še bolj povezan kolektiv, ker smo videli, da smo sami in da nimamo druge izbire, kot da poskrbimo za sebe na tak način, da smo vsaj po dva, ker sam ne moreš delati (C232)*).

Zaposlenim je znotraj organizacije v veliko podporo **intervizija**, ki se izvaja enkrat na teden ali pa na 10 dni, odvisno od potrebe. Včasih celo ni potrebna (*Zdaj recimo, če vse lepo gladko teče in ne dobivamo novih otrok, pa da ni nič tako kaj posebnega, tudi intervizije niso potrebne (C130)*). Znotraj intervizije se zaposlene pogovarjajo o delu in stiskah, prav tako pa usklajujejo

številna ravnanja pri delu z otroki s travmatičnimi izkušnjami. Zaposlene imajo tudi **podpora zunanjih ljudi**, in sicer pomoč študentk in prostovoljcev.

Zaposlene zaznavajo pozitivne **posledice podpore organizacije**, ki se kažejo kot mirnejše reakcije na številna vedenja otrok in ustrežnejša komunikacija z njimi. Zaradi uspešnega sodelovanja med zaposlenimi druga od druge prevzemajo dobre prakse sodelovanja z otroki.

Ker podpora znotraj organizacije vpliva na kakovostnejše sodelovanje z otroki, zaposlene predlagajo še nekatere spremembe znotraj le-te. Čutijo potrebo po **varni sobi** znotraj KCO Palček, kjer bi lahko otroci izražali notranji nemir skozi številna vedenja na neogrožajoč način (*... v kateri bi otrok, ki doživlja nekakšen »acting out«, lahko tam to dal ven in ob tem ne ogrožal drugih (B27)*). Zaposlene čutijo, da imajo premalo **stika s KCO Palčica**, vendar bi želele z zaposlenimi znotraj njega graditi odnose oziroma partnerstvo; odpreti pretok informacij o delu z otroki (*To bi pa mogoče bilo zelo smiselno, ker oni delajo to že 13 ali koliko let. Oni so se že z vsem tem srečali (D195)*); z njimi sodelovati na strokovni in praktični ravni (*... da bi se lahko kdaj poklicali, imeli mogoče kakšno strokovno debato na kakšno temo, se mi kaj od njih naučili, da bi si bili suportivni (H125)*) ter skleniti pakt o preselitvi otrok v primeru groženj (*... zaradi tega, ker recimo prihaja do primerov, ko so otroci nameščeni k nam, pa tu ljudje z bližine tudi grozijo, naš varnostni sistem pa je slabši. Recimo, da bi lahko imeli s Palčico nek tak pakt, da se namesti tiste otroke, za katere upravičeno mislimo, da bi lahko starši prišli ali grozili ali kar koli, nam tudi škodovali kot kolektivu, da bi take otroke morda umaknili v Grosuplje, ker je manj možnosti. Njihove pa hkrati sem (H126)*). Kar se tiče **usklajenosti odzvanja med zaposlenimi** pa nekatere zaposlene menijo, da je v nekaterih primerih nujno skupno oziroma usklajeno ravnanje (na primer pri nasilju) (*Karakterno smo si zelo različni, kar je prednost tima, ampak ko pa so kritične situacije, bi si pa želela, da imamo neke dogovore med nami (H49), V kakšnih drugih timih, ko sem delala, mi je to zelo pomagalo, zato ker v tisti situaciji potem ne rabiš brskat po spominu, ali zdaj to naredim ali ne, ali smo že čez mejo, ampak dejansko pač reagiraš, ker tudi otrok konec koncev to rabi (H50)*). Želijo si, da bi pri vzgojno zahtevnejših primerih zapisali dogovore o delovanju. Občutijo tudi željo po sistematičnosti delovanja (*Ali pa: »To deluje, jaz sem to prebral.« Nekako da bi mogoče imeli malo več debate okoli tega, da bi bili bolj sistematični (H145)*). Predlagajo spremembo na področju **intervizij**, da bi se izvajale v živo (kar pa je oteženo zaradi delavnika). Nekaterim zaposlenim bi bila v pomoč pri sodelovanju z otroki s travmatičnimi izkušnjami tudi **sprotna refleksija** znotraj organizacije, ki bi lahko bila vključena v strukturo delavnika (*Pa tudi malo več strukture, da začnemo dan zjutraj, si recimo povemo, kaj bomo speljali, pa da zvečer mogoče z refleksijo zaključimo, da imaš možnost neke izkušnje ubesediti in reči: »Glej, danes je bil pa slab trenutek, pa nisem prav*

reagiraj.» (H62)). Menijo, da bi se na tak način lahko ustrezneje odzivale na travmatične izkušnje otrok (*Da imaš sprotno refleksijo, ker ti to lahko zelo pomaga, da boš naslednji dan boljši* (H63)). Željeno spremembo argumentirajo kot način lastne razbremenitve, saj menijo, da je mesečna supervizija premalo.

Podpora sistema in zelene spremembe na sistemski ravni

Kar zadeva sistemsko podporo pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok, jih sistem v osnovi podpira. V oporo jim je ***kommunikacija s CSD***, saj jim direktorica prisluhne, nanj pa se lahko obrnejo tudi s prošnjo po študentkah in pripravnicah. Tudi na telefon so dosegljivi. Na CSD se po moč obračajo tudi h klinični psihologinji. Nekaterim je v oporo tudi ***prenos odločitev o ukrepih zaščite otrok sodišču***. Kljub dolgotrajnosti odločanja sodnikov jih razumejo in podpirajo. Zadovoljne so zaradi prednostne obravnave primerov otrok. Glede ***sodelovanja z drugimi kriznimi centri*** omenjajo izmenjavo nekaterih izkušenj z njimi, kar jim je v oporo (*Sodelujemo na neki ravni, če se na primer zgodi, da se kam družina zateče, recimo mama z otroki, potem vidijo, da tam v tistem kriznem centru ne gre, pa potem dajo mamo drugam, pa otroke k nam, če se še tam kaj slabega nadaljuje* (H129)). Pripovedujejo tudi o prisotnosti nekaterih ***izobraževanj*** v državi na temo travm (*O travmi je bilo celodnevno predavanje. Pa ta beg pa boj, o starih možganih* (H57)); prisotnost zunanjih izobraževanj socialne zbornice, zavodov in CSD ter posvet o rejništvu, katerega so se udeležile. S CSD so prejele tudi prošnjo po predlogu o zelenem predavatelju/strokovnjaku, ki bi jim predaval. Pred dvema letoma je bila sprejeta ***sistematizacija***, s katero so povečali število zaposlenih v KCO iz sedmih na devet, kar je bilo nujno. V oporo jim je tudi ***urnik***, znotraj katerega si lahko same razporejajo delovne dni (*Izborili smo si urnik, da ne rabimo imet po turnusih, da ni točno določeno, ne vem, dnevna, dnevna, nočna, pa prosto, ampak da si lahko sami razporejamo dneve in da takrat, ko pač nekdo ima nek pregled ali pa že ve vnaprej, da ima kakšen rojstni dan ali pa kar koli, da tisti dan tista oseba ne dela* (C253)). V oporo jim je tudi predlog predstavnice varuha človekovih pravic o ***nočni izmeni*** o več zaposlenih na noč. Podpirajo jih tudi ***supervizije***, ki jim nudijo podporo pri spopadanju s številnimi stiskami pri delu (*Supervizijo imamo še. Sedaj smo jo imeli enkrat na mesec po dve šolski uri* (C217)). Omenjajo tudi prihod novega supervizorja zaradi nezadovoljstva s prejšnjim.

Zaposlene so precej več kot o zadostni podpori sistema pripovedovale o ***nezadostni*** (*Da bi pa nekdo za nami stal ali pa na koga bi se lahko nekako upiral, ga pa niti ni* (H123)). Menijo, da je sistem neprožen v nekaterih delovanjih, oteženo pa je tudi dogovarjanje (*Oni na zadeve gledajo s teoretske plati, mi pa smo tukaj v praksi. Ta mnenja se dostikrat razlikujejo* (E75)). Sistem jih

torej omejuje zaradi nefleksibilnosti, v veliki meri pa so prepuščene same sebi. Kar se tiče predlogov o spremembah na sistemski ravni si zaposlene v prvi vrsti želijo **več posluha s strani sistema**, pod kar štejejo več podpore od CSD.

Pod nezadostno podporo sistema štejejo **izpad kadra**, in sicer menijo, da je v KCO Palček premalo zaposlenih nasploh (... *ampak mi imamo včasih kakšno bolniško ali pa kakšen dopust, kakšen izpad kadra in kdo bi rad šel na kakšno izobraževanje, pa potem v bistvu nimaš kadra, ki bi delal, ker nas je res samo devet (C225)*) kot tudi v izmeni (*Tudi že zaradi same narave dela, predvsem zaradi te intenzivnosti kakšnega dneva, ko sta v dnevni le dva zaposlena, pa je, ne vem, devet otrok (C263)*). Želijo si torej **povečanja kadra** zaradi urnika, bolezni in izgorelosti. Kot pomembno spremembo, ki bi vplivala na sodelovanje z otroki, vidijo **zaposlitev zdravstvenega delavca**, ki bi jih lahko podprl ob bolezni otrok (... *ker je pač problem, ko otroci zbolijo, ne vem, pa so zdravila pa je to ali ono, pa so dojenčki, če pa imaš nekoga iz zdravstvene stroke, ki ti je v tistem trenutku »support«, bi bilo toliko bolje (C233)*) in jim pomagal pri ravnanju s poškodbami.

Omenjeni problem se kaže tudi v **nočni izmeni**, kjer je praktično ena zaposlena na deset otrok. Če bi želeli dva zaposlena na noč, jih sistematizacija pri tem omejuje. Občutijo, da je fizično nemogoče biti z vsemi hkrati (*Zdaj, če sta dva, ali pa je otrok 5, 6, je razlika in ne moreš hkrati dajati vseh spat. Eni sami zaspijo, eni ne (B62)*). Težavo vidijo tudi v tem, da številni sodniki delajo napake in izdajo tajno lokacijo. Kot rešitev vidijo dva zaposlena na noč (*Niti policist ne hodi sam na teren, niti strokovne delavke s centra za socialno delo, mi pa smo tu odgovorni za male otroke, sami (A46)*).

Sistem zaposlenim **ne omogoča srečanja celotne ekipe**. Opisujejo številne nezmožnosti, in sicer: nezmožnost timbilinga, udeležbe vseh na superviziji in srečanja zaposlenih ob zaključku. Zaradi omenjenih slabosti si želijo **možnosti srečanja celotne ekipe**, kar bi lahko sistem omogočil, če bi zagotovil nekoga drugega na delovnem mestu v času timskih srečanj.

Dotaknejo se tudi teme o **ponudbi izobraževanj**, za katero menijo, da je slaba. Specifičnost izobraževanj za otroke in pogovor s strokovnjaki so pogrešale že ob začetku dela in tudi danes. Opažajo, da so razpisana izobraževanja namenjena zgolj širši populaciji (*Pred kratkim sva bili s sodelavko na izobraževanju o spolnih zlorabah, pa je bilo večino o ženskah in odraslih (A110)*). Poleg tega so izobraževanja pogosto izpeljana na površinski ravni in so zgolj enodnevna, kar zaznavajo kot problem (*Na primer če imaš enodnevno izobraževanje, je zelo malo tistega lahko v njem, kar dejansko pride kot neka nova informacija (B127)*). Vse omenjeno vpliva na drugačne predstave sodelavk o delu z otroki in morajo znanja o odraslih lastno preslikavati v znanje za otroke.

Pod nezadostno podporo sistema štejejo tudi oteženo **udeležbo na izobraževanjih**. S tem mislijo na nepošteno prednost strokovnih delavk na izobraževanju¹¹, nezmožnost udeležbe vseh zaposlenih na istem izobraževanju zaradi delavnika (zgolj en zaposlen na izobraževanje) (*Slaba je tudi podpora pri našem delavniku. Vedno mora nekdo biti tu v kriznem centru, kar pomeni, da nikoli ne bomo mogli vsi na isto izobraževanje (A173)*) in izobraževanja, ki so možna zgolj v času izmene. Predstavljajo številne slabosti izobraževanj (*Ne moreš pa sodelavca samega pustiti in biti osem ur na nekem izobraževanju (C248)*). Izpostavljajo tudi sistemsko neenake pogoje za izobraževanje v času izmene zaradi specifičnosti dela (... *zato ker delavke na CSD lahko gredo na izobraževanje in jih pač ni. Jaz pa ne morem iti, če imam tam pet otrok (C247)*). Izobraževanja so možna zgolj za tiste, ki se jih bodo udeležili v svojem prostem času, kjer pa je spet prisotnih kar nekaj slabosti (*Lahko greš na izobraževanje tudi na svoj prosti dan, ampak nimaš priznanih ne potnih stroškov ne ur (C245)*).

Zaposlene naštevajo številne želene spremembe na sistemski ravni na področju izobraževanj. V prvi vrsti imajo veliko željo po **izobraževanjih**, vendar ob tem navajajo, da je nujna specifičnost le-teh (*Kot prvo bi bili že zadovoljni, če bi bilo sploh kar koli na temo otrok (A104)*, *Na splošno bi bilo zelo zaželeno, da dobimo dodatna specifična znanja dela s travmatiziranimi otroki (B38)*, *Glede na mojo izobrazbo, sem psihologinja, bi bilo smiselno pridobiti tudi več znanja s področja navezanosti, saj se mi zdi to izredno pomembna tema (D105)*). Menijo namreč, da bi bilo smiselno obsežno izobraževanje o travmah zaradi kratkega roka delovanja KCO Palček. Čutijo potrebo po več znanjih o duševnih težavah odraslih, o alkoholizmu, o nasilju in vzgojnih stilih ter znanja s poudarkom na razvojnem področju in čustveno-vedenjski ravni. Občutijo potrebo po prihodu predavatelja na lokacijo, v KCO Palček, kjer bi bila izobraževanja prilagojena izključno za njih. Zaposlene si želijo, da bi ta izvedli specifični strokovnjaki, ki z otroki s travmatičnimi izkušnjami sodelujejo v praksi (*V primeru, da veste za koga, ki je strokovnjak, pa da se ukvarja s tem, pa da je s prakse, da ni v teoriji, je zelo zaželeno kakšna informacija (B42)*). Želijo si njihove potrditve in usmeritve o pravilnosti delovanja/sodelovanja z otroki s travmatičnimi izkušnjami (*Morda bi bilo dobro, če bi nekdo, na primer mesec dni bedel nad nami 8 ur in nam malo povedal, kako v primeru nasilja ravnati, kaj lahko naredimo, ko že nam živce »skravžljajo«, kakšno moč imamo oziroma nemoč, da bi nas nekdo tukaj malo usmerjal. Kaj lahko, kaj ne smemo. Ne vem kdo, ali psiholog ali nekdo drug, ki bi rekel: »To nasilje, glej, lahko tako rešimo. Mogoče pa bi bila ta metoda za preizkusiti. Kazen ne pomaga.« (F51)*). Zaposlene pripovedujejo o smiselnosti obiskovanja izobraževanj

---

¹¹ Zaposlene namreč omenjajo, da imajo pred strokovnimi sodelavkami prednost na izobraževanju strokovne delavke.

vseh zaposlenih, neodvisno od profila. Zadnja želja s področja izobraževanj pa se usmerja na možnost izobraževanj izven izmene.

Zaposlene moti, da ob prihodu **otroka** prejmejo **premalo informacij** o njem (*Pri nas je tako, da sprejmemo otroka in nam samo na začetku povedo, zakaj je nameščen. Recimo, otrok je nameščen zaradi zanemarjanja (D123)*). Za več informacij morajo počakati vsaj 24 ur, da pridobijo sklep z ozadjem otroka. (*Potem pa ima sodišče časa 24 ur, da izda sklep o nujnem odvzemu. To pomeni, da mi lahko dobimo, recimo, če je bil otrok pri nas v petek, šele v ponedeljek sklep, kjer pa je malo bolj podrobno napisano oziroma opisano ozadje, zaradi česar se ga namešča v krizni center (D124)*). Včasih so tudi dlje časa brez informacij. Zaposlene čutijo **potrebo po več informacijah o otroku**, saj menijo, da lahko s tem preprečijo možnost retravmatizacije (*Mogoče bi bilo zelo dobro, da bi strokovne delavke, ki pripeljejo otroka, povedale malo več o ozadju (D143)*).

Skrbi jih tudi za **varnost** otrok znotraj KCO Palček zaradi neprimerne ograje, ki je speljana okoli stavbe (*Mi imamo tako ograjo, da nam otroci grejo čez njo. Vsak lahko pride k nam (F98)*). Kot rešitev vidijo zgolj postavitev primerne ograje.

Ker nimajo zadostne podpore sistema, se samostojno učijo **sodelovanja z drugimi ustanovami** pri vsakem otroku posebej. Predhodno nekatere vezi niso bile vzpostavljene (*Preprosto prej ene poti niso bile vzpostavljene. Na primer z zdravstvenim domom (B173)*). Občutijo problem grajenja odnosov zaradi redkih skupnih srečanj z drugimi institucijami, posledično se z njimi tudi ne počutijo povezani. Pogosto se znajdejo v situaciji, ko se sprašujejo, na koga se sploh lahko obrnejo za informacije (*Glede na to, da nismo dolgo odprti, se prvič srečujemo z nekimi situacijami. In smo naleteli na eno situacijo, ko pa nismo vedeli, kako točno zdaj v tej situaciji odreagirati in smo v bistvu naleteli na eno oviro, in sicer kam se zdaj mi obrniti po te informacije (D193)*). Želijo si strokovnih posvetov z drugimi ustanovami, s katerimi pa se želijo prej povezati oziroma z njimi navezati stike (*Sčasoma upam, da bomo navezali tudi stike z zunanjimi institucijami, kot so zdravstveni domovi, specifično s psihiatrijami oziroma pedopsihiatrijami in razvojnimi ambulantami (D200)*). Želijo si sodelovanja z več praktikanti, s študenti in prostovoljci.

Pod nezadostno podporo sistema štejejo tudi nezadostno **finančno podporo**, ki jo opisujejo kot finančno omejenost; prenizka plača (*Dnevno je veliko izzivov, s katerimi se srečujemo in jih uspešno opravimo. Se pa težko soočam s finančnim stanjem oziroma s plačo, ki je »sramotna«, saj imam tudi svojo družino, ki jo moram preživeti. To je torej zelo velika težava (G68)*) in finančno nesorazmerje (*Mene samo ena stvar moti, to je finančno nesorazmerje. Nekateri od nas smo strokovni sodelavci, kateri ne dosežemo niti minimalne slovenske plače (G66)*).

Skrb vzbujajoče je tudi **pomanjkanje rejniških družin**, za rešitev te težave bi se moral po mnenju intervjuvank sistem bolj zavzeti. Iskanje rejnikov prepoznajo kot zelo dolgotrajno (*Ali pa recimo romske, več kot je problematike, težje se rejniško družino najde (H139)*). Zaznavajo tudi razpršenost že tako redkih rejniških družin (*Recimo vem, da na Koroškem močno primanjkuje rejniških družin. Veva obe, da če otroka daš v neko čisto drugo okolje, recimo iz ene naše koroške vasice v Maribor ali pa v Ljubljano ali pa Domžale, gre čisto v drugi svet, kar tudi ni najboljše, pa tudi starši imajo potem stike, pa ne vem, se vse te vezi z okoljem, pa mogoče s kom, če je bil še kdo v redu z njegove matične družine, kakšna babica ali pa stric ali pa botra ali pa nekdo, se bodo te vezi težje ohranjale, če mora iti na drugi konec Slovenije v rejništvo (H136)*). Menijo, da bi lahko v večji meri izvajali promocijo le-teh. Glede **promocij** pa zaposlene moti, da jim je (kot KCO) prepovedano lastno promoviranje. Želijo si torej več namenjenih **finančnih sredstev**, višjo plačo (*Moje mnenje je, kar tudi zagovarjam, da ne glede na to, kakšno izobrazbo imamo v osnovi, za delo, ki ga mi tukaj opravljamo, bi morala biti, ne govorim o ne vem kakšni plači, ampak ena primerna plača. In to zagotovo ne pod minimalno slovensko plačo, da ti država daje razliko do minimalne plače, s tem se pa žal ne strinjam (G67)*) in sorazmerno porazdeljeno plačilo. Kot zadnjo željo s tega področja pa izpostavljajo več svobode pri pridobivanju **donacij** in več svobode pri organizaciji **dobrodelnih dogodkov**. Ne strinjajo se s **prijavo in odjavo za malico**, saj v KCO namreč ni malice in oddiha, zato je to zgolj dodatna obremenitev.

Menijo, da v hiši ni prostora za **sobo za stike** in da je trenutni prostor za izvedbo teh neprimeren, zato se stiki pod nadzorom trenutno izvajajo na CSD. Vseeno pa čutijo potrebo po njej.

Kot problem nekatere zaposlene izpostavljajo tudi **predajo odločitev o otroku sodišču**, kjer so postopki zelo dolgotrajni. Predhodno je bila odločitev o ukrepu za zaščito otrok na strani strokovnega delavca, kar so razumeli kot bolj učinkovito dejanje.

Zaposlene na vprašanje o želenih spremembah na sistemski ravni za bolj kakovostno sodelovanje z otrokom navajajo še nekatere. Ena sprememba, ki jo predlagajo, je s področja **ravnanja ob grožnjah**. Želijo si povečanje števila zaposlenih v času grožnje, varovanje (*... ker tako ali tako vedo, da prihaja iz takšne družine, ki bo grozila, pa bi nam morda vseeno dali kakšnega varnostnika zunaj ali pa patrulje (F95)*) in da bi jih vnaprej izobrazili, kako v takšnih situacijah ravnati. **Želijo si tudi kratkotrajnih namestitev** (*Potem pa že, ko vidiš, da pa gre kje preko, potem pa je treba tudi usmerjati. Zato si jaz najbolj želim kratkotrajnih namestitev, da krizni center res ponudi tisto varnost, tisto vmesno polje pa presek, da otrok zadiha, da se otrese nekih slabih okoliščin doma, pa da se v miru naspi, pa naje in tudi igra v miru, gre na sprehod*

*brez skrbi, potem je pa takoj treba iskati rešitev (H82)). Zaposlene čutijo potrebo po **igralnici za otroke**, ki bo dovolj velika in znotraj katere se bo vedelo, da se tu igra, ustvarja in giba.*

Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem

Zaposlene se zavedajo, da je izkušnja bivanja v KCO nenaravna situacija (Čeprav najbolj tu pri naših otrocih manjka to, da ne spremenijo okolja znotraj dneva (H149)).

*Na vprašanje, kaj menijo o tem, ali lahko v procesu zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem, kamor sodi tudi krizni center, če nismo dovolj previdni in kompetentni, povzročimo vnovične travmatične izkušnje ali retravmatizacijo, odgovarjajo v dveh sklopih. Prvi se navezuje na **travmo, povzročeno znotraj procesa**, pri čemer so intervjuvanke mnenja, da je lahko odvzem različno travmatičen glede na okoliščine (Na začetku smo imeli en primer, kjer je bil vzrok odvzema fizično nasilje. Bilo je čisto drugače kot pa pri deklici, kjer so bile neprimerne bivanjske razmere (B100)). Menijo, da je travmatično že dejstvo »biti v KCO«. Pripovedujejo o travmi, povzročeni znotraj procesa zaradi dolgotrajnih namestitev otrok v KCO (Ko je to predolgo, pa postane problem. Zdaj imamo enega fanta, ki bi moral hoditi v šolo in se mu tu nič ne dogaja. In tu bi se tudi pri običajnem otroku vzgojne težave pojavile od dolgčasa, ne samo to, ker nima vrstnikov, nima prijateljev, nima svojega okolja, nič ne napreduje, tule so sami mlajši otroci, s katerimi nima kaj početi. Nič čudnega, da bo nagajal, da se mu vsaj nekaj zgodi (H153)), zato omenjajo nujnost kratkotrajnih namestitev (Je dobro, da se gre takoj v rejništvo, v neko varno okolje, če se domov ne more vrniti, pa da potem ta model bolj zafunkcionira. Ženska vloga, moška vloga, ne vem, da se gre nazaj v druge sisteme ali v vrtec ali v dejavnosti. Tudi socializacija je tu pri nas omejena (H93)).*

*Drugi sklop se navezuje na **retravmatizacijo**, za katero pravijo, da o njej niso specifično razmišljale, vendar bodo od našega intervjuja dalje bolj pozorne na njeno preprečevanje. Pravijo, da znotraj KCO Palček retravmatizacije še niso ubesedili. Zaposlene menijo, da lahko povzročijo retravmatizacijo zaradi premalo informacij o otroku (Mi moramo otroka tukaj spoznati, tako da definitivno lahko sprožimo kakšno ponovno travmatično izkušnjo oziroma ne ponovno, ampak spomin na travmatično izkušnjo, definitivno (D121)). Zaznavajo tudi možnost retravmatizacije zaradi premajhnega števila zaposlenih na število bivajočih otrok (Mislim, da se lahko kaj takega zelo hitro zgodi, ker nas je vseeno v izmeni premalo in se zna zgoditi, da imamo v enem dnevu 9 otrok, ki tu pri nas bivajo (E45)). Predstavijo tudi primer retravmatizacije otroka v KCO (Bila je ena deklica, ne vem, kakšna je že bila situacija, ampak vem, da sem rekla, da bomo pa popoldan dobili obisk, da bo nekdo prišel. Oh, katastrofa ... Jokala je eno uro zaradi obiska, ker obisk ni bil oziroma je v njenem svetu to pomenilo nekaj*

drugega (B11)). Menijo, da kljub previdnosti lahko pride do retravmatizacije. Ne vidijo namreč, kaj se dogaja na stikih, saj ne smejo biti prisotne (Tudi ko gremo mi na stike, tam nismo prisotni, lahko se v tem času nekaj zgodi s starši, ali pa ko starše vidi (D134)). Zavedajo se, da so prisotne postopkovno povzročene retravmatizacije otrok sistemske narave, kar ni odvisno od KCO Palček, to pa zaposlene obremenjuje. Izpostavijo tudi primer nerazumljive odločitve sodišča o vračanju otrok v matično družino čez vikende (Imeli smo primer, ko so bili trije otroci in je sodišče odločilo, da bodo šli nazaj. Dolgo so bili pri nas, tri mesece ali celo štiri. In potem so začeli starše pripravljati na to, da pridejo otroci nazaj. Najprej so lahko šli v petek popoldan, pa so morali v nedeljo nazaj priti. Čez vikend so hodili domov (F80), Vsak petek smo jih vse vesele pospremili, da gredo domov, v nedeljo pa smo jih spet mogli trgati od staršev nazaj k nam, kar je trajalo en mesec in pol (A116)).

Za preprečevanje retravmatizacije navajajo nujnost kratkotrajne namestitve (*Je pa recimo, kar mi sedaj prihaja na misel, če so otroci tu predolgo, greva spet v tisti problem, ki sva ga že prej naslavljali iz drugih kotov, ko od nas odidejo, če so tu preveč navezani ali pa recimo, če bo ta deček po šestih, sedmih mesecih odšel iz enega okolja, kjer je on zdaj vedno bolj začel nas spoznavati, pa nas jemlje za svoje, ko bo od tu odšel, bi znalo biti, da bi se mu to ponovilo, enako kot je bil vzet mami, bo zdaj šel spet nekam drugam (H108), Če je kratkotrajno, potem dosežemo z našimi metodami, pa pristopom, pa z različnostjo, pa to, kar sem omenila, pozitivne spremembe in napredek (H154)). Prav tako menijo, da se **preprečujejo vnovične ali pa nove travmatične izkušnje** otrok, če se postopki hitro izpeljejo (*Je pa zelo dobra izkušnja, kadar se v kakšnem mesecu uredi, potem otroci tu zadihajo, se usmerijo, vidijo: »Okej, še so dobri ljudje na svetu. Ni nujno, da se mi dogajajo slabe stvari.« (H95)). Včasih pa menijo, da je odvzem nujen oziroma da je ravno odvzem otroka rešitev (Zdaj pa tu z druge perspektive vidim, da če ni vse okej ali pa če ima družina več problemov, ali pa je totalno disfunkcionalna, je mogoče boljše, da se otrok prej odmakne, preden je že dosti preveč ranjen, pa mu lahko rejniška družina bolj pomaga, pa je njej lažje, pa če se vzporedno še staršem pomaga, kar si želim, da bi se, pa da gredo potem nazaj, je boljše, kakor da se predolgo čaka in je te ranjenosti več, pa je potem mogoče manj možnosti, da bo v rejniški družini tisti otrok fino zafunkcioniral (H97)).**

Zaposlene pravijo, da **znotraj KCO Palček tudi preprečujejo retravmatizacijo** otrok na naslednje načine: ZADOVOLJUJEJO POTREBE OTROK, NE VRTAJO V OTROKA, NE ODPIRAJO BOLEČIH TEM, NE IZVAJAJO NASILJA IN NE ZLORABLJAJO, POZORNI SO NA LASTNE PREDSDODKE IN STEREOTIPE, IZVAJAJO SPROTNO/LASTNO REFLEKSIJO OB STIKIH V ČASU SODELOVANJA Z OTROKOM (... *tudi tako kot sem prej rekla, pri sebi reflektirat, če ti delo z nekim otrokom povzroča osebno stisko, ali pa da si*

zgubljen, ali pa da si ob njem nervozen, da pač poskusiš čim bolj pri sebi reflektirat, kaj ti to vzbuja, na kaj te to spominja. Konstantno delat na sebi (H111)), POZORNI SO NA OBNAŠANJE OTROKA PO STIKIH S STARŠI (Smo pa imeli recimo sedemletnega fantka, ki je bil po stiku še cel dan »drugačen«. Umaknil se je, se je želel sam igrati. To smo mu tudi omogočili, da se je umaknil za nekaj ur, pa se igral vseeno nekje na vidnem polju. Nekateri otroci so potem manj ješči (D136), INFORMIRAJO STROKOVNE DELAVCE O OPAŽENEM VEDENJU OTROKA PO STIKIH (V primeru, da opazimo spremembe v vedenju, o njih tudi informiramo strokovne delavce, ki vodijo njihov primer, da se lahko to vključi v poročila za sodišče (D142)) in PREPREČUJEJO SEKUNDARNO VIKTIMIZACIJO.

Počutje zaposlenih

Zaposlene na vprašanje o počutju ob delu odgovarjajo zelo raznoliko in tudi opisujejo različna počutja znotraj določenih situacij. Največji poudarek dajo na **počutje v nočni izmeni**, kjer so deljenega mnenja. Nekatere se zaradi pozitivnih izkušenj do sedaj počutijo dobro, medtem ko je pri drugih prisoten strah zaradi pravila »en zaposleni na noč«. Nelagodno jim je tudi, ko je izdana prepoved približevanja in zaradi potrebe pozornosti več otrok hkrati (... *potem pa je tu tista dilema, ki skoraj vedno pretehta, da te verjetno najbolj rabi tisti, ki je najmlajši, pa najbolj joka. Potem mogoče drugi nima toliko pozornosti (I103)*). Dogodke v nočni izmeni opisujejo kot nepredvidljive.

Opisujejo tudi **občutke ob odzivu otrok, ki po njihovem mnenju niso varno navezani**, pri čemer se zaposlenih pogosto oklepajo in si želijo konstantnega fizičnega stika. Omenjeno občutijo kot neprijetno izkušnjo zaradi preostalega dela (*Meni je to izjemno neprijetna izkušnja zaradi tega, ker mi smo tukaj 12 ur in v 12 urah pač imaš ti tudi druge stvari, ki jih moraš narediti (D19)*) in kot breme zaradi izkazovanja pozornosti zgolj enemu otroku (*In bi mi bilo fino, da lahko dam to deklico še nekomu drugemu ali pa da se h komu drugemu zateče po tolažbo, oporo, ker potem se mi zdi, da je eno tako breme na meni zaradi tega, ker gre moja pozornost izključno samo njej. Imamo pa tukaj še druge otroke, ki tudi rabijo pozornost, ki tudi rabijo, da nekdo zadovolji njihove potrebe ali pa da mu pri čem pomaga ali pa da se z njim ukvarja (D20)*).

Menijo, da je **sprejem otroka** najtežji del pri njihovem delu (... *pa tudi ko si človek, te boli (I66)*), saj tudi nikoli ne vedo, kdaj bodo otroci prišli.

Glede počutja ob **nižji plači** opisujejo, da to vpliva na motiviranost in osebno zadovoljstvo, vendar poudarjajo, da otroci nezadovoljstva ne občutijo (*Pri samem delu z otroki in pri stiku z njimi tega nikdar ne občutijo, ker zato niso krivi oni, ampak to vidim kot sistemsko napako. Zmeraj se trudim, da sem jim predana 100-odstotno in da so slišani (G71)*).

Veliko zaposlenih omenja, da se včasih počutijo **izgorele**, saj je delo v KCO Palček izjemno stresno delo (*Recimo, tu zadaj so vseeno starši, ki grozijo. Najprej iščejo, kje so njihovi otroci, ker ne vedo, kličejo vse krizne centre. Seveda se mi en z drugim slišimo. Pokličejo tudi nas, nam rečejo: »Vse vas bomo pobili, saj vemo, kje ste.« (F93)*). Obremenjujejo se tudi z zgodbami otrok in doživljajo stisko, ko otroci jočejo. Izgorelost pripisujejo dolgotrajnemu sodelovanju z otroki, ki so potrebni pozornosti in so različnih starosti ter potreb. Poleg sodelovanja z otroki je zelo veliko drugega dela.

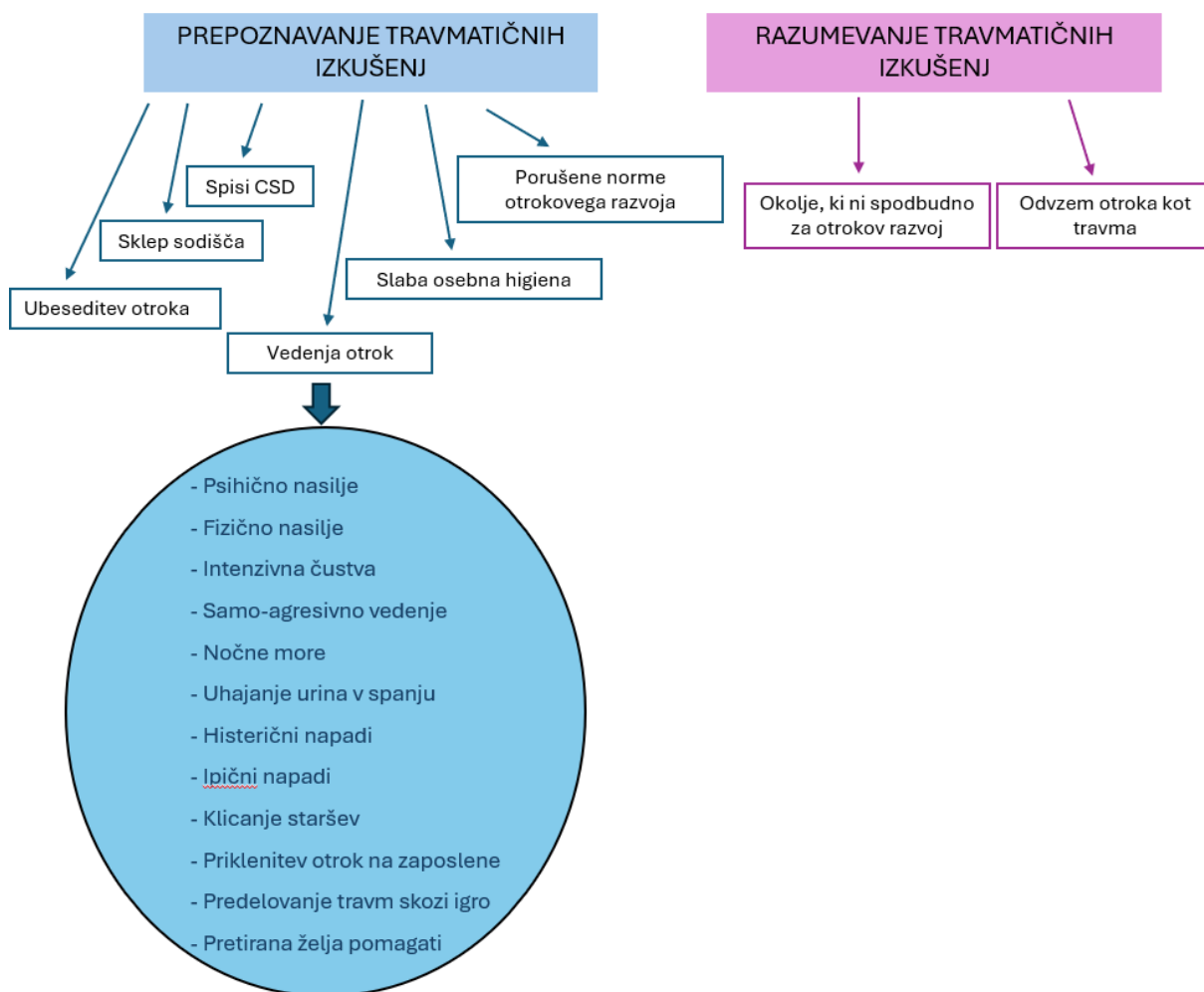
Čeprav zaposlene opisujejo, da se počutijo izgorele, pa vseeno doživljajo tudi prijetne občutke. **Sodelovanje z otroki** na sploh jih polni in izpopolnjuje (*Nakar pričneš delati z otroki in pridobiš nove izkušnje, ki te bogatijo in ti dajo zelo veliko, saj se zavedam, da delam dobro za otroke, ki ti to na svoj način vračajo, kar me osebno izpopolnjuje in me polni (G75)*). Prijetne občutke pa doživljajo tudi **znotraj tima**, kjer občutijo zadovoljstvo ob delu (*Še v nobeno službo nisem tako rada hodila kot sem (A79)*), sploh ker lahko med sodelavci podelijo vse, kar jih pesti.

5 Razprava

V nadaljevanju s pomočjo pridobljenih rezultatov odgovarjam na raziskovalna vprašanja in jih povežem z uvodoma predstavljenimi teoretičnimi izhodišči. Z zavedanjem pomembnosti skupnega sodelovanja dveh (edinih) KCO v Sloveniji na področju pristopa, utemeljenega na razumevanju travme, mestoma svoje rezultate povezujem z ugotovitvami raziskave Strnad (2023), ki jo je izvedla v KCO Palčica. Zaznavam tako skupne kot različne ugotovitve, vse pa so lahko odlično izhodišče oziroma smernice za uvedbo pristopa, utemeljenega na razumevanju travme tako znotraj organizacije kakor na sistemski ravni.

RV1: Kako zaposlene v KCO Palček razumejo in prepoznajo prisotnost travmatičnih izkušenj pri otrocih?

Zaposlene v večini prepoznajo in razumejo travmatične izkušnje otrok. Predstavljam uvodno shemo, katere utemeljitev sledi v nadaljevanju.

Slika 3: Prikaz razumevanja in prepoznavanja travmatičnih izkušenj pri otrocih s strani zaposlenih v KCO Palček

Ugotovila sem, da vse zaposlene **prepoznajo prisotnost več travmatičnih izkušenj** pri vseh otrocih ali pa vsaj pri večini. Prepoznavanje teh je ključno za preprečevanje retravmatizacije in povzročanja dodatne škode, kar je tudi eden izmed temeljnih izhodišč pristopa, utemeljenega na razumevanju travme (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 215). Prepoznajo jih na več načinov, in sicer prek prebranega sklepa sodišča in spisov CSD, kjer se seznanijo z okoliščinami in ozadjem otrok; prek lastnosti in stanja otrok, kjer prepoznajo porušene norme razvoja in slabe higienske razmere; z otrokovo ubeseditvijo doživetega in prek vedenj otrok, ki jih prepoznajo kot nenavadna in nezaželena (psihično in fizično nasilje, intenzivna čustva otrok, samoagresivno vedenje, nočne more, uhajanje urina v spanju, histerični in ipični napadi, klicanje staršev, »priklenitev« otrok na zaposlene, predelovanje travm skozi igro in pretirana želja po pomoči zaposlenim pri vsakodnevnih opravilih) z zavedanjem, da otroci še ne znajo ubesediti svojega doživljanja. V KCO Palčica zaposlene zaznavajo tudi poškodbe (modrice), otrplost in nevzpostavitev očesnega stika (Strnad, 2023). Številni drugi avtorji (Levine in Frederick, 2015, str. 186; Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 211; Vliegen, Tang in Meurs, 2023, str. 31–32) navajajo, da otroci pogosto občutijo bolečine v telesu, za katere izvora ne poznamo, imajo težave s koordinacijo in govorom.

Najizrazitejše stiske otrok se kažejo v času počitka, zvečer in ponoči, saj po mnenju zaposlenih otroci takrat najbolj predelujejo travmatične izkušnje. Prepoznajo razlike v vedenju glede na doživete travmatične izkušnje otrok, kar pa ne pomeni, da se vsi otroci s podobno izkušnjo enako vedejo.

Zaposlene **razumejo, da so pri otrocih prisotne travmatične izkušnje** in se zavedajo, da otroci, nastanjeni v KCO Palček, prihajajo iz okolja z neprimernimi pogoji za življenje, iz katerih so tudi odvzeti (nasilje, zanemarjanje, spolne zlorabe ali sum spolne zlorabe, hospitalizacija staršev, odvisnosti, prihod iz romskih skupnosti). Zaznavajo, da je precej otrok, ki se vedejo nasilno, ravno iz romskih skupnosti, kar pripisujejo romski kulturi, kjer so otroci vzgojeni v nasilje, predvsem do žensk. Zaznavam poznavanje romske kulture, saj so romske skupnosti v večini (ne vse!) patriarhalne, posledično pa v mnogih družinah velja jasna hierarhija: oče, moški otrok, mama in ženski otrok (Zaviršek idr., 2019, str. 56). Moški so v romski skupnosti pogosto nasilni nad partnericami (Zaviršek idr., 2019, str. 23).

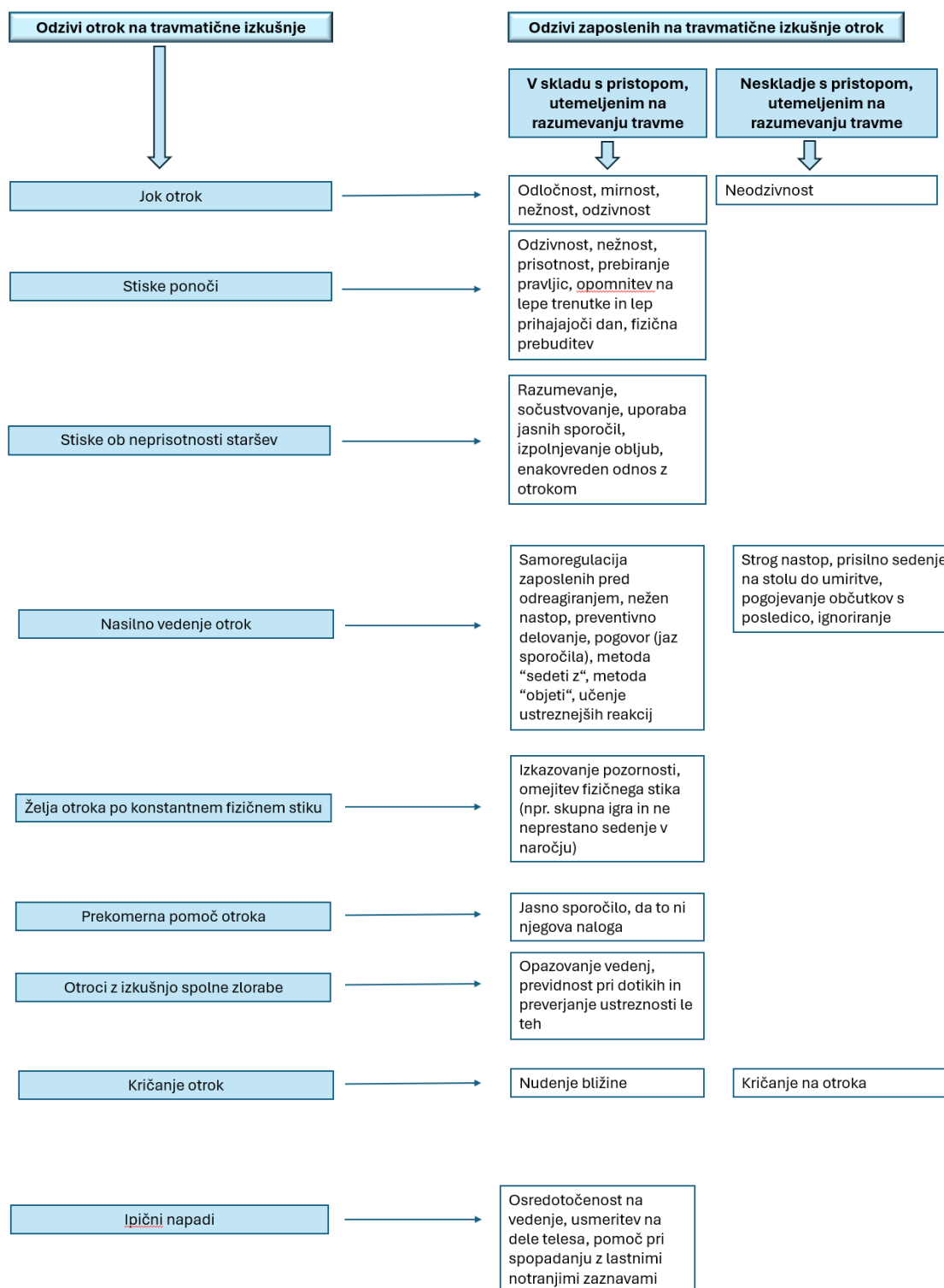
Tudi odvzem otroka opredeljujejo kot travmatično izkušnjo zaradi ločitve od staršev, nastanitve v tujem okolju in prihoda med tuje ljudi. Zgolj nekatere pa so misleče, da odvzem za otroka ni grozljiv. Trivedi (2019) meni, da je nujno zavedanje strokovnjaka, da so otroci travmatizirani ne samo zaradi dogajanja v družini, ampak tudi zaradi samega odvzema, ki je za otroka lahko zelo travmatičen, kar zaznam, da se tega v veliki večini zaposlene zavedajo.

Skozi raziskovanje sem ugotovila, da se v redkih primerih **travmatične izkušnje otrok spregleda**, saj na vedenja, ki so posledice travmatičnih izkušenj, nekatere zaposlene gledajo kot na nenormalna. Nekatere kažejo na nerazumevanje vpliva travmatičnih izkušenj na razum otroka, saj namreč od otrok zahtevajo hvaležnost. Pri otroku s travmatičnimi izkušnjami ne bo napredka zgolj s spreminjanjem razmišljanja, saj se s tem ignorira potrebo po varnosti znotraj telesa, saj šele ko se bo otrok počutil dovolj varno, bodo spremembe na razumski ravni mogoče (Van der Kolk, 2014, str. 87).

Zaposlene prepoznavajo, da so otroci raznoliki in posledično različno **odporni**, kar pomeni, da jih travma različno prizadene. Zaslugo za to, da lahko otroci razvijajo svojo odpornost, pripisujejo okolju v KCO Palček zaradi varnosti in odnosa, ki ga zaposlene z otroki vzpostavijo, in tudi zaradi otroškosti, ki jo premorejo otroci ter kljub obremenjujočim izkušnjam ostajajo dobrovoljni. Levine in Kline (2018, str. 17) poudarjata, da je travma življenjsko dejstvo, kar je slaba novica, dobra pa je, da je tudi psihična odpornost življenjsko dejstvo.

RV2: Na kakšen način se zaposlene v KCO Palček odzivajo na travmatične odzive/izkušnje otrok?

V nadaljevanju predstavljam shemo, ki prikazuje odzivanje zaposlenih na travmatične odzive otrok v različnih situacijah in njihovo (ne)skladnost s pristopom, utemeljenim na razumevanju travme. Shemo sem oblikovala na podlagi rezultatov, s pomočjo odnosnega kodiranja, kjer sem znotraj teme (Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok) med seboj povezala več nadkategorij (na primer jok otrok, stiske ponoči ...) ter primerjala kategorije znotraj le-teh (načine odzivanja). Na podlagi teorije sem odzive zaposlenih nato (na podlagi ustreznosti) umestila znotraj ali izven pristopa, utemeljenega na razumevanju travme.

Slika 4: Prikaz odzivanja zaposlenih na travmatične odzive otrok v različnih situacijah znotraj/izven okvira pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

Zaposlene v KCO Palček imajo raznolike poglede na doživljanje stisk otrok, na stopnjo travmatiziranosti in na vpliv travme na trenutno stanje otroka, posledično pa se na travmatične odzive otrok **raznoliko odzivajo**. Omenjeno pripisujejo različnosti med zaposlenimi, ravnanju iz lastnega občutka, različnim pogledom, izkušnjam in raznoliki navezanosti ter različno vzpostavljenemu odnosu z otrokom. Nimajo enotnih smernic za odzivanje na travmatične izkušnje otrok. Posledica neusklajenega odzivanja je različno uspešno sodelovanje z različnimi sodelavkami in sodelavci. Rezultati raziskave so pokazali, da se včasih glede na posamezno situacijo lahko zelo raznoliko odziva že posameznica sama. Pri tem opozarjam, da mešana sporočila pri otroku lahko ustvarijo zmedo, pri čemer ne bo več vedel, kako ravnati, in bo v nevednosti, kakšen odziv pričakovati (Ščuka, 2021). Varni odnosi so namreč predvidljivi in zanesljivi (Levenson, 2020, str. 290). Če v sodelovanju z otrokom izločimo nedvoumnost in nejasnost, nam bo samo na tak način lahko zaupal.

Kljub številnim neusklajenim odzivom je mogoče zaznati tudi **usklajenost ravnanj** med zaposlenimi, kot na primer uporabo enakega pristopa v kriznih situacijah in splošnih pravil o redu. Poslužujejo se dogovorov o delovanju, pri čemer zaznavam prisotnost komunikacije, skupnega načrtovanja, izmenjavo informacij in prizadevanje za skupne cilje, kar je ključno za uvedbo pristopa, utemeljenega na razumevanju travme (Developing a Trauma Informed Child Welfare System, b.d.; Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 219; The importance of a Trauma-Informed Child Welfare System, b. d.).

Celotno gledano imajo zaposlene skupen okvir delovanja, znotraj katerega delujejo individualno. Okvir je zelo ozek in se znotraj njega pojavlja zmeda, na kakšen način sodelovati z otroki. Zaposlene si želijo usmeritve, a ne omejitve zaradi individualnosti otrok. Tudi teorija govori o pomembnosti holističnega oziroma celostnega pristopa, kjer strokovnjaki vstopajo v kompleksen soustvarjalni proces, ki ga je treba vsakokrat soustvariti na novo in je z vsakim otrokom izviren (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 31). Zaposlene dobro razumejo, da ima vsak otrok svojo zgodbo in da vsak izmed njih trenutno situacijo doživlja drugače. Znotraj intervjujev je moč zaznati, da stavek »Vsi otroci so različni« uporabijo zelo velikokrat, kar posledično pomeni, da individualnost otrok prepoznavajo in upoštevajo. Menim, da zaposlene potrebujejo širši okvir delovanja, k čemur bi že samo znanje o pristopu, utemeljenem na razumevanju travme, lahko prispevalo. Delovanje znotraj pristopa razumem kot sistematično-nesistematično (poimenovanje si izposodim od Šugman Bohinc (2023)). Zaradi individualnosti otrok in hkratne potrebe po sistematičnem sodelovanju z otrokom predlagam osredotočenost na vedenje otroka, ki bo odgovorilo, ali ravnamo ustrezno ali ne. Sama zelo rada rečem, da je otrok

tisti, ki začrta pot do cilja, jaz pa mu pri tem stojim ob strani, mu nudim spoštovanje, varnost in ljubezen.

Več pozornosti zaposlene namenijo otrokom, ki kažejo številna neprimerna vedenja, manj pa tistim, ki so bolj tihi. Trudijo se, da te večkrat pohvalijo.

Zaposlene opisujejo svoje odzive na otrokova vedenja oziroma prepoznane posledice travmatičnih izkušenj ob številnih situacijah.

- Na **jok otrok** odgovarjajo odločno, a nežno in mirno. Poskušajo tudi postavljati meje. Zaznavam, da so nekatere zaposlene izredno odzivne ob joku otrok (ob zaznanem joku se otroku nemudoma pridružijo), druge manj zaradi opaženega daljšega vzpostavljanja/umiritve otroka. Delahooke (2022, str. 192–193) omenja, da je nujno neprestano odzivanje na potrebe otrok, s katerim pripomoremo, da otroci doživljajo manj stresa znotraj teles, s čimer pa preprečimo morebitne travmatične dogodke.

- Otroci doživljajo **stiske predvsem ponoči**, bodisi v budnem stanju bodisi v spanju. V obeh primerih zaposlene navajajo odzivnost, nežnost in prisotnost. Naštevajo tudi prebiranje pravljic, priklic spominov na lepe trenutke in opomnitev na lep prihajajoči dan. Če se otrok ob stiski ne prebudi, ga tudi fizično zbudijo in pomirijo.

- Na stiske ob **neprisotnosti staršev** zaposlene odgovarjajo z razumevanjem in s čustvovanjem. Poslužujejo se metod jasnih sporočil o nezmožnosti videnja staršev v trenutni situaciji, izpolnjevanja obljub in preusmerjanja pozornosti. Do ugotovitve o pomembnosti jasnih sporočil so prišli tudi Angles Balsells, Ciurana, Mateo, Pastor in Vaquero (2020), ki zagovarjajo tezo, da ko otrok ozavešči, kaj se dogaja, zmanjšamo njegov občutek negotovosti in povečujemo občutek varnosti, prav tako pa lahko vplivamo na to, da bo proces manj travmatičen. Podajanje informacij otroku mora biti zelo dobro premišljeno in previdno, saj vključuje jasne in popolne informacije, vendar ob upoštevanju otrokove starosti in njegove zmogljivosti razumevanja. Kot primeren odziv opisujejo tudi enakovreden odnos z otrokom. Slednje kaže tudi na uporabo jezika socialnega dela, ki opogumlja in ljudi, ki pridejo k socialnim delavkam po moč, poimenuje kot udeležene v problemu in rešitvi oziroma kot naše sogovornike in sogovornice (Čacinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005, str. 5–8). Pomembno je, da z otroki – našimi sogovorniki – delimo moč (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 216).

- **Odzivi na nasilna vedenja otrok** so različni. Nekatere zaposlene nastopijo bolj nežno, druge bolj strogo, so si pa enotne, da težje ravnaajo s takšnimi vedenji. KCO Palček prepoznavajo kot prostor, znotraj katerega so zmanjšane možnosti za preusmerjanje odvečne energije otrok. Poslužujejo se preventivnega delovanja že v času vzpostavljanja odnosa z otrokom in na način opazovanja vedenja skozi dan, pri čemer lahko prepoznajo stopnjevanje le-tega ter odreagirajo

pred izbruhom nasilja. Poslužujejo se tudi omejevanja, kamor sodi pogovor (jaz sporočila o občutkih ob vedenju otrok); metoda »sedeti z« (angl. »sit in«), kjer z otrokom sedijo v sobi in se ob njegovi umiritvi z njim pogovorijo; metodo »objeti« ter sedenje na stolu z namenom razmišljanja otroka o storjenem in umiritve telesa, ob tem pa od otrok zahtevajo mir in tišino. Če je namen otroka, ki je nasilen, kaznovati s sedenjem na stolu, z namenom razmišljanja o storjenem, opozarjam na še razvijajoče možgane otrok ter njihove travmatične odzive, pri čemer se ob vklopu možganskega alarmnega sistema avtomatično aktivira fizična energija za preživetje v najstarejšem delu možganov. Takrat se izklopijo racionalni možgani (Van der Kolk, 2014, str. 54–55). Ko opazimo nerazložljivo vedenje, se namesto popravljanja tega raje vprašajmo, kaj nam to vedenje o otroku pove (Delahooke, 2019, str. 11). Nujno potrebno je razlikovanje med vedenjem, ki ga povzroči otrokov živčni sistem, na katerega ne more vplivati (stresni odziv), in vedenjem, ki ga otrok izvaja namerno, saj se le s tem zavedanjem lahko sočutno odzovemo. V trenutkih nerazumljivega in neprimernega vedenja moramo na situacijo pogledati skozi lečo »možgani – telo«, prek katere lahko zaznamo, kdaj otrok potrebuje učenje ali preusmeritev ter kdaj se je treba z njimi povezati in se jim pridružiti, da bodo začutili varnost in zaupanje (Delahooke, 2022, str. 81). Zato sedenje z namenom umiritve telesa razumem kot pozitivno, če otrok poskuša razumeti notranje senzacije, a le v primeru, da je ob njem odrasla oseba, ki mu pri tem nudi podporo. Če otrok svoje telo regulira z gibanjem, metoda sedenja na stolu tudi ni ustrezna. Če gre za kaznovanje, ki ponižuje nekoga, ki je že tako znotraj sebe izven nadzora, pa to vodi samo še v hujšo disregulacijo (Van der Kolk, 2014, str. 87). Ker zaposlene vztrajajo kljub otrokovemu upiranju sedenja na stolu, je lahko to zelo dolgotrajno. Menim, da lahko na ta način povzročijo dodatne travmatične izkušnje. Tudi Strnad (2023) ugotavlja, da se tudi v KCO Palčica poslužujejo metode stola, kjer se otroka posede na stol, dokler se ne umiri, nato pa se z njim pogovorijo. Opozarja na problematiko, da odmor (kamor sodi tudi prisilno sedenje na stolu) otroku sporoča, da ga bomo zavrnili, če bo naredil nekaj, kar nam ne bo všeč. Strnad (2023) meni, da imajo otroci nezadovoljene potrebe, ki jih izražajo na številne načine in če jih izoliramo, jim ne bomo mogli pomagati uravnati vedenja, s čimer se strinjam. Ugotovila sem, da nekatere zaposlene zatirajo občutke otroka na način pogojevanja občutkov s posledico, kar zaznavam v enem izmed intervjujev, kjer zaposlena otroku napove tuširanje, če se ne bo umiril; zahteva mirno in tiho sedenje otroka na stolu, ki morda doživlja retrainizacijo oziroma se spopada z zelo težkimi občutki, ter to pogojuje z vnovično vključitvijo v igro z ostalimi otroki. Otroke učijo tudi ustrežnejših reakcij. Moč je zaznati, da imajo zaposlene precej stisk pri sodelovanju z otroki, ki so nasilni in prihajajo iz romskih skupnosti, saj težje najdejo rešitve, uspešno pa je le ignoriranje. Opozarjam na previdnost pri

dejanju ignoriranja, saj je lahko to ena izmed oblik psihološkega nasilja, saj gre za odrekanje čustvene odzivnosti (Temnik, 2010). Z ignoriranjem lahko otroku poglobljamo občutek zapuščenosti, ki ga tako ali tako že spremlja zaradi odvzema iz domačega okolja (Mann in Kretchamn-Hendricks, 2017). Da se zaposlene lahko ustrezno odzovejo, omenjajo samoregulacijo, s katero se izognejo neustreznim odzivom na travmatične izkušnje otrok.

- Ob **ipičnih napadih** otrok se zaposlene osredotočijo na vedenje, ki ga razumejo kot problematično, in ne na otroka kot slabega, ob čemer se pogosto usmerijo na dele telesa in spopadanje z lastnimi notranjimi zaznavami (na primer namesto brcanja zaposlenih in predmetov preusmeritev v skakanje skupaj z zaposleno sredi kuhinje).

- **Ko si otrok želi konstantnega fizičnega stika z zaposleno**, kar prepoznavajo kot posledico navezanosti, ki ni varna, jim to vedenje povzroča stisko, predvsem ker je otrok, ki bivajo v KCO Palček, veliko in ne morejo zgolj enemu nameniti vso pozornost. Otrokom s takšnim vedenjem nudijo bližino z izkazovanjem pozornosti, a ga vseeno hkrati omejijo pri fizičnem stiku, kar na primer vključuje skupno igro. Včasih otroka, ki potrebuje nenehen fizični stik, predajo k drugi sodelavki, vendar ga ob opaženi stiski vzamejo nazaj k sebi.

- Če otrok želi **prekomerno pomagati**, mu podajo jasno sporočilo, da to ni njegovo delo.

- Otroke z izkušnjo **spolne zlorabe** predvsem opazujejo, so previdni pri dotikih in preverjajo ustreznost dotikov.

- **Ob kričanju otroka** zaposlene ubirajo različne poti odzivanja, ki v določenem trenutku najbolj zaležejo. To so nudenje bližine, preusmerjanje v drugo dejavnost in kričanje na otroka, pri čemer so opazile, da otrok nemudoma preneha s svojim vedenjem. Opozarjam na problematiko, ko se otroci dobesedno izklopijo (angl. »shut down«), s čimer se zavarujejo, da jih ne bi znova bolelo (Puder, 2018). Dejanje je travmatičen odziv, pri čemer je živčni sistem preobremenjen in otroku, ki mu v našem primeru kričanje na njih predstavlja življenjsko ogrožajočo situacijo, omogoča preživetje na način, da ohranja telo pri miru ter se ne upira (Puder, 2018).

Kar nekaj zaposlenih se s **kaznovanjem otrok** ne strinja, vseeno pa jih je nekaj, ki ga izpostavljajo kot nujno. Kljub posluževanju nekaterih kaznovanj (brez uporabe fizičnega nasilja!) zaposlene vseeno zaznavajo številne ne tako vzpodbudne odzive otrok: panika, jok, upor in vedenje »prepustiti se«. Do sebe so tudi samokritične in prepoznavajo lastne **neustrezne odzive oziroma reakcije** na travmatične izkušnje otrok, ob čemer občutijo slabo vest. Včasih namreč prehitro odreagirajo z namenom zaključka reakcije otrok, ki jim povzroča stisko. V teh primerih se otroku tudi opravičijo, kar se v procesu podpore in pomoči zahteva od

strokovnjakov in je zelo ustrezno (Levenson, 2020, str. 295–296). Pogosto do ugotovitev o neustreznem odzivu pridejo s samorefleksijo.

Ob odzivanju se zaposlene včasih počutijo psihično izčrpane, kar pa nekatere rešujejo s **samoregulacijo**, pod kar štejejo umik in dihanje, optimizem, pogovor in sprotno reflektiranje. Pomembno je namreč, da najprej preverimo lasten odziv, saj odrasli že z barvo glasu in telesno govorico komuniciramo z otrokovim živčnim sistemom in besede pravzaprav niso tiste, ki bi prodrle najgloblje, ampak so neverbalna sporočila, ki ustvarjajo občutek varnosti in zaupanja (Levine in Kline, 2018, str. 54–95).

Zaradi krajšega delovanja se KCO Palček trenutno nahaja v učnem obdobju, kot ga poimenujejo zaposlene, kjer se neprestano **učijo odzivanja** na travmatične odzive otrok skozi izkušnje. V podporo pri odzivanju so jim tudi otroci, ki so, kot jih poimenujejo, njihovi učitelji. Stremijo k uporabnemu in so kljub dolgotrajnemu odzivanju na podoben način pripravljene svoje ravnanje ob sodelovanju z otroki spremeniti, če se nekaj drugega pokaže kot bolj učinkovito. Zaznavam, da se zaposlene niso ujele v »slepo pego«, rutinsko sodelovanje z otroki. Zaposlene torej interpretirajo in konstruirajo ter ob neskladju med svojimi dosedanjimi interpretacijami in novimi izkušnjami svoje interpretacije zapisujejo na novo (Šugman Bohinc, 1997, str. 296).

Za spreminjanje neustreznih vedenj otrok potrebujejo čas. Že majhne spremembe zaposlene razumejo kot »velike korake« k boljšim izidom. Otroke predvsem učijo ustrežnejših oblik izražanja stiske, ob čemer ne podajo zgolj kritike vedenja, ampak otroka tudi usmerijo, na kakšen način lahko izraža svoje notranje dogajanje na bolj sprejemljiv način.

Ob koncu poglavja v razmislek podajam trditev Treisman (2017, str. 73), da se otroci o svetu učijo z eksperimentiranjem in ugotavljanjem, kaj se zgodi, če jokajo, se smejejo ali protestirajo. Možgani se namreč oblikujejo pozitivno ali pa negativno z interakcijami in odnosi. Namesto da kot glaven problem označimo vedenje in njegovo uravnavanje, se raje osredotočimo na odnos (Delahooke, 2019, str. 243).

RV3: Ali zaposlene v KCO Palček poznajo pristop, utemeljen na razumevanju travme, in na kakšen način delujejo znotraj njega?

Zaposlene ne poznajo **pristopa, utemeljenega na razumevanju travme**. Tudi zaposlene v KCO Palčica z njim niso dobro seznanjene in zato tudi niso poenotene pri njegovi uporabi (Strnad, 2023). Obe ugotovitvi dokazujeta, da v Sloveniji pristopa še nismo začeli premišljeno in načrtovano uvajati v organizacije socialnega varstva (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 215). Omenjeni pristop je okvir za razumevanje povezave med izkušnjami v otroštvu in trenutnimi stiskami v sedanjosti. Temelji na razumevanju, kako travmatična izkušnja oblikuje

pogled človeka na svet in njegovo odzivanje na načine, ki so mu do sedaj omogočili preživetje (Levenson, 2017, str. 105).

Zaposlenim se **znanje o travmi** zdi zelo pomembno. Razlikujejo med enkratno travmatično in večkratnimi travmatičnimi izkušnjami. Zavedajo se, da travma ni samo v enkratnem dogodku, ampak je lahko tudi posledica dolgotrajnega strahu in živčne napetosti (Levine in Kline, 2018, str. 23). Tudi glede vpliva travme so deljenega mnenja. Nekatere menijo, da je tako vedenje kot tudi delovanje otroka pogojeno s travmo, druge pa so mnenja, da travma ne nujno opredeljuje, kakšen je človek. Strinjajo se, da manj časa, kot so otroci živeli v nespodbudnem okolju, manj so ranjeni, kar pomeni, da je travmatiziranost pogojena s starostjo otroka. V prid ugotovitvam zaposlenih govori tudi Rozman (2015, str. 35), ki pravi, da so težji in dalj časa trajajoči oziroma ponavljajoči dogodki povzročitelji daljše travmatske reakcije z bolj negativnimi in dolgotrajnejšimi posledicami. Dojenčki in otroci, ki še nimajo ne izkušenj ne veščin, ki bi jim omogočale spoprijemanje z grozečim položajem (na primer ne morejo zaščititi sami sebe; ne morejo povedati ljudem, da se morebiti nad njimi izvaja nasilje; menijo, da je nasilje normalno, ker drugega ne poznajo), so dovzetnejši za izkušnjo travme (Levine in Frederick, 2015, str. 44–47). Zaposlene menijo, da je travma pri mlajših prisotna na nezavedni, pri starejših otrocih pa na zavedni ravni. To pomeni, da se otroci pred 3. letom ne spomnijo dogajanja oziroma mu spomini ne ostanejo, vendar se zaposlene kljub temu trudijo poskrbeti za rast, razvoj in za to, da travma ne bo preveč vplivala na življenje otroka. Kljub temu da se morda otroci ne zavedajo dogajanja in da spomin na dogajanja morda ne bo ostal, pa lahko ostane telesni spomin (Levine in Kline, 2018, str. 27). Travma namreč ni samo v dogodku, ki se je zgodil nekoč, ampak je vpliv tega dogodka na živčni sistem, kar pomeni, da ni samo psihološka, ampak tudi fiziološka (Levine in Kline, 2018, str. 11–24). Že dojenčki od rojstva dalje s pomočjo staršev ustvarjajo pomene s čutenjem telesnih zaznav, občutkov in dogajanja izven telesa. Potrebujejo sočutne in ljubeznive skrbnike, saj lahko njihovi možgani začnejo le na ta način graditi spomine varnosti in zaupanja (Delahook, 2022, str. 192–193). Zaposlene omenjajo tudi tehniko »brainspottinga«. Zaposlenim primanjkuje **znanj za ravnanja** na področju dela z otroki s travmatičnimi izkušnjami. V določeni meri jih teorija, s katero so se srečale skozi leta izobraževanja, podpira, v veliki meri pa pravijo, da ni dovolj, zato večji poudarek dajejo praksi. Zaradi premalo znanj imajo občutek, da imajo med seboj subjektivno drugačne predstave o delu z otroki s travmatičnimi izkušnjami, zato izražajo veliko potrebo po dodatnem izobraževanju. Sicer pa omenjajo številna znanja za ravnanja, ki so jim že zdaj v podporo pri delu. Prvo je **razumevanje vedenja kot komunikacija**, kjer vedenje razumejo kot obrambne mehanizme ter so prepričane, da je za tem vedno razlog, prek katerega otroci sporočajo, kaj se z njimi dogaja. Skozi miselnost,

ki jo izkazujejo tudi zaposlene, da je torej izkušnja travme možna razlaga za trenutno vedenje, se pozornost odmakne od patologije k perspektivi moči in dobrobiti. S tem vedenja ne vidimo več kot problematičnega, ampak kot strategijo preživetja zaradi zgodnjih stisk (Levenson, 2020, str. 289). Prepoznavam, da KCO Palček v večji meri prepoznavna vedenje kot komunikacijo kot KCO Palčica, saj Strnad (2023) tam zaznava težave pri razumevanju vedenja kot načina komunikacije. Kot drugo izpostavljajo, da namen KCO Palček **ni vzpostavitev varne baze za otroke**, prav tako pa je znotraj organizacije težko vzpostaviti varno navezanost glede na število zaposlenih. Tudi v KCO Palčica so si zaposlene enotne, da se zaradi števila zaposlenih lahko še poglobijo vzorci navezanosti, ki ni varna, in da so posledično dolgotrajne namestitve dojenčkov v Palčici lahko zelo škodljive (Strnad, 2023). Izpostavljajo tudi **znanje o vodenju pogovora z otrokom** v času travmatiziranosti. Zavedajo se posledic prekomernega spraševanja, ki lahko vpliva na izkrivljanje resnične zgodbe, ki je pomembna za nadaljnje postopke. V pomoč so jim še razvojno-psihološka znanja, pedagoška in vzgojiteljska znanja, znanja s področja nege otroka in znanja o otroških boleznih, znanja o fizioloških potrebah otroka, znanja o spolnih zlorabah, znanja o otrocih s posebnimi potrebami, metode in tehnike deeskalacije in interdisciplinarni pristop. Zaposlene se sicer **igralne terapije** še ne poslužujejo, a jo razumejo kot pomembno znanje za ravnanje, saj se prek nje pokaže skrito. Nazadnje opisujejo še **znanja o postopkih zaščite otrok** pred nasiljem in zanemarjanjem.

V trenutku, ko otrok prispe v KCO Palček, je zaposlenim najbolj pomembno, da ga spoznajo in o njem pridobijo čim več informacij. Sledi vzpostavljanje varnosti in navezovanje stika, kjer je nujna prisotnost topline. Otroku pustijo čas, ki ga potrebuje, in mu nasploh namenijo veliko časa. Otroka sprejmejo z vsemi njegovimi izkušnjami, prav tako pa poskrbijo za njegovo osebno higieno. Glede na to, da se za otroka ob prihodu veliko spremeni, prav tako izgubi predmete, živali, igrače, ki jih je imel pred prihodom, poskrbijo za občutek domačnosti ter ga podprejo pri izbiri njemu ljubih predmetov in oblačil. Ob prihodu ga seznani z okoljem in ga poskusijo vključiti med ostale bivačce otroke v KCO Palček. Zaposlene se trudijo ohranjati mirnost in želijo si, da bi tudi ostali otroci bili takrat mirni. Zaposlene dajejo prednost otroku pred uradnimi obveznostmi (na primer urejanju dokumentacije), prav tako pa otroke kljub njihovi včasih slabi osebni higieni objamejo. V zgolj redkih primerih, ko so otroci močno zanemarjeni, že pred stikom poskrbijo za njihovo osebno higieno.

Zaposlene so povedale, kaj se jim zdi **najpomembnejše** nasploh, ko **sodelujejo z otroki s travmatičnimi izkušnjami**. Omenjajo odzivnost, toplino in strpnost ter empatijo, s katero poskušajo vzpostavljati prijetne občutke otrok (sprejetost in vrednost) in s tem prekiniti

dolgotrajne vplive travm. Nekatere zaposlene pa dajejo poudarek predvsem zadovoljevanju fizioloških potreb oziroma skrbi za otroka in ne toliko sodelovanju na odnosni ravni.

Slika 5: Prikaz najpomembnejših karakteristik pri sodelovanju z otroki s travmatičnimi izkušnjami v KCO Palček po mnenju zaposlenih

Poseben poudarek dajejo **vzpostavitvi odnosa** z otrokom. Poslužujejo se grajenja nevsiljivega odnosa zaupanja. Po njihovem mnenju so tudi trenutki srečanja pomembni za vzpostavlanje odnosa, ki pa je definitivno dolgotrajen proces. Otrok ne pomilujejo. Kot ključno za umiritev travme izpostavljajo **varnost**, ki jo vzpostavljajo s telesno govorico, rutino, zadovoljenimi potrebami otrok in občutkom, da jim ni treba biti stalno na preži. Van der Kolk (2014, str. 81) navaja, da je varnost ena izmed temeljnih načel, ki jih strokovnjaki morajo vzpostaviti, preden se lahko začnejo spremembe in učenje. Pravzaprav je »počutiti se varno« eden izmed temeljnih vidikov duševnega zdravja, saj so varni odnosi ključni za smiselno in zadovoljujoče življenje (Van der Kolk, 2014, str. 81). Znotraj pristopa se torej poudarja telesno, psihološko in čustveno varnost otrok (Mešl in Drobnič Radobuljac, str. 216). Če zaposlene z otroki vzpostavijo varnost, se lahko med njimi začne vzpostavljati **zaupanje**. Eden izmed načinov, kako zgraditi zaupanje, je vzpostavlanje **rutine**, ki omogoča stabilnost. Otroke vedno obvestijo o poteku dneva, kar pomeni, da jih tudi **ozaveščajo in informirajo**. Otrokom omogočajo tudi **možnost izbire**, s čimer

gradijo zaupanje. Z izbiro otroku omogočajo, da pridobi občutek nadzora nad svojim življenjem, lahko posluša sebe in na ta način krepí svojo samopodobo, s čimer mu omogočijo, da se prelevi iz nemočne žrtve v »preživelega«, ki lahko prevzame vsaj nekatere odločitve o sebi v svoje roke (Elliot et al., 2005, kot navedeno v Levenson, 2017, str. 108).

Z otroki sodelujejo na način delovanja *tu in zdaj*, kar pomeni, da se osredotočijo na trenutno situacijo in ne razmišljajo o njihovi zgodovini in prihodnosti. Zgodovina otrok je po avtorici Delahooke (2019, str. 205) vseeno pomembna, saj lahko strokovnjakinje le s sprejetjem otrokove zgodovine toksičnega stresa oziroma travme razumejo vpliv tega na vedenje, ki jim pogosto predstavlja izziv. Opažajo, da ima ugodne učinke sodelovanje z otroki ena na ena, saj otroci kažejo zelo sprejemljive načine obnašanja. Otroci, s katerimi sem v času študijske prakse sodelovala v KCO Palčica, so me naučili, da če se počutijo bolj povezane z nami (odraslimi), bolj so pripravljeni na učenje in uporabo ustrežnejših oblik izražanja notranje stiske. Kot zadnje zaposlene izpostavljajo nujnost sodelovanja s starši.

Poleg že omenjenih zaposlene izpostavljajo še nekatere karakteristike, ki se jih poslužujejo pri sodelovanju s še negovorečimi otroki. Izpostavljajo bolj aktivno komunikacijo, pri kateri se poleg pogovarjanja z otrokom z njimi povežejo tudi s pomočjo kazanja na predmete in več sprašujejo. Odnos z njimi vzpostavljajo skozi igro. Pri **sodelovanju s še negovorečimi otroki** sem zaznala, da nekatere zaposlene manj časa posvetijo še negovorečim otrokom, ker menijo, da ti potrebujejo manj pozornosti. Vseeno opozarjam na zapis Van der Kolka (2014, str. 73), ki pravi, da ne smemo spregledati otrok, ki so mirni, nas ne motijo ali pa so celo zamrznjeni. Spet druge zaposlene menijo, da je treba s še negovorečimi otroki neprestano sodelovati in jim nameniti veliko pozornosti. Razumejo, da se otroci o svojih občutkih pri tako nizki starosti ne morejo pretvarjati. Sicer pa zaposlene opažajo stisko otrok zaradi nerazumevanja njihovih potreb in se zavedajo, da jim okoliščine ne omogočajo, da bi lahko otrokom nudile kakovostno podporo.

Kljub nepoznavanju pristopa, utemeljenega na razumevanju travme, prepoznavam komponente, ki so sestavni del tega pristopa, in sicer: varnost, zaupanje, sodelovanje, izbira in večanje moči. Gre za načela, ki omogočajo, da je pristop, utemeljen na razumevanju travme, možen (Levenson, 2017, str. 105–107).

Da se otroci **počutijo dovolj varno**, zaposlene prepoznajo, ko otroci začnejo raziskovati in spoznavati okolje, se namesto joka oglasijo in se fiziološko razvijajo. Omenjeno spoznavam kot zelo pozitivno, saj tudi Treisman (2017, str. 73) ugotavlja, da ko se otrok počuti ljubljenega in varnega, se njegovi možgani specializirajo za raziskovanje in igro.

RV4: Na kakšen način lahko državne ustanove in organizacija sama podprejo zaposlene v KCO Palček pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok? & RV5: Kakšne spremembe bi zaposlene v KCO Palček potrebovale, da bi lahko bile pri svojem delu še bolj kompetentne?

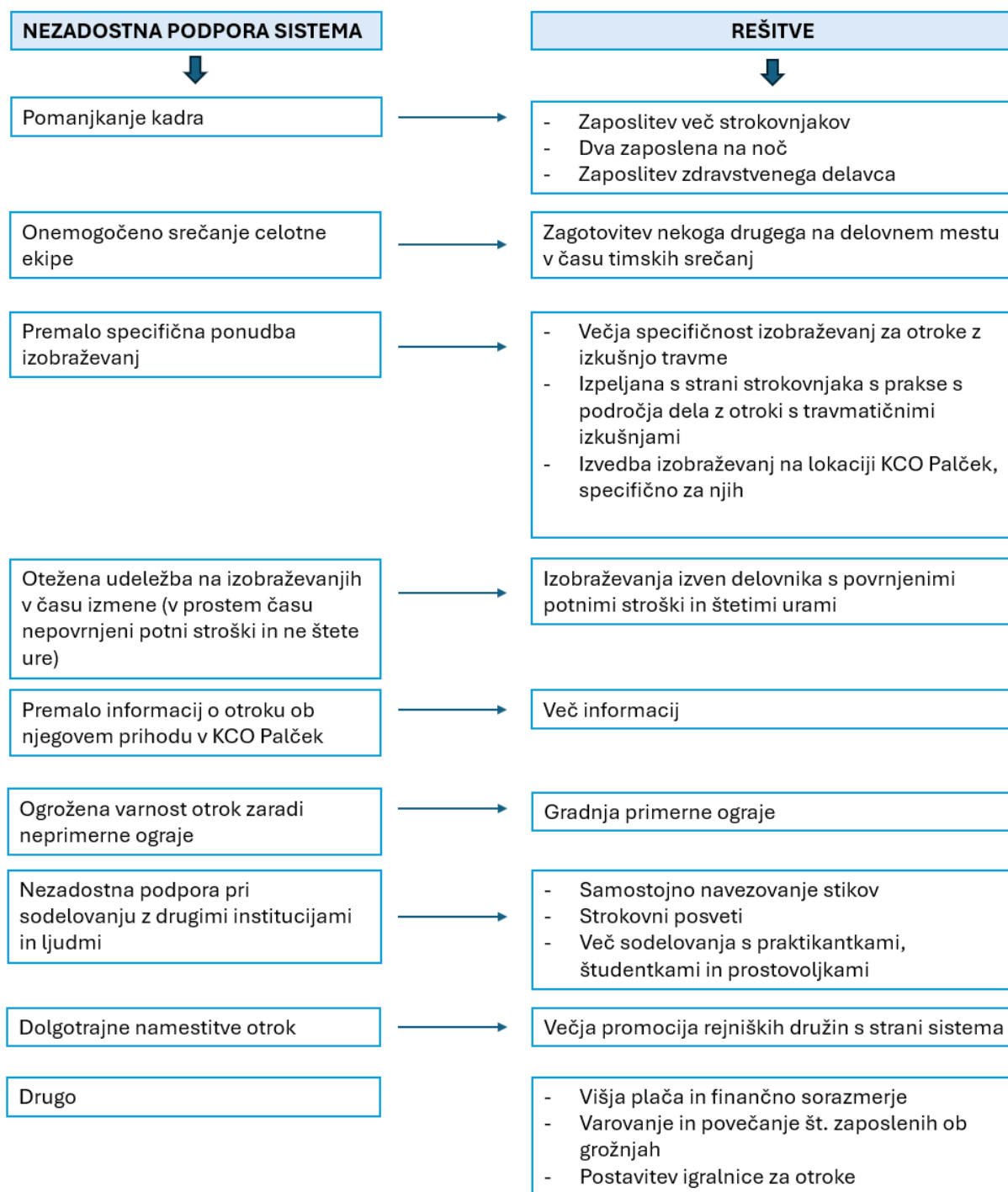
Preden so zaposlene prišle na to delovno mesto, so imele zelo raznolike izkušnje s področja sodelovanja z ljudmi s številnimi izzivi, nekatere so imele osebne izkušnje z lastnimi otroki, nekatere pa so na delovno mesto prišle brez predhodnih priprav. Počutile so se različno pripravljene, manj so se počutile pripravljene tiste brez izkušnje specifičnih izobraževanj in predhodnega sodelovanja z otroki, srednje tiste z izkušnjami, vendar zaradi specifičnosti področja niso bile dovolj pripravljene. Kot dobro pripravljene pa se opredeljujejo tiste, ki so se naučile poskrbeti zase. Tudi v KCO Palčica so zaposlene strokovne delavke in strokovne sodelavke različnih profilov, ki nimajo enakih znanj in kompetenc (Strnad, 2023).

Pri odzivanju na travmatične odzive/izkušnje otrok sem ugotovila, da **organizacija zaposlene podpira** z vidika sodelovanja med zaposlenimi, znotraj katerega prevladujejo dober odnos, podpora, pomoč in vsakodnevna komunikacija. Kolektiv sestavljajo raznoliki profili, znotraj katerega vsak izmed zaposlenih lahko prispeva pomembna znanja za ravnanja in sodelovanje z otroki s travmatičnimi izkušnjami. V veliko oporo jim je tudi vodja, ki je dostopna. Tako močno vez znotraj kolektiva pripisujejo nezadostni podpori sistema. V podporo so jim tudi intervizije, znotraj katerih se pogovarjajo o svojih stiskah, prav tako pa usklajujejo številna ravnanja pri delu z otroki s travmatičnimi izkušnjami. Zaposlene imajo tudi podporo zunanjih ljudi, in sicer študentk in prostovoljcev znotraj organizacije. Dokaz, kako pomembna je podpora zaposlenih, da lahko učinkovito sodelujejo z otroki s travmatičnimi izkušnjami, izpostavljajo kar sodelavke same, in sicer opažajo mirnejše reakcije na številna vedenja otrok in ustrežnejšo komunikacijo z njimi.

Kljub podpori znotraj organizacije pa zaposlene navajajo pet predlogov za spremembe znotraj organizacije za kakovostnejše sodelovanje z otroki s travmatičnimi izkušnjami/ustrežnejše odzivanje: 1) Želijo si varno sobo za izražanje notranjega nemira otrok na neogrožajoč način. 2) Zaradi premalo stika s KCO Palčica želijo z njimi zgraditi partnerstvo, odpreti pretok informacij in z njimi sodelovati na strokovni in praktični ravni. Omenjajo tudi pakt o preselitvi otrok v primeru ogroženosti. 3) Želijo si poenoteno odreagiranje oziroma usklajenost ravnanj med zaposlenimi v primerih nasilja. Pri vzgojno zahtevnejših primerih bi želele zapisati dogovore o delovanju, ki bi omogočili večjo sistematičnost. 4) Zavedajo se, da je predlog o interviziji, kjer bi se želele srečevati v živo, skoraj neizvedljiv. 5) Zaposlenim bi bila v pomoč sprotna refleksija, ki bi lahko bila vključena v strukturo delavnika. Ker menijo, da je mesečna supervizija premalo, bi jim refleksija omogočala lastno razbremenitev.

Zaznala sem, da o **podpori sistema** pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok zaposlene povedo zelo malo v primerjavi z **nezadostno podporo sistema**. V oporo so jim: 1) dostopnost do komunikacije s CSD; 2) prenos odločitev o ukrepih zaščite otrok sodiščem (prednostna obravnava otrok); 3) izmenjava izkušenj z drugimi kriznimi centri; 4) prisotnost nekaterih izobraževanj na temo travm; 5) povečanje kadra s pomočjo sistematizacije pred dvema letoma (iz 7 na 9); 6) lastna razporeditev urnika, prilagojenega na potrebe zaposlenih; 7) predlog predstavnice varuha človekovih pravic o več zaposlenih na noč; 8) spopadanje s številnimi stiskami znotraj supervizij in menjava supervizorja.

Ugotovila sem, da zaposlene **niso zadovoljne s podporo sistema**, ki je na začetku obljubljal veliko več, danes pa ni fleksibilen in jih omejuje. Zaradi nezadostne podpore se morajo kot organizacija velikokrat organizirati sami, brez podpore. Želijo si več posluha s strani sistema. V nadaljevanju predstavljam shemo, ki na podlagi rezultatov prikazuje, kje točno zaposlene čutijo nezadostno podporo sistema, in ob tem predstavljam rešitve, ki jih predlagajo zaposlene in bi jih lahko v večji meri podprle pri kakovostnejšem odzivanju na travmatične izkušnje otrok. Shemo sem izdelala s pomočjo odnosnega kodiranja, kjer sem znotraj teme (podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok) iskala razmerja med dvema nadkategorijama (nezadostna podpora sistema in želene spremembe na sistemski ravni). V nadaljevanju shemo tudi natančneje predstavim.

Slika 6: Prikaz prepoznane nezadostne podpore sistema in predlagane rešitve

Zaposlene omenjajo, da je delo zelo zahtevno zaradi sodelovanja z različno starimi otroki z raznolikimi potrebami, predvsem zaradi **pomanjkanja kadra** v izmeni (dva zaposlena na devet otrok) in na sploh (9). V KCO Palčica enak problem izpostavljajo malenkost drugače, in sicer da se otrokom zaradi velikega števila nameščenih otrok ne morejo posvetiti v dovoljšni meri, kar pomeni, da otroci ne prejmejo zadostne čustvene podpore (Strnad, 2023). Omenjeni problem (pomanjkanje kadra) se kaže v **nočni izmeni**, kjer dela zgolj eden in je nemogoče biti z vsemi otroki hkrati. Zaposlene si torej želijo povečanje kadra zaradi urnika, bolniških odsotnosti in preobremenjenosti. V nočni izmeni predlagajo dva zaposlena namesto enega. Glede predlogov o spremembah zaposlene predlagajo **zaposlitev zdravstvenega delavca**, ki bi jim lahko pomagal pri boleznih in poškodbah otrok.

Sistem zaposlenim tudi **ne omogoča srečanja celotne ekipe**, kar onemogoča timbuilding, udeležbo vseh na superviziji in srečanje zaposlenih ob zaključku. V povezavi z delavnikom in številom zaposlenih si želijo možnost srečanja celotne ekipe in v času timskih srečanj zagotoviti nekoga drugega na delovnem mestu.

Zaposlene menijo tudi, da je **ponudba izobraževanj** slaba, nespecifična za otroke in površinska, posledično imajo vse zaposlene drugačne predstave o sodelovanju z otroki. Pod nezadostno podporo sistema štejejo tudi oteženo udeležbo na izobraževanjih, pod kar štejejo prednost strokovnih delavk na izobraževanju, nezmožnost udeležbe vseh zaposlenih na istem izobraževanju in slabosti izobraževanj v času izmene, kjer pustijo nekoga samega. Izobraževanja so sicer možna v prostem času, vendar so zaradi delavnika zaposlene pogosto utrujene, izobraževanja so največkrat v Ljubljani in se jim niti ne priznajo potni stroški ter ure. Glede izobraževanj zaposlene predlagajo spremembe, kot so večja specifičnost izobraževanj dela z otroki s travmatičnimi izkušnjami, ki bi jih izvajali strokovnjaki iz prakse na tem področju dela. Želijo si prilagojenega izobraževanja specifično za KCO Palček in na njihovi lokaciji. Želijo si namreč potrditve in usmeritve o pravilnosti sodelovanja z otroki s travmatičnimi izkušnjami. Ker zaznavajo sistemsko neenake pogoje za izobraževanje v času izmene, se zavzemajo za izobraževanje izven nje, s plačanimi potnimi stroški in upoštevanimi urami. Tako kot v KCO Palček se tudi v KCO Palčica zaposlene strinjajo, da bi jih dodatna izobraževanja lahko opremila z dodatnimi znanji (Strnad, 2023).

Zaposlene čutijo potrebo po **več informacijah** o otrocih ob njihovem prihodu, saj menijo, da bi s tem lahko bolj učinkovito preprečevale možnost retravmatizacije. Skrbi jih tudi za varnost otrok zaradi **neprimerne ograje** okoli KCO, kar vpliva na njihovo nemirno odreagiranje ter prekomeren nadzor nad otroki. Kot rešitev vidijo postavitev primerne ograje, ki bo dovolj visoka.

Ker zaposlene nimajo zadostne podpore sistema, se samostojno učijo sodelovanja z drugimi ustanovami. Zaradi redkih skupnih srečanj ne morejo graditi odnosov z njimi. Včasih ne vedo, na koga naj se obrnejo po pomoč oziroma informacije. Z drugimi ustanovami želijo **navezati stike** in imeti z njimi strokovne posvete. Več sodelovanja si želijo tudi s praktikanti, študenti in prostovoljci.

Zaposlene iskanje rejnikov prepoznavajo kot zelo dolgotrajen proces. Menijo, da bi sistem lahko pospešil promocijo le-teh, posledično pa bi lahko bile namestitve otrok v KCO krajše. Zaposlene si želijo tudi dovoljenje za lastno organizacijo dobrodelnih dogodkov in več svobode pri pridobivanju donacij. Kot dodatno obremenitev zaznavajo tudi prijavo in odjavo za malico. Občutijo premalo finančne podpore, kar vpliva na motivacijo zaposlenih. Želijo si višje plače in finančno sorazmerje med vsemi zaposlenimi.

Stiki pod nadzorom se trenutno izvajajo na CSD, vendar si zaposleni želijo, da bi bil prostor za to na lokaciji. Nekatere se tudi ne strinjajo s predajo odločitev o otroku sodišču, saj menijo, da so postopki dolgotrajnejši, kar pa slabo vpliva na otroka.

Na vprašanje o zelenih spremembah navajajo še nekatere: želijo si povečanje števila zaposlenih ob grožnjah svojcev otrok in varovanje ter čutijo potrebo po igralnici za otroke, ki bo dovolj velika in znotraj katere se bo vedelo, da se tu igra, ustvarja in giba.

Ugotavljam, da sistem zaposlenih ne podpira v zadostni meri, da bi lahko delovali znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme, v pravem pomenu besede. Zato ob zaključku razprave navajam, da če želimo strokovnjake podpreti in zagotoviti kakovostnejše delo, jim mora država zagotoviti kontinuirano in sistematično izobraževanje o pristopu, usposobljene supervizorje in ustrezno podporo (The Importance of a Trauma-Informed Child Welfare System, b. d.). Pristop, utemeljen na razumevanju travme, znotraj okvira zaščite otrok, se torej osredotoča na znake in simptome travme pri vseh udeleženi in se vključuje tudi v politiko, postopke in prakso (Brend in Sprang, 2020, str. 159). Dela strokovnjaka po teoriji pristopa na mikro ravni je veliko, vendar da bi v celoti v državi dosegli paradigmo, moramo delovati tudi na makro in mezo ravni (Atwool, 2018, str. 30). Da bi bila implementacija pristopa, utemeljenega na razumevanju travme (angl. *Trauma informed care*), učinkovita, bi morala biti vladna politika proaktivna pri zmanjševanju travme, ki se ji je mogoče izogniti, saj se zgolj na mikro ravni ne moremo izogniti medgeneracijski travmi.

Zaposlene se zavedajo, da so nekatere **travme povzročene znotraj procesa zaščite otrok** pred nasiljem in zanemarjanjem. Bremeni jih, ker so prisotne postopkovno povzročene travmatizacije otrok (na primer dolgotrajnost namestitvev otrok, nerazumljive odločitve sodišč). Zgolj s kratkotrajno namestitvijo lahko KCO Palček doseže pozitivne učinke, spremembe in

dosežke skupaj z otroki. Tudi v KCO Palčica zaznavajo trend daljšanja namestitvev, tudi do 10 mesecev, in jih poimenujejo kot institucionalizacijo oziroma institucionalno zlorabo (Strnad, 2023). Kar se tiče same retravmatizacije znotraj organizacije, pa o tem specifično še niso razmišljale in je naslovile, vendar so pripravljene biti v prihodnje na to bolj pozorne. Zaposlene menijo, da kljub previdnosti še vedno lahko pride do retravmatizacije. Zaznavajo, da jo lahko povzročijo zaradi premalo informacij o otroku in zaradi premajhnega števila zaposlenih na število bivajočih otrok. Znotraj KCO Palček se trudijo, da retravmatizacijo preprečujejo tako, da: 1) zadovoljujejo potrebe otrok; 2) ne odpirajo bolečih tem in ne silijo otroka k pogovoru o travmatičnih dogodkih; 3) ne izvajajo nasilja in ne zlorablajo; 4) pozorni so na lastne predsodke in stereotipe; 5) izvajajo lastno in sprotno refleksijo ob lastni stiski v času sodelovanja z otrokom; 6) pozorni so na nenavadna obnašanja otrok po stikih s starši in o teh informirajo strokovne delavce; 7) preprečujejo sekundarno viktimizacijo.

Zaposlene na KCO Palček se zelo raznoliko počutijo ob sodelovanju z otroki s travmatičnimi izkušnjami. Opisujejo občutke, kot so strah v nočni izmeni, nelagodje ob priklenitvi otroka na zaposlenega, stiska ob sprejemu otrok in ob njihovem joku, nemotiviranost in osebno nezadovoljstvo zaradi nizke plače, izgorelost zaradi stresnega dela in sodelovanja z otroki, ki potrebujejo pozornost, prav tako imajo veliko ostalih opravil. Kljub neprijetnim občutkom pri delu zaposlene doživljajo tudi prijetne občutke, ti se pojavljajo predvsem ob sodelovanju z otroki, ki jih polnijo in bogatijo, ter znotraj tima, kjer občutijo visoko stopnjo zadovoljstva. Počutje zaposlenih omenjam zato, ker se pristop, utemeljen na razumevanju travme, ne usmerja zgolj na otroka, ampak na vse ljudi, ki so vključeni v sistem, tudi na strokovnjake, ki z otroki sodelujejo, saj travmatična izkušnja enega lahko močno vpliva na drugega (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 219; The importance of a Trauma-Informed Child Welfare System, b. d.).

5.1 Sklepi

Delovanje v okviru pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

- Zaposlene v KCO Palček prepoznavajo in razumejo prisotnost več travmatičnih izkušenj pri otrocih, kar je ključno za preprečevanje retravmatizacije in povzročanja dodatne škode ter je temeljno izhodišče za pristop, utemeljen na razumevanju travme. Razumejo, da so otroci doživeli številne travmatične izkušnje znotraj družine, vendar ne zanemarjajo dejstva, da je za njih travmatičen tudi odvzem iz edinega poznanega okolja do sedaj.
- Znotraj organizacije zaposlene upoštevajo individualne razlike otrok in razumejo, da travmatične izkušnje različno vplivajo na otroke in da jih vsak izmed njih drugače doživlja.

- Zaposlene se poslužujejo dogovorov o delovanju in komunikacije znotraj organizacije ter si na ta način prizadevajo za skupne cilje in načrtovanje.
- Intervjuvanke na travmatične odzive otrok v večini odgovarjajo z nežnostjo, odločnostjo, mirnostjo, odzivnostjo, prisotnostjo in z uporabo jasnih sporočil, kar povečuje občutek varnosti, ki pa je osnova za pristop, utemeljen na razumevanju travme. Prav tako se nekatere usmerjajo na dele telesa oziroma na spopadanje otrok s svojimi notranjimi zaznavami, pri čemer so osredotočene na vedenje in ne dojemajo otroka kot problematičnega.
- Zaposlene uporabljajo besede, ki opogumljajo, in otroke razumejo kot sogovornike.
- Če se pri odzivanju zaposlenih na travmatične izkušnje otrok drugačno ravnanje pokaže kot bolj učinkovito, so svoje delovanje pripravljene spremeniti kljub dolgotrajnemu delovanju na določen način. Glede na kratek čas delovanja KCO Palček se namreč nahajajo v učnem obdobju. Ob podpori so pripravljene delovati znotraj pristopa, utemeljenega za razumevanje travme, če ga bi prepoznale kot učinkovitega.
- Zaposlene se poslužujejo samoregulacije, s katero se izognejo neustreznim odzivom na travmatične odzive otrok, kar je nujna karakteristika znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme, ki zahteva preverjanje lastnega odziva, saj že s telesno govorico komuniciramo z otrokovim živčnim sistemom. Pristop, utemeljen na razumevanju travme, se usmerja na počutje vseh ljudi, ki med seboj sodelujejo, z razumevanjem vpliva enega na drugega.
- Ob prepoznani neustreznosti reakciji zaposlene na travmatični odziv otroka se mu opraviči.
- Zaposlene izpostavljajo številna znanja za ravnanje z raznolikih področij. Izpostavljam ključna: razumevanje vedenja kot komunikacijo, znanje o vodenju pogovora z otrokom v času travmatiziranosti, razvojnopsihološka znanja in znanja o postopkih zaščite otrok. Dotaknejo se tudi teme o navezanosti. Razumejo, da travma ni nujno samo v enkratnem dogodku, da je travmatiziranost odvisna od starosti otroka in v večini se strinjajo, da travma na otroka vpliva ne glede na starost na zavedni ali pa na nezavedni ravni.
- Kot pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki zaposlene izpostavljajo odzivnost, toplino, strpnost, empatijo, vzpostavljen enakovreden odnos z otrokom, varnost, zaupanje, rutino, možnost izbire, delo tu in zdaj, ozaveščanje in informiranje. Omenjene karakteristike so izjemna izhodišča za uvedbo pristopa znotraj organizacije.
- Organizacija (KCO Palček) zaposlene močno podpira, kar vpliva na njihove mirnejše reakcije na številna vedenja otrok in ustreznejšo komunikacijo z njimi.
- Zaposlene predlagajo številne spremembe znotraj organizacije, predvsem pa na sistemski ravni, pri čemer bi lahko bile še bolj podprte pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok.

- Zaposlene retravmatizacijo otrok preprečujejo na številne načine: ne odpirajo bolečih tem, ne izvajajo nasilja, pozorne so na lastne predsodke in stereotipe ter na nenavadno vedenje otrok po stikih s starši.

Neskladje s pristopom, utemeljenim na razumevanju travme

- Zaposlene se raznoliko odzivajo na travmatične odzive otrok zaradi različnih pogledov, različno vzpostavljenega odnosa z otrokom in predvsem zaradi premalo specifičnih znanj na področju dela z otroki s travmatičnimi izkušnjami ter posledično subjektivno drugačnih predstav o sodelovanju z njimi. To pomeni, da niso ozaveščene o pristopu, utemeljenem na razumevanju travme oziroma ga ne poznajo, saj niso poenotene pri njegovi uporabi. Raznolikost ravnanj ne omogoča predvidljivosti in dovoljšne varnosti za otroke.
- Nekaterе zaposlene v KCO Palček so manj odzivne in se poslužujejo tudi kaznovanja otrok (stol), ignoriranja, kričanja na otroke in pogojevanja občutkov otrok s posledico, kar pa niso ravnanja, ki so v skladu z omenjenim pristopom. Nekaterе zaposlene vedenje otrok razumejo kot nenormalno, prav tako pa ne razumejo vpliva travmatičnih izkušenj na razum. Kažejo na nerazumevanje travme v povezavi z umom, možgani in s telesom.
- Znotraj organizacije zaposlene menijo, da jim primanjkuje znanj o travmi. Nobena izmed zaposlenih ni specifično omenila razvojne kompleksne travme, teorijo o navezanosti pa so omenile v zelo ozkem okviru. Primanjkuje jim teoretskih izhodišč, ki so nujna za delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme.
- Sistem zaposlenih ne podpira v zadostni meri, da bi lahko kot organizacija delovali znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme, in jih s tem tudi ne podpira pri odzivanju na travmatične odzive otrok. Zgolj na mikro ravni ne moremo preprečiti retravmatizacije otrok.
- Retravmatizacija v KCO Palček pred izvedbo raziskave ni bila naslovljena, vendar raziskava vzpodbudi razmišljanje o njej. Zaposlene ugotovijo, da lahko pride do retravmatizacije zaradi premalo informacij o otroku in dolgotrajnih namestitvev v KCO.

5.2 Prispevek in omejitve raziskave

Raziskava naj bi bila po interpretativnem (kvalitativnem) nazoru kredibilna, relevantna, sledljiva ali konsistentna, potrldljiva ali konfirmabilna (Mesec in Rape Žibera, 2023, str. 156). Če kritično ocenim metodologijo raziskave, lahko ugotovim, da je kredibilna, kar zagovarjam s tem, da sem v postopku raziskovanja dosegla dovoljšno stopnjo zaupanja med menoj in raziskovanimi, katerim sem zapise intervjujev poslala v pregled, da bi ti resnično izhajali iz njih

samih. Zaposlene so imele možnost dodati ali pa spremeniti svoje besedne opise. Raziskavo bi poimenovala kot relevantno, saj specifične teme v KCO Palček še nihče ni raziskoval. Menim, da je raziskava sledljiva, kar sem poskušala doseči z jasno in razločno opisano potjo do ugotovitev in z utemeljevanjem vseh postopkov.

Opozarjam, da rezultati niso »črno na belem« in da za marsikatero izjavo stojijo številni argumenti zaposlenih. Ni nujno, da je zapisano ena in edina resnica, prav tako pa se zavedam morebitnega pridiha lastne epistemologije. Kot opazovalci smo namreč aktivno udeleženi v procesu opazovanja, kjer poteka dialog med opazovalcem in opazovanim, ob čemer oba udeleženca spreminjata drug drugega (Kordeš, 2005, str. 206). Nova znanost namreč preusmeri pozornost od iskanja objektivnih resnic k opazovanju, raziskovanju in zavedanju opazovalčeve interakcije z opazovanim (Kordeš, 2004, str. 65).

6 Predlogi

V nadaljevanju predstavljam predloge, ki bi lahko pripomogli h kakovostnejšemu sodelovanju z otroki skozi lečo pristopa, utemeljenega na razumevanju travme.

- Kakor predlaga Strnad (2023) za KCO Palčica, tudi sama predlagam, da bi na sistemski ravni stremeli k temu, da bi KCO Palček postal organizacija, utemeljena na razumevanju travme, kar vključuje številna znanja za ravnanja s področja travm, s katerimi bi se lahko zaposlene ustrezno odzivale na travmatične izkušnje otrok ter preprečevale dodatne travme v postopku zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem. Menim, da bi to lahko dosegli s predlogom Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti RS, da se v organizacije socialnega varstva, kjer so strokovnjakinje in strokovnjaki v stiku z otroki, kamor sodi tudi KCO Palček, uvede obvezna izobraževanja s področja pristopa, utemeljenega na razumevanju travme, za vse udeležene.

- Ugotavljam, da zaposlene v KCO Palček občutijo potrebo po več znanjih s področja travm v povezavi z možgani, umom in s telesom, s področja navezanosti in razvojno kompleksne travme. Predlagam bolj specifična in poglobljena izobraževanja predavateljev, ki delujejo z otroki s travmatičnimi izkušnjami v praksi, po možnosti na lokaciji KCO Palček. S tem bi omogočili bolj enotno uporabo pristopa, utemeljenega na razumevanju travme, in večjo usklajenost pri odzivanju na travmatične odzive otrok.

- Znotraj organizacije KCO Palček predlagam večjo usklajenost pri odzivanju na travmatične odzive otrok z namenom večjega občutka varnosti in predvidljivosti za otroke, saj se kaže potreba po stabilnosti in preprečevanju retravmatizacije, ki je ključna znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme. Menim, da bi zaposlene lahko dosegle večjo usklajenost s pripravo smernic za sodelovanje z otroki s travmatičnimi izkušnjami. Smernice naj izhajajo iz razumevanja pomena vzpostavljanja odnosa in varnosti z otrokom, ob upoštevanju individualnosti vsakega otroka in njegovega raznolikega doživljanja.

- Predlagam takojšnje prenehanje omenjenih odzivov zaposlenih, kakršni so kaznovanje, kričanje, pogojevanje občutkov s posledico in ignoriranje, ki lahko pri otroku povzročita še večjo disregulacijo in dodatne travmatične izkušnje. Ignoriranje je po nekaterih teorijah opredeljeno kot psihično nasilje, zato predlagam previdnost. V ta namen predlagam izobraževanje o razumevanju vedenja kot komunikacije, ki je temelj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme, in preprečevanje kaznovanja, ki je lahko retravmatizirajoče.

- Zaradi prepoznanih stisk zaposlenih ob sodelovanju z otroki z vedenji, ki predstavljajo zaposlenim izziv, dodajam misel, da če smo z otroki bolj povezani, bolj verjetno nas bodo

poslušali in bolj bomo lahko uravnavali njihovo vedenje. Predlagam osredotočenost na odnos in sodelovanje z otroki, saj šele ko se bodo otroci počutili varni v odnosu, bodo spremembe mogoče.

- Ker se pristop, utemeljen na razumevanju travme, ne usmerja zgolj na otroke, ampak tudi na strokovnjake, saj razume, da travmatična izkušnja enega lahko vpliva tudi na drugega, predlagam večjo podporo in skrb za dobro počutje strokovnih delavk s strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti RS oziroma CSD, pod okrilje katerega spada KCO Palček. S tem mislim, da bi v večji meri prisluhnili potrebam strokovnih delavk, saj trenutno ne občutijo dovoljšne podpore sistemske podpore.

- Zaradi zaznane potrebe po pretoku informacij s KCO Palčica predlagam odprtje pretoka informacij. Pristop, utemeljen na razumevanju travme, na področju organizacije namreč zahteva sodelovanje med različnimi organizacijami znotraj sistema zaščite otrok, kar vključuje tudi izmenjavo informacij, skupno načrtovanje in prizadevanje za skupne cilje. Predlagam telefonski klic ali elektronsko sporočilo KCO Palčica o Želji po sodelovanju.

- Predlagam, da se v procesu podpore in pomoči otroku pozornost odmakne od odvzema otroka kot rešitve in se usmeri v zgodnje intervencije ob raziskovanju in sodelovanju z družino z zavedanjem, da so pogosto travmatične izkušnje otrok povezane z nerazrešenimi travmami njihovih staršev. S tem preprečimo prenašanje travm iz generacije v generacijo. Ker tudi zaposlene omenjajo nujnost sodelovanja s starši, ki lahko o otroku podajo številne pomembne informacije, predlagam večjo možnost komunikacije med starši in zaposlenimi, ki so tako lahko še bolj vključeni v sam proces skrbi za otroka (odvisno od okoliščin in ali je to v otrokovo korist).

7 LITERATURA

1. Ainsworth, M. D. S., & Bowlby (1991). An Ethiological Approach to Personality Development. *American Psychologist*, 46(4), 333 – 341.
2. Angels Balsells, M., Ciurana, A., Mateo, M., Pastor, C., & Vaquero, E. (2020). Uninformed, Afraid and Confused: What Children Need to know at the Beginning of Their Foster Care Process. *Child Care in Practice*, 28(1). Pridobljeno s https://www.researchgate.net/publication/340980953_Uninformed_Afraid_and_Confused_What_Children_Need_to_Know_at_the_Beginning_of_Their_Foster_Care_Proce [ss](#)
3. Atwool, N. (2018). Challenges of operationalizing trauma-informed practice in child protection services in New Zealand. *Child & Family Social Work*, 24(1). Pridobljeno 15.5.2023 s <https://eds-s-ebscohost-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=0cf139e4-7236-4367-9fd8-7349befcb092%40redis>
4. Bouwkamp, R., & Bouwkamp, S. (2014). *Blizu doma. Priročnik za delo z družinami*. Ljubljana: Znanstvena založba FF, Pedagoška fakulteta, Inštitut za družinsko terapijo.
5. Brend, D. M., & Sprang, G. (2020). Trauma-Informed Care in Child Welfare: An Imperative for Residential Childcare Workers. *International Journal of Child and Adolescent Resilience*, 7(1). Pridobljeno 9.10.2023 s https://www.researchgate.net/publication/344291600_Trauma-Informed_Care_in_Child_Welfare_An_Imperative_for_Residential_Childcare_Workers
6. Casey Family programs (2018). *How does investigation, removal, and placement cause trauma for children?* Pridobljeno 20.10.2023 s https://www.casey.org/media/SC_Investigation-removal-placement-causes-trauma.pdf
7. Center za socialno delo Maribor. (b.d.). *Krizni centri*. Pridobljeno 19.10.2023 s <https://www.csd-slovenije.si/csd-maribor/krizni-center/>
8. Čačinovič Vogrinčič, G., & Mešl, N. (2019). *Socialno delo z družino: Soustvarjanje zelenih izidov in družinske razvidnosti*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
9. Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N. & Možina, M. (2005). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
10. Čižman, G. (2019). Določanje koristi otroka v postopkih zaščite na centru za socialno delo. V V. Leskošek, T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 60 – 82). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

11. Delahooke, M. (2019). *Beyond Behaviours: Using Brain Science and Compassion to Understand and Solve Children's Behavioural Challenges*. US: PESI Publishing & Media.
12. Delahooke, M. (2022). *Brain – Body Parenting: How to Stop Managing Behaviour and Start Raising Joyful, Resilient Kids*. London: Sheldon Press.
13. *Developing a Trauma-Informed Child Welfare System* (b.d.). Pridobljeno 12.10.2023 s <https://cblcc.acf.hhs.gov/wp-content/uploads/TraumaInformedCWSsystem.pdf>
14. *Družinski zakonik* (DZ) (2017). Ur. l. RS 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19, 67/19 – ZMatR-C, 200/20 – ZOOMTVI, 94/22 – odl. US in 94/22 – odl. US in 5/23.
15. Erzar, T., & Kompan Erzar, K. (2011). *Teorija navezanosti*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
16. Faber, A., & Mazlish, E. (2007). *Kako se pogovarjamo z otroki in kako jih poslušamo*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
17. Falloot, R. D. (2011). Trauma-informed care: A values-based context for psychosocial empowerment. V D. M. Patel (ur.), *Preventing Violence Against Women and Children* (str. 97 – 102). Washington: Institut of medicine.
18. Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A., Edwards, V., Koss, M. P., & Marks, S. (1998). Relationship of Childhood Abuse and Household Dysfunction to Many of the Leading Causes of Death in Adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), 245 – 258.
19. Filipčič, K. (2019). Ogrožen otrok v labirintu pravnih pravil. V V. Leskošek, T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 37 - 59). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
20. Hutter, L. (2023). Mariborski krizni center za otroke Palček, bo kmalu odprl svoja vrata. *Maribor24.si* - lokalno, 19.1. Pridobljeno 19.10.2023 s <https://maribor24.si/lokalno/mariborski-krizni-center-za-otroke-palcek-bo-kmalu-odprl-svoja-vrata>
21. Kordeš, U. (2004). *Od resnice k zaupanju*. Ljubljana: Studia Humanitatis.
22. Kordeš, U. (2005). Znanost s stališča udeležnosti. *Časopis za kritiko znanosti*, 33 (221), 206 – 221.
23. Kuhar, M. (2020). Težak nahrbtnik in otroštva: Študija obremenjujočih izkušenj v otroštvu in smernice za naslavljanje te problematike. V M. Filipovič Hrast, V. Hlebec, B. Domanjko, & V. Leskošek (ur.), *Blaginja v skupnosti: razvojni vidiki in inovacije* (str. 83 – 119). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

24. Kuhar, M., & Zager Kocjan, G. (2020). Konglomerat travme: Obremenjujoče izkušnje v otroštvu in njihovo socialno-demografsko odzadje. *Teorija in praksa*, 57(2), 509 – 526.
25. Kuhar, M., Jeriček Klanšček, H., Zager Kocjan, G., Hočevár, A., Drglin, Z., & Mešl, N. (2020). *Obremenjujoče izkušnje v otroštvu in posledice v odraslosti*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani in Nacionalni inštitut za javno zdravje.
26. Levenson, J. (2017). Trauma-Informed Social Work Practice. *Social Work*, 62(2), 105 – 113.
27. Levenson, J. (2020). Translating Trauma-Informed Principles into Social Work Practice. *Social work*, 65(3), 288 – 298.
28. Levine, P. A. (2010). *In an unspoken voice: how the body releases trauma and restores goodness*. Berkeley: North Atlantic Books.
29. Levine, P. A., & Frederick, A. (2015). *Kako prebuditi tigra – Zdravljenje travm*. Ljubljana: V.b.z. d.o.o.
30. Levine, P. A., & Kline, M. (2018). *Skupaj premagujmo travme in stres: Kako pri otrocih krepimo samozavest in psihično odpornost*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
31. Loreman, T. (2009). *Respecting Childhood*. London: Continuum.
32. Mann, J. C., & Kretchmar – Hendricks, M. (2017). *Creating compassionate foster care: Lessons of Hope from Children and Families in Crisis*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
33. Mesec, B. (1997). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II*. (Študijsko gradivo za interno uporabo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
34. Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I. Načrtovanje raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
35. Mesec, B. & Rabe Žiberna, T. (2023). *Kvalitativno raziskovanje v teoriji in praksi*. Ljubljana: Inštitut za razvojne in strateške analize.
36. Mešl, N. (2013). Od razumevanja pojava nemoči k razumevanju odpornosti v socialnem delu. *Socialno delo*, 52(6), 351 – 360.
37. Mešl, N., & Drobnič Radobuljac, M. (2019). Otrok z izkušnjo travme v postopkih zaščite. V V. Leskošek, T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 202 – 235). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
38. Mešl, N., Drglin, Z., & Kuhar, M. (2021). Posledice travmatičnih izkušenj otrok: Prepoznavanje in odzivanje v slovenskih vrtcih in šolah. *Teorija in praksa*, 58(4), 947 – 970.

39. Ministerstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2023). *Nov krizni center za otroke*. Pridobljeno 19.10.2023 s <https://www.gov.si/novice/2023-03-17-nov-krizni-center-za-otroke/>
40. Munro, E. (2011). *The Munro review of child protection: final report. A child-centred system*. London: The Stationery office.
41. Payne, P., Levine, P. A., & Crane-Godreau, M. (2015). Somatic experiencing: using interoception and proprioception as core elements of trauma therapy. *Hypothesis and Theory Article*, 6(93). Pridobljeno 20.10.2023 s <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4316402/>
42. Podreka, J., & Tašner, V. (2019). Zaščita otrok ali od brezpravnega objekta do subjekta pravic in največje koristi otroka. V V. Leskošek, T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 17 – 36). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
43. Puder, D. M. (urednik). (2018). *Emotional Shutdown – Understanding Polyvagal Theory*. [Podcast]. 23.
44. *Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2022-2030* (ReNPSV22-30) (2022). Ur. l. RS 49/22.
45. Rižnar, N. (urednica). (2023). *V Mariboru vrata odprl nov Krizni center za najmlajše otroke Palček* [radio]. RTV Slovenija, radio Maribor.
46. Rozman, S. (2015). *Pogum*. Ljubljana: Modrijan založba.
47. Rutter, M., Kreppner, J., Croft, C., Murin, M., Colvert, E., Beckett, C., Castle, J., & Sonuga-Barkel, E. (2007). Early adolescent outcomes of institutionally deprived and non-deprived adoptees, III. Quasi-autism. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48(12), 1200 – 1207.
48. Saleebey, D. (ur). (1997). *The strenght perspective in social work practice*. New York: Longman.
49. Skupnost centrov za socialno delo Slovenije (2022). *Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo*. Pridobljeno 18.10.2023 s <https://www.scsd.si/katalogi/katalog-javnih-pooblastil/>
50. Strnad, Š. (2023). *Teorija navezanosti kot temeljno znanje za ravnanje z otroki z izkušnjo razvojne kompleksne travme v KCO Palčica* (Diplomsko delo). Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.

51. Ščuka, A. (2021). Ko postavljamo meje otroku, mu s tem pokažemo, da je za nas pomemben. *Žurnal24.si – Zdravje*, 25.9. Pridobljeno 22.4.2024 s <https://www.zurnal24.si/zdravje/sem-s-teboj/ko-postavljamo-meje-otroku-mu-s-tem-pokazemo-da-je-za-nas-pomemben-372666>
52. Šugman Bohinc, L. (1997). Epistemologija socialnega dela. *Socialno delo*, 36(4), 289 – 308.
53. Šugman Bohinc, L. (2023). *Epistemologija podpore in pomoči*. Zapiski predavanj pri predmetu Epistemologija socialnega dela, UL, Fakulteta za socialno delo.
54. Temnik, S. (2010). Čustvena zloraba otrok: Vreden sem toliko kot me imajo radi. *Psihološka obzorja/Horizons of Psychology*, 19(2), 129-141.
55. *The Importance of a Trauma-Informed Child Welfare System* (b.d). Pridobljeno 9.10.2023 s <https://www.childwelfare.gov/pubs/issue-briefs/trauma-informed/>
56. The National Child Traumatic Stress Network (2016). *Children with Traumatic Separation: Information for Professionals*. Pridobljeno 20.10.2023 s https://www.nctsn.org/sites/default/files/resources/children_with_traumatic_separation_professionals.pdf
57. Treisman, K. (2017). *A Therapeutic Treasure Box for Working with Children and Adolescents with Developmental Trauma: Creative Techniques and Activities*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
58. Trivedi, S. (2019). The Harm of Child Removal. *New York University Review of Law & Social Change*, 43(523). Pridobljeno 20.10.2023 s https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3341033
59. Van der Kolk, B. (2014). *The body keeps the score: Brain, mind, and body in the healing of trauma*. New York: Penguin Books.
60. Vliegen, N., Tang, E., & Meurs, P. (2023). *Children recovering from complex trauma: From Wound to Scar*. London; New York: Routledge.
61. Walsh, F. (2003). Family resilience: strenghts forged through adversity; V F. Walsh (ur.), *Normal family processes: growing diversitiy and complexitiy (str. 399 – 423)*. New York/London: The Guilford Press.
62. *Zakon o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju (ZOOMTVI)* (2020). Ur. l. RS, 200/20.
63. *Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND)* (2008). Ur. l. RS, 16/8, 68/16, 57/17 in 196/21.

64. Zaviršek, D., Djoković, N., Radešoč, L., Meden, K., Đogić, K. & Kožman, M. (2019). *Romske družine – Priročnik za razumevanje etične prakse v socialnem delu in drugih pomagajočih poklicih v podporo slovenskim Rominjam in Romom*. Ljubljana: Društvo MOZAIK – društvo otrok.
65. Zorko, M. (2007). Zavetje za otroke, ki jih ogroža družina. *Dnevnik*, 1.10. Pridobljeno 19.10.2023 s <https://www.dnevnik.si/271964>

8 PRILOGE

8.1 Smernice za intervju

1) *Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih*

RV1: Kako zaposlene v KCO Palček razumejo in prepoznavajo prisotnost travmatičnih izkušenj pri otrocih?

- Kakšno je vaše mnenje o tem, koliko otrok znotraj KCO Palček je v svojem življenju doživelo vsaj eno ali več travmatičnih izkušenj?
- Kako prepoznavate posledice travmatičnih izkušenj pri otrocih in njihove stiske? Katera so pogosta vedenja otrok v vašem kriznem centru?

2) *Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok*

RV2: Na kakšen način se zaposlene v KCO Palček odzivajo na travmatične odzive/izkušnje otrok?

- Kako se odzivate na otrokova vedenja oz. na prepoznane posledice travmatičnih izkušenj pri otrocih?
- Ali ste glede sodelovanja z otroki usklajeni in dogovorjeni o delovanju s sodelavci in sodelavkami ali vsak dela drugače? Kaj bi si želeli vi?

3) *Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme*

RV3: Ali zaposlene na KCO Palček poznajo pristop, utemeljen na razumevanju travme in na kakšen način delujejo znotraj njega?

- Katera znanja se vam zdijo ključna pri sodelovanju z otroki v KCO Palček?
- Kako bi opisali vašo seznanjenost s pristopom, utemeljenim na razumevanju travme? Kako v svoje sodelovanje z otrokom (če sploh) vnašate znanje za ravnanje, ki temelji na omenjenem pristopu?
- Kakšno je vaše mnenje o tem, da lahko v procesu zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem, kamor sodi tudi krizni center, v kolikor nismo dovolj previdni in kompetentni, povzročimo ponovne travmatične izkušnje ali retravmatizacijo?
- Kaj se vam zdi najbolj pomembno v trenutku, ko otrok prispe v KCO Palček?
- Kaj se vam zdi najbolj pomembno pri sodelovanju z otroki v času bivanja v KCO?
- Na kakšen način vzpostavljate varnost in zaupanje v odnosu z otrokom in kako krepite njegovo moč?
- Kako se sporazumevate in razumete otroke, ki še ne govorijo?

4) Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

RV4: Na kakšen način lahko državne ustanove in organizacija sama podprejo zaposlene v KCO Palček pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok?

RV5: Kakšne spremembe bi zaposlene v KCO Palček potrebovale, da bi lahko bile pri svojem delu še bolj kompetentne?

- Kaj vas je do sedaj pripravilo/usposobilo za delo z otroki s travmatičnimi izkušnjami in kako bi to pripravljenost analizirali, glede na to, kaj sedaj doživljate na KCO Palček?
- Kako vas organizacija podpira pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok in pri soočanju s stiskami, ki jih sami ob tem doživljate? Kaj pa vas podpira na sistemski ravni?
- Kakšne spremembe bi (znotraj organizacije in na sistemski ravni) potrebovali, da bi lahko v največji možni meri odgovarjali na potrebe otrok v KCO Palček?

8.2 Analiza podatkov

8.2.1 Odprto kodiranje

INTERVJU A

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
A1	Vsi,	Prisotnost travmatičnih izkušenj pri vseh otrocih	Prepoznano število otrok s travmatičnimi izkušnjami	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
A2	vendar se zelo razlikujejo.	Razlikovanje travmatičnih izkušenj pri otrocih	Različne travmatične izkušnje otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
A3	Mi smo zelo različni.	Vsi zaposleni različni	Raznolikost odzivov sodelavcev in sodelavcev	Neuskkljenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A4	Med seboj ugotavljamo, da ima vsak izmed nas zelo različne poglede na to, kakšno stisko otrok doživlja,	Različni pogledi na doživljanje stisk otrok	Raznoliki pogledi zaposlenih	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
A5	kakšno travmo je doživel,	Različni pogledi o doživeti travmi otrok	Raznoliki pogledi zaposlenih	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
A6	oz., koliko ga je zadelo, travmatiziralo	Različni pogledi na stopnjo travmatiziranosti pri otroku	Raznoliki pogledi zaposlenih	Razumevanje prisotnosti travmatičnih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

				izkušenj pri otrocih	
A7	in na to, da je takšen kot je morda zaradi tega, kar se mu je dogajalo.	Različni pogledi o vplivu travme na trenutno stanje otroka	Raznoliki pogledi zaposlenih	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
A8	Jaz dostikrat zagovarjam dejstvo, da smo ljudje na splošno različni	Zagovarjanje dejstva o raznolikosti ljudi – travma različno prizadene	Raznolikost otrok	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
A9	in da ni nujno, da nas travma toliko opredeljuje v tem, kakšni smo.	Travma ne nujno opredeljuje kakšen je človek	Vpliv travme	Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A10	Marsikdo pa misli, da je njihovo vedenje ali pa način delovanja pogojen na podlagi tega, kar so doživeli pred kratkim.	Vedenje in delovanje pogojeno s travmo – mnenje drugih	Vpliv travme	Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A11	Osnova je po navadi sklep, ki si ga tako ali tako preberemo.	Prebrani sklep kot osnova	Sklep	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
A12	Tako da neko ozadje, kaj se je dogajalo, imamo.	Ozadje dogajanja otrok	Sklep	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
A13	Travmatične izkušnje se najbolj opazijo pri uspavanju.	Prepoznane travmatične izkušnje pri uspavanju otrok	Čas najbolj izrazitih stisk	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
A14	Zvečer, ko se stvari umirjajo, takrat največkrat takšne zadeve udarijo ven, kar jaz mislim, da je zaradi tega. Torej, meni se zdi to najbolj vidno zvečer	Prepoznane travmatične izkušnje zvečer	Čas najbolj izrazitih stisk	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
A15	in ponoči.	Prepoznane travmatične izkušnje ponoči	Čas najbolj izrazitih stisk	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
A16	Divjaštvo oz. čez dan, ko so divji, jaz tega ne pripisujem travmatičnim izkušnjam.	Divjaštvo ni posledica travmatičnih izkušenj	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
A17	Kličejo mamice.	Klicanje staršev	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
A18	To bi po mojem mnenju vsak otrok, ko gre od mame.	Stiska vseh otrok ob ločitvi s starši	Odvzem otroka	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

A19	Težko je postaviti ločnico med tem, kaj je posledica travme, kaj pa posledica odvzema.	Ločnica med posledico travme in posledico odvzema	Odvzem otroka	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
A20	Odvzem je tako ali tako travma.	Odvzem kot travma	Odvzem otroka	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
A21	Na splošno bi rekla, da se otroci zelo hitro tu navadijo.	Hitro prilagajanje otrok na okolje v Palčku	Okolje v KCO Palček	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
A22	Da bi nekdo imel zelo, zelo hudo krizo in stisko, sploh ne morem reči z mojega vidika.	Ni hude krize in stiske	Okolje v KCO Palček	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
A23	Tu se mi ne zdi, da bi bil odvzem za otroke grozljivka. Ni nikoli tako, da bi bilo res grozljivo.	Odvzem za otroke ni grozljivka	Odvzem otroka	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
A24	Spet imamo vsi zelo različne načine delovanja.	Različni načini delovanja ob joku otrok zvečer	Različnost odzivov	Odzivi na jok otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A25	Jaz sem tu morda drugačna od večine.	Drugačna od večine	Različnost odzivov	Odzivi na jok otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A26	Probam čim bolj rutinsko postavljati meje. Saj ne, da to delam brez empatije in nežnosti,	Rutinsko postavljanje meja z empatijo in nežnostjo	Postavljanje meja	Odzivi na jok otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A27	ampak vseeno sem opazila, da tisti, ki jim pa dajo preveč sebe	Preveč sebe	Težave zaposlenih	Odzivi na jok otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A28	preveč nežnosti	Preveč nežnosti	Težave zaposlenih	Odzivi na jok otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A29	in empatije, pa imajo precej večje težave.	Preveč empatije	Težave zaposlenih	Odzivi na jok otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A30	Posledično otroci veliko dlje časa potrebujejo, da se vzpostavijo,	Daljše vzpostavljanje otrok kot posledica prekomerne nežnosti in empatije	Težave zaposlenih	Odzivi na jok otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A31	da pridejo k sebi,	Daljši čas, da otroci pridejo k sebi kot posledica prekomerne nežnosti in empatije	Težave zaposlenih	Odzivi na jok otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A32	da nehajo jokati,	Daljši čas, da otroci nehajo jokati kot posledica prekomerne nežnosti in empatije	Težave zaposlenih	Odzivi na jok otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A33	in se pomirijo.	Daljši čas, da se otroci pomirijo kot posledica	Težave zaposlenih	Odzivi na jok otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

		prekomerne nežnosti in empatije			
A34	Nekako delujem čim bolj odločno,	Odločnost		Odzivi na jok otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A35	ampak še vedno nežno.	Nežnost		Odzivi na jok otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A36	in mimo.	Mirnost		Odzivi na jok otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A37	Ga pomiriš,	Pomirjanje		Odzivi na jok otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A38	ampak ne da si potem zraven 6 ur, ker ne pomaga.	Predolgo biti ob otroku ne pomaga	Težave zaposlenih	Odzivi na jok otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A39	Poleg tega moramo vedeti, da si za 10 otrok ponoči sam.	En zaposleni na 10 otrok	Nočna izmena	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A40	Če sta dva, ni problem.	Dva zaposlena na noč kot rešitev	Nočna izmena	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A41	Sem se kdaj tudi jaz, če je bila kriza in sem videla, da se je nekdo celo noč zbujal, ulegla k njemu. Hvala bogu, ko gre.	Ležanje ob otroku ob namestitvi manjšega števila otrok	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A42	Zdaj pa, da imaš scenarij, da jih je 8 in so vsi stari do 2 leti in se bodo vsi ponoči previjali, vsi ponoči jedli, ne moreš	Ležanje ob otroku onemogočeno ob večjem številu otrok	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A43	Da bi bila ponoči vsaj dva, mi je to edino normalno in pravilno.	Dva zaposlena na noč kot rešitev	Nočna izmena	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A44	Pa ne, da jih sam ne uspeš varovati, ker jih, ampak je vseeno to odgovorno delo.	Biti sam ponoči kot zelo odgovorno delo	Nočna izmena	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A45	Zdaj pa naj se kaj zgodi.	Strah pred nezgodo, ko je ponoči en	Počutje v nočni izmeni	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A46	Niti policaj ne hodi sam na teren, niti strokovne delavke s centra za socialno delo, mi pa smo tu odgovorni za male otroke, sami.	Biti sam ponoči kot zelo odgovorno delo	Nočna izmena	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A47	Bog ne daj, da se kaj zgodi.	Strah pred nezgodo, ko je ponoči en	Počutje v nočni izmeni	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A48	Kaj je najhujši scenarij? Pride šok,	Strah enega zaposlenega v primeru šoka	Počutje v nočni izmeni	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A49	napad,	Strah enega zaposlenega v primeru napada	Počutje v nočni izmeni	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

A50	kakšni vročinski krči	Strah enega zaposlenega v primeru vročinskih krčev	Počutje v nočni izmeni	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A51	ali pa zbolijo.	Strah enega zaposlenega v primeru, ko otroci zbolijo	Počutje v nočni izmeni	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A52	Saj imamo vedno nekoga, ki ga lahko pokličemo.	Vedno se lahko med seboj pokličemo	Nočna izmena	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A53	Samo preden jaz to naredim in da nekdo pride sem, mine vsaj ena ura, ker noben ni zdaj 2 minuti stran. Nekatere se vozijo s koroškega konca, nekatere 40 minut.	Oddaljenost zaposlenih, da bi lahko priskočili zaposlenemu na pomoč ponoči	Nočna izmena	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A54	Zdaj sem se navadila in mi je okej. Ampak to je zaradi tega, ker imam do sedaj dobre izkušnje.	V redu počutje zaradi dobrih dosedanjih izkušenj	Počutje v nočni izmeni	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A55	pa so neki zvoki,	Strah enega zaposlenega ob različnih zvokih	Počutje v nočni izmeni	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A56	Pa včasih te je strah.	Občasen strah enega zaposlenega	Počutje v nočni izmeni	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A57	Pa včasih je kakšen sklep in so prepovedi približevanj,	Nelagodje enega zaposlenega ob prepovedi približevanja	Počutje v nočni izmeni	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A58	Saj smo mi tajna lokacija, samo vseeno. Včasih pa kakšen sodnik v sklep napiše naš naslov.	Napaka sodnikov – izdaja tajne lokacije	Nočna izmena	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A59	Jaz delam na način, da jih razumem,	Razumevanje		Odzivi na stisko ob neprisotnosti staršev	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A60	čustvujem z njimi,	Sočustvovanje		Odzivi na stisko ob neprisotnosti staršev	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A61	ampak jim ob tem dam jasno vedeti, da v situaciji, kjer smo, to ne gre.	Jasno sporočilo o nezmožnosti videti starše v trenutni situaciji	Jasna sporočila	Odzivi na stisko ob neprisotnosti staršev	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A62	Poskusim preusmeriti pozornost na kaj drugega.	Preusmerjanje pozornosti na druge stvari	Preusmeritev pozornosti	Odzivi na stisko ob neprisotnosti staršev	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A63	Jaz sploh ne zagovarjam tega, da se otroku nekaj obljublja, kar se potem ne izpolni.	Obljubo je treba držati	Izpolnjevanje obljub	Odzivi na stisko ob neprisotnosti staršev	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A64	Eni to delajo.	Nekateri zaposleni ne držijo obljub	Izpolnjevanje obljub	Odzivi na stisko ob neprisotnosti staršev	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

A65	Ni fino, sploh za tistega, ki potem naslednji dan pride.	Neprijetna situacija za naslednjega zaposlenega zaradi neizpolnjevanja obljub	Izpolnjevanje obljub	Odzivi na stisko ob neprisotnosti staršev	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A66	Sicer s kom kdaj lažje funkcioniraš, s kom kdaj težje.	Različno uspešno funkcioniranje z različnimi sodelavci in sodelavkami	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neuskklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A67	Imam nek način, ki morda komu ni blizu pri delovanju z malimi otroki, ampak morda bolj za starejše otroke. Meni pa se vseeno zdi, da se tudi pri malih dobro obrestuje.	Uspešen način za starejše otroke, ki za mlajše otroke ni vsem blizu	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neuskklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A68	Način je takšen, da jih vseeno jemlješ kot sogovornika,	Otrok kot sogovornik	Enakovreden odnos	Odzivi na stisko ob neprisotnosti staršev	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A69	kot sebi enakega, ne da je on zdaj nekaj manj..	Enakovredno razporejena moč	Enakovreden odnos	Odzivi na stisko ob neprisotnosti staršev	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A70	Se mi zdi, da tako stvari lažje sprejmejo	Otrok lažje sprejme dogajanje	Enakovreden odnos	Odzivi na stisko ob neprisotnosti staršev	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A71	Med seboj smo usklajeni. To pomeni, da se dogovorimo vse.	Dogovor kot način usklajevanja	Dogovor o delovanju	Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A72	Problem je le, da ene delo z otroki precej bolj izčrpava kot druge.	Delo različno izčrpava	Izčrpanost	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A73	Jaz imam tak način, da me to delo ne izmozga toliko,	Delo ne izmozga toliko	Izčrpanost	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A74	zato ker si ne pustim, da bi se me tako dotaknilo.	Nedopustljivost, da se te delo močno dotakne	Samoregulacija	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A75	Eni pa bi si »srce ven iztrgali« za njih.	Nekateri bi naredili vse za otroke	Izčrpanost	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A76	Potem je to težko in tudi težko funkcionirajo, ker so jim nekatere situacije zaradi tega zelo naporne in imajo potem oni problem.	Oteženo funkcioniranje kot problem načina – narediti vse za otroke	Izčrpanost	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A77	Mi smo vrhunski tim, o tem nimam kaj reči.	Vrhunski tim	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A78	Zelo se razumemo.	Dober odnos	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A79	Še v nobeno službo nisem tako rada hodila kot sem.	Zadovoljstvo ob delu	Počutje znotraj tima	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

A80	Odlično je.	Odličnost	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A81	Jaz trpim za druge sodelavce, ko jih gledam, kako trpijo za nekatere stvari.	Sočutje do sodelavcev, ki trpijo za nekatere stvari	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A82	Drugače smo usklajeni.	Usklajenost		Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A83	Kdaj se zgodi, da bi en dal ponoči plenico, drugi pa ne, ker bi ga rad odvalil.	Različno razmišljanje o nošenju plenice ponoči	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A84	Zaradi takšnih stvari ni med nami nikoli prišlo do trenj.	Brez trenj zaradi različnih mišljenj	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A85	Potem jo pač nekdo da, drugi je ne da	Različna ravnanja za isto stvar	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A86	in napišeš v zvezek: »Daj prosim jutri plenico, da ne bomo rabili preoblačiti šestkrat postelje ponoči.«	Prošnja sodelavkam za usklajeno ravnanje		Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A87	Zelo.	Zelo dobra komunikacija	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A88	Vsakodnevno smo na vezi.	Zaposlene vsakodnevno na vezi	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A89	To je taka služba, da tudi, ko si prost, nisi. Na Viber si vsako stvar javljamo in to je to.	Viber za vsakodnevno javljanje	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A90	Zelo malo znanja imamo o tem.	Malo znanja	Nepoznavanje	Seznanjenost s pristopom, utemeljenem na razumevanju travme	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A91	Jaz sem v našem timu glavna pri tem, da forsiram izobraževanja. Res jih zelo forsiram.	Forsiranje izobraževanj	Želja po večji izobraženosti	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A92	Premalo imamo znanj na splošno.	Premalo znanj na splošno	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A93	Že ponudba izobraževanj je zelo slaba.	Slaba ponudba izobraževanj	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A94	Vse kar je, je večinoma za mladostnike, kar je še vseeno boljše kot nič,	Ni specifičnih izobraževanj za otroke	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	ampak je vseeno velika razlika med njimi.				
A95	Jaz sem študirala smer mladi	Študij smeri mladi na Fakulteti za socialno delo		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A96	in hodila na veliko izobraževanj,	Veliko izobraževanj s področja mladih		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A97	ampak mi vseeno pri teh malih manjka znanja.	Manjka znanja pri delu z otroki	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A98	Sploh pri otrocih, ki ne govorijo	Manjka znanje pri otrocih, ki še ne govorijo	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A99	in si lahko subjektivno čisto drugače predstavljam, sodelavka pa že drugače.	Subjektivno drugačne predstave o delu z otroki s travmatičnimi izkušnjami kot posledica premalo znanj	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A100	Kako bomo zdaj prišli do nekega smisla?	Subjektivno drugačne predstave o delu z otroki s travmatičnimi izkušnjami kot posledica premalo znanj	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A101	Nekdo že vidi, da je to razvojna težava.	Subjektivno drugačne predstave o delu z otroki s travmatičnimi izkušnjami kot posledica premalo znanj	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A102	Težko je, če se nimaš na kaj opreti.	Težava – nezmožnost se na kaj opreti	Želja po večji izobraženosti	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A103	Zdaj iščemo izobraževanja.	Iskanje izobraževanj	Želja po večji izobraženosti	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A104	Kot prvo, bi bili že zadovoljni, če bi bilo sploh karkoli za otroke,	Zadovoljstvo v primeru izobraževanja specifično za otroke	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A105	potem pa bi bil poudarek na razvojnem področju,	Želja o poudarku na razvojnem področju	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A106	čustveno-vedenjskem	Želja o poudarku čustveno-vedenjske ravni	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A107	in na področju travm.	Želja o poudarku na področju travm	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

A108	Od celega letnega izobraževanja, je bilo zgolj samo eno za travmo, pa še to za odrasle.	Skozi leto zgolj eno izobraževanje o travmah za odrasle	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A109	Nisem pa zasledila, da bi bilo kaj specifično za otroke.	Ni specifičnih izobraževanj za otroke	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A110	Pred kratkim sva bili s sodelavko na izobraževanju o spolnih zlorabah, pa je bilo večino o ženskah in odraslih,	Poudarek zgolj na ženskah in odraslih na izobraževanju o spolnih zlorabah	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A111	zgolj mali vidik je bil za otroke, da sva lahko nekaj znanja črpali od tega za nas.	Mali vidik o spolnih zlorabah otrok na izobraževanju	Znanje o spolnih zlorabah otrok	Znanje za ravnanje	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A112	Jaz si na splošno tisto, kar je bilo povedano, poskušam predstavljati, kako bi to znanje vpeljala med male otroke.	Lastno preslikavanje znanja o odraslih v znanje za male otroke	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A113	Težko je, ker si vseeno potem s sodelavkami predstavljamo drugače.	Drugačne predstave sodelavk zaradi nespecifičnih izobraževanj	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A114	Meni se zdi, da je veliko enih stvari, ki so postopkovno tukaj narejene in so vedno znova travmatične za njih. To je sicer neodvisno od nas.	Postopkovno povzročene ponovne travmatične izkušnje neodvisno od KCO Palček	Retravmatizacij a	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A115	Sodišče npr. opredeli stike in se z njihovega vidika zdi smiselno, da če se bo otrok vračal v matično družino, da mu bodo oni uredili stike tedensko. Potem so nam delali tako, da so otroci v petek šli in so nam jih v nedeljo vrnili.	Nerazumljiva odločitve sodišča o vračanju otrok v matično družino čez vikende	Retravmatizacij a	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A116	Vsak petek smo jih vse vesele pospremili, da gredo domov, v nedeljo pa smo jih spet mogli trgati od staršev nazaj k nam, kar je trajalo en mesec in pol.	V petek vesele otroke pospremili v matično družino, v nedeljo trgali od staršev (mesec in pol)	Retravmatizacij a	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A117	Tudi za nas je to težko, ker jih mi tukaj dobimo in nam potem tu spet jokajo, vsak teden znova.	Obremenjenost zaposlenih zaradi ponovne retravmatizacije otrok s strani sistema	Retravmatizacij a	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A118	Mi sedaj poskušamo, da ne bi vrtali v otroka, ker je to lahko zelo travmatično.	Ne vrtati v otroka	Preprečevanje retravmatizacije znotraj Palčka	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

A119	Mi jih ne sprašujemo.	Ne vrtati v otroka	Preprečevanje retravmatizacije znotraj Palčka	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A120	Če pa že, pa pri kosilu, ko jemo in se malo hecamo. Npr.: »Kaj pa ti rad doma ješ? Kaj ati dobro skuha?«	Ne vrtati v otroka	Preprečevanje retravmatizacije znotraj Palčka	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A121	Ampak res kolikor sami povedo, ne da bi zdaj nekaj preveč vrtali.	Ne vrtati v otroka	Preprečevanje retravmatizacije znotraj Palčka	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A122	Nič se kaj ne odpira pri nas, kar se mi zdi pomembno.	Ne odpira se bolečih tem	Preprečevanje retravmatizacije znotraj Palčka	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A123	Ko sem bila na enem izobraževanju, je bilo povedano, da če pride do kakšnega postopka za nami in če mi preveč vrtamo v otroka, se lahko resnična zgodba močno izkrivi.	Izkrivljanje resnične zgodbe, pomembne za nadaljnje postopke	Vpliv prekomernega spraševanja otroka	Znanje za ravnanje	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A124	Hiša za otroke, ki je na novo odprta, ima specialiste, zato da se z otroki dela razgovore	Opravljanje razgovorov z otroki v novonastali Hiši za otroke	Naloge Hiše za otroke	Znanje za ravnanje	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A125	in če bi mi nekaj že od njih zahtevali, bi se zgodba vsakič lahko spremenila.	Izkrivljanje resnične zgodbe, pomembne za nadaljnje postopke	Vpliv prekomernega spraševanja otroka	Znanje za ravnanje	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A126	Potem imajo tam intervjuje za otroke.	Opravljanje razgovorov z otroki v novonastali Hiši za otroke	Naloge Hiše za otroke	Znanje za ravnanje	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A127	Meni se zdi zelo pomembno, kakor sem že rekla, da že ko pridem, poskušam vzpostaviti tak odnos, da bi jim bilo prijetno,	Odnos, ob katerem je otroku prijetno	Odnos z otrokom	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A128	ampak ne v smislu: »O, bogi otroci.« Ker se mi zdi, da bi jih s tem že takoj etiketirala.	Odnos brez pomilovanja, ki etiketira	Odnos z otrokom	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A129	Ko sem se odločila, da bom delala tu, sem si rekla: »Ti delaš z njimi te tri tedne (naj bi bilo tri, ampak jih ni kot je rečeno). Za tebe je važno tu in zdaj.	Tu in zdaj	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A130	Poskušam ne razmišljati, kaj je bilo prej, zakaj so prišli,	Ne razmišljanje o zgodovini otroka	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A131	zato da si ne ustvarim ravno tega, da bi k njim pristopala kot h groznim žrtvam	Ne pristopanje kot h groznim žrtvam	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

A132	in se potem ne obremenjujem s tem, kaj bo z njimi potem, ko gredo od tu.	Brez obremenjevanja o njihovi prihodnosti po odhodu iz KCO	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A133	Tu, zdaj, danes!	Tu, zdaj, danes	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A134	Da je njim prijetno, da jim je fino,	Prijetnost	Vzpostavljanje prijetnih občutkov	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A135	da so sproščeni,	Sproščenost	Vzpostavljanje prijetnih občutkov	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A136	da jim je lepo.	Imeti se lepo	Vzpostavljanje prijetnih občutkov	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A137	Tam pa je najbolj važen dotik in bližina.	Dotik in bližina	Sodelovanji s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A138	Najmlajši do sedaj je bil star osem mesecev.	Najmlajši bivačji v KCO Palček (8 mesecev)		Starost najmlajšega otroka	Demografski podatki
A139	Spet je razlika. Eni bodo po koncu dneva rekli: »Joj, tega moraš imeti skos na rokah, je kar naporno s takim.«	Imeti ga v rokah ves čas	Sodelovanji s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A140	Meni iskreno je bilo z njim najmanj dela, ker ni bil tak, da bi rabil toliko pozornosti.	Manj dela zaradi manjše potrebe po pozornosti	Sodelovanji s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A141	Samo od tebe je odvisno, koliko daš.	Odvisno od posameznika, koliko sebe da v delo	Samoregulacija	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A142	Meni je važno, da se on dobro počuti	Dobro počutje otrok	Vzpostavljanje prijetnih občutkov	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A143	in se tudi je, ko se je tam na igralni podlogi igral, zato ga jaz nisem imela slabe vesti dati tja.	Brez slabe vesti dati otroka stran zaradi otrokovega dobrega počutja na igralni podlogi	Sodelovanji s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A144	Za njega sem poskrbela, saj je bil umit, previt in sit.	Umit, previt, sit – poskrbeti za otroka	Sodelovanji s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A145	Enim pa je lahko to zelo naporno, ker se jim zdi, da bi ga sedaj morali imeti ves čas pri sebi ali pa ga motivirati ali zabavati.	Naporno sodelavcem, ki mislijo, da bi ga morali imeti ves čas pri sebi, ga motivirati, zabavati	Sodelovanji s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

A146	Na splošno jaz podpiram, da so otroci, če jim dovoliš, zelo samostojni	Otroci zelo samostojni, če jim dovoliš	Sodelovanji s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A147	in da se skozi dolgčas, razvija kreativnost.	Razvijanje kreativnosti skozi dolgčas	Sodelovanji s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A148	Probam jim pustiti, da se zamotijo.	Pustiti otroke se zamotiti	Sodelovanji s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A149	Včasih je ogromno drugih stvari in ne uspeš vsega.	Ogromno drugega dela	Preobremenjeno st	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A150	Zdi se mi pomembno, da je celostno poskrbljeno za njih,	Celostna skrb za otroka	Sodelovanji s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A151	se pa zavedam, da jim tukaj ni možno zelo kvalitetno nuditi drugih stvari.	Zavedanje o nezmožnosti kvalitetnemu nujenju stvari otroku	Sodelovanji s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A152	Zato poskušamo imeti neke druge aktivnosti, ker je tu zelo rutinsko, da se zamotijo.	Pustiti otroke se zamotiti	Sodelovanji s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A153	Poleg vsega drugega dela, je biti težko z njimi ves čas.	Nezmožnost biti z otrokom ves čas zaradi drugega dela	Sodelovanji s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
A154	Zato nam pride prav kakšna pomoč, npr. študentk.	Pomoč študentk	Podpora zunanjih ljudi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A155	kar pomeni, da sem bila prej na centru za socialno delo in so me samo prerazporedili.	Center za socialno delo		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A156	Glede na to, da sem, odkar sem diplomirala, ves čas delala na socialni, sem prišla kar pripravljena.	Od diplome delo na socialnih področjih	Srednja pripravljenost za delovno mesto	Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A157	Sploh s tega vidika, kaj bom pripravljena dat in kaj bom pustila, da mi pride do živega in do kod mi pride.	Vidik kaj dati in kaj pustiti, da ne pride do živega	Pripravljenost za delovno mesto	Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A158	Moram reči, da tudi to, da imamo supervizije mesečno je super.	Mesečne supervizije	Supervizija	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A159	V smislu, da se znam distancirati.	Distanciranje	Samoregulacija	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

A160	Ločim delo in zasebno življenje.	Razmejitve dela in zasebnega življenja	Samoregulacija	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
A161	Ni je.	Brez podpore		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A162	Še manj podpore kot smo pričakovali.	Manj podpore kot pričakovano		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A163	Bolj kot ne, smo za vse sami. Karkoli je takega, nam sistem ne more pomagati.	Sami za vse		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A164	Spremenila bi morda ravno to, da bi lahko še od zunaj kaj dobili. Za vse moramo sami poskrbeti,	Sami za vse		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A165	nimamo pa možnosti, ker smo znotraj sistema in sistema mi ne moremo spremeniti.	Nezmožnost vplivati na sistem	Več posluha s strani sistema	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A166	Mi vidimo kaj bi, glede na to da smo novi, spremenili, saj mi, ki dejansko delamo v praksi, vidimo, kaj bi ti prišlo prav, kaj bi potreboval, ampak ni najbolj posluha.	Kljub predlogom ni posluha	Več posluha s strani sistema	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A167	Spremembe, ki bi si jih želela, so, da bi morda dobili malo več svobode pri pridobivanju kakšnih donacij,	Več svobode pri pridobivanju donacij	Donacije in dobrodelni dogodki	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A168	organizaciji kakšnih dobrodelnih dogodkov.	Več svobode pri organizaciji dobrodelnih dogodkov	Donacije in dobrodelni dogodki	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A169	Skratka gre za to, da smo finančno precej omejeni,	Finančna omejenost	Finančna podpora	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A170	nimamo pa tudi blagoslova za pridobivanje finančnih sredstev v lastni režiji.	Brez blagoslova za pridobivanje finančnih sredstev v lastni režiji	Finančna podpora	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A171	Ne smemo se tudi reklamirati oziroma promovirati.	Prepoved lastnega promoviranja	Promocija	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A172	Ja, zelo.	Velika želja po izobraževanjih	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A173	Slaba je tudi podpora pri našem delavniku. Vedno mora nekdo biti tu v kriznem centru, kar pomeni, da nikoli ne bomo	Nezmožnost udeležbe vseh zaposlenih na istem izobraževanju zaradi delavnika	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	mogli vsi na isto izobraževanje.				
A174	Smiselno bi namreč bilo, da se vsi za to izobražujemo, ne glede na to, ali si strokovni delavec ali sodelavec.	Smiselnost izobraževanja vseh, neodvisno od profila	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A175	Vsi rabimo ista znanja, ker delamo bolj kot ne, vsi iste stvari.	Smiselnost izobraževanja vseh, neodvisno od profila	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A176	Ni pošteno, da imamo prednost strokovni delavci,	Ne poštena prednost strokovnih delavk pri izobraževanjih	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A177	po drugi strani pa bi moral biti še v izmeni, ko lahko greš na izobraževanje.	Izobraževanje zgolj v času izmene	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A178	Ampak jaz ne morem iti iz izmene, saj nekdo pa mora biti tu.	Nemogoče oditi na izobraževanje v času izmene	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A179	Praktično lahko pri nas gre en zaposleni na isto izobraževanje.	En zaposleni na izobraževanje	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A180	Kar se mi pogovarjamo, bi si želeli, da bi imeli možnost, da bi se dobili kot cela ekipa.	Želja po možnosti srečanja celotne ekipe	Timska srečanja celotne ekipe	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A181	Ne moremo imeti »team-buildinga«,	Nezmožnost team-buildinga	Nezmožnost srečanja celotne ekipe	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A182	supervizije,	Nezmožnost udeležbe vseh na superviziji	Nezmožnost srečanja celotne ekipe	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A183	zaključka,	Nezmožnost srečanja zaposlenih ob zaključku	Nezmožnost srečanja celotne ekipe	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A184	ker nekdo mora vedno delat, vsaj eden, pa še to ponoči, čez dan pa morata biti vsaj dva. To res ni fino.	Nezmožnost srečanja zaposlenih zaradi delavnika	Nezmožnost srečanja celotne ekipe	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A185	Ko bi nam vsaj takrat lahko zagotovili nekoga drugega, kar se še ni zgodilo in ne verjamem, da se bo kdaj.	Zagotoviti nekoga drugega na delovnem mestu v času timskih srečanj	Timska srečanja celotne ekipe	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
A186	11	11		Leta delovne dobe	Demografski podatki
A187	Univerzitetna diplomirana socialna delavka	Univerzitetna diplomirana socialna delavka		Izobrazba	Demografski podatki

INTERVJU B

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
B1	Mislim, da potrebujemo čim več tehnik	Potreba po več tehnikah	Želja po večji izobraženosti	Znanje za ravnanje	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B2	in znanja	Potreba po več znanjih	Želja po večji izobraženosti	Znanje za ravnanje	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B3	ter poznavanja področja	Potreba po večjem poznavanju področja	Želja po večji izobraženosti	Znanje za ravnanje	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B4	ker smo zelo različni	Vsi zaposleni različni	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neuskkljenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B5	in delo je izredno specifično. Tudi, če si delal v vrtcu, otroci, takšni kot so tukaj, niso kar tako v vrtcu. Redko pridejo določeni, ne zdaj vsi, ampak določena problematika, ki se pojavlja, se običajno v vrtcu ne zgodi, se ne pojavi ali pa redko.	Izredno specifično delo		Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B6	Večinoma so.	Pri večini otrok	Prepoznano št. otrok s travmatičnimi izkušnjami	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B7	Pogosto je nasilje,	Pogosto nasilje	Nasilje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B8	zanemarjanje,	Pogosto zanemarjanje	Zanemarjanje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B9	tudi kakšne spolne zlorabe ali pa sum spolne zlorabe.	Pogoste spolne zlorabe ali sum spolne zlorabe	Spolne zlorabe ali sum spolne zlorabe	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B10	Potem tudi hospitalizacije, ko ni drugega starša ali pa nikogar drugega, kamor bi lahko otrok šel. To je najbolj pogosto.	Pogoste hospitalizacije staršev	Hospitalizacija starša	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B11	Vsi otroci so različni, vedenjsko so različni.	Vsi otroci vedenjsko različni	Raznolikost otrok	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

B12	Vsako živo bitje je svet za sebe.	Vsako živo bitje svet za sebe	Raznolikost otrok	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B13	Tudi če dva isto doživljata, ne pomeni, da se bosta isto vedla...	Isto doživljanje ne pomeni isto vedenje	Vedenje otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B14	V splošnem otroci, pri katerih je več fizičnega nasilja, so tudi sami potem bolj nasilni do ostalih otrok in zaposlenih v KCO	Več fizičnega nasilja v družini, bolj nasilni do ostalih otrok in zaposlenih v KCO	Vedenje otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B15	Je razlika kot pa otrok, ki je živel bolj v zanemarjenih okoliščinah ali pa recimo, da imajo starši neke kognitivne primanjkljaje, pa potem niso toliko sposobni primerno skrbeti za otroka.	Razlikovanje v vedenju otrok, glede na doživeto nasilje, zanemarjanje ali kognitivne primanjkljaje staršev	Vedenje otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B16	Zdaj je odvisno, kaj se dogaja.	Odvisno od dogajanja	Različnost odzivov	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B17	Ni enostavno, ker se dogaja vse, od tega, da te brne,	Brcanje	Vedenje otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B18	da te počí,	Udarjanje	Vedenje otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B19	da te pljuni.	Pljuvanje	Vedenje otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B20	Omejimo ga.	Omejiti otroka	Omejitev	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B21	Najprej je tako, da se mora uvesti na stol in sedi dokler se ne umiri.	Sedeti na stolu do umiritve	Omejitev	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B22	Ko pa je bilo to ekstremno, pa je šel v sobo in je bil tam.	Oditi v sobo	Omejitev	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B23	Ko je bilo to pri meni, sem bila z njim v sobi in čakala, da se umiri in potem, ko se je umiril, sva se pogovarjala o tem.	Biti z otrokom v sobi, čakati, da se pomiri, nato pogovor	Metoda »sedeti z« (angl. »sit in«)	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B24	Potem, ko je postal dojemljiv.	Pogovor, ko postane dojemljiv	Metoda »sedeti z« (angl. »sit in«)	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B25	Nisem pa pustila, da bi zapustil prostor, ostal je notri.	Otroku ne pusti zapustiti prostora	Metoda »sedeti z« (angl. »sit in«)	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

B26	Se mi zdi, da bi bilo nujno, da bi imeli neko varno sobo,	Nujno potrebna varna soba	Varna soba	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B27	v kateri bi otrok, ki doživlja nekakšen »acting out«, lahko tam to dal ven in ob tem ne ogrožal drugih.	Možnost izražanje notranjega nemira skozi številna vedenja na ne ogrožajoč način	Varna soba	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B28	Na primer, imamo dečka, ki je starejši in načeloma ne paše po starosti k nam, pri teh mlajših pa ni toliko tega. Sicer en tak primer smo imeli, ampak drugače pa niso taki, tako ekstremno.	Več nasilja izvajajo starejši otroci	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B29	Otroci ne znajo povedati.	Ne znajo povedati	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B30	Otrok najpogosteje ali z jekom	Jok	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B31	ali z nekimi takimi vedenji, ko niso zaželena,	Nezaželena vedenja	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B32	recimo v spanju tudi dosti predelujejo, ne vsi, ampak nekateri.	Predelovanje travmatičnih izkušenj v spanju	Čas najbolj izrazitih stisk	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B33	Imeli smo eno deklico, ki je zelo tulila in jokala v spanju.	Tuljenje in jokanje v spanju	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B34	Ko v bistvu ne veš, kaj se je otroku dogajalo, ampak nekaj je bilo, ker načeloma otrok, če nima takih izkušenj, če npr. gledam po svojih, otrok spi, otrok ne kriči, ali pa mogoče se zbudi, nekaj, da nekaj, ampak ne vem. Ne spomnim se, da bi moji otroci kdaj kričali v spanju. V bistvu je težje. Saj konec koncev tudi večji otroci.	Primerjava vedenja otrok ponoči z vedenjem otrok s travmatičnimi izkušnjami (otrok spi, ne kriči, razen včasih)	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B35	Vprašanje je, koliko znamo vedno ljudje, tudi odrasli, izraziti tisto, kar nas »žuli«.	Vprašanje, koliko znamo izraziti, kaj se dogaja znotraj nas	Vedenje kot komunikacija	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

B36	Do neke mere ozaveščeno, včasih pa tudi ne,	Izražanje stisk ozaveščeno ali nezavedno	Vedenje kot komunikacija	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B37	so taki obrambni mehanizmi, tako da pri otrocih pa sploh.	Vedenje kot obrambni mehanizmi	Vedenje kot komunikacija	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B38	Na splošno bi bilo zelo zaželeno, da dobimo dodatna specifična znanja dela s travmatiziranimi otroki,	Želja po dodatnih specifičnih znanjih dela s travmatiziranimi otroki	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B39	ker večinoma to tukaj vsi otroci so.	Pri večini otrok	Prepoznano število otrok s travmatičnimi izkušnjami	Prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
B40	Zdaj, tudi ko smo se pogovarjali za naslednje leto, so nam predlagali, naj sami povemo, predlagamo koga bi,	Prošnja po predlogu, koga bi KCO želel kot predavatelja/strokovnjaka	Izobraževanja	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B41	ampak je težko, ker ne poznamo tako ljudi, ki so strokovnjaki.	Nepoznavanje strokovnjakov, ki bi predavali	Želja po večji izobraženosti	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B42	V primeru, da veste za koga, ki je strokovnjak, pa da se ukvarja s tem, pa da je s prakse, da ni v teoriji, je zelo zaželeno kakšna informacija.	Zaželeno informacija o strokovnjaku iz prakse s tega področja, ki bi predaval	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B43	Zelo malo smo s Palčico v stiku.	Premalo stika s Palčico	Sodelovanje s Palčico	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B44	Mogoče bi z njimi morali bolj odpreti pretok informacij, v smislu dela z otroki.	Odpreti pretok informacij o delu z otroki s Palčico	Sodelovanje s Palčico	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B45	Je pa res, da je načeloma krizni center mišljen kot kratkotrajna namestitve. Nekje do tri tedne bi naj to bilo,	KCO predviden za kratkotrajne namestitve (do tri tedne)		Namestitve v KCO	Demografski podatki
B46	ampak v praksi to tako ali tako ni.	V praksi daljše namestitve		Namestitve v KCO	Demografski podatki
B47	Zelo razmišljam, kaj in kako delat z otroki.	Razmišljanje, kaj in kako delat z otroki	Želja po večji izobraženosti	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B48	Nekako razmišljam o terapiji z igro, igralni terapiji,	Razmišljanje o igralni terapiji (terapiji z igro)	Igralna terapija	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

B49	ker se marsikaj da, tudi pokaže se lahko kaj. S takimi malimi je drugače.	Prikaz skritega skozi igralno terapijo	Igralna terapija	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B50	Otrok posredno daje iz sebe skozi igro. Skozi igro predelujejo ali pa vadijo neke stvari, ki se jim dogajajo.	Notranje dogajanje ven - posredno skozi igro (predelovanje, vadenje)	Vedenje otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
B51	Saj to se vidi, kaj se igrajo, kako se igrajo.	Notranje dogajanje ven - posredno skozi igro (predelovanje, vadenje)	Vedenje otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
B52	Dostikrat je tudi tako, da se otroci, ki pridejo k nam, sploh ne znajo zares igrati.	Nekateri otroci se ne znajo igrati	Vedenje otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
B53	Včasih se otrok zbudi,	Se zbudi	Stiske v budnem stanju	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B54	včasih se ne zbudi. Včasih je to v spanju, da sploh ne ve.	Se ne zbudi	Stiske v spanju	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B55	Jaz običajno, če otrok spi, ga pokrijem, položim, pobožam	Pokrije, položi, poboža	Stiske v spanju	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B56	in rečem: »Umiri se« in se dosti hitro potem umiri.	Besede: »Umiri se.«	Stiske v spanju	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B57	Zdaj, če je res čisto iz sebe, otroka vzamem k sebi in imam pri sebi, dokler se ne umiri, pa potem, ko se umiri, »zaspančka« nazaj.	Ob hujši stiski vzeti otroka k sebi in ga imeti dokler se ne umiri, zaspi nazaj	Stiske v budnem stanju	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B58	Drugačen jok je. Če otrok nekaj »eeee«, ali pa če otrok joka. Mislim, meni je različen jok. Če tuli, ker se mu tuli, ker nekaj ne dobi, je čisto drugače kot pa takrat, ko je v stiski. Meni je razlika.	Razlikovanje med navadnim jokom (če kaj ne dobi) in jokom v stiski	Vedenje otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B59	Je pa tako, da smo zelo različni odzivni.	Različni odzivi	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B60	Sama sem bila tudi pri svojih otrocih izredno odzivna in meni, da otrok joka, mi ni v redu.	Izredna odzivnost in stiska ob joku otroka	Izredna odzivnost	Odzivi na jok otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B61	Izsiljevanje se mogoče bolj pojavi zvečer, ko je dosti otrok in ne moreš biti hkrati z vsemi, preprosto fizično ni možno.	Fizično nemogoče biti z vsemi hkrati	Nočna izmena	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B62	Zdaj, če sta dva, ali pa je otrok 5, 6, je razlika in ne moreš hkrati dajati vseh	Fizično nemogoče biti z vsemi hkrati	Nočna izmena	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	spat. Eni sami zaspijo, eni ne.				
B63	Zdaj, če je tak otrok, ki joka, grem jaz do njega, ga potolažim, počakam, da se umiri, položim in zapustim prostor.	Do otroka, potolažiš, počakaš umiritev, položiš, zapustiš prostor	Stiske v budnem stanju	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B64	Sem z drugim, slišim, grem nazaj, pomirim, pa naprej.	Izredna odzivnost	Odzivnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B65	Mislim, da je prisotnost pri majhnih otrocih zelo pomembna,	Prisotnost zelo pomembna	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B66	hkrati pa se vseeno ve, da je zdaj čas za spanje.	Prisotnost in rutina (čas za spanje)	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B67	To, da otrok tuli v nedogled, meni ni v redu.	Izredna odzivnost in stiska ob joku otroka	Izredna odzivnost	Odzivi na jok otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B68	Se mi zdi, da ne glede na vse, je pomembno, da ima otrok odraslo osebo	Pomembnost odrasle osebe v otrokovem življenju	Odnos z otrokom	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B69	in da razvija nek občutek varnosti.	Občutek varnosti	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B70	In če se otrok dere, je razlog, zakaj se dere, vedno je razlog zakaj joka.	Vedno razlog za jokom otroka	Vedenje kot komunikacija	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B71	Tudi če izsiljuje, ima svoj razlog.	Razlog za izsiljevanjem	Vedenje kot komunikacija	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B72	Ja, mislim, da vsak deluje malo drugače,	Malo drugačno delovanje vsakega posebej	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B73	ker vsak deluje iz sebe in z nekim svojim vedenjskim programom prihaja v to ali pa v odzivnosti ali pa kakorkoli.	Delovanje vsakega iz sebe s svojim vedenjskim programom	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B74	To, da bi pričakovala, da bi se vsi enako odzivali, je nemogoče, ker se ne bomo. Ne gre.	Nemogoče pričakovati enakih odzivov	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B75	Mogoče se lahko midve isto odzoveva ali pa še s kom, preostalih pet ali pa šest se ne bo, ker imajo drugačne poglede, drugače vidijo. Saj isto bi oni lahko za mene rekli: »Kaj to ona dela?«.	Različno odzivanje zaradi različnih pogledov na situacije	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B76	Pri takih, kar se nasilja tiče, bi bilo dobro, da smo usklajeni, da se ve: »Če pride do tega in tega, je	Usklajenost ravnanja med zaposlenimi v primeru nasilja	Usklajenost odzivanja med zaposlenimi	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	posledica to pa to pri otroku.«				
B77	V enih pogledih bi bilo dobro, da isto odreagiramo, bi bilo nujno.	V nekaterih pogledih nujno skupno odreagiranje	Usklajenost odzivanja med zaposlenimi	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B78	Saj se pogovarjamo o tem pa to, tako da nekako imamo.	Pogovarjanje o usklajevanju odzivov	Dogovor o delovanju	Usklajenost	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B79	Se mi zdi dosti empatije, ne glede na to, da so včasih situacije na »vrelišču«.	Prisotnost empatije	Empatija	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B80	Ne, ne poznam.	Ne pozna	Nepoznavanje	Seznanjenost s pristopom, utemeljenim na razumevanju travme	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B81	Znanja o travmi.	Pomembna znanja o travmi		Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B82	Vsa razvojno-psihološka znanja so tu zelo dobrodošla,	Dobrodošla razvojno-psihološka znanja	Razvojno-psihološka znanja	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B83	pa tudi vzgojiteljska znanja in prakse.	Dobrodošla vzgojiteljska znanja in prakse	Pedagoška/vzgojiteljska znanja	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B84	Potem je tudi zraven malo medicine, ker z otroki pride en kup zdravstvenih problemov.	Medicina zaradi zdravstvenih težav otrok	Znanja s področja medicine	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B85	Pod eno leto smo že imeli, ampak je vseeno bil že malo večji.	Najmlajši bivačji v KCO Palček (8 mesecev)		Starost najmlajšega otroka	Demografski podatki
B86	O travmah, zdaj tako specifično, da bi se izobraževala, se nisem do sedaj.	Brez izobraževanja specifično o travmah	Manjko izkušenj	Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B87	Sicer sem opravila dve leti integrativne psihoterapije.	Zaključeni dve leti integrativne psihoterapije		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B88	Recimo poznam »brainspotting«, ampak ti otroci so zelo majhni.	Poznavanje »brainspottinga«	Brainspotting	Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B89	ker to je tehnika za predelavo travme oz. nekih travmatičnih doživetij in do katerih lahko človek zelo sam regulira, kaj bo prišlo ven.	Tehnika za predelavo travmatičnih doživetij	Brainspotting	Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B90	V bistvu prihaja iz EMDR,	Izvor iz EMDR	Brainspotting	Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa,

					utemeljenega na razumevanju travme
B91	samo gre tukaj za en kontinuum, ki se napravi in potem se gre skozi ter potem človek sam izbere, kje bi bil in zre v eno točko.	Kontinuum, pri katerem se človek odloči kje bo in zre v točko	Brainspotting	Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B92	To metodo oz. tehniko je razvil David Grand.	Izumitelj David Grand	Brainspotting	Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B93	On je delal ta EMDR z eno drsalko in potem se je ona v enem trenutku ustavila in začela predelovat, ni pa mogla nekega skoka sicer izpeljat. In potem naslednji dan je skočila ta skok.	Zgodba o razvoju EMDR (drsalka)	Brainspotting	Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B94	Zelo je zanimivo, zato ker pridejo ven stvari – fizično, čustveno, spomini, slike, marsikaj pride, kar je nekako tam, zamrznjeno bom rekla.	Zamrznjeno (fizično, čustveno, spomini, slike) pride na dan	Brainspotting	Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B95	Sama tehnika je takšna, da nikoli ne veš, kaj bo prišlo ven. Za terapevta je malo negotovo, tako da mogoče tudi osebnostno, kako je kateri terapevt naravnan.	Negotovo delo terapevta	Brainspotting	Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B96	Različni smo. Nekomu bolj sede to, nekemu kaj drugega.	Vsi zaposleni različni	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B97	Če te zanima, pride v Slovenijo en Španec (Salvador).	Obisk Španca (Salvador) v Sloveniji	Brainspotting	Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B98	Saj pri nas so tudi že izobraževanja.	Prisotnost nekaterih izobraževanj v državi na temo travm	Izobraževanja	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B99	Sam odvzem je lahko zelo travmatičen, kar je zelo različno pri otrocih.	Odvzem kot travma	Odvzem otroka	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B100	Na začetku smo imeli en primer, kjer je bil vzrok odvzema fizično nasilje. Bilo je čisto drugače kot pa pri deklici, kjer so bile neprimerne bivanjske razmere.	Različno travmatičen odvzem odvisen od okoliščin (nasilje ali neprimerne bivanjske razmere)	Travma povzročena znotraj procesa	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B101	Ampak recimo ta deklica je bila izjemno navezana na sorodnico, ne na mamo, ampak drugo sorodnico in to je bilo res, res težko.	Izjemna navezanost otroka na sorodnico	Travma povzročena znotraj procesa	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

B102	Meni je bilo zelo težko gledati otroka, ki toliko joka, zato ker mu je težko biti tu.	Stiska ob jokanju otrok	Počutje ob stiski otrok	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B103	Pa ne morem reči, da bi šlo za ponovno travmatizacijo pri njej, ampak je bolj že to dejstvo, da je tukaj travmatično zanjo, ker tam pri njej ni bilo tako, da je bilo prisotno nasilje, ampak bolj druge okoliščine.	Travmatično zaradi dejstva – biti v KCO (odvzet zaradi drugih okoliščin in ne nasilja)	Travma povzročena znotraj procesa	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B104	V bistvu se lahko neke vrste travma zgodi že s tem, da je otrok nastanjen v kriznem centru,	Travmatično zaradi dejstva – biti v KCO (odvzet zaradi drugih okoliščin in ne nasilja)	Travma povzročena znotraj procesa	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B105	kljub temu da smo mi zelo odzivni	Odzivnost		Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B106	in empatični do otrok,	Prisotnost empatije	Empatija	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B107	ampak že samo to, da ni v svojem okolju, na katerega je navajen.	Odvzem iz okolja, na katerega je navajen	Odvzem otroka	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B108	Res je tudi, da nisem razmišljala posebej, specifično o tem.	Ni specifično razmišljala o tem	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B109	Tu je toliko dogajanja in vsega, da nisem posebej razmišljala o tem.	Ni specifično razmišljala o tem	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B110	Sedaj recimo po najinem pogovoru, bi bila z eno drugo pozornostjo pri tem naprej prisotna.	Po intervjuju bolj pozorna na preprečevanje retravmatizacije	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B111	Bila je ena deklica, ne vem, kakšna je že bila situacija, ampak vem, da sem rekla, da bomo pa popoldan dobili obisk, da bo nekdo prišel. Oh, katastrofa... Jokala je eno uro zaradi obiska, ker obisk ni bil, oz. v njenem svetu je to pomenilo nekaj drugega.	Primer retravmatizacije v KCO (nenamerno-obisk)	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B112	Jaz takrat pomislila nisem, da se lahko na tak način na to odzove. Tako da se žal lahko zgodi.	Kljub previdnosti lahko pride do retravmatizacije	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

B113	Ta obisk je bil »trigger«. Ampak to je recimo taka nevtralna stvar, mislim obisk, nič takega	Primer retravmatizacije v KCO (nenamerno-obisk)	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B114	Najbolj se mi zdi bistven občutek varnosti, da dobi otrok nekako občutek, da se mu tu ne bo nič kaj strašno hudega zgodilo,	Občutek varnosti	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B115	oz. da bi moral biti na preži.	Otroku ni treba biti na preži	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B116	Mislim, da je občutek varnosti tisto, kar je najbolj pomembno.	Občutek varnosti	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B117	Mogoče gre z vsem od glasu,	Vzpostaviti občutek varnosti skozi glas	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B118	od pozornosti,	Vzpostaviti občutek varnosti skozi pozornost	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B119	od načina, kako smo nekako v stiku z otrokom, vse to.	Vzpostaviti občutek varnosti z načinom stika z otrokom	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B120	Že od vsega začetka govorim, da bi morali mi biti še bolj izobraženi, da bi morali imeti več informacij.	Morali biti še bolj izobraženi in imeti več informacij	Želja po večji izobraženosti	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
B121	Področje je tako specifično, da tudi jaz, ki imam psihološka znanja,	Zaradi izredne specifičnosti dela psihološka znanja niso dovolj	Srednja pripravljenost na delovno mesto	Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B122	pa otroci, pa ono pa tretje, pa moji otroci, pa vse skupaj, ni dovolj.	Zaradi izredne specifičnosti dela izkušnje s svojimi otroki niso dovolj	Srednja pripravljenost na delovno mesto	Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B123	Se mi zdi, da je delo tukaj takšno, da se veliko učiš skozi samo dogajanje,	Učenje skozi dogajanje	Neprestano učenje	Učenje odzivanja skozi izkušnje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B124	veliko pa bi moralo biti tudi izobraževanj specifičnih strokovnjakov, s strani specifičnih strokovnjakov, ki se ukvarjajo, pa ne samo v teoriji, ampak predvsem v praksi z otroki, ki so doživeli travme.	Izobraževanja s strani specifičnih strokovnjakov, ki z otroki s travmatičnimi izkušnjami sodelujejo v praksi	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B125	Saj so nekatera izobraževanja, ampak ravno se pogovarjava s kolegico, da je dosti tega, da so ene stvari, ki se jih dotakneš na enem bolj	Izobraževanja na površinskem nivoju (ni globine)	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	površinskem nivoju, ni tisto, da zares greš v globino,				
B126	mi pa rabimo globino.	Potreba po globini na izobraževanju	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B127	Na primer, če imaš enodnevno izobraževanje, je zelo malo tistega lahko v njem, kar dejansko pride kot neka nova informacija	Na enodnevnem izobraževanju malo novih informacij	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B128	ali pa neka uporabna informacija.	Na enodnevnem izobraževanju malo uporabnih informacij	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B129	Tako da bi to moglo biti zelo specifično.	Nujna specifičnost izobraževanj	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B130	Jaz mislim, da nikoli ne vemo dovolj, tudi če na enem področju 20 let delamo, ne vemo dovolj.	Kljub dolgotrajnemu delu na enem področju nikoli ne vemo dovolj	Neprestano učenje	Učenje odzivanja skozi izkušnje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B131	Zdi se mi, da se vedno lahko kaj novega naučimo, ali pa kaj drugače napravimo.	Neprestano učenje ravnanj, znova in znova	Neprestano učenje	Učenje odzivanja skozi izkušnje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B132	Tudi če smo sedaj 10 let delali tako, ne pomeni, da moramo naslednjih 10 let isto delati naprej, če pa se nekaj pokaže kot učinkovito, zakaj ne bi to uporabili pa izkoristili.	Dolgotrajnost enakega ravnanja ni pogoj, da nekaj ne bi spremenili, če je bolj učinkovito	Neprestano učenje	Učenje odzivanja skozi izkušnje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B133	Tako da tu sem jaz tako bolj: »Dajmo pogledat, kaj je uporabnega in s tem potem naprej.«	Pogled k uporabnemu	Neprestano učenje	Učenje odzivanja skozi izkušnje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B134	Mislim, da smo zelo v redu glede tega, da med seboj podelimo, že ko smo v izmeni skupaj	Podeliti med seboj v času izmene	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B135	ali pa potem, ko imamo intervizije	Podeliti med seboj v času intervizije	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B136	ali pa supervizijo.	Podeliti med seboj v času supervizije	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B137	Se mi zdi, da je ta vidik precej v redu.	Podeliti med seboj – zadovoljstvo	Počutje znotraj tima	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B138	Se mi zdi, da skomuniciramo kar sproti.	Sprotno komuniciranje	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B139	Vsaj moja perspektiva je taka, da ne ostajajo neke stvari nedorečene.	Nič ne ostane nedorečenega	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

B140	Ker vem, da jaz sem tako... Nimam gumba, da bom rekla, da zdaj pa izklopim.	Nezmožnost se izklopiti od dela doma	Ločitev dela in zasebnega	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B141	Zdaj pa se usedem v avto, se peljem domov, zdaj pa ta svet ni obstajal.«	Nezmožnost se izklopiti od dela doma	Ločitev dela in zasebnega	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B142	Zdi se mi, da smo kar dobra ekipa,	Dobra ekipa	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B143	da se dobro razumemo,	Dober odnos	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B144	sodelujemo zelo dobro,	Dobro sodelovanje	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B145	nekako tudi, ko pridejo kakšne nepredvidljive stvari, speljemo skozi.	Ob nepredvidljivih situacijah skupaj skozi	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B146	Glede na obremenitve, ki pri tem delu so, tudi čustvene in vse skupaj, če to ne bi funkcioniralo, bi bilo zelo težko delat tu.	Podpora ob obremenitvah (tudi čustvenih) – olajšano delo	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B147	Supervizije enkrat mesečno,	Mesečna supervizija	Supervizija	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B148	ono pa imamo tedensko – intervizije oz. sestaneke, organizacijsko	Tedenska intervizija	Intervizija	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B149	in tako, da se pomenimo kako pa kaj.	Pomeniti se o delu	Intervizija	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B150	Saj v bistvu v osnovi nas,	V osnovi podpira		Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B151	ampak vedno so neke »figole fagule migule magole«, v glavnem, nekaj kar nastane problem in lahko je čisto banalno,	Vedno se pojavi kakšen nov problem		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B152	na primer sedaj, ko je bilo to s to malico. Mi tukaj, ko si 12 ur, v bistvu nimaš malice ali pa nekega oddiha.	V KCO ni malice in oddiha	Prijava in odjava za malico	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B153	Če pride neka situacija, pa da ti je »too much«, da rabiš, da se umakneš, rečeš sodelavcu: »Glej, rabim pet minut, da se nadiham in potem dalje.«	Umakniti se in nadihati	Samoregulacija	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
B154	To imamo, to ni problem, ampak, da bi pa rekel: »Zdaj pa grem za 45 min na malico,« to je nerealno	Nemogoče si vzeti 45 min za malico	Prijava in odjava za malico	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

B155	in to, da moraš priti sem, pa se »obtačlat« za malico, pa se »odtačlat«, je samo dodatna obremenitev, ki je brez veze. Razmišljat moreš še o tem, da se boš tu še prijavil, pa odjavil.	Prijava in odjava za malico dodatna obremenitev	Prijava in odjava za malico	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B156	Tako da sistem zna biti zelo rigiden v nekaterih svojih funkcioniranjih.	Rigidnost sistema v nekaterih funkcioniranjih		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B157	Kljub temu, da je sistem v osnovi napravljen za to, da je v podporo človeku, je včasih tisti, ki tudi omeji,	Sistem omejuje		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B158	pa ni fleksibilen	Sistem ni fleksibilen		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B159	in je bolj odvisno od ljudi, ki vse skupaj opravljajo.	Delo bolj odvisno od ljudi, ne sistema		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B160	Pa problem so vedno finance, vsaj tu pri nas.	Finančna omejenost	Finančna podpora	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B161	Potem pa ni to prijetno. To so potem neke omejitve, ki vanje trčiš.	Sistem omejuje		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B162	Meni se zdi, da v osnovi samo bivanje v hiši je super, zato ker ti da drugačen občutek domačnosti.	Občutek domačnosti ob bivanju v hiši	Okolje v KCO Palček	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
B163	Na primer, mi bi potrebovali igralnico za otroke,	Potreba po igralnici za otroke	Igralnica za otroke	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B164	en prostor, kjer res vemo, da tu se pa igra, tu se ustvarja, tu se giba	Vedeti, da se tu igra, ustvarja in giba	Igralnica za otroke	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B165	in da bi bila tudi dovolj velika.	Dovolj velika	Igralnica za otroke	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B166	Tu ni zdaj jedilnica, pa dnevna soba.	Vedeti, da se tu igra, ustvarja in giba	Igralnica za otroke	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B167	Potem bi bilo tudi dobro, da imamo eno varno sobo.	Nujno potrebna varna soba	Varna soba	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B168	Nujno bi bilo, da imamo sobo za stike.	Potreba po sobi za stike	Soba za stike	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B169	To sedaj ni omogočeno, ker ne more biti v hiši.	Ni prostora v hiši	Soba za stike	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B170	To bi sicer zelo težko izpeljali, da starši ali kdorkoli bi že imel stik, ne bi prišel v stik z drugimi	Ločen vhod zaradi pravila – starš ne	Soba za stike	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	otroki, ker se to naj ne bi dogajalo. To pomeni nek ločen vhod in vse skupaj.	sme priti v stik z drugimi otroki			
B171	Ta prostor ni primeren za to, v katerem zdaj smo. Mislim, ni izvedljivo.	Trenutni prostor neprimeren za stike	Soba za stike	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B172	To, kako pa potem z drugimi institucijami, se v bistvu pri vsakem otroku, pri katerem se s čim novim srečamo, se učimo tega, kako pa kaj.	Samostojno učenje sodelovanja z drugimi institucijami pri vsakem otroku posebej	Sodelovanje z drugimi institucijami	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B173	Preprosto prej ene poti niso bile vzpostavljene. Npr. z zdravstvenim domom,	Predhodno ne vzpostavljene poti z zdravstvenim domom	Sodelovanje z drugimi institucijami	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B174	h kateremu zdravniku otroka peljati, ker ne moremo imeti izbranega zdravnika,	Ne vzpostavljene veze z zdravnikom	Sodelovanje z drugimi institucijami	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B175	pa z razvojno ambulantno, če jo otrok potrebuje.	Ne vzpostavljene vezl z razvojno ambulantno	Sodelovanje z drugimi institucijami	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B176	Ne, stiki pod nadzorom se izvajajo na centru.	Stiki pod nadzorom trenutno na centru	Soba za stike	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
B177	17	17		Leta delovne dobe	Demografski podatki
B178	Univerzitetna Diplomirana psihologinja	Univerzitetna Diplomirana psihologinja		Izobrazba	Demografski podatki

INTERVJU C

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
C1	Jaz mislim, da skoraj vsi, ki so k nam prišli. Skoraj vsi.	Pri večini otrok	Prepoznano št. otrok s travmatičnimi izkušnjami	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C2	Mogoče redki, ki so bili zaradi enih drugih stvari nameščeni,	Redki brez travmatičnih izkušenj	Prepoznano št. otrok s travmatičnimi izkušnjami	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C3	ampak večina jih pride z nekih nasilnih okoliščin, z nekega nasilja,	Prihod iz nasilnih okoliščin	Nasilje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C4	oz. z okolja z veliko stopnjo zanemarjanja in	Okolje z veliko stopnjo zanemarjanja	Zanemarjanje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

C5	tudi to je travma. Če te kdo zanemarja in ti ne nudi osnovnega, kar bi ti pač moral nuditi.	Zanemarjanje kot travma	Zanemarjanje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C6	Jaz mislim, da so kar vsi ti otroci doživeli vsaj eno travmo.	Prisotnost travmatične izkušnje pri vseh otrocih	Prepoznano št. otrok s travmatičnimi izkušnjami	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C7	Kar se tudi potem pozna, recimo na spanju,	Prepoznane travmatične izkušnje preko spanja	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C8	na obnašanju.	Prepoznane travmatične izkušnje preko obnašanja	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C9	Pač vidi se skozi njihovo funkcioniranje, da ni čisto tako, kot bi moralo biti, da pač imajo nekaj, s čimer so prišli, neko »prtljago«.	Prepoznane travmatične izkušnje preko funkcioniranja (prepoznana »prtljaga«)	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C10	Ja, lahko so čisto taka, da so že oni nasilni.	Nasilje	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C11	Imamo potem nočne more, ko jokajo pa kričijo ponoči,	Nočne more – jokanje, kričanje	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C12	pa jih ne moreš umiriti,	Ne moreš jih umiriti	Stiske v spanju	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične izkušnje otrok
C13	potem imamo ipične napade,	Ipični napadi	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C14	branje.	Branje	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C15	Pa tudi to smo imeli že, samo-agresivno vedenje,	Samo-agresivno vedenje	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C16	da so se z glavicami tolkli ob določene predmete, ali pa po tleh metali.	Samo-agresivno vedenje (z glavo ob predmete, metanje po tleh)	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C17	Pač koliko imam jaz izkušenj, recimo dela z mojimi otroki pa s šolskimi	Prepoznana razlika med vedenjem otrok in vedenjem otrok s	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti

	in tako naprej, pa s temi zdaj, so kar velike razlike, recimo v vedenju.	travmatičnimi izkušnjami		izkušeni pri otrocih	travmatičnih izkušenj pri otrocih
C18	V bistvu zdaj jaz ravno ne vem, ali je to zaradi neke travme, ki jo otrok doživlja, ampak v bistvu se drugače obnašajo kot pa recimo tak otrok, ki čisto normalno funkcionira, prihaja iz normalne družine, normalnega okolja, kjer nima neke »prtljage« za sabo.	Drugačno obnašanje od otrok, ki normalno funkcionirajo, prihajajo iz normalne družine in okolja	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C19	Zdaj ne moreš pa točno reči: »Ja, on pa je zdaj doživel travmatične izkušnje, zato se tako obnaša.«	Ne moreš 100% trditi, da je vedenje posledica travm	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C20	Ampak ja, se pa nekje nakazuje, sigurno.	Preko vedenja se nakazuje travma	Vedenje kot komunikacija	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C21	V bistvu, čisto različno.	Različno odzivanje	Različnost odzivov	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C22	Do zdaj smo imeli otroke, ki so bili nasilni, predvsem z romskih skupnosti.	Otroci, ki so nasilni, do sedaj predvsem z romskih skupnosti	Romska skupnost	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C23	Take fante, že vzgojene, da so lahko nasilni do žensk.	Vzgojeni – nasilje do žensk	Romska skupnost	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C24	V bistvu so oni nasilni nad ženskami	Nasilni do žensk	Romska skupnost	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C25	in tudi so bili bratci do svojih sester nasilni,	Bratci nasilni do sester	Romska skupnost	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C26	oz. ta fant, ki pa ga imamo zdaj, pa je do nas delavec nasilen.	Nasilni do zaposlenih	Romska skupnost	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C27	In sedaj, kaj narediti? Mislím, da vsak najde nekaj svojega.	Najti svoj način	Različnost odzivov	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C28	Jaz mislim, da pri njih je bolj bilo to, da ga je nekdo fizično ustavil in potem je on nehal, doma, v prejšnjem okolju.	Doma fizična zaustavitev	Romska skupnost	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih

C29	Tu zdaj, ko on vidi, da ga ti ne boš udaril, prav preizkuša to mejo,	Preizkušanje meje zaradi zavedanja, da ga v KCO-ju ne bomo udarili	Romska skupnost	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C30	sploh pri našem sodelavcu. Mogoče malo manj pri nas, ampak pri njem se pa prav vidi, prav preizkuša in čaka, kdaj ga bo, kdaj jih bo dobil.	Preizkušanje meje pri sodelavcu – čakanje na udarec	Romska skupnost	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C31	In v bistvu ne pomaga nič.	Nič ne pomaga	Metode dela pri sodelovanju z otroki iz romske skupnosti	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C32	Saj smo poskusili in z lepo besedo	Poskušanje z lepo besedo	Metode dela pri sodelovanju z otroki iz romske skupnosti	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C33	in s pogovorom in s tem in onim.	Poskušanje s pogovorom	Metode dela pri sodelovanju z otroki iz romske skupnosti	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C34	Včasih je še najboljše, če ga kar ignoriraš.	Včasih najboljše ignoriranje	Metode dela pri sodelovanju z otroki iz romske skupnosti	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C35	On je v bistvu že nasilen s tem, ko se vesi po tebi,	Vesenje po tebi kot nasilje	Vedenja otrok	Prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C36	ko ne da miru,	Ne da miru – nasilje	Vedenja otrok	Prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C37	ko misli, da bo tvojo pozornost pridobil s tem, da bo prvo nekaj »uštimal«, potem pa se boš ti seveda k njemu obmil in mu rekel nekaj in potem se bo pa on prišel objemat, pa ne vem kaj.	Iskanje pozornosti na številne nekonstruktivne načine	Vedenja otrok	Prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C38	In je v bistvu to zelo nasilno, ker ne da miru, ker sploh ne neha.	Ne da miru – nasilje	Vedenja	Prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C39	Včasih niti dihat ne moreš.	Ne moreš dihat	Izčrpanost	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C40	Nek otrok joče tam, pa bi rabil tvojo pozornost, pa te ne spusti, se te drži za nogo in tako naprej.	En joče, drugi te ne spusti	Izčrpanost	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C41	Saj on v bistvu ni tako nasilen, da bi tebe tepel, ampak na drug način to izraža.	Nasilje brez pretepanja	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

C42	Zna biti zelo tak, kako bi rekla, zelo psihično naporen za nas.	Psihično naporen otrok	Izčrpanost	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C43	Ne toliko, da bi imel tisti občutek: »Zdaj bi ga pa tak klofnu,« ampak bolj tisto, da si že psihično utrujen zaradi tega neprestanega »sitnarjenja«,	Psihična utrujenost od neprestanega sitnarjenja	Izčrpanost	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C44	ne vem, on neprestano išče pozornost, res.	Psihična utrujenost zaradi neprestanega iskanja pozornosti	Izčrpanost	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C45	Pri prejšnjih Romih pa je bilo tako, da smo mogli pač fizično ločevati fanta in ga odstraniti, ker pač ni nehal.	Fizično ločevanje fantov in odstranjevanje iz igre	Metode dela pri sodelovanju z otroki iz romske skupnosti	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C46	Ta starejši fantek sploh, pač trije so bili, trije otroci, je v bistvu bil do mlajših dveh zelo nasilen, ampak fizično nasilen.	Fizično nasilje bratca nad mlajšima dvema	Romska skupnost	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C47	Ker pač on je bil šef, on je bil najstarejši in mu je ata rekel, da lahko. On je bil v bistvu že na tak način vzgojen.	Vzgojen v nasilje	Romska skupnost	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C48	In mi smo zdaj malo prevzgajali vse to.	Prevzgajanje	Metode dela pri sodelovanju z otroki iz romske skupnosti	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C49	Vsak se je po svoje naučil delati z njim,	Najti svoj način	Različnost odzivov	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C50	včasih pa smo ga tudi dali samo sedet, da se je umiril, pač na stol:	Sediti na stolu do umiritve	Omejitev	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C51	»Zdaj se usedi, pa malo razmisli, kaj si naredil.	Razmišljanje otroka o storjenem – stol	Sedenje na stolu	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C52	Zdaj se ne moreš iti igrat,	Prepoved igre	Sedenje na stolu	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C53	počakaj malo, umiri se, naj se tvoje telo umiri.«	Umiritev telesa	Sedenje na stolu	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C54	Potem pa smo se malo poskusili pogovarjat z njim.	Pogovarjanje	Pogovor	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C55	Ampak kljub vsemu se mi zdi, da to kar je z družine prinešeno, to so že neki ponotranjeni procesi in je zelo težko.	Ponotranjeni vzorci iz družine	Romska skupnost	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C56	Zdaj ne vem, kako funkcionira, ampak potem, ko smo se z mamo pogovarjali, v obeh primerih vseh romskih otrok, so še mamice rekle, da so do njih nasilni, da jih	Vzgojeni – nasilje do žensk	Romska skupnost	Razumevanje travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih

	tepejo, da jih brcajo, da jih žaliyo.				
C57	Tako da to je vse del njihove kulture.	Romska kultura	Romska skupnost	Razumevanje travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C58	Pri naših otrocih pa recimo nismo doživeli toliko tega, razen mogoče pri enem fantku, ko je grizel,	Grizenje	Vedenja otrok	Prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C59	ampak to je bilo pač tisto, da je s tem želel pokazati, da neko stvar hoče, ker še ni znal nič povedati	Ne znajo povedati (grizenje – pokazati željeno)	Vedenja otrok	Prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C60	in je pač na tak način izražal to svojo stisko, da nekaj želi.	Grizenje – pokazati željeno	Vedenja otrok	Prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C61	Ampak to je spet nekaj drugega, drugo nasilje, ker veš, da ni iz kulture, da ni to že nekako ponotranjeno na nek način. Lahko postane, če ga ne bi preprečevali.	Razlikovanje med ponotranjenimi vzorci nasilja iz kulture in še ne ponotranjenimi	Nasilje	Razumevanje travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C62	Takrat smo ga preprečevali: »To se ne sme. Ne grizemo. Boš dobil, povej, pokaži nam.« Pa smo potem pač tega fantka počasi učili, da nam pokaže, kaj bi on želel, ne pa da ugrizne.	Učenje pokazati željeno in ne ugrizniti	Učenje ustrežnejše reakcije	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C63	Ja, ta fantek v bistvu še ni znal govoriti. On je bil star malo več kot dve leti in še v bistvu nič ni spregovoril. Je pa že želel kakšno igračko, kakšno stvar in potem so se otroci zaigrali, on pa ni znal to povedati in je pač na tak način pokazal, pa vzel.	Nezaželena vedenja zaradi neznanja jezika otrok (kljub starosti 2 leti)	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C64	Ja, v tej družini je bilo ogromno nasilja, vsaj po tem, kar smo prebrali.	Ogromno nasilja znotraj družine	Nasilje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C65	Zdaj mogoče je to tudi nekaj, kar je videl, ampak on recimo še ni znal tepsti in je pač ugriznil ter je nekako nasilno pokazal željo po neki igrači.	Grizenje	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C66	Mi smo začeli, ampak v dveh mesecih ti vsega ne moreš spremeniti.	Nemogoče spremeniti vedenja v dveh mesecih		Spreminjanje vedenja	Odzivanje na travmatične izkušnje/odzive otrok
C67	So pa neki začetki, v bistvu poskušamo.	Trud ob začetkih spreminjanja vedenja otroka		Spreminjanje vedenja	Odzivanje na travmatične izkušnje/odzive otrok

C68	Tudi rabimo en čas, da sploh vidimo to vedenje pri otroku,	Potreben čas - videti vedenje pri otroku	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C69	da ga sploh prepoznamo, pa potem lahko začnemo reševati.	Potreben čas - prepoznavanje vedenj pri otroku	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C70	Ne vem, na začetku, prvih 14 dni, po navadi otroci še ne pokažejo vsega, kar potem prihaja na dan, ko se oni bolj varno počutijo,	Po 14 dneh ob občutku varnosti stvari pridejo na dan	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C71	ko pač vidijo, da je to tako varno okolje, kjer pač lahko izrazijo samega sebe.	Varno okolje – možnost izraziti samega sebe	Okolje v KCO Palček	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C72	Ja, rabijo, rabijo nekaj časa, da se prilagodijo in potem pokažejo.	Po 14 dneh ob občutku varnosti stvari pridejo na dan	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
C73	To pa je odnos, ki ga z otrokom vzpostaviš.	Vzpostavitev varnosti skozi odnos	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C74	Pa tudi s to rutino, ko jo imajo.	Vzpostavljanje varnosti skozi rutino	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C75	Oni vejo, da smo mi vedno tam,	Zavedanje stalne prisotnosti zaposlenih	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C76	pokažemo jim, da jih na kameri ves čas gledamo,	Povedati otroku, da je viden preko kamere v sobi	Ozaveščanje in informiranje otrok	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C77	tudi ko so v svoji sobici, da jih, ko se oglasijo, mi slišimo in tako naprej.	Slišati njihov glas tudi ob neprisotnosti zaposlenega v prostoru (kamera)	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C78	In potem v bistvu to osvojijo in je potem zelo lažje z njimi. Potem ne jočejo več, ampak se nekako oglasijo, da nam povedo, da so se prebudili.	Namesto joka, se oglasijo (ko osvojijo zavedanje, da jih bodo zaposleni slišali)	Okolje v KCO Palček	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C79	Tudi zvečer, ko zaspijo, jim pustimo lučko.	Lučka ob večeru	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C80	Pač različno, ali pa tiste pliškote, karkoli od tega, kar potrebujejo.	Plišaste igrače ob spanju	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme

C81	Pa ta občutek, da jim daš tisto, kar oni rabijo,	Odgovoriti na potrebe	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C82	pa da si tam za njih,	Prisotnost – biti tu za otroke	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C83	pa da jim pravljico prebereš,	Prebrati pravljico	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C84	pa da jim daš objem, kadar ga rabijo,	Dati objem	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C85	da jih poslušáš. Da te, ki znajo govorit, poslušáš,	Otroka poslušati	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C86	da jim daš tisti občutek, da jih ne boš zapustil.	Občutek, da jih ne boš zapustil	Vzpostavljanje prijetnih občutkov	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C87	Jaz jim recimo tudi povem zvečer, ko odhajam, da zdaj pa grejo oni spančkat, da pride nekdo drug in da se potem vidimo, ne vem, ali naslednji dan ali čez dva dni. Pač odvisno, kako delam.	Informiranje otroka o odhodu in prihodu nove sodelavke zjutraj	Ozaveščanje in informiranje otrok	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C88	Da jim nekako povemo, kdo bo potem zjutraj, naslednji dan z njim	Informiranje otroka o odhodu in prihodu nove sodelavke zjutraj	Ozaveščanje in informiranje otrok	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C89	in da jim dam tisti občutek, da vedo kaj pričakovati, ko se zbudijo, ker navadno je tako, da dve ali pa tri osebe damo spat, potem pa se zbudijo pri drugi osebi, ker pač v nočno nekdo drug pride.	Vedeti, kaj pričakovati, ko se zbudijo (drugo zaposleno)	Ozaveščanje in informiranje otrok	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C90	Na tak način nekako poskušamo ustvariti ta odnos, da te otrok začuti,	Vzpostavitev odnosa, kjer te otrok začuti	Odnos z otrokom	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C91	pa da mu ti pokažeš, da ti je pomemben,	Pokazati, da ti je otrok pomemben	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C92	da ga poslušáš.	Otroka poslušati	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C93	Potem pa itak vidiš, da se te otrok navadi, te že sam poišče, že sam išče to bližino, ne vem, se na tebe	Otrok se navadi, sam išče bližino in	Okolje v KCO Palček	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti

	obrne, kadar ima stisko in tako naprej.	se obrne na zaposlene ob stiski			travmatičnih izkušenj pri otrocih
C94	Ampak to je tak proces, ki traja, ne vem, tam od tri dni pa do deset, štirinajst dni pri nekaterih otrocih, ki so bolj zadržani.	Proces vzpostavljanja varnosti – od 3 do 14 dni	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C95	pa se mi zdi, da prideš naprej, pa spet nazaj.	Nihanje znotraj procesa vzpostavljanja varnosti	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C96	Ne vem, eni otroci so pač malo bolj introvertirani, bolj zadržani in je težje z njimi vzpostaviti ta odnos.	Dolgotrajno vzpostavljanje varnosti zaradi introvertiranosti otrok	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C97	Se mi zdi, da potem še ne pove vsega, kar si želi od nas.	Dolgotrajno vzpostavljanje varnosti zaradi ne govorjenja o tem, kaj želijo	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C98	Potem pa ima kar stisko, pa dosti joče, pa tako naprej.	Stiska in jok otrok zaradi nerazumevanja potreb negovorečih otrok	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C99	Potem, ko otroci nehajo jokati, se mi zdi, da potem je pa vzpostavljen tisti odnos.	Ko otroci ne jokajo več – vzpostavljen varen odnos	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C100	Pa se potem pogovarjamo v naši hiši.	Pogovarjanje	Odnos z otrokom	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa utemeljenega na razumevanju travme
C101	Eno punčko smo imeli. Ona je v bistvu na »ne«, naš ne, kadar kaj ni bilo po njenem, (pa je bila v stolčku, je bila še zelo mala, 17 mesecev je bila stara, ko je prišla k nam),	Primer samo-poškodbenega vedenja 17-mesečne deklice	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C102	se je v bistvu z glavico butala ali nazaj v tisti stolček ali naprej.	Butanje glave ob stolček (samo-poškodbeno vedenje)	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C103	Ali pa se je ulegla na tla in butala z glavo ob tla, pa jokala, pa kričala.	Uležati se na tla, butati z glavo ob tla, jokati, kričati (samo-poškodbeno vedenje)	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C104	Pač kot nek tak ipični napad.	Ipični napadi	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C105	Ampak takrat, ko v bistvu nisi zadovoljil neke njene potrebe, ki jo je ona želela takoj zadovoljiti. Saj v	Samo-poškodbeno vedenje ob nezadovoljenosti	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti

	bistvu, zadovoljuješ vse njene potrebe, ne vem, da ima igrače, dobi za pit... Ampak ja, pač nekaj nisi naredil po njenem, pa je bilo konec.	potrebi v istem trenutku		izkušenj pri otrocih	travmatičnih izkušenj pri otrocih
C106	Ampak smo to potem nekako sčasoma dobro preprečevali. Se mi zdi, da je bilo tega potem vedno manj.	Preprečevanje samopoškodbenih vedenj	Butanje z glavico	Odzivi na samopoškodbeno vedenja	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C107	Ostane samo še jokanje, pa potem ni več butanja z glavico... v bistvu takrat potem, ko kaj ni dosegla, je samo še jokala.	Po preprečevanju ostane samo še jok in ne več butanje z glavico	Butanje z glavico	Odzivi na samopoškodbeno vedenja	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C108	Na začetku smo jo še z blazinami zalagali, jih na tisti stolček odzadaj dajali in tako naprej, da če se je že nazaj metala, da se ja ne bi poškodovala,	Zalaganje z blazinami in preprečevanje poškodb	Butanje z glavico	Odzivi na samopoškodbeno vedenja	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C109	Pa tudi še ena punčka se je znala z glavo butat, ona je bila pa že tri leta stara.	Primer samopoškodbenega vedenja 3 leta stare deklice	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C110	V bistvu so bili neki histerični napadi,	Histerični napadi	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C111	pa ponoči jokanje pa kričanje, pa	Kričanje in jokanje v spanju	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C112	brcanje,	Brcanje v spanju	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C113	pa cviljenje.	Cviljenje v spanju	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C114	Potem si jo moral prav fizično zbuditi, da si jo lahko umiril, ker drugače se ni umirila.	Fizično zbuditi in umiriti	Stiske v spanju	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C115	Ja, vsak ima verjetno res svoj način že zaradi tega, ker ima pristop drugačen.	Svoj način zaradi drugačnih pristopov	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C116	Se pa včasih potem, ko imamo notranje intervizije, pa se zaposleni pogovarjamo,	Pogovarjanje o usklajevanju odzivov	Dogovor o delovanju	Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

C117	iščemo neke rešitve,	Iskanje rešitev		Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C118	tudi dogovorimo o skupnem pristopu, ravnanju z otrokom.	Dogovor o skupnem pristopu/ravnanju	Dogovor o delovanju	Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C119	Se pogovarjamo o tem, kaj je nekomu uspelo, pa je bilo recimo dobro, pa da še nekdo drug to poskusi,	Pogovor o uspehih rešitvah in možnosti nadaljnje uporabe	Dogovor o delovanju	Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C120	oz. da vsi pristopimo enako.	Vsi pristopimo enako v določenih situacijah		Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C121	Recimo pri tistem fantku, ko je bil agresiven, smo ga vsi dajali na stol sedet, da se je umiril, da smo ga odstranili iz nasilne situacije. To smo potem vsi delali, ker smo pač videli, da zaleže in da se potem lahko on umiri.	Primer usklajenega ravnanja fantku z agresivnim vedenjem – stol		Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C122	Tako da ene tehnike potem vsi uporabimo.	Nekatere tehnike uporabijo vsi		Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C123	Pri enih stvareh pa ne gre zaradi tega, ker pač eni otroci se na koga bolj navežejo kot na drugega in mogoče je pri enem lažje priti otroku v tisto bistvo, oz. nekako preprečiti otroku, da bi bil agresiven, ko ima neke izpade, pri drugem pač malo manj.	Različna navezanost otrok na zaposlene in posledično lažje ali oteženo sodelovanje	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C124	To je pa sedaj čisto odvisno, se mi zdi, da se pri enih otrocih res čuti, da so se zelo navezali. Takrat je tudi lažje delati, ker je ta odnos boljši. Imaš pa potem še drugo plat, recimo, ko te ne toliko sprejmejo, takrat je pač težje.	Različna navezanost otrok na zaposlene in posledično lažje ali oteženo sodelovanje	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C125	Neka tehnika, ki enemu sodelavcu uspeva, recimo tudi mogoče ravno zaradi tega odnosa, ni nujno, da še pri tebi recimo uspe. Mogoče pa moraš kaj drugega poskusit.	Tehnika, ki deluje zaradi vzpostavljenega odnosa, drugemu, ki tega ni vzpostavil, ne uspe	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C126	Ampak tisto, kar pa recimo je, pereče vedenje, se pa zmenimo, ja. Recimo: »To pa je dobra rešitev, to pa zdaj funkcionira, držimo se tega, probajmo zdaj na tak	Dogovor o odzivanju ob problematičnem vedenju	Dogovor o delovanju	Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

	način, to nam je zadnjič dobro ratalo.«				
C127	Se usklajujemo ja, pa si med sabo podelimo, seveda,	Se usklajujejo		Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C128	saj zato pa imamo te intervizije	Usklajevanje ravnanj znotraj intervizije	Intervizija	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C129	enkrat na teden ali pa enkrat na 10 dni, če ni nič kaj takega večjega.	Enkrat na teden ali enkrat na 10 dni (odvisno od potrebe)	Intervizija	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C130	Zdaj recimo, če vse lepo gladko teče in ne dobivamo novih otrok, pa da ni nič tako kaj posebnega, tudi intervizije niso potrebne.	Zaradi gladkega poteka včasih niso potrebne	Intervizija	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C131	Kadar pa nove otroke dobivamo, pa imamo včasih intervizije še bolj pogosto, ker tudi, če do česa pride, da se kakšna taka pereča stvar pojavi, takrat pač imamo intervizijo.	Ob prihodu novih otrok in številnih dilemah bolj pogoste	Intervizija	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C132	Ali pa si tudi samo napišemo v skupino, da drug drugega obveščamo.	Obveščanje v skupino (preko telefona) vseh sodelavcev	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C133	Imamo izključno skupino samo za sodelavce in si podelimo vse,	Viber za vsakodnevno javljanje izključno med sodelavci	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C134	ker drugače ne moremo, ker nas je 9 in nikoli nismo vsi na kupu.	Nezmožnost srečanja vseh devetih	Nezmožnost srečanja celotne ekipe	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C135	Mislim, da smo do sedaj samo enkrat bili vsi skupaj, ko smo imeli zaključek, da smo se res vsi potrudili, pa prišli.	Zgolj enkrat vsi skupaj, ob zaključku	Nezmožnost srečanja celotne ekipe	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C136	Drugače pa ne moremo biti, tudi zaradi delovnega časa, ki je tak kot je. In tudi rabiš počitek po nočni, ali pa če si bil dva dni v službi, ne boš zdaj šel tretji dan za eno uro na sestanek, da bi bili sestanki v živo. Je pač prenaporno.	Nezmožnost srečanja zaposlenih zaradi delavnika	Nezmožnost srečanja celotne ekipe	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C137	Ja.	Ni slišala zanj	Nepoznavanje	Seznanjenost s pristopom, utemeljenim na razumevanju travme	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C138	Ja, sigurno razvojna psihologija, poznavanje le-te, to se mi zdi zelo pomembno,	Poznavanje razvojne psihologije	Razvojno-psihološka znanja	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

C139	da veš, na kateri stopnji je otrok, oz. kaj mu lahko še vse ponudiš. Pač veš, da eni otroci to zmorejo, drugi ne zmorejo pri taki starosti in tako naprej.	Razumevanje stopenj razvoja otroka glede na norme starosti	Razvojno-psihološka znanja	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C140	Pa tudi to ja, v zvezi s travmami, kako pristopati, na kakšen način se odzivati.	Kako pristopati in se odzivati na travmo		Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C141	Seveda so potem pomembna tudi naša znanja, da recimo vemo, kako ta rejništva potekajo, čisto take splošne stvari, s katerimi se res ogromno srečujemo. Da pač vemo približno, kako ti postopki tečejo.	Specifična znanja o poteku rejništva in poteku postopkov	Znanja o postopkih zaščite otrok pred zanemarjanjem in nasiljem	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C142	vsa taka znanja kot so recimo pedagoški pristopi.	Pedagoški pristopi	Pedagoška/vzgojiteljska znanja	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C143	kako pogovor z njimi voditi,	Kako voditi pogovor	Vodenje pogovora z otrokom	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C144	kako v bistvu nevsiljivo ta odnos zgraditi, da ti bo zaupal, take stvari.	Grajenje nevsiljivega odnosa zaupanja	Vzpostavljanje odnosa	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C145	Da potem tudi znaš videti še za tisto »masko«, ki jo ima otrok, da veš zakaj tako odreagira.	Videti za »masko otroka«	Vedenje kot komunikacija	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C146	Jaz sem zadnjič poslušala na enem izobraževanju, kako voditi pogovore s travmatiziranim otrokom. Ko pridejo travmatizirani otroci in kako ti potem vodiš pogovor, vzpostavljaš odnos z njimi, tako zelo lepo predstavljeno.	Izobraževanje o vodenju pogovora s travmatiziranim otrokom	Izobraževanja	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C147	kaj ne smeš narediti v tistem času,	Kaj ne smeš narediti v času travmatiziranosti	Vodenje pogovora z otrokom	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C148	na kakšen način otroku dati tisti čas, da odreagira, da ti pove, da se začne s tabo pogovarjati.	Dati čas otroku, da odreagira in se začne pogovarjati	Vodenje pogovora z otrokom	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C149	mogoče otrok še ne govori. Vseeno ti na nek način sporoča, kaj se z njim dogaja, preko vedenja, preko tega, da ti pač pokaže.	Tudi negovoreči otroci sporočajo kaj se z njimi dogaja – preko vedenja	Vedenje kot komunikacija	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

C150	To so ene take stvari, ko bi še rabili kaj znanj.	Potreba po več znanjih	Želja po večji izobraženosti	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C151	Ker jaz imam znanja recimo iz osnovne šole, kjer sem delala tudi z otroki s posebnimi potrebami,	Delo z otroki s posebnimi potrebami na šoli		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C152	ampak to je vseeno spet nek drug spekter znanj kot pa zdaj.	Delo z otroki s posebnimi potrebami spet drug spekter	Srednja pripravljenost na delovno mesto	Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C153	Mogoče bi bilo treba malo poglobit kakega od teh znanj, pa mogoče še kaj nadgradit.	Potreba po poglobitvi in nadgraditvi znanj	Želja po večji izobraženosti	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C154	Ti pa pomaga to znanje o otrocih s posebnimi potrebami, pa tudi pristopi.	Pomaga znanje o otrocih s posebnimi potrebami	Znanje o otrocih s posebnimi potrebami	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C155	Da ga sprejmeš takega kot je,	Sprejeti ga, takšnega kot je		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C156	da mu pokažeš, da je dobrodošel,	Pokazati, da je dobrodošel		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C157	da nekako poskušaš z njim navezati stik,	Navezovanje stika		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C158	se pogovarjaš z njim čim bolj sproščeno,	Sproščen pogovor		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C159	ne nekaj zdaj v njega drezat,	Ne drezati vanj		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C160	pa mu pustiti tisti čas,	Pustiti mu čas		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C161	mu pokazati prostor, hišo, ga seznani z novim okoljem,	Seznani ga z novim okoljem (pokazati hišo)		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C162	pa mu ponuditi tisto mogoče, kar rabi v tistem trenutku, ali kakšen piškot ali kakšno pijačo ali pa karkoli.	Ponuditi, kar v tistem trenutku potrebuje		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C163	Ker navadno tako pridejo s strokovnimi delavkami, ki jih tudi ne poznajo najboljše, ampak se jih vseeno oklepajo, ker so še	Oklepanje strokovnih delavk kljub nepoznavanju, saj predstavljajo vez	Prihod s strokovnimi delavkami s CSD	Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

	neka vez med domom pa nami.	med domom in KCO-jem			
C164	Potem pa, ko strokovna delavka gre, ti sam z otrokom ostaneš in moraš navezat ta stik.	Navezovanje stika		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C165	Saj pravim, ta odnos je zelo pomemben, ki se pač gradi.	Pomemben odnos, ki se gradi	Odnos z otrokom	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C166	Se gradi med tabo in pa otrokom na podlagi tega, kako mu ti pokažeš, koliko ga ti sprejemaš,	Grajenje odnosa odvisno od stopnje sprejemanja otroka	Odnos z otrokom	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C167	koliko ti njegove želje poslušáš,	Grajenje odnosa odvisno od poslušanja želja	Odnos z otrokom	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C168	koliko ti njega samega poslušáš,	Grajenje odnosa odvisno od poslušanja otroka	Odnos z otrokom	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C169	koliko njegove želje upošteváš.	Grajenje odnosa odvisno od upoštevanja otrokovih želja	Odnos z otrokom	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C170	Zdaj, če si on ne želi ravno tisto majčko obleči, mu ponudiš še kakšno drugo. Mu daš možnost izbire, da lahko tudi izbira, da ni vse po naše, da ima tudi otrok neko možnost.	Ponuditi možnost izbire (npr. pri oblačenju)	Možnost izbire	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C171	pa pravljica,	Branje pravljic	Odnos z otrokom	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C172	pa mogoče potem že objem,	Ponuditi objem	Odnos z otrokom	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C173	pa kakšno igračko mu ponudiš.	Ponuditi mu igračko	Odnos z otrokom	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C174	Potem pa se mi že zdí, da počasi otrok že sam spozna okolje, si najde tisto, kar ga zanima.	Postopoma sam začne spoznavati okolje/raziskovati		Potrdilo o dovoljni varnosti znotraj KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C175	Potem je pa seveda treba na tem delat, da mu čim več takšnih stvari ponudiš, da čim manj razmišlja, zakaj je tukaj, pa od kje je prišel.	Ponuditi čim več stvari, da se ne sprašuje zakaj je tu in od kje je prišel	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

C176	Nekako poskusiš dan čim bolj zapolnit.	Poskušati čim bolj zapolniti dan	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C177	Pa potem zvečer, ko je hudo, ga pocartaš,	Pocrkljati ga	Stiske v budnem stanju	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C178	pa tudi recimo dudico pustiš, čeprav si misliš: »Joj, pri treh letih jo je že davno prerastel.« Ampak, ko pa pride k nam, je vseeno to neka tolažba zanj.	Pustiš dudo kljub starosti	Stiske v budnem stanju	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C179	Včasih vidim pri teh otrocih, ki so bolj odprti, da kar hitro vzpostaviš odnos z njim.	Hitra vzpostavitev odnosa z bolj odprtimi otroki	Odnos z otrokom	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C180	Saj sem rekla, pri tej punčki, ko jo imamo zdaj, pa se v bistvu že cel teden trudiš in se mi zdi, da si prišel malo bližje, potem te pa en dan ni, pa si spet na začetku. Spet zjutraj na novo prideš. Prav vidiš jo, ko se ti umakne, ko jo vprašaš, če kaj potrebuje, če je žejna, če bi kaj jedla. Prav vidiš umik, pa samo kima, da ne. In rabi nekaj trenutkov, da te sprejme oz., da ti pove: »Ja, zdaj sem pa res žejna.« Čisto za tako osnovno potrebo.	Primer dolgotrajnega procesa vzpostavljanja odnosa z deklico (nihanje – en korak naprej, tri nazaj)	Odnos z otrokom	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C181	Otroci so različni,	Otroci so različni	Raznolikost otrok	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj
C182	kot smo tudi mi različni do njih.	Vsi zaposleni različni	Raznolikost odzivov sodelavcev in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
C183	Jaz verjamem, da je že sam odvzem travmatična izkušnja v vsakem primeru.	Odvzem kot travmatična izkušnja	Odvzem otroka	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj
C184	Če ti otroka odpelješ z nekega okolja, ki ga otrok pozna, pa četudi je bilo tisto okolje slabo za njega, je še vedno njegovo edino poznano okolje, ki ga je do takrat imel	Odvzem iz okolja, na katerega je navajen	Odvzem otroka	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj
C185	in ti ga nekam pripelješ med devet različnih ljudi, ki se menjavajo v neko hišo, ki je čisto drugačna od tega, kar je bil on navajen in to je travma.	Prihod med devet različnih ljudi kot travma	Odvzem otroka	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj

C186	Ampak, če se potem mi potrudimo, da smo v bistvu zelo prijazni, pa da mu pokažemo, da je dobrodošel in tako naprej, se mi zdi, da je travma manjša.	Travma je manjša ob trudu in prijaznosti zaposlenih	Okolje v KCO Palček	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj
C187	Do sedaj se še ni zgodilo, da bi nas kateri otrok zelo odklanjal	Do sedaj noben otrok ni zaposlenih odklanjal		Potrdilo o dovoljšni varnosti znotraj KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C188	ali pa, da bi res jokali, pa ga ne bi mogli potolažiti.	Vedno našli načine potolažiti otroka		Potrdilo o dovoljšni varnosti znotraj KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C189	pa tista toplota, ki jim jo pač dajemo, se mi zdi da je ključna v teh momentih, da ta travma ni prevelika, oz., da se mu ne vleče, oz., da se mu ne zasidra, da je zdaj pač nekje, kjer mu ne bo dobro.	Toplina kot ključ za preprečevanje travm oz. prekinitev dolgotrajnega vpliva travme		Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C190	Povemo mu, da je on začasno pri nas, da bomo skrbeli za njega, da bomo pazili na njega in tako naprej. Ne glede na to, koliko je otrok star, mu to povemo.	Seznaničev z začasnostjo bivanja in skrbjo za njega	Ozaveščanje in informiranje otrok	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C191	Ker pač nam se zdi zelo pomembno, da otrok začuti, da je v nekem varnem okolju. In to je potem tisto, da se ta travma malo umiri.	Varno okolje kot ključ za umiritev travme	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C192	Saj otrok joče pa to, samo potem se ti pa odpre, te objame,	Se odpre, te objame		Potrdilo o dovoljšni varnosti znotraj KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C193	pa se počuti varnega, pa se mi zdi, da kar malo gre ta travma nazaj, oz., da ta šok mine.	Travma gre nazaj, šok se poleže		Potrdilo o dovoljšni varnosti znotraj KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C194	Vsaj do zdaj, toliko otrok kot smo imeli, 21 smo jih v bistvu do sedaj sprejeli,	21 otrok do sedaj		Število nastanjenih otrok v KCO Palček do sedaj	Demografski podatki
C195	ni še bilo otroka, ki ga ne bi mogli v tistem večeru potolažiti, pa mu ponuditi nekega občutka, da je sprejet, ali pa da bi se ponoči zbujal ali jokali zaradi tega, ker so ga pač odpeljali od doma.	Vedno našli načine potolažiti otroka		Potrdilo o dovoljšni varnosti znotraj KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C196	Po navadi ti otroci res prihajajo iz nekih takih okolij, kjer so imeli še slabše pogoje, kot jih imajo pri nas.	Prihod otrok z okolja s slabimi pogoji		Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

C197	Tudi dejansko otroci so rekli, da si ne želijo domov. Čeprav jim pri nas ni ne vem kako fino, ker jih včasih kaj silimo, kregamo, jim neke meje postavljamo, sigurno ni fino, ampak ko ga vprašaš, pa ne bi šel domov.	Otroci ne želijo domov kljub temu da so včasih kregani, siljeni v nekaj in jim postavljajo meje		Potrdilo o dovoljšni varnosti znotraj KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C198	Da mu je tu vseeno dosti bolj prijetno kot v tistem okolju, iz katerega izhaja. Pa to mogoče zdaj, ko imamo malo večje fante, to povejo, pri mlajših ne moreš vedeti.	Starejši povedo, da jim je v KCO bolj prijetno kot doma		Potrdilo o dovoljšni varnosti znotraj KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C199	Mogoče po tistem, kar v spisu prebereš, da je tisti otrok že marsikaj videl, pa doživel, tudi če ti ne zna povedati.	Videnje doživetega preko spisa	Sklep	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
C200	Ja, pa še tisti je bil sedem mesecev star.	Najmlajši bivajoči v KCO Palček (7 mesecev)		Starost najmlajšega otroka	Demografski podatki
C201	Saj drugega v bistvu ne moreš, samo da poskrbiš za njegove osnovne potrebe.	Poskrbeti za osnovne potrebe	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C202	Tako da mu ponudiš tisti občutek varnosti, topline	Občutek varnosti in toplina	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C203	in da ga pocartaš.	Crkljanje	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C204	Saj recimo ta dojenček, ki je bil pri nas, je potem do enega leta ostal, je še shodil pri nas. V bistvu se je lepo razvil. Prišel je čisto podhranjen iz bolnice k nam, pa dehidriran, tu na koncu pa je bil prav taki, kot mora biti, tak kot enoletnik.	Dojenček shodil in se razvil		Potrdilo o dovoljšni varnosti znotraj KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C205	Pa še tako je, pač jaz tako gledam to, da od ena do dveh let ti spomini niti ne ostanejo, jaz mislim. Ta otrok se ne bo verjetno nikoli spomnil, da je bil v kriznem centru,	Od 1 do 2 leti spomini ne ostanejo	Spomin	Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C206	ampak zdaj v tistem momentu, pa smo vseeno poskrbeli, da se je lahko razvil, da je zrasel, smo mu pač pomagali pri enih stvareh, da jih je osvojil, ne bo pa neka travma z njim ostala.	Poskrbeli za razvoj, rast in pomagali, da travma ne ostane, kljub temu da se ne bodo spomnili (1-2 leti)	Spomin	Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

C207	Bolj se mi zdi tam od treh let do petih let, tam pa je huje, tam se otroci že zavedajo, da so jih starši zanemarjali.	Od 3 – 4 leta: otroci se zavedajo, da so bili zanemarjeni	Spomin	Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C208	Tako da pri dojenčkih je tako, ja tiste osnovne stvari,	Poskrbeti za osnovne stvari	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C209	pa seveda, če je zdravstveno karkoli, da za to poskrbimo.	Zdravstveno poskrbeti	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C210	Meni je služba, ko sem delala z osebami s težavami v duševnem zdravju, zelo dobro pripravila na vse take stvari, ker tudi tam so zadaj zgodbe, take in drugačne.	Dobro pripravljena zaradi predhodnega dela z osebami s težavami v duševnem zdravju	Pripravljenost na delovno mesto	Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C211	Osem let sem delala z njimi.	8 let dela z ljudmi s težavami v duševnem zdravju		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C212	Zdi se mi, da sem se tam naučila malo ločit službo od zasebnega življenja in to tudi zelo dobro delam.	Naučila ločevati službo od zasebnega življenja ob delu z ljudmi s težavami v duševnem zdravju	Pripravljenost za delovno mesto	Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C213	Tiste sodelavke, ki so začele, so prvič imele to izkušnjo, smo poskusili skozi pogovore opolnomočiti, da je to potrebno, ne nositi zgodbe domov, naj poskušajo biti s svojo družino, odklopiti, ko pa pridejo v službo, pa narediti najboljše, kar je najboljše za te otroke, pa nič preveč razmišljati.	Opolnomočenje sodelavk skozi pogovor (ne nositi zgodb domov in obratno)	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C214	Mi kot krizni center itak moramo biti strpni.	Strpnost		Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C215	Mi samo v tistem momentu lahko ponudimo varnost, zaščito, dokler pač sodišče ne odloči drugače.	Varnost in zaščita do odločitve sodišča	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C216	Jaz mislim, da mi je tisto obdobje, ko sem delala z osebami s težavami v duševnem zdravju, to dalo in mi zdaj mogoče ni bilo tako težko, ker sem v bistvu iste stvari morala narediti, odklopiti: »Aha, zdaj pa je moja družina, pa jaz v ospredju, potem, ko pa pridem v službo, spet seveda vse tiste težave pa tisti otroci, ki so tam.«	Naučila ločevati službo od zasebnega življenja ob delu z ljudmi s težavami v duševnem zdravju	Pripravljenost na delovno mesto	Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

C217	Supervizijo imamo še. Sedaj smo jo imeli enkrat na mesec po dve šolski uri,	Mesečna supervizija (dve šolski uri)	Supervizija	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C218	sedaj pa imamo novega supervizorja, ker s tem nismo bili najbolj zadovoljni.	Nov supervizor zaradi nezadovoljstva s prejšnjim	Supervizija	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C219	Supervizije bodo potekale vsak tretji teden.	Supervizije vsak tretji teden z novim supervizorjem	Supervizija	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C220	Mogoče sedaj od tega supervizorja malo več pričakujemo, da nam bo tudi supervizor pomagal pri kakšnih takih dilemah ali pa kakšnih takih težkih vprašanjih. Supervizor, ki smo ga imeli, je želel, da sami pridemo do rešitev, kar pa enim ni bilo toliko všeč, ker so hoteli, da vsaj malo nakaže v katero smer naj razmišljamo, pa se nam je zdelo, da nam daje premalo. Sami tako pridemo ali pa ne pridemo do nekih rešitev, je pa lepo, če nam nekdo, ki že to dela, vsaj ponudi kakšno izkušnjo ali pa mogoče nekaj malo bolj konkretnega. Zdaj smo dobili enega takega, ki naj bi po mnenju drugih, ki so ga že imeli, to tudi omogočil. Bomo pa v bistvu z januarjem, ko začnemo z njim, videli.	Nov supervizor zaradi nezadovoljstva s prejšnjim	Supervizija	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C221	Drugače imamo te intervizije.	Intervizija	Intervizija	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C222	Lahko bi se nas še malo bolj podpiralo. Ker na začetku, ko smo se odprli, so nam obljubili: »Ja, če boste imeli kadarkoli kakšno stisko in tako naprej, bomo takoj priskočili na pomoč, vi samo pokličite.« Ampak te podpore nimamo	Ni obljubljene podpore		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C223	in se moramo vedno nekako organizirati znotraj našega malega kolektiva.	Vedno organizirati se znotraj malega kolektiva		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C224	Saj direktorica nas posluša,	Direktorica CSD posluša		Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C225	ampak mi imamo včasih kakšno bolniško ali pa kakšen dopust, kakšen izpad kadra in kdo bi rad šel na kakšno izobraževanje, pa potem v	Izpad kadra (bolniške, dopusti, izobraževanja) – zgolj 9 (vprašanje, kdo bo delal)	Izpad kadra	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	bistvu nimaš kadra, ki bi delal, ker nas je res samo devet.				
C226	Včasih prosimo za kakšnega študenta, študentko oz. pripravnico, ki jo imajo tam, če bi lahko prišla.	CSD prosijo za študentko ali pripravnico		Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C227	Ah, to se je včasih zelo, zelo težko z njimi dogovoriti.	Oteženo dogovarjanje		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C228	Po telefonu jih pa lahko kadarkoli pokličemo, jih obveščamo o perečih stvareh, ki se pač dogajajo, da so obveščeni,	CSD dosegljiv na telefon zaradi obveščanja o perečih stvareh		Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C229	ampak ni tistega »suporta«, da bi nam ponudili dodatni kader kadar ga potrebujemo.	Ne ponudijo dodatnega kadra	Izpad kadra	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C230	In jaz mislim, da smo se ravno zaradi takih stvari kot kolektiv super povezali	Super povezava kolektiva zaradi nezadostne podpore sistema	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C231	in pomagamo drug drugemu. Kadar ima kdo iz kolektiva karkoli takega, družinske ali pa neke zdravstvene težave ali pa nek pregled, si vedno priskočimo na pomoč. Do sedaj so še vedno sodelavke pa sodelavci priskočili na pomoč in smo »poflikali« vse tisto, kar je bilo nujno.	Pomoč zaposlenih med seboj	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C232	Se mi zdi, da smo zato še bolj povezan kolektiv, ker smo videli, da smo sami in da nimamo druge izbire, kot da poskrbimo za sebe na tak način, da smo vsaj po dva, ker sam ne moreš delat.	Super povezava kolektiva zaradi nezadostne podpore sistema	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C233	Pogovarjali smo se tudi na aktivu, da bi bilo dobro zaposliti še kakšnega zdravstvenega delavca,	Želja zaposlitve zdravstvenega delavca	Zaposlitev zdravstvenega delavca	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C234	ker je pač problem, ko otroci zbolijo, ne vem, pa so zdravila pa je to ali ono, pa so dojenčki, če pa imaš nekoga iz zdravstvene stroke, ki ti je v tistem trenutku »suport«, bi bilo toliko bolje.	Podpora zdravstvenega delavca ob bolezni otrok (zdravila)	Zaposlitev zdravstvenega delavca	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C235	Lahko pride do kakšne poškodbe,	Poškodbe otrok	Zaposlitev zdravstvenega delavca	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

C236	enkrat si je punčka priščinila prstek in je mela žičke notri, pa smo jo potem morali voziti na preveze.	Primer poškodbe deklice, ki so jo vozili na preveze	Zaposlitev zdravstvenega delavca	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C237	Fino je, če imaš nekoga, ki ti pomaga, ker to je bila dveletnica in je to takoj šlo dol in si pač moral to zavezati in če nisi znal...	Pomoč zdravstvenega delavca pri ravnanju s poškodbami	Zaposlitev zdravstvenega delavca	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C238	Je pa tako, da komaj dve leti nazaj, je bila v bistvu sistematizacija sprejeta,	Sprejeta dve leti nazaj	Sprejeta sistematizacija	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C239	da nas je 9. Prej jih je bilo sedem.	Namesto 7, 9 zaposlenih	Sprejeta sistematizacija	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C240	Direktorica je rekla, da ve in razume, da bi bilo treba še več kadra, ampak da misli, da nam zdaj ne bodo prisluhnili, ker so že in so tudi že naredili spremembo.	Kljub zavedanju direktorice o pomembnosti povečanja kadra, bo zaradi že uvedene spremembe ideja preslišana	Izpad kadra	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C241	Ampak glede na naše delo, pa glede na umike, pa kako ljudje zbolevaro, tudi pregorevamo, bi bilo dobro imeti večji kolektiv. Bi bilo treba na sistemski ravni to urediti.	Večji kolektiv zaradi urnika, bolezni in pregorevanja	Povečanje kolektiva	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C242	Recimo zdaj nimamo možnosti, da gremo na izobraževanje na naš prosti dan, pač pa samo na tistega ko delamo.	Izobraževanje zgolj v času izmene	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C243	To pomeni, da takrat nekoga pustimo samega.	Nekoga pustijo samega zaradi izobraževanja v času izmene	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C244	To pomeni, da lahko gremo na izobraževanje samo takrat, ko imamo tri ljudi v dnevni izmeni, kar pa ni vsak dan v mesecu, ker nas ni dovolj.	Izobraževanje v času izmene zgolj, če so trije zaposleni	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C245	Lahko greš na izobraževanje tudi na svoj prosti dan, ampak nimaš priznanih ne potnih stroškov ne ur. Tako da greš za svojo dušo, za sebe ali po tisto točko, ki jo pač rabiš, če hočeš napredovat.	Izobraževanje na prosti dan – ni povrnjenih potnih stroškov in priznanih ur	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C246	To bi mi radi dopovedali, da bi se na sistemski ravni spremenilo,	Možnost izobraževanja izven izmene	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C247	zato ker delavke na CSD-ju, one lahko gredo na izobraževanje in jih pač ni.	Neenaki pogoji za izobraževanje v času izmene zaradi specifičnosti dela	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	Jaz pa ne morem it, če imam tam pet otrok.				
C248	Ne moreš pa sodelavca samega pustit in biti osem ur na nekem izobraževanju.	Nekoga pustijo samega zaradi izobraževanja v času izmene	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C249	Jaz mislim, da so izobraževanja pomembna, sploh o strokovnih temah, ker smo videli, da je še kar nekaj o teh travmah, o teh pristopih, na kakšen način pristopat k tem travmatiziranim otrokom, česar ne vemo.	Pomembna izobraževanja o strokovnih temah na področju travm, ki jih še ne poznajo	Želja po večji izobraženosti	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
C250	Zelo zanimive teme so na voljo, ki bi nas zanimale, pa bo verjetno lahko samo eden izmed nas šel	En zaposlen na izobraževanje	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C251	ali pa nekdo, ki si bo na svoj prosti dan čas vzel.	Na izobraževanje zgolj tisti, ki bo šel na svoj prosti čas	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C252	Ampak to je tako, da če ti delaš dnevno, dnevno, nočno, potem si pa naslednji dan prost, si toliko utrujen, da se ti v Ljubljano ne da. Ker potem to spet pomeni skoraj en cel dan odsotnosti in prideš domov, ne vem, okoli šestih popoldan ali pa petih in je tako, kakor da bi še tisti dan delal. Po navadi imaš že naslednji dan kakšno dnevno in ne zmoreš.	Zaradi naporega urnika težko na izobraževanje v prostem času	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C253	Izborili smo si urnik, da ne rabimo imet po turnosih, da ni točno določeno, ne vem, dnevna, dnevna, nočna, pa prosto, ampak, da si lahko sami razporejamo dneve in da takrat, ko pač nekdo ima nek pregled ali pa že ve v naprej, da ima kakšen rojstni dan ali pa karkoli, da tisti dan tista oseba ne dela.	Urniki, ki ni po turnosih – sami razporejajo delovne dni glede na potrebe zaposlenih	Urniki	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C254	Je pa še ena stvar, ki nas še mori, recimo, da smo v nočnih sami, da delamo sami.	V nočni samo en zaposlen	Nočna izmena	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C255	Če bi se pa karkoli zalomilo, potem pa ne vem.	Strah pred nezgodo, ko je ponoči en	Počutje v nočni izmeni	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C256	Ampak dobro, vedno imamo nekoga od teh sodelavcev, ki so v bližini,	Vedno nekdo v bližini, ki je pripravljen pomagat	Nočna izmena	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	ki rečejo, da bi prišli pomagat.				
C257	Saj če vemo, da je nekdo bolan ali pa, da dobimo novega otroka, se po navadi tako zorganiziramo, da smo v nočni v dvojce, ampak ne moreš pa ti zdaj cel teden zorganizirat, da sta po dva, ker nas je premalo.	Organizacija, da sta v nočni dva	Nočna izmena	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C258	Pogosto pride do nepredvidljivih dogodkov.	Nepredvidljivost dogodkov	Počutje v nočni izmeni	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C259	Tudi varuh človekovih pravic, oz. predstavnica varuha, tudi ona je predlagala, da bi bila dva v nočni.	Predlog predstavnice varuha človekovih pravic o več zaposlenih na noč	Nočna izmena	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C260	Ampak žal zaradi te sistematizacije, ki je taka kot je in toliko kot nas je, to ni izvedljivo. Ker potem nas je premalo, ne pridemo skozi mesec.	Premalo zaposlenih, da bi bila v nočni izmeni dva	Nočna izmena	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C261	Jaz mislim, da tu ne bomo nič prestavili, to se bomo mogli sprijaznit, glede na to, da se je dve leti nazaj spremenilo, čeprav bi si želeli.	Sprejeta dve leti nazaj	Sprejeta sistematizacija	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C262	Želimo si, da tisti, ki to sistematizacijo potrjujejo, da bi videli, kako zadeve stojijo na terenu, da bi videli, da to ni kar tako nekaj, da si mi nekaj izmišljujemo, ampak, da je potrebno.	Želja po videnju potrebe po povečanju kadra pristojnih za sistematizacijo	Ponovna sprememba sistematizacije	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C263	Tudi že zaradi same narave dela, predvsem zaradi te intenzivnosti kakšnega dneva, ko sta v dnevni le dva zaposlena, pa je, ne vem, devet otrok.	Dva zaposlena na devet otrok	Izpad kadra	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C264	Pa vsi različnih starosti. Če imaš ti eno starostno skupino je drugače, kot če imaš ti dojenčke, triletnike, petletnike, sedemletnike, je drugače, vsak namreč druge stvari potrebuje. In ne moreš ti s petletnikom tam sestavljat neke puzle, če imaš potem še dojenčke.	Zahtevnost dela zaradi različnih starosti otrok z raznolikimi potrebami	Izpad kadra	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C265	Malo sicer rešujemo s prostovoljci, ampak ti prostovoljci pač pridejo, ko imajo čas.	Prostovoljci	Podpora zunanjih ljudi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

C266	So pa seveda dobrodošli in to jim vedno povemo: »Nimamo nekih težav, kadarkoli boste imeli čas, pridite.«	Prostovoljci	Podpora zunanjih ljudi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C267	To je tista prva stvar, ki pomislim nanjo, kader.	Povečanje kadra	Ponovna sprememba sistematizacije	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C268	Potem so pa seveda izobraževanja.	Velika želja po izobraževanjih	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C269	Mogoče še to, da bi na začetku bili deležni kakšnih takih izobraževanj, kako se z otrokom pogovarjat, na kakšen način sprejeti otroka, kaj naredit, kako ga potolažit, kadar mu je najhujše.	Želja po dodatnih specifičnih znanjih dela s travmatiziranimi otroki	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C270	To se take tehnike, ki jih mogoče delno znamo, ali pa delno iz sebe izhajamo, ne vemo pa, ali delamo vse 100% pravilno. Če bi nam nekdo, ali potrdil,	Potrditve strokovnjakov na področju travm o pravilnosti dela	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C271	ali pa še enkrat povedal, osvežil znanja, pokazal še enkrat, bi bilo več kot dobrodošlo.	Osvežitev znanj s strani strokovnjakov na področju travm	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C272	To smo na začetku malo pogrešali.	Pogrešanje specifičnosti izobraževanj in pogovor s strokovnjaki ob začetku dela	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C273	Zdaj se sicer neka izobraževanja izvajajo,	Izvajanje nekaterih izobraževanj	Izobraževanja	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C274	ampak ni bilo pa takih. No, ne te teme,	Slaba ponudba izobraževanj	Izobraževanja	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C275	so bile pa druge, ki so tudi ogromno dale, ampak vseeno.	Izvajanje nekaterih izobraževanj	Izobraževanja	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
C276	19	19		Leta delovne dobe	Demografski podatki
C277	Univerzitetna diplomirana socialna pedagoginja	Univerzitetna diplomirana pedagoginja		Izobrazba	Demografski podatki

INTERVJU D

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
D1	Vsi so imeli, saj zato so tu. Vsi so imeli travmatično izkušnjo.	Prisotnost travmatičnih izkušenj pri vseh otrocih	Prepoznano št. otrok s travmatičnimi izkušnjami	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D2	Imeli smo fantka, ki je bil tako mali, da vprašanje, koliko se je te izkušnje zavedal. Podobno se vprašam za dvoletnika, ki je trenutno nameščen pri nas. To je moj pomislek, koliko se zavedajo te travmatične izkušnje.	Vprašanje o zavedanju travmatičnih izkušenj otrok mlajših od dveh let	Spomin	Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D3	So jo pa definitivno imeli vsi,	Prisotnost travmatičnih izkušenj pri vseh otrocih	Prepoznano št. otrok s travmatičnimi izkušnjami	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D4	ker prihajajo s takega okolja in to je namreč razlog, da so nameščeni k nam.	Prihod otrok z okolja s slabimi pogoji		Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D5	Zdaj nekateri prihajajo iz agresivnega okolja,	Prihod iz nasilnih okoliščin	Nasilje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D6	v katerem je prisotno nasilje v družini,	Nasilje v družini	Nasilje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D7	alkoholizem,	Prisotnost alkoholizma	Alkoholizem	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D8	pa recimo spolna zloraba	Prisotnost spolnih zlorab	Spolne zlorabe ali sum spolne zlorabe	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D9	ali zanemarjanje.	Prisotno zanemarjanje	Zanemarjanje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D10	Tudi zanemarjanje je v bistvu zelo travmatično za njih.	Zanemarjanje kot travma	Zanemarjanje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D11	Imeli smo bratca in sestro, ki sta prihajala iz	Primer zanemarjanja	Zanemarjanje	Razumevanje prisotnosti	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti

	okolja, kjer je bilo prisotno zanemarjanje. Mama ni bila sposobna zanj poskrbeti zaradi svojih znižanih sposobnosti. Ona se je sicer trudila po svojih najboljših močeh, ampak se je izkazalo, da vendarle ni bila sposobna poskrbeti za otroka.			travmatičnih izkušenj pri otrocih	travmatičnih izkušenj pri otrocih
D12	Ko je bil čas za kopanje, smo zelo odlašali s pranjem glave, potem pa na eni točki smo vseeno mogli oprati tudi glavico. Takrat je ta fantek kričal. Ob kopanju večina naših otrok ne kriči, ker je to po navadi prijetna izkušnja. On je kričal.	Prepoznana razlika med vedenjem otrok s travmatičnimi izkušnjami in tistimi brez	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D13	Punčka pa je bila cela toga, glavico je dala zelo gor in zaprla oči, ni dihala, dokler nismo oprali glavice. Vmes je recimo kar zadrževala dih in si moral prav govoriti: »Dihaj, dihaj. Moraš dihat.« To je bil en tak odziv.	Nenavadno vedenje ob situacijah, ki naj bi bile prijetne	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D14	V tem primeru je bilo doma prisotno tudi konstantno verbalno nasilje, ne samo zanemarjanje.	Verbalno nasilje	Nasilje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D15	Drugače pa so na začetku vsi zelo tihi, ko pa spoznajo, da je tu varno okolje,	Potreben čas – videti vedenje pri otroku	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D16	se to predvsem kaže v tem, da nimajo te varne navezanosti z nobeno osebo in se potem dobesedno »priklenejo« na tebe.	Pomanjkanje varne navezanosti – prikleniti se na zaposlenega	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D17	Recimo ta fantek, zdaj sem ga dvignila in mu dala malo pozornosti, on kar ne bi šel od mene.	Pomanjkanje varne navezanosti – prikleniti se na zaposlenega (primer)	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D18	Zdaj imamo tudi deklico, ko si v enem dnevu v tisti izmeni izbere eno osebo in to je tista njena oseba, ki bo zdaj ta cel dan zadovoljevala njene potrebe, ali pa ji nudila neko oporo ali pa ljubezen. Ne dovoli, da jo katerakoli druga oseba potolaži, kar definitivno ni normalno.	Pomanjkanje varne navezanosti – prikleniti se na zaposlenega (primer)	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

D19	Meni je to izjemno neprijetna izkušnja zaradi tega, ker mi smo tukaj 12 ur in v dvanajstih urah pač imaš ti tudi druge stvari, ki jih moraš naredit.	Neprijetna izkušnja zaradi preostalega dela	Počutje ob priklenitvi otroka na zaposlenega	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D20	In bi mi bilo fino, da lahko dam to deklico še nekomu drugemu, ali pa da se h komu drugemu zateče po tolažbo, oporo, ker potem se mi zdi, da je eno tako breme na meni zaradi tega, ker gre moja pozornost izključno samo njej. Imamo pa tukaj še druge otroke, ki tudi rabijo pozornost, ki tudi rabijo, da nekdo zadovolji njihove potrebe, ali pa da mu pri čem pomaga, ali pa da se z njim ukvarja.	Breme zaradi izkazovanja pozornosti zgolj enemu otroku	Počutje ob priklenitvi otroka na zaposlenega	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D21	Meni osebno ni najbolj prijetno in zaradi tega sem tudi dostikrat malo bolj, ne morem reči ravno hladna, ker jih vseeno »pocartam«, pa objamem,	Crkljanje	Bližina	Odzivi na ne varno navezanost (priklenev otrok na zaposlene)	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D22	pa se ukvarjam z njimi,	Izkazati pozornost	Bližina	Odzivi na ne varno navezanost (priklenev otrok na zaposlene)	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D23	ampak zdaj si ne dovolim tega, da bi cel dan na meni sedela.	Omejitev celodnevnega sedenja v naročju	Meja	Odzivi na ne varno navezanost (priklenev otrok na zaposlene)	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D24	»Pocartava« se, potem pa pojdi se igrat.	Omejitev celodnevnega sedenja v naročju	Meja	Odzivi na ne varno navezanost (priklenev otrok na zaposlene)	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D25	Moraš si malo te distance naredit, kar je pa včasih zelo težko.	Narediti si distanco	Meja	Odzivi na ne varno navezanost (priklenev otrok na zaposlene)	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D26	Ja.	Pomembna bližina	Bližina	Odzivi na ne varno navezanost (priklenev otrok na zaposlene)	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D27	Čez dan sem jo poskušala dati k drugim.	Predati otroka drugemu	Menjava s sodelavko/-cem	Odzivi na ne varno navezanost (priklenev otrok na zaposlene)	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D28	In zdaj že čez dan so ti vali, ko prihaja otožnost, izraža stisko in domotožje ter pogreša mamo.	Vali otožnosti	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D29	Dala sem jo k drugi osebi,	Predati otroka drugemu	Menjava s sodelavko/-cem	Odzivi na ne varno navezanost (priklenev otrok na zaposlene)	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

D30	potem pa ko sem videla, da je bilo huje pri drugi osebi, sem bila tako: »Naj pride nazaj. Pridi, te bom jaz imela, kaj naj zdaj.«	Ob videni stiski pri drugi osebi, vzeti otroka nazaj k sebi	Menjava s sodelavko/-cem	Odzivi na ne varno navezanost (priklenitev otrok na zaposlene)	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D31	V bistvu se moreš že takoj na začetku dneva, ko prideš, odzvati na način: »O, zdravo, kako si?«. Se »pocartaš« ali pa kaj, potem pa ni tako: »Okej, zdaj pa pridi k meni.« Ampak jo »pocartaš«, odložiš, da ji ne daš tega signala, da je lahko cel dan pri tebi.	Signal ob začetku dneva, da ni možno biti cel dan pri njej	Meja	Odzivi na ne varno navezanost (priklenitev otrok na zaposlene)	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D32	Raje se greva igrati, ker zdaj ni nujen konstantni fizični stik.	Skupna igra	Ne nujen konstantni fizični stik	Odzivi na ne varno navezanost (priklenitev otrok na zaposlene)	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D33	in ima tudi neko rutino, stabilnost.	Stabilnost	Rutina	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D34	Postane verbalno agresiven,	Druge oblike nasilja (verbalno nasilje)	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D35	tudi pljuval je že in sicer za najbolj banalne stvari, kot je recimo, da mu rečeš: »Prosim pospravi krožnik za sabo.«	Pljuvanje	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D36	Potem je pa jezen, tečen.	Jeza	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D37	Ta vedenja se mi ne zdijo normalna.	Nenormalna vedenja	Vedenja otrok	Nerazumevanje travmatičnih izkušenj otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D38	ampak mi je vseeno malo bizarno, da potem na tak način vrača, namesto, da bi bil hvaležen.	Otrok bi moral biti hvaležen namesto, da se agresivno vede	Vedenja otrok	Nerazumevanje travmatičnih izkušenj otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D39	Zanimivo je bilo, ko smo imeli eno triletnico. Ona je bila izredno »ipični« otrok.	Ipični napadi	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D40	V bistvu so to nagli, nekontrolirani napadi jeze, ko otroci postanejo jezni in ne znajo te jeze primerno sprostiti.	Ipični napadi	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D41	Tudi ne vedo, zakaj so jezni, so pa prisotna neka bolj intenzivna čustva, s	Ipični napadi	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti

	katerimi ne znajo navigirati.			izkušenj pri otrocih	travmatičnih izkušenj pri otrocih
D42	Tudi svojega telesa ne zmorejo nadzorovati v teh trenutkih.	Ipični napadi	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D43	Otroci se vržejo na tla, ko jim nekaj ne ustreza in začnejo kričati.	Ipični napadi	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D44	Ona je imela ipični napad na način, da je zelo cepetala z nogami ali pa z njimi udarjala.	Ipični napad	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D45	Zelo mi je bilo zanimivo to, da ko si bil pa ti ena na ena z njo, pa teh »ipičnih napadov« ni bilo.	Brez ipičnih napadov	Sodelovanje ena na ena	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D46	Tako da je definitivno šlo za neko iskanje pozornosti v normalnem starostnem obdobju.	Iskanje pozornosti v normalnem starostnem obdobju (ipični napadi)	Vedenja otrok	Nerazumevanje travmatičnih izkušenj otrok/zanikanje travme	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D47	Ko pa si bil z njo ena na ena, pa je bila tako zelo ubogljiv otrok,	Ubogljiv otrok	Sodelovanje ena na ena	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D48	tako izjemno rada je pomagala, pospravljala, če si vzela kakšno krpico, je želela kar pomagati, brisati.	Rad pomaga	Sodelovanje ena na ena	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D49	In to je isto pri tem starejšem, ko si ti ena na ena z njim, je zelo spoštljiv,	Spoštljiv	Sodelovanje ena na ena	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D50	je zelo prijazen	Prijazen	Sodelovanje ena na ena	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D51	in ti pomaga z vsem.	Rad pomaga	Sodelovanje ena na ena	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D52	On si želi pomagat, recimo kuhat ali pa pospraviti,	Želja pomagati (kuhanje, pospravljanje)	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D53	čeprav mu mi pravimo: »Ma ti ne rabiš večerje delat. Ti se lahko greš igrat. Ti ne rabiš zdaj tukaj iz stroja zlagat posode ven. To bomo mi naredili.«	Jasno sporočilo, da to ni njegovo delo (pospravljanje, kuhanje)		Odzivi na otrokovo prekomerno pomoč	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D54	Ampak ne, on želi pomagat. In on tudi sam inicitira: »Jaz bi zdaj	Želja pomagati (kuhanje, pospravljanje)	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti

	sesal.« In on želi sesati. To je recimo nepotrebno.			travmatičnih izkušenj	travmatičnih izkušenj pri otrocih
D55	Drugače pri tem najmlajšem, ki ga imamo sedaj osem mesecev,	Najmlajši bivač v KCO Palček (8 mesecev)		Starost najmlajšega otroka	Demografski podatki
D56	pa se mi nič ne zdi najbolj normalno, ker on pa sploh nima varne navezanosti.	Brez varne navezanosti	Ne-varna navezanost	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D57	Pri nas je v bistvu skoraj pol svojega življenja in tukaj se menjuje 9 ljudi, ne more niti imeti varne navezanosti. Pri njemu pa je vse malo zmešano...	Brez varne navezanosti med 9 različnimi ljudmi	Navezanost	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D58	To ima zdaj vsak svoj pristop	Svoj način delovanja vsakega posebej	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D59	in tudi jaz, če sem iskrena, nimam vedno istega pristopa,	Pristop ni vedno isti	Raznolikost odzivov posameznika	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D60	ker predno sem prišla sem delat, nisem imela izkušenj z otroki. Z njimi nisem niti nikoli delala.	Brez izkušenj z otroki	Manjko izkušenj	Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D61	Jaz sem delala prej z mladostniki in mi je bilo to zdaj vse novo.	Delo z mladostniki		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D62	Na začetku sploh nisem vedela, kaj narediti.	Brez ideje, kaj narediti ob začetku dela	Manjko izkušenj	Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D63	Npr. pri tem fantku, starejšem, ko je verbalno nasilen, mislim jaz osebno, ga pač postavim na realna tla in mu rečem: »To pa mi zdaj ni všeč. Ni mi v redu, kako se vedeš.«	Jaz sporočilo o občutju ob vedenju otroka	Pogovor	Odzivi na nasilno vedenje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D64	Potem ga poskušam dat sedet: »Zdaj pa se boš usedel tu na stol in se ne boš igral.«	Prepoved igre	Sedenje na stolu	Odzivi na nasilno vedenje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D65	Preden sem ga posedla, sem mu povedala, kaj je bilo narobe, kaj mi ni bilo všeč, zdaj pa bo malo posedel in se bo umaknil iz igre.	Prepoved igre	Sedenje na stolu	Odzivi na nasilno vedenje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D66	Problem je, ker tudi sedijo ne, tako da ga moreš potem konstantno nazaj posedat: »Zdaj pa se prosim usedi. Usedi se. Usedi se.«	Problem sedenja na stolu (konstantno premikanje otroka in posedanje nazaj)	Sedenje na stolu	Odzivi na nasilno vedenje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D67	In to lahko traja zelo dolgo.	Dolgotrajno sedenje na stolu	Sedenje na stolu	Odzivi na nasilno vedenje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

D68	Potem pa, če se bo usedel, krasno, če pa se ne bo, pa moraš vztrajati.	Vztrajanje, da sedi na stolu	Sedenje na stolu	Odzivi na nasilno vedenje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D69	Pa saj tudi živce sem že izgubila in sem se mogla iti malo v drugi prostor zdihat.	Umakniti se in nadihati	Samoregulacija	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D70	Zadnjič sem pri mlajšem, ko je pet star in ni več tako mali ter tudi že razume nekaj, kaj je narobe, kaj ni prav in kakšne so lahko posledice, naredila isto. Sem ga posedla...	Nerazumevanje vpliva travmatičnih izkušenj na razum	Vedenja otrok	Nerazumevanje travmatičnih izkušenj otrok/zanikanje travme	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D71	in potem sem mu rekla: »Glej. Ko boš tiho,	Zahtevati, da je otrok tiho	Sedenje na stolu	Odzivi na nasilno vedenje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D72	boš pri miru sedel, pač kolikor-toliko pri miru,	Zahtevanje sedenja pri miru	Sedenje na stolu	Odzivi na nasilno vedenje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D73	ko boš pridno sedel, se boš lahko šel igrat.«	Zahtevanje pridnega sedenja	Sedenje na stolu	Odzivi na nasilno vedenje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D74	In ni in to je sigurno trajalo pol ure.	Dolgotrajno sedenje na stolu	Sedenje na stolu	Odzivi na nasilno vedenje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D75	»Okej, zdaj pa ti še zadnjič rečem. Če se ne boš umiril, se bova pa šla potem stuširat, ampak ko se vstanem, to točno to pomeni, da greš z mano in se greš stuširat in greš ti spat.«	Pogojevanje občutkov otroka s posledico	Zatiranje občutkov otroka	Odzivi na nasilno vedenje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D76	In on še kar, še kar in potem sem se seveda ustala, ker če nekaj obljubiš, moraš to narediti.	Narediti, kar obljubiš	Izpolnjevanje obljub	Odzivi na nasilno vedenje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D77	Potem pa panika, potem pa taki jok, grozen jok. Tudi ko sva prišla gor, ker zgoraj se tuširamo, je bil jok. On se je prijel za nogice: »Ne boš mi dala zoknov dol. Ne bom, ne bom. Ne boš me mogla slečt.«	Panika, jok, upor		Odziv otroka ob kaznovanju	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D78	Potem sva sklepala kompromise.	Kompromis	Sklepanje kompromisov	Odzivi na nasilno vedenje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D79	Tako: »Okej, zdaj pa, ko se boš ti slekel in stuširal, se lahko greš še dol igrat, pod pogojem, da se boš doli pridno igral.«	Primer sprejetega kompromisa	Sklepanje kompromisov	Odzivi na nasilno vedenje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D80	Potem pa je šlo. Nato se je umiril, se z veseljem stuširal in se šel dol igrat.	Posledica kompromisa	Sklepanje kompromisov	Odzivi na nasilno vedenje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D81	Sploh ta starejši, on zelo rad »pika, pika, pika«, ker točno ve, kam ti na živec stopit in potem se moreš it malo ohladit.	Umakniti se in nadihati	Samoregulacija	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

D82	Ima pa kolegica zelo dober pristop, sploh pri tej triletnici, ki smo jo imeli in je imela ipične napade. Tudi jaz sem ga poskušala prevzeti.	Prevzeti uspešen odziv sodelavke		Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D83	Ko je imela ipični napad se je vrgla na tla, pa začela z nogicami udarjati v tla in vse okoli.	Ipični napadi	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj otrok
D84	Kolegica je prišla do nje in rekla: »Nogice ne brcajo.«	Otroka naučiti, da noge ne brcajo	Osredotočenost na vedenje in ne na otroka	Odzivi ob ipičnih napadih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D85	Ne deklica kot sama po sebi, ampak tvoji udi, da se fokusiraš na dele telesa in vedenje, ne na njo kot osebo.	Fokus na dele telesa in vedenje, ne na deklico kot slabo	Osredotočenost na vedenje in ne na otroka	Odzivi ob ipičnih napadih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D86	Torej, da ne kritiziraš deklice ampak njeno vedenje, da daš otroku vedeti, da je vedenje slabo.	Kritika vedenja, ne deklice	Osredotočenost na vedenje in ne na otroka	Odzivi ob ipičnih napadih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D87	se mi je vseeno zdel super pristop, ker je res prišla tako zelo mirno in je bila: »Dekličino ime, nogice ne brcajo, ne brcajo. Nogice hodijo, nogice skačejo.«	Otroka naučiti, da noge ne brcajo	Osredotočenost na vedenje in ne na otroka	Odzivi ob ipičnih napadih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D88	Pomembno je, da otroku poveš, da to kar je naredil ni v redu, hkrati pa mu poveš kaj pa je v redu in kaj lahko počne z rokami, nogami, namesto vedenja, ki ga ne želimo.	Ne zgolj kritika vedenja, ampak tudi usmeritev	Učenje ustrežnejših oblik izražanja stiske	Spreminjanje vedenja	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D89	Včasih je pri njej tudi pomagalo, da si bil na način: »Okej, če imaš to, potem pa skupaj skačiva.«	Skupno skakanje	Učenje ustrežnejših oblik izražanja stiske	Odzivi ob ipičnih napadih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D90	Potem sva, to je bilo tako »random«, ampak sva sredi kuhinje skakali, kar je bilo zelo smešno.	Skupno skakanje	Učenje ustrežnejših oblik izražanja stiske	Odzivi ob ipičnih napadih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D91	Eni namreč preusmerijo v nekaj drugega, recimo v igro,	V igro	Preusmerjanje	Odzivi ob ipičnih napadih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D92	drugi pa jih zelo stisnejo, saj nekateri izmed otrok potrebujejo, da jih stisneš v objem, da je omejen v prostoru.	Stisniti/objeti jih	Preusmerjanje	Odzivi ob ipičnih napadih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D93	Ne, nimamo.	Brez dogovorov glede odzivanja	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D94	Mi smo se o tem pogovarjali. Smo že dostikrat na intervizijah ali pa supervizijah omenili, da bi mogoče bilo smiselno se	Pogovarjanje o usklajevanju odzivov	Dogovor o delovanju	Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

	dol usesti, pa si kaj takega vsaj izmenjati.				
D95	Ampak se moramo zavedati, da smo tako izredno različni ljudje.	Vsi zaposleni različni	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D96	Jaz sem brez otrok, nimam nobenih predhodnih izkušenj z otroki. Medtem ko so tukaj tudi delavke, ki so leta delale npr. na šoli, ali so delale na centru, ali pa imajo svoje otroke, imajo tudi drugačne izkušnje kot jaz.	Različno odzivanje zaradi različnih izkušenj	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D97	Tako da ne moremo sedaj imeti istih pristopov.	Ne morejo imeti isti pristop	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D98	Smo se pa pogovarjali, da bi se bilo morda smiselno pogovoriti vsaj o tem, kako v nekih določenih situacijah prvotno odreagirati, da imaš vsaj to nekje v ozadju, ko ti zmanjka vseh tvojih idej, da se lahko tja zatečeš.	Pogovarjanje o skupnem prvotnem odreagiranju	Dogovor o delovanju	Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D99	Potem se na eni točki tako prevzema drug od drugega, ko recimo vidiš, da tvoje ne deluje: »Bom pa probala njeno, če njeno ne gre pa bom pač od kolega probala.«	Prevzeti uspešen odziv sodelavke/sodelavca		Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D100	Ampak nimamo nič takih dogovorov.	Brez dogovorov glede odzivanja	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D101	kolikor smo se pogovarjali, nismo imeli tega izobraževanja.	Brez začetnega izobraževanja	Ponudba izobraževanj	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D102	Glede na to, da smo odprti od marca, bi bilo smiselno, da se zdaj kader čim bolj izobražuje, v smislu, kako ravnati z otroki s travmo, kako zdaj z vedenjsko-čustvenimi izzivi pri otrocih.	Smiselnost obsežnega izobraževanja o travmah zaradi kratkega roka delovanja	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D103	Da bi imeli vsaj kaj več znanja o čustveno-vedenjskih, ne morem ravno reči motnjah, ker to še ne, ampak izzivih, težavah,	Želja o poudarku čustveno-vedenjske ravni	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D104	pa otrocih s travmo. Definitivno so to nujno potrebna znanja, ki bi jih mi morali imeti, pa jih trenutno nimamo, ker	Želja o poudarku na področju travm	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	nismo bili izobraževani na tem področju.				
D105	Glede na mojo izobrazbo, sem psihologinja, bi bilo smiselno pridobiti tudi več znanja s področja navezanosti, saj se mi zdi to izredno pomembna tema.	Želja po več znanj s področja navezanosti	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D106	Prav bi prišla tudi znanja na splošno o kakršnihkoli duševnih motenj, tudi pri odraslih ljudeh, ker imamo mi tudi stik z njihovimi starši, ki pa velikokrat imajo kakšne duševne motnje. Tako bi jih mi lahko malo bolje razumeli.	Potreba po znanjih o duševnih motnjah odraslih	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D107	Ali pa tudi kaj znanja o alkoholizmu, ker je to prisotno v njihovih družinah,	Potreba po več znanjih o alkoholizmu	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D108	na splošno o nasilju bi bilo tudi smiselno imeti več znanja.	Potreba po več znanjih o nasilju	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D109	Dobro bi bilo tudi imeti več znanja o vzgojnih stilih in pristopih.	Potreba po več znanjih o vzgojnih stilih	Izobraževanje	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D110	Tudi kako komunicirati najbolj primerno s tako majhnimi otroki, bi bilo lahko zelo dobro izobraževanje, ali bolj specifično, komuniciranje z otroki s travmatičnimi izkušnjami.	Želja po dodatnih specifičnih znanjih dela s travmatiziranimi otroki	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D111	Nam bi najbolj ustrezalo, da bi bila to izobraževanja, ki so izključno za nas.	Potreba po izobraževanjih, izključno za KCO	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D112	Torej, da bi oseba prišla sem, ampak to je izredno nerealno.	Potreba po prihodu predavatelja na KCO Palček	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D113	Letno, v okviru zaposlitve, ti omogočijo določeno število izobraževanj. Težava tukaj je, da izbiraš med izobraževanji, ki so vnaprej razpisana, so splošna, namenjena širši populaciji,	Razpisana izobraževanja namenjena širši populaciji	Ponudba izobraževanj	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D114	zaposlenih na zelo različnih delovnih mestih, ki pa torej niso velikokrat primerna ali uporabna za naš kader specifično.	Razpisana izobraževanja namenjena širši populaciji	Ponudba izobraževanj	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D115	Recimo socialna zbornica razpisuje čez celo leto svoja izobraževanja. Zdaj oni pokrivajo marsikaj,	Razpisana izobraževanja ne zadovoljujejo potrebe po specifičnosti	Ponudba izobraževanj	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	ampak ne specifično to, kar bi mi rabili.				
D116	Tako da morda, če bi se dalo dogovoriti z našim vodstvom, da mi poiščemo neka izobraževanja ali pa nekoga, ki bi prostovoljno želel priti, ampak to je tudi problem.	Dogovor z vodstvom o iskanju izobraževanj oz. prostovoljnega predavatelja na KCO	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D117	Tako da potem poskušamo na tak način, da naši zaposleni hodijo vsaj na zunanja izobraževanja, kot npr. od socialne zbornice ali pa od kakšnih zavodov itd., skratka karkoli ponujajo oni ali pa center in potem predajo te informacije naprej.	Zunanja izobraževanja socialne zbornice, zavodov in centra	Izobraževanja	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D118	Pred kratkim so imeli posvet o rejništvu, kar se nas definitivno tiče, ker tu so otroci, ki potem grejo v rejništvo, pa da vidimo malo tudi druge plati.	Posvet o rejništvu	Izobraževanja	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D119	Recimo, zdaj smo videli s plati otroka, ki je bil v rejništvu, pa je imel dobro izkušnjo, pa s plati otroka, ki je imel slabo izkušnjo, pa potem plat dolgoletne rejnice. Tako da vidimo malo tudi z njihove strani, ker mi po navadi vidimo samo ta del, ko otrok odhaja v rejništvo, ne vidimo pa kako funkcionira v rejništvu, kako se je vključil v družino, njegovih čustev, počutja itd.	Posvet o rejništvu	Izobraževanja	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D120	Zdaj pri nas je tako, da bi si želeli več informacij o otroku, ko ga dobimo, pa jih žal ne.	Želja po več informacijah o otroku ob prihodu v KCO	Potreba po več informacijah o otroku	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D121	Mi moramo otroka tukaj spoznat, tako da definitivno lahko sprostimo kakšno ponovno travmatično izkušnjo oz. ne ponovno, ampak spomin na travmatično izkušnjo, definitivno.	Povzročitev retravmatizacije zaradi premalo informacij o otroku (zavedanje o možnosti spomina na travmatično izkušnjo)	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D122	Res ne dobimo toliko informacij.	Premalo informacij	Informacije o otroku	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D123	Pri nas je tako, da sprejmemo otroka in nam samo na začetku povedo, zakaj je nameščen. Recimo, otrok je nameščen zaradi zanemarjanja.	Samo razlog namestitve otroka	Informacije o otroku	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

D124	Potem pa ima sodišče časa 24 ur, da izda sklep o nujnem odvzemu. To pomeni, da mi lahko dobimo, recimo, če je bil otrok pri nas v petek, šele v ponedeljek sklep, kjer pa je malo bolj podrobno napisano oz. opisano odzadnje zaradi česar se ga namešča v krizni center.	Vsaj 24 ur, da pridobijo sklep z ozadjem otroka	Informacije o otroku	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D125	Skratka, v sklepu je potem bolje opisano celotno družinsko ozadje in dogajanje v družini,	Videnje doživetega preko sklepa (ozadje dogajanja)	Sklep	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D126	ocena ogroženosti otroka	Ocena ogroženosti	Sklep	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D127	in torej razlogi za odločitev o odvzemu otroka oz. takojšnji umaknitvi iz takšnega neprimerne okolja.	Razlogi za odvzem otroka	Sklep	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D128	Se je pa tudi zgodilo, da smo sklep dobili kasneje. V takšnih primerih dalj časa nimamo podrobnejših informacij o dogajanju v okolju, s katerega je bil otrok odvzet.	V določenih primerih še dlje časa brez informacij o otroku	Informacije o otroku	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D129	V vsakem primeru pa je potrebno otroku dati čas, da se privadi novega okolja, novih ljudi	Pustiti mu čas		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D130	in tudi mi moramo otroka sami spoznati, za kar pa je potreben čas.	Postopno spoznavanje otroka		Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D131	Tukaj tudi ni prisotnega nasilja, zanemarjanja.	Načini vzpostavitve občutka varnosti – primeri	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D132	Poskrbimo za vse njihove potrebe, tako da vsaj v tem okviru, v res zelo grobem, ne širokem, je res mala verjetnost, da bi se travmatična izkušnja ponovila.	Mala verjetnost ponovne travmatične izkušnje zaradi zadovoljevanja potreb otrok	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D133	Lahko pa bi vseeno se. Na primer, imeli smo enega fantka, ki je imel v sklepu napisano, da stiki niso dovoljeni v živo, so pa preko telefonskega pogovora in lahko bi za njega bil ravno ta trenutek, ta telefonski pogovor, če bi mamica karkoli takega	Primer retravmatizacije v KCO	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	rekla ali pa začela s kakšno takšno temo.				
D134	Tudi ko gremo mi na stike, tam nismo prisotni, lahko se v tem času nekaj zgodi s starši, ali pa ko starše vidi.	Neprisotnost na stikih strokovnih delavcev KCO	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D135	ker recimo zdaj ta fantek, ki ga imamo, ki je dve leti star, on ko mamico vidi, zanj stik ni retravmatizacija, ga ne vznemiri. Opazujemo njegovo vedenje po stiku, ali je kakšna razlika v vedenju prej ali po, tik pred stikom, ko ga pripraviš, vendar je pri njemu ni. In tudi popoldan ni manj ješč, se ne igra kaj manj.	Pozorni na obnašanje otroka po stikih s starši	Preprečevanje retravmatizacije znotraj Palčka	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D136	Smo pa imeli recimo sedemletnega fantka, ki je bil po stiku še celi dan »drugačen«. Umaknil se je, se je želel sam igrati. To smo mu tudi omogočili, da se je umaknil za nekaj ur, pa se igral vseeno nekje na vidnem polju. Nekateri otroci so potem manj ješč.	Pozorni na obnašanje otroka po stikih s starši	Preprečevanje retravmatizacije znotraj Palčka	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D137	Skratka, opazujemo te njihove vedenjske odzive, če bi karkoli sprožilo kakršenkoli alarm pri nas, da lahko potem ukrepamo.	Pozorni na obnašanje otroka po stikih s starši	Preprečevanje retravmatizacije znotraj Palčka	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D138	In potem mu pač poskusiš nuditi več ljubezni,	Več ljubezni		Odzivi na stiske po stikih s starši	Odzivanje na travmatične izkušnje/odzive otrok
D139	ali pa recimo pri večerji poskrbiš, da narediš nekaj, kar ima res rad,	Priprava večerje, ki jo ima otrok rad		Odzivi na stiske po stikih s starši	Odzivanje na travmatične izkušnje/odzive otrok
D140	ali pa da ti pomaga pri kakšnih opraviilih tisti dan.	Otrokova pomoč pri opraviilih zaposlenega – skupen čas		Odzivi na stiske po stikih s starši	Odzivanje na travmatične izkušnje/odzive otrok
D141	S starejšimi otroki se lahko tudi pogovorimo, v kolikor to sami želijo.	Pogovor		Odzivi na stiske po stikih s starši	Odzivanje na travmatične izkušnje/odzive otrok
D142	V primeru, da opazimo spremembe v vedenju, o njih tudi informiramo strokovne delavce, ki vodijo njihov primer, da se lahko to vključi v poročila za sodišče.	Informiranje strokovnih delavcev o opaženem vedenju otroka po stikih	Preprečevanje retravmatizacije znotraj Palčka	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D143	Mogoče bi bilo zelo dobro, da bi strokovne delavke, ki pripeljejo otroka, povedale malo več o ozadju.	Želja po več informacijah o otroku ob prihodu v KCO – preprečevanje možnosti retravmatizacije	Potreba po več informacijah o otroku	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

D144	Načeloma strokovne delavke, ki otroka pripeljejo, ne vedo vsega, celotnega ozadja, ker jih velikokrat pripelje interventna služba, ne nujno njihova strokovna delavka. Potem še dostikrat pridejo na dan neke nove zgodbe, ali pa se izkaže, da nekaj ni bilo res, pa je bilo čisto drugače.	Želja po več informacijah o otroku ob prihodu v KCO – preprečevanje možnosti retravmatizacije	Potreba po več informacijah o otroku	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D145	Najbolj pomembno je, da se tudi ti najprej, predno se vsa ta »papirologija« uredi, z otrokom spoznaš,	Spoznavanje z otrokom		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D146	ker oni pridejo sem prestrašeni, pridejo v novo okolje.	Odvzem iz okolja na katerega je navajen	Odvzem otroka	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Prepoznavanje in razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D147	grejo v bistvu iz okolja, ki jim je domače pa poznano, ne glede na to, kako slabo je. Še vseeno je to tisto, kar oni poznajo.	Odvzem iz okolja na katerega je navajen	Odvzem otroka	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Prepoznavanje in razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D148	Ob prihodu otroka je pomembno, da nisi zdaj ti: »Okej, dajmo mi papirologijo uredit, pa se bomo potem mi z njim ukvarjali.« Ne! Najprej se je treba z otrokom vsaj malo spoznati, ali pa ga povabiti v igro.	Najprej otrok, nato papirologija		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D149	Nekateri otroci sicer pridejo speči, ker ne prihajajo samo iz okolice Maribora, ampak tudi recimo z obale. Te otroke damo kar spat v zanje pripravljene posteljice in jih spoznamo šele, ko se prebudijo.	Speče otroke najprej spat	Speči otroci ob prihodu	Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D150	Zavedati se moramo, da se ti otroci prebudijo s popolnoma novimi ljudmi, ki jih ne poznajo, z njimi ni več niti delavk, ki so jih prišle iskat na dom in s katerimi so pot začeli.	Prihod med nepoznane ljudi	Odvzem otroka	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Prepoznavanje in razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
D151	Ker smo po navadi v izmeni trije ali pa po dva, včasih naredimo tako, da se otroci, ki so že tako samostojni, sami igrajo, nekdo od nas uredi papirologijo, drugi prevzame otroka in se z njim ukvarja, ga poskuša malo vključit in spoznat druge otroke.	Razporeditev dela	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

D152	Eni otroci potrebujejo samo dva dneva, eni rabijo cel teden ali pa še več. To pa je čisto odvisno od otroka.	Proces vzpostavljanja varnosti	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D153	Pomembno se mi zdi, da otroku pustiš čas in prostor, da se sprosti in privadi novega okolja.	Pustiti mu čas		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D154	Ključno se mi zdi, da otroku ponudiš to, kar v določenem trenutku potrebuje, bodisi objem, igro z njim ali samo prebrano pravljico pred spanjem.	Odgovoriti na potrebe otrok	Zadovoljevanje potreb	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D155	Mi sklepe otrok preberemo in njihove zgodbe so grozne, težke, ampak se mi zdi, da je pomembno vseeno dati tudi to na stran,	Zgodovino otroka dati na stran	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D156	da ne gledaš otroka skozi sklep in te informacije, ki si jih dobil, ampak gledaš samo tega otroka in poskušaš zadovoljiti njegove potrebe.	Odgovoriti na potrebe otrok	Zadovoljevanje potreb	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D157	Če bi se on rad stisnil in se prišel »pocartat«, ga vzameš.	Odgovoriti na potrebe otrok	Zadovoljevanje potreb	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D158	Mi varne navezanosti tukaj ne bomo vzpostavili.	Nemogoče vzpostaviti varno navezanost v KCO	Navezanost	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D159	Do tega mi ne bomo prišli zaradi tega, ker se nas preveč menjuje in prepogosto ter ni neke stalne osebe.	Nemogoče vzpostaviti varno navezanost v KCO	Navezanost	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D160	Tudi ni namen te namestitve, da med nami otrok najde varno bazo.	Namen namestitve ni vzpostavitev varne baze	Navezanost	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D161	Največ kar mu lahko ponudimo je varnost,	Ponuditi varnost	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D162	ljubezen	Ponuditi ljubezen		Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D163	in stabilnost, rutino.	Stabilnost	Rutina	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D164	Varnost pa vseeno poskušaš vzpostaviti na tak način, ki je meni osebno	Načini vzpostavitve občutka varnosti	Varnost	Pomembne karakteristike pri	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa,

	najlažji, da ne drezaš v otroka in ne rečeš: »Zdravo, kak si. Bla, bla, bla, bla,« pa siliš, siliš, siliš, ampak, ko bo on sam pripravljen, stopi v stik s tabo.			sodelovanju z otroki	utemeljenega na razumevanju travme
D165	pa ga kaj vprašaš, sploh te otroke, ko kaj že govorijo in ga kaj vprašaš, pa se malo hecaš.	Načini vzpostavitve občutka varnosti	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D166	Ali pa ne vem, tako mimogrede ga tako malo objameš ali pa pobožaš.	Načini vzpostavitve občutka varnosti	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D167	Tudi preko prebiranja pravljič pred spanjem se lahko z otrokom zelo zbližaš.	Načini vzpostavitve občutka varnosti	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D168	Varnost pa se potem tako vzpostavi zelo hitro.	Hitra vzpostavitev varnosti	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D169	Mi jim v bistvu varnost dajemo že s to rutino, da oni točno vedo, kako bo dan potekal. To jim že daje eno tako varnost zaradi tega, ker vedo, kaj se bo dogajalo.	Vednost otroka o poteku dneva	Rutina	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D170	Otroku poveš kako bo potekal dan, npr.: »Zdaj imamo zajtrk, potem se gremo igrat. Okej, pol imamo počitek, potem imamo kosilo.«	Vednost otroka o poteku dneva	Rutina	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D171	In točno ve, vsak dan je isto. Ne bo zdaj moral iti to pa to z mamo, pa ne bo zdaj mama njega tu pustila.	Vednost otroka o poteku dneva	Rutina	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D172	Tako da že sama rutina, jim daje občutek varnosti.	Načini vzpostavitve občutka varnosti	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D173	Ti, ki še ne govorijo, bodo izrazili to neugodje ali pa ugodje z jokom ali s smehom.	Tudi negovoreči otroci sporočajo, kaj se z njimi dogaja – preko vedenj	Vedenje kot komunikacija	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D174	Ti ga moraš tudi več stvari vprašat: »Bi pil? Si lačen?« Pa te ne razume, mu prineseš. Bolj tipaš.	Več spraševanja	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
D175	Definitivno pri mlajših, sploh pri teh, ki ne govorijo, več časa za njih porabiš, več ukvarjanja potrebujejo.	Več ukvarjanja z njimi	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

D176	Sem sem prišla precej nepripravljena.	Nepripravljenost	Manjko izkušenj	Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D177	Preden sem prišla sem, sem previla enega otroka, svojo nečakinjo.	Izkušnja previjanja		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D178	...nisem pričakovala, da bodo prišli otroci, ki bodo veseli, dobrovoljni. Jaz sem bila na začetku prepričana: »Oh, to bo taka tuga tukaj, to bodo otroci, ki bodo depresivni, zamorjeni.« Pa ni tako. To so vseeno otroci. Oni na trenutke pozabijo, kaj se je dogajalo, ali pa se ne zavedajo še toliko, kaj se je dogajalo in so tako srečni otroci.	Dobrovoljni in veseli otroci – kljub izkušnjam otroci	Otroškost	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj otrok
D179	Nisem se posebej pripravljala na delo tukaj.	Brez pripravljanja		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D180	Na začetku sem si rekla: »Ne bom se z njihovimi zgodbami obremenjevala.« Ampak to ne gre.	Obremenjevanje z zgodbami otrok	Ločitev dela in zasebnega	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D181	Vedno jih neseš domov,	Nezmožnost se izklopiti od dela doma	Ločitev dela in zasebnega	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D182	pa vedno je fino, da imaš nekoga izven, da lahko to malo predebatiraš.	Pogovor z nekom izven	Samoregulacija	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D183	Jaz to hvala bogu imam. S kolegi psihologi lahko predebatiram vsaj njihove razloge za namestitev in njihovo vedenje pri nas.	Pogovor z nekom izven	Samoregulacija	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
D184	Poleg tega imamo tukaj tudi krasen kolektiv	Vrhunski tim	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D185	in imamo intervizije, kjer lahko nagovoriš stvari, ki te pestijo in predebatiraš.	Pogovor o stiskah zaposlenih	Intervizija	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D186	Prav tako ti tudi drugi dajo kakšne ideje, kaj naredit v kakšnih situacijah, ali pa kako lažje čez to, ali pa samo že da daš ven te izkušnje ter ti je potem lažje.	Pomoč in podpora zaposlenih med seboj - primeri	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D187	Pozna se tako, da v določenih situacijah vedno mirneje odreagiramo,	Mirnejša reakcija na vedenja otrok	Posledice podpore organizacije	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D188	bolje odreagiramo,	Boljša reakcija na vedenja otrok	Posledice podpore organizacije	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

D189	prevzemamo dobre prakse nas samih ali drugih.	Prevzemanje dobrih praks med seboj	Posledice podpore organizacije	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D190	Veliko boljše tudi skomuniciramo želene otroku itd.	Ustreznejša komunikacija z otrokom	Posledice podpore organizacije	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D191	Saj podpora je.	Podpora je		Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D192	Samo ne nujno zadostna, bi rekla.	Nezadostna podpora		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D193	Glede na to, da nismo dolgo odprti, se prvič srečujemo z nekimi situacijami. In smo naleteli na eno situacijo, ko pa nismo vedeli, kako točno zdaj v tej situaciji odreagirati in smo v bistvu naleteli na eno oviro in sicer, kam se zdaj mi obrniti po te informacije.	Vprašanje, na koga se obrniti po informacije	Sodelovanje z drugimi institucijami	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D194	Zdaj pa ne vem, koliko se lahko mi tudi obračamo na Palčico v Ljubljani, ne vem, koliko imamo teh kontaktov.	Premalo stika s Palčico	Sodelovanje s Palčico	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D195	To bi pa mogoče bilo zelo smiselno, ker oni delajo to že 13 ali koliko let. Oni so se že z vsem tem srečali.	Odpreti pretok informacij o delu z otroki s Palčico	Sodelovanje s Palčico	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D196	Tako da tu pa je potem vseeno to, da je še potrebno graditi odnose.	Grajenje odnosov	Sodelovanje s Palčico	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D197	Samo problem je, ker jih nimaš kje, redko se kje srečamo.	Problem grajenja odnosov zaradi redkih skupnih srečanj	Sodelovanje z drugimi institucijami	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D198	Zdaj, koliko se naša vodja vidi na kakšnih srečanjih, posvetih, ampak to je mogoče enkrat letno, tu nekaj navezati stikov ne moreš.	Problem grajenja odnosov zaradi redkih skupnih srečanj	Sodelovanje z drugimi institucijami	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D199	Sicer se lahko obrnemo po pomoč na center, recimo h klinični psihologinji in nam svetuje, ali nam poskuša pomagati z znanjem in svojimi izkušnjami.	Po pomoč h klinični psihologinji	Komunikacija s CSD	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D200	Sčasoma upam, da bomo navezali tudi stike z zunanjimi institucijami, kot so zdravstveni domovi, specifično s psihiatrijami oz. pedopsihiatrijami in razvojnimi ambulantami.	Navezovanje stikov z zunanjimi institucijami (psihiatrija, pedopsihiatrija, razvojne ambulante)	Sodelovanje z drugimi institucijami	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

D201	Pač tudi z razvojnih ambulant bi verjetno dobili ogromno informacij, ki bi nam tukaj prav prišle.	Navezovanje stikov z zunanjimi institucijami (razvojne ambulate)	Sodelovanje z drugimi institucijami	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D202	Vseeno smo tu veliko prepuščeni sami sebi.	Prepuščeni sami sebi		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D203	Če bi bila kakšna dodatna izobraževanja, ki so targetirana specifično za nas, bi bilo super.	Prilagojena izobraževanja specifično za KCO	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D204	Dobro bi bilo, da bi sčasoma navezali stike, da se imamo na koga za obrnit.	Navezovanje stikov z zunanjimi institucijami (razvojne ambulate)	Sodelovanje z drugimi institucijami	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
D205	Pripravnica (7 mesecev)	7 mesecev		Leta delovne dobe	Demografski podatki
D206	Magistrica psihologije	Magistrica psihologije		Izobrazba	Demografski podatki

INTERVJU E

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
E1	Mislim, da so tu dejansko vsi otroci travmatizirani.	Prisotnost travmatičnih izkušenj pri vseh otrocih	Prepoznano št. otrok s travmatičnimi izkušnjami	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
E2	Najpogostejše je bilo do sedaj zanemarjanje,	Pogosto zanemarjanje	Zanemarjanje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
E3	alkoholizem v družini	Prisotnost alkoholizma	Alkoholizem	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
E4	in nasilje.	Pogosto nasilje	Nasilje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
E5	Kolikor otrok je, toliko je različnih odzivov.	Kolikor otrok, toliko različnih odzivov na travmo		Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
E6	Najpogostejše se to kaže z jokom,	Jok	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

E7	sploh zvečer pred spanjem	Prepoznane travmatične izkušnje zvečer	Čas najbolj izrazitih stisk	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
E8	in v času počitka.	Prepoznane travmatične izkušnje v času počitka	Čas najbolj izrazitih stisk	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
E9	Smo pa imeli tudi primere izbruhov jeze	Jeza	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
E10	ali ignoriranja, ko te je otrok dobesedno tiščal od sebe in ni pustil bližine.	Ignoriranje	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
E11	Trajalo je dejansko nekaj dni, preden je potem sam pristopil do tebe in je komaj potem vse steklo.	Proces vzpostavljanja varnosti – od 3 do 14 dni	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E12	Mislím, da vsak od nas, prvo kot prvo, odreagira na različen način.	Različno odreagiranje	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neuskklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E13	Tudi če gre za istega otroka in isto osebo, boš vedno odreagiral drugače, ker je precej odvisno od tega, za kakšen izbruh jeze gre.	Odvísno od dogajanja	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neuskklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E14	Zdaj eno je, če se meče po tleh in se dere,	Jeza	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
E15	drugo pa je, če vzame neke stvari in hoče škodovati drugemu otroku ali pa nam, kar smo tudi že imeli.	Jeza	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
E16	To je zelo različno, odvisno od situacije, dosti pa tudi odvisno od tega, kako se ti tisti dan počutiš, koliko si prespan, neprespan, kaj se je tekom dneva že dogajalo.	Odzivanje odvisno od počutja zaposlenih	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neuskklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E17	Ja, ja!	Žal za nekatere reakcije	Slaba vest	Prepoznani neustrezní odzivi zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E18	Čeprav mogoče ne za odziv, meni je bilo bolj za kaznovanje enega otroka, čeprav je bilo mogoče meni bolj žal, kakor njemu.	Žal za nekatere reakcije	Slaba vest	Prepoznani neustrezní odzivi zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

E19	Potem, ko analiziraš situacijo, pa ko je vse to že mimo, veš, da bi mogoče kdaj moral kako drugače odreagirati.	Prepoznana neustrezna reakcija ob analizi		Prepoznani neustrezni odzivi zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E20	V danem trenutku mislim, da narediš to, kar se ti v tistem trenutku zdi najbolj prav, pa da se ta reakcija čim prej zaključi, najbolj optimalno.	Prehitro odreagiranje, samo da se reakcija otroka zaključi		Prepoznani neustrezni odzivi zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E21	Ampak to potem, ko ta agresija mine, takrat, ko se nekako vsi umirimo in sami predihamo, se absolutno opravičimo.	Opravičilo otroku	Slaba vest	Prepoznani neustrezni odzivi zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E22	Do zdaj je najbolj pomagalo, da si bil zraven otročka v posteljici,	Ležanje ob otroku	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E23	da si se počepnil zraven, si ga malo božal po hrbtu	Božanje po hrbtu	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E24	in prebral kakšno pravljico.	Prebrati pravljico	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E25	Poskusiš ga spomniti na neke lepe trenutke	Spomin na lepe trenutke	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E26	ali pa ga opomniti na jutrišnji dan, da se je treba naspāt, ker nas jutri čaka to in to in to in bomo rabili energijo ter da bo res lep dan.	Opomniti na lep jutrišnji dan	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E27	Tako sredi noči pa samo usmerit otroka v posteljico, res mogoče malo po glavi pobožat in reči: »Lahko noč.« In čim prej zaključi.	Prisotnost in rutina	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E28	Mislim, da smo usklajeni, kar se tiče najbolj pomembnih stvari, torej kaj se sme in kaj se ne sme. To smo res najbolj enotni.	Usklajenost		Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E29	To, kako pa nekdo odreagira v določenem trenutku, ali pa kakšne nasvete daje otroku, to pa se mi zdi zelo v redu, ker smo si že mi odrasli med seboj različni, otroci so si različni.	Vzeto kot pozitivno		Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E30	Vsako stvar vsak gleda drugače	Različno odzivanje zaradi raznolikih pogledov	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E31	in to se mi zdi tudi prav, da otrok ve, pri kom kaj lahko, pa pri kom mogoče česa ne sme.	Vzeto kot pozitivno		Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

E32	Nekdo bo nekaj toleriral, nekdo ne bo, ampak tako bo tudi v življenju, na delovnem mestu, v šoli, kjerkoli bo. Jaz tega ne bi spreminjala.	Vzeto kot pozitivno		Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E33	Prvo pravilo je, da se otrok ne sme dajati na telefon staršem. Tu res ni nobenega odstopanja.	Pravila, ki se jih držijo vsi		Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E34	Vsi se držimo tega, da dopoldan okoli 11:00, 12:00, odvisno od dneva, gredo otroci počivat, da zvečer med 18:00 in 18:30 začnemo z večerno rutino, da so otroci med 19:00 in 19:30 že v posteljah in spijo.	Pravila, ki se jih držijo vsi		Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E35	da spodbujamo pri hranjenju in samostojnosti.	Pravila, ki se jih držijo vsi		Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E36	Ne	Ne pozna	Nepoznavanje	Seznanjenost s pristopom, utemeljenim na razumevanju travme	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E37	Jaz bi rekla, da je zelo interdisciplinarni pristop tisti, ki bi naj bil pomemben, ker je res treba gledati iz več zornih kotov	Interdisciplinarni pristop		Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E38	in iz psihološkega, razvojnega,	Psihološki in razvojni zorni kot	Razvojno-psihološka znanja	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E39	pedagoškega.	Pedagoški zorni kot	Pedagoška/vzgojiteljska znanja	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E40	Mislim, da več različnih znanj kot imamo, lažje se v neki situaciji znajdemo, pa tudi takemu otroku potem pomagamo.	Interdisciplinarni pristop		Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E41	Mislim, šola ti da neko znanje, pa veščine, praksa tudi do določene mere, pa tudi ko veš, da gre za krizni center, si prebereš o tem, veš kakšni otroci naj bi prišli sem. Ko pa je realnost pred teboj, se to vse zruši in začneš dejansko iz nule.	Kljub izkušnjam začetek iz nule	Nepripravljenost	Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E42	Največ pri tem pomaga, pogovor s sodelavci, ki so delali že na takih področjih, mogoče s tistimi, ki so že starši, pa	Pomoč in podpora zaposlenih med seboj – primeri	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	opisujejo neko dogajanje otrok, opazovanje okolice.				
E43	Jaz sem se po študiju bolj poglobila za delo z ljudmi z dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju.	Delo z ljudmi z dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E44	Tako da sedaj bolje razumem starše, ki imajo takšne in drugačne bolezni.	Razumevanje staršev zaradi sodelovanja z ljudmi s težavami v duševnem zdravju	Pripravljenost na delovno mesto	Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E45	Mislim, da se lahko kaj takega zelo hitro zgodi, ker nas je vseeno v izmeni premalo in se zna zgoditi, da imamo v enem dnevu 9 otrok, ki tu pri nas bivajo.	Možnost retravmatizacije zaradi premalega števila zaposlenih na devet otrok	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E46	Zato sem velik pristaš tega, da je krizni center res namenjen kratkotrajnim namestitvam, torej od treh do šestih, morda devetih tednov in da grejo otroci potem res v rejniško družino, kjer sta dva posameznika in se bosta lahko z njim popolnoma ukvarjala.	Nujna kratkotrajnost namestitve v KCO	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E47	En otrok je vedno tisti, ki izstopa in rabi, ali pa izsili določeno količino pozornosti in na račun tega potem drugi, ki bi jo mogoče potreboval, ne dobi.	Možnost retravmatizacije zaradi premalega števila zaposlenih na devet otrok	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E48	Najdlje je bilo 8 mesecev.	V praksi daljše namestitve		Namestitev v KCO	Demografski podatki
E49	Par primerov je šlo sicer hitro skozi, hvala bogu, ampak mislim, da se predolgo vleče to na sodiščih.	Dolgotrajno bivanje otrok v KCO	Travma povzročena znotraj procesa	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E50	Ja, sistemska raven je to vzela strokovnim delavcem in pripisala sodiščem, kjer pa so sedaj postopki dolgotrajnejši.	Dolgotrajnejši postopki	Problem predaje odločitev o otroku (ukrepu) sodišču	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E51	Pa takrat se je strokovni delavec lahko sam odločil, kaj bo naredil. Jaz mislim, da je bila v tem primeru to napaka.	Predhodna odločitev strokovnega delavca o ukrepu	Problem predaje odločitev o otroku (ukrepu) sodišču	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E52	Da začuti neko toplino	Toplina		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E53	in varnost, da ve, da smo tu za njega, če bo karkoli potreboval,	Varnost		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

E54	da mu čim hitreje skušamo zagotoviti nek občutek domačnosti, na primer takoj »navalimo« na igrače: »Lej kaj imamo.«	Zagotoviti občutek domačnosti		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E55	Pokažemo sobico,	Seznani ga z novim okoljem		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E56	si lahko izbere plišasto igračko, s katero bo spal in ga bo ponoči čuvala.	Varnost		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E57	Tistim otrokom, ki pridejo, res poskušamo nameniti največ časa	Nameniti mu veliko časa		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E58	in jih istočasno vključiti v družbo z otroki, ki pri nas že bivajo, da se povežejo med seboj.	Vključitev v družbo		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E59	Mislim, da otroci to pri nas slej kot prej začutijo,	Hitra vzpostavitev varnosti	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E60	ker smo že kot kolektiv zelo povezani, stremimo k istim ciljem,	Načini vzpostavitve občutka varnosti	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E61	pa vedno smo otroku na voljo.	Zavedanje stalne prisotnosti zaposlenih	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E62	To se vidi, da ko prideš v prostor, pridejo otroci do tebe in te objamejo.	Se odpre, te objame	Varnost	Potrdilo o dovoljni varnosti znotraj KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E63	Isto se pogovarjamo z njimi, ker se od tega potem tudi naučijo govorit.	Aktivno pogovarjanje	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E64	Imamo tudi primere otrok, ki ne znajo ravno slovensko in se ogromno naučijo.	Tuje-govoreči otroci		Namestitev v KCO	Demografski podatki
E65	Ampak istočasno, ko nekaj poveš, tudi pokažeš, npr.: »Greš jest? Am, am.«	Aktivno pogovarjanje	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E66	Uporabiš neke prisposode. Ali pa: »Glej to.«	Aktivno pogovarjanje	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E67	Pa imaš neko igračko v avtu, ali pa gremo na sprehod, pa pokažeš jakno.	Aktivno pogovarjanje	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

E68	Vedno povežeš predmet s tem, kar hočeš povedat.	Aktivno pogovarjanje	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E69	Samo enega smo imeli do sedaj	En dojenček do sedaj		Starost najmlajšega otroka	Demografski podatki
E70	Ko je prišel k nam, je bil sedem mesecev.	Najmlajši bivaljoči v KCO Palček (7 mesecev)		Starost najmlajšega otroka	Demografski podatki
E71	Smo ga »cartali«,	Crkljanje	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E72	pa hranili.	Poskrbeti za otrokove osnovne potrebe – primeri	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
E73	Znotraj Palčka odlično, vrhunsko in si ne bi želela boljše službe, pa sploh ne razmišljam o tem, da bi jo menjala. Vrhunsko.	Zadovoljstvo ob delu	Počutje znotraj tima	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E74	Bi mogoče včasih pričakovali več podpore s strani centra za socialno delo, glede na to, da smo program znotraj njih.	Več podpore s strani Centra za socialno delo	Več posluha/podpore s strani sistema	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E75	Oni na zadeve gledajo s teoretske plati, mi pa smo tukaj v praksi. Ta mnenja se dostikrat razlikujejo.	Oteženo dogovarjanje		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E76	Veliko bi pripomogli, da bi lahko nemoteno hodili na izobraževanja, kar zdaj recimo ne moremo.	Možnost izobraževanja izven izmene	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E77	Lahko gremo samo takrat, ko smo v izmeni, da si ne smemo nabirat viška ur, kar pa je zelo težko, če bi želeli iti na izobraževanja,	Izobraževanja zgolj v času izmene	Udeležba na izobraževanjih	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E78	ampak se potem te ure ne priznajo in niso povrnjeni potni stroški.	Slabosti izobraževanja v svojem prostem času – primeri	Udeležba na izobraževanjih	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E79	Pa da bi bilo mogoče več finančnih sredstev namenjenih nam.	Več namenjenih finančnih sredstev	Finančna sredstva	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

E80	Potem pa morda višja plača	Višja plača	Finančna sredstva	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E81	Potem, da bi imeli možnost kakšnih promocij, česar tudi ne smemo.	Možnost promocij	Promocija	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E82	Pa da bi na nek način uspeli zvabiti več praktikantov k nam ali pa študentov, ki zelo pomagajo, tudi prostovoljci.	Več praktikantov, študentov in prostovoljcev	Sodelovanje z drugimi ljudmi in institucijami	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E83	Tisti, ki je najbolj poreden, ki je najbolj glasen, ki je pripravljen narediti marsikaj, kar tudi ne bi smel, mu je namenjene več pozornosti, avtomatsko, žal.	Poredni več pozornosti		Razlika v sodelovanju med glasnimi in tihimi	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E84	Se pa trudimo, to pa smo vsi sodelavci, mislim da zdaj začeli delat, da tiste, ki so pridni, jih večkrat zelo, zelo, zelo pohvalit in otroci takrat zažarijo.	Tihe večkrat pohvaliti		Razlika v sodelovanju med glasnimi in tihimi	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E85	Jaz sem zelo proti permisivnemu vzgojnemu stilu	Proti permisivnemu vzgojnemu stilu		Kaznovanje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E86	in kaznovanje se mi zdi nujno potrebno, ampak ne fizično kaznovanje.	Nujno kaznovanje		Kaznovanje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E87	Kazen se mi zdi taka, da mora biti učinkovita npr., če otroku neka igrača nič ne pomeni, je brezveze, da mu to igračo vzamemo stran, ker s tem nismo naredili nič.	Učinkovita kazen		Kaznovanje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E88	Na osnovi kazni se bo potem tudi on naučil funkcioniranja v življenju,	Učenje funkcioniranja v življenju na osnovi kazni		Kaznovanje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E89	ampak istočasno pa ne smemo pozabiti na nagrajevanje, pa pohvale, oboje mora biti neki »balance«.	V ravnovesju z nagrajevanjem		Kaznovanje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E90	In ravno meni, kar sem ti tudi na začetku povedala, je bilo žal.	Žal za nekatere reakcije	Slaba vest	Prepoznani neustrezni odzivi zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E91	Imeli smo dva brata, ki bi mogla iti na stike k drugima dvema bratcema pa sestrici. In sem pred porednim klicala tisti zavod in se zmenila, da pridemo na obisk, ampak samo z mlajšim, čeprav sem starejšemu povedala,	Primer kaznovanja		Kaznovanje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

	še ena taka, pa ne greš na obisk.				
E92	Ni protestiral, ni nič, bilo pa mu je zelo hudo.	Prepustiti se		Odziv otroka ob kaznovanju	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E93	In ko smo mi zapuščali hišo, mislim, da mi je bilo še huje kot njemu, ampak od tega momenta dalje, on meni ni zameril, ko smo prišli nazaj, me je objel in karkoli mu rečem je, ne vem, ko »bubica«.	Narediti vse, kar oseba, ki ga je kaznovala reče		Odziv otroka ob kaznovanju	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E94	Mislim, da sva uspela vzpostaviti tudi ta res neki odnos zaupanja.	Vzpostavitev zaupanja		Kaznovanje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E95	Ja, ker je fino vedeti, kakšno je ozadje	Videnje doživetega preko sklepa (ozadje dogajanj)	Sklep	Poznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
E96	že zato, da je mogoče potem lažje razumet neke stvari in na primernejši način odreagirat.	Prebrani sklep kot osnova za ravnanja/razumevanje	Sklep	Poznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
E97	Je pa pomembno, da to nekako dajem ven iz sebe, pa se tudi trudim, da ko grem od tu, to pustim nekje na strani, čeprav potem doma, ko razmišljam, mislim, da postane to del te službe.	Nezmožnost se izklopiti od dela doma	Ločitev dela in zasebnega	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E98	Vsi jo imamo.	Podpora znotraj organizacije		Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E99	Tudi supervizije pomagajo pri tem,	Podpora pri spopadanju s stiskami	Supervizija	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E100	čeprav najbolj pa pogovori med nami,	Pomoč in podpora zaposlenih med seboj – primeri	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
E101	pa ta optimizem, da pristno verjameš v to, da bo otrok šel v boljše roke.	Optimizem	Samoregulacija	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
E102	1	1		Leta delovne dobe	Demografski podatki
E103	diplomirala iz sociologije in interdisciplinarnega družboslovja	Diplomirana sociologinja in interdisciplinarna družboslovka		Izobrazba	Demografski podatki

INTERVJU F

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
F1	Vsi so jih doživeli.	Prisotnost travmatičnih izkušenj pri otrocih	Prepoznano št. otrok s travmatičnimi izkušnjami	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F2	Verjetno več, ker če bi samo eno, ne bi prišli do nas.	Več travmatičnih izkušenj	Število prepoznanih travmatičnih izkušenj	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F3	Pogosto gre za to, da so otroci zanemarjeni, da starši opuščajo svoje dolžnosti.	Pogosto zanemarjanje	Zanemarjanje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F4	Potem naslednje pa je alkohol.	Prisotnost alkoholizma	Alkoholizem	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F5	Mislim, da je tu vsak otrok čisto za sebe, specifičen.	Otroci so različni	Raznolikost otrok	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F6	Eni ne dovolijo dotikov, pa da se mu približaš. Potrebujejo čas.	Pomanjkanje varne navezanosti – primeri	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F7	Nekateri nimajo nobenega strahu, nekateri prav »hlatajo« po tebi, da se te primejo, dotikajo, te držijo.	Pomanjkanje varne navezanosti – primeri	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F8	Različni so si.	Otroci so različni	Raznolikost otrok	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F9	Nimajo istih vedenj, da bi lahko rekel: »Ta otrok je otrok alkoholikov, točno se vidi.« Jaz tega ne opazim.	Isto doživljanje ne pomeni isto vedenje	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F10	Preberemo iz zapisa in vemo.	Videnje doživetega preko sklepa (ozadje dogajanja)	Sklep	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F11	So pa vsi ranjeni.	Prisotnost travmatičnih izkušenj pri vseh otrocih	Prepoznano št. otrok s travmatičnimi izkušnjami	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F12	Mi ga pridobimo zaradi tega, ker otrokom hitro postane všeč.	Hitro prilagajanje otrok na okolje v Palčku	Okolje v KCO Palček	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

F13	Otroci vseeno potrebujejo neko rutino.	Stabilnost	Rutina	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F14	Tako mali so in zvečer potrebujejo spanje, potrebujejo redne obroke,	Stabilnost	Rutina	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F15	to da jih nekdo »pocarta«.	Načini vzpostavitve občutka varnosti – primeri	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F16	ampak v otrokovih spisih piše, da so hodili spat ob polnoči, ob treh zjutraj.	Primer zanemarjanja	Zanemarjanje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F17	Tukaj pa v parih dneh osvojijo, da zaspijo ob sedmih, pol osmih. Zvečer vsi spijo.	Vednost otroka o poteku dneva	Rutina	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F18	sedaj imamo tega malo starejšega, do 10 let.	10 let		Starost najstarejšega otroka do sedaj	Demografski podatki
F19	Sicer ne sodi k nam, ampak gre za krizno situacijo.	Krizna situacija (ne sodi k njim)		Starost najstarejšega otroka do sedaj	Demografski podatki
F20	Otrokom postane všeč, da je vsak večer umivanje, da si morejo umivati zobe in tudi povejo, da tega prej niso počeli. S tem si pridobimo zaupanje.	Pridobivanje zaupanja skozi rutino	Rutina	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F21	Morda se nekateri otroci bolj na nekoga navežejo, drugi na drugega.	Navezanost na priljubljenega zaposlenega		Potrdilo o dovoljšni varnosti znotraj KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F22	Ne vedno vsak na vsakega, ampak si vsak od otrok najde nekoga izmed nas, ki mu je nekako bližje.	Navezanost na priljubljenega zaposlenega		Potrdilo o dovoljšni varnosti znotraj KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F23	Še najbolj vzpostavimo zaupanje s tem, da imajo red, nekaj kar se ponavlja, ker to potrebujejo.	Pridobivanje zaupanja skozi rutino	Rutina	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F24	Zelo moraš paziti, da vseeno ohranjaš distanco, ker drugače te »dušijo«.	Narediti si distanco	Meja	Odzivi na ne varno navezanost (priklenitev otrok na zaposlenega)	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F25	Smo imeli že več primerov, na primer je popoldanski počitek, pa ne zaspi sam, te hoče imeti ob sebi dokler ne zaspi, nočejo zaspiti.	Pomanjkanje varne navezanosti – primeri	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F26	Tu pa jih je vseeno več. Ti se ne moreš z enim ukvarjat.	Nemogoče ukvarjati zgolj z enim		Odzivi na ne varno navezanost (priklenitev otrok na zaposlene)	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

F27	Lahko poveš pravljico, se »pocartaš«, potem pa moraš še k drugemu ali pa celi dan visi na tebi. Moraš kar mejo postaviti.	Postavljanje meja	Meja	Odzivi na ne varno navezanost (priklenitev otrok na zaposlene)	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
F28	Zdaj si pa mejo že kar znamo postaviti.	Postavljanje meja	Meja	Odzivi na ne varno navezanost (priklenitev otrok na zaposlene)	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
F29	Prvi dan, drugi dan, ko pridejo, takrat rabijo, ko so v stiski. Vzeti so iz matične družine, v tujo hišo pridejo med tuje ljudi, ampak potem jim pa vseeno moraš neko mejo postaviti.	Razlika v odzivanju pri tistih, ki šele pridejo in tistih, ki so tu že dlje časa		Odzivi na ne varno navezanost (priklenitev otrok na zaposlene)	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
F30	Ne morejo več vedno zmagati, tega dobiti.	Postavljanje meja	Meja	Odzivi na ne varno navezanost (priklenitev otrok na zaposlene)	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
F31	Pozornost. Po moje je nikoli niso imeli.	Razlaga zaposlenih – oklepanje otrok	Ne-varna navezanost	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F32	Morda kakšna punčka, za katero se ni ne mama ne oče, nihče ni briga. Nikoli ni bila princeska od nekoga in tu pri nas pa vidi priložnost, oz. začuti, da se nekdo z njo ukvarja, nekdo je pozoren do nje, nekdo jo hrani.	Razlaga zaposlenih – oklepanje otrok	Ne-varna navezanost	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F33	Ona reče: »Jaz bi to,« mi to damo in potem to takoj izkoristi čez novih pet minut, verjetno.	Razlaga zaposlenih – oklepanje otrok	Ne-varna navezanost	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F34	Vsak odreagira drugače, po svoje,	Različno odreagiranje	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
F35	ampak drugače smo zelo usklajeni, ko nekdo reče »ne« ali podobno, zelo skupaj držimo.	Usklajenost		Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične izkušnje otrok
F36	Potegnemo skupaj.	Držati skupaj		Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične izkušnje otrok
F37	Drugače pa ima sigurno vsak svoje mišljenje,	Različno odzivanje zaradi raznolikih pogledov	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
F38	vsak svoj pristop,	Svoj način delovanja vsakega posebej	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

F39	vsak drugače vidi.	Različno odzivanje zaradi raznolikih pogledov	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
F40	Nemogoče je, da bi vsi isto.	Nemogoče pričakovati enake odzive	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
F41	Ker tudi v družini je vedno, ne vem, oče bolj strog, mama bolj popušča.	Podobnost z družino	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
F42	ene od nas smo bolj hude, eni so bolj popustljivi.	Svoj način delovanja vsakega posebej	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
F43	Prav je tako.	Vzeto kot pozitivno	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
F44	Stojimo en za drugim in ne gremo en preko drugega. Če nekdo reče: »Ne bo televizije,« je ne bo. Ne zdaj, da drugi popusti in reče: »Eh, prižgi.«	Primer usklajenega ravnanja		Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
F45	Tu smo si zelo kompatibilni.	Kompatibilnost	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F46	Si včasih mislim, kako so nas lahko našli takšne, da tako delujemo. Vsi radi hodimo v službo.	Zadovoljstvo ob delu	Počutje znotraj tima	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F47	Ne. Nisem.	Ne pozna	Nepoznavanje	Seznanjenost s pristopom, utemeljenim na razumevanju travme	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F48	Ekonomija.	Ekonomija		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F49	Marsikatera. Jaz mislim, da to, kar se naučiš v šoli, kaj je treba, potem v praksi ni ravno tako.	Teorija in praksa nista isto	Nepripravljenost	Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F50	Morda bi bilo dobro, če bi nekdo, na primer mesec dni bedel nad nami 8 ur in nam malo povedal, kako v primeru nasilja ravnati, kaj lahko naredimo, ko že nam živce »skravžljajo«, kakšno moč imamo oz. nemoč, da bi nas nekdo tukaj malo usmerjal. Kaj lahko, kaj ne smemo.	Usmeritev strokovnjakov o pravilnosti delovanja	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F51	Ne vem kdo, ali psiholog ali nekdo drug, ki bi rekel: »To nasilje, glej, lahko tako rešimo. Mogoče pa bi bila	Usmeritev strokovnjakov o	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	tale metoda za preizkusit. Kazen ne pomaga.«	pravilnosti delovanja			
F52	Potem sem šla študirat delovno terapijo, ampak nisem končala.	Študij delovne terapije		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F53	Nato sem rodila drugega otroka, za katerega so rekli, da bo slep. Marsikaj smo potem skozi dali. Ni slep, ampak ne vidi v redu. Marsikaj smo skozi dali, ogromno bolnišnic, ogromno.	Osebna izkušnja		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F54	In to me je potem tudi iz stare službe... Iskala sem nekaj drugega, neko delo z ljudmi. Saj sem že prej delala z ljudmi, ampak nekaj bolj v povezavi s socialo, nekaj bolj toplega.	Osebna izkušnja		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F55	Kljub temu da so tu otroci travmatični in naporni ter si mislim: »Ojoj, da ga imam jaz doma, me peljejo«, mi dajo več, kot jaz morda njim. Od vsakega se nekaj naučiš.	Otrok kot učitelj	Neprestano učenje	Učenje odzivanja skozi izkušnje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
F56	Znam se odmakniti ravno zaradi mojega sina. Mislim, da sem skozi življenje s sinom malo debelo kožo dobila.	Zmožnost se odmakniti	Ločitev dela in zasebnega	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F57	Seveda, da se te vsaka zgodba dotakne, ampak žal so. Nikoli ne bo drugače.	Se te dotakne	Počutje ob zgodbah otrok	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F58	Ne glede na to kakšna je mama, je vseeno mama. Jaz mislim, da ko je odvzem narejen, je to za otroka v tistem trenutku večji šok kot pa zanemarjanje, ker so to vseeno tako mali otroci, da v bistvu drugega ne poznajo.	Stiska vseh otrok ob ločitvi s starši	Odvzem otroka	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F59	Mislim, da pri nas vsi otroci živijo, je neki duh doma, da jim ni slabo.	Občutek domačnosti ob bivanju v hiši	Okolje v KCO Palček	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F60	Ker včasih vseeno dajemo nekaterim staršem preveč možnosti in morda s tem otrokom, čeprav so to njihovi starši, povzročamo dodatne travme.	Postopkovno povzročene ponovne travmatične izkušnje neodvisno od KCO Palček	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F61	Morda je zelo grdo, kar bom sedaj rekla, ampak to so vseeno otroci iz dna družbe. Vseeno so otroci, ki pridejo na nekaj boljšega in dokler so še tako majhni, hitro posrkajo, pa jim je vseeno lepše kot pa doma.	Lepše kot doma	Okolje v KCO Palček	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

F62	Ko je mama pošiljala slike, ko so doma imeli res tako »bogo«, sem si mislila sama pri sebi: »Zdaj bo živel, ne vem, dve leti, štiri leta v rejništvu, tam vse ima, ne vem, krasni bazen imajo, svojo sobo, povedal je, da so šli na počitnice z letalom. Potem pa bo šel čez dve leti ali pa čez štiri leta nazaj domov, v revščino.« Ne vem, če bo ravno...	Postopkovno povzročene ponovne travmatične izkušnje neodvisno od KCO Palček	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F63	Včasih mi je bilo na začetku morda najbolj pomembno, da bo občutil, da mu je tu toplo, da bomo mi prijazni z njim, da bi čim manj pogrešal dom.	Toplina		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F64	Danes pa si želim, da bo dan čim bolj miren, da ne bodo drugi otroci neznosni.	Miren dan		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F65	Bolj mi je danes pomembno, kako bo vse skupaj v celoti izgledalo. Ker dostikrat je ravno tako, da ko nekdo drugi pride, hočejo vsi pokazati vse in je dan glasen ter se kregamo.	Miren dan		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F66	So ga tako pobožali, mu pomahali, takega malega, leto in pol starega.	Vključitev v družbo		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F67	Mali, tako za eno leto izgleda.	Neskladje v višini s starostjo	Lastnosti otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
F68	Ta danes, on je tako smrdel,	Smrad	Lastnosti otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
F69	polulan je bil.	Polulan	Lastnosti otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
F70	Njegov prvi stik, ko je prišel k nam je to, da smo ga odnesli v kopalnico, kar v bani slekli in stuširali. To je dretje. Držiš ga kot nekaj kužnega, stran od sebe, ker je bil celi moker od polulanega, od urina je vse smrdelo.	Primer prvega stika (najprej tuširanje)		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F71	Bil je prestrašen, ko so ga vzeli, pa bil je prestrašen, ko je vstopil v hišo.	Prestrašenost	Odvzem otroka	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

F72	Nismo mogli drugače, ker je bil res, res zanemaren.	Primer prvega stika (najprej tuširanje)		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F73	Imamo že kopalnico pripravljeno, šampone, brisače, potem joka, potem si ga držimo še v brisačo zavitega k sebi, da se potolaži, potem pa počasi začnemo.	Primer prvega stika (najprej tuširanje)		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F74	Mislím, da smo vsi dosledni in imajo vseeno občutek, da jih imamo radi, da so sprejeti pri nas.	Občutek sprejetosti	Vzpostavljane prijetnih občutkov	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F75	Tudi to, da jim povemo, da ne bodo ostali pri nas	Seznanitev z začasnostjo bivanja in skrbjo za njega	Ozaveščanje in informiranje otrok	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F76	in da so vredni, da ne smejo pustiti, da jih nekdo tepe, da nekdo grdo dela z njimi, to se ne dela.	Občutek vrednosti	Vzpostavljane prijetnih občutkov	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
F77	Nihajo, tako: »Mami, mami, kdaj bo prišla?« Potem pa se kar neha. Prvih par dni jih ima večina kar krizo, čez celi dan jokajo, »cmihajo«: »Bo prišla mamica?«	Klicanje staršev	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F78	Zvečer jokajo, ponoči se zbujajo, ampak to traja dva, tri, štiri dni, potem pa že redko kdaj.	Klicanje staršev	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
F79	Povemo, da ne vemo, kdaj bo prišla mamica, da takoj, ko bo lahko prišla, bo prišla.	Neznanje o prihodu staršev	Jasna sporočila	Odzivi na stisko ob neprisotnosti staršev	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
F80	Imeli smo primer, ko so bili trije otroci in je sodišče odločilo, da bodo šli nazaj. Dolgo so bili pri nas, tri mesece ali celo štiri. In potem so začeli starše pripravljati na to, da pridejo otroci nazaj. Najprej so lahko šli v petek popoldan, pa so morali v nedeljo nazaj priti. Čez vikend so hodili domov.	Nerazumljiva odločitev sodišča o vračanju otrok v matično družino čez vikende – primer	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F81	To je bilo zelo hudo za otroke. Še danes mi ni jasno, kako je lahko to sodišče določilo. Ker otrok seveda potrebuje starše, otrok ne rabi iti za dva dni k staršem, pa potem nazaj. To je trajalo mesec dni. Hudo je bilo.	Nerazumljiva odločitev sodišča o vračanju otrok v matično družino čez vikende – primer	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F82	To so otroci, ki so že tako prišli, pa jim je bilo težko, pa čez to travmo, pa da so potem bili pri nas, pa da so se umirili, navadili in potem so	Nerazumljiva odločitev sodišča o vračanju otrok v	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	hodili čez vikend domov. Ni bilo prijetno.	matično družino čez vikende – primer			
F83	Najbolj smo opazili po reakciji otrok. Zopet so se drli, ipične napade so imeli. Vse to, kar je bilo na začetku, česar smo se potem znebili tekom bivanja pri nas, se je zopet ponavljalo.	Nerazumljiva odločitev sodišča o vračanju otrok v matično družino čez vikende – primer	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F84	Sodišče je imelo čas, da so zbrali vse dokaze in se je odločilo, da jih bo vrnilo staršem. Torej vedo, da jih bodo vrnil. Potem jih naj vrnejo, ne pa da jih dajo za dva dni nazaj. Ne vem zakaj, da se bodo starši lahko nazaj navadili na otroke?	Nerazumljiva odločitev sodišča o vračanju otrok v matično družino čez vikende – primer	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F85	Jaz mislim, da smo en drugemu velika podpora.	Pomoč in podpora zaposlenih med seboj	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F86	Kaj pa na primer Center za socialno delo kot naš lastnik kot naš ustanovitelj? Oni pa nas ne ravno podpirajo.	Brez podpore		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F87	Za vse je treba prosit.	Prosit za vse		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F88	Ko mi doživljamo grožnje, bi lahko imeli nekoliko bolj odprta vrata,	Več posluha	Ravnanje ob grožnjah	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F89	na primer, da nas je več v službi,	Povečanje št. zaposlenih za tisti čas	Ravnanje ob grožnjah	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F90	da nas je ponoči več,	Povečanje št. zaposlenih za tisti čas	Ravnanje ob grožnjah	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F91	da bi nam neko varovanje dali ali karkoli.	Varovanje	Ravnanje ob grožnjah	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F92	Tudi morda nekakšno šolanje, kako ravnati s tem.	Šolanje o ravnanju	Ravnanje ob grožnjah	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F93	Recimo, tu zadaj so vseeno starši, ki grozijo. Najprej iščejo, kje so njihovi otroci, ker ne vedo, kličejo vse krizne centre. Seveda se mi en z drugim slišimo. Pokličejo tudi nas, nam rečejo: »Vse vas bomo pobili, saj vemo kje ste.«	Grožnje staršev	Grožnje zaposlenim	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F94	Mogoče bi tudi mi potrebovali neko podporo. Sedaj že tako vemo, da je najlažje groziti, to pot rajši izberejo. Morda bi nam lahko malo povedali o tem, do	Šolanje o ravnanju	Ravnanje ob grožnjah	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	česar smo morali sami gor priti, da ni tako, da nas ne rabi biti strah, ali pa da bi nam rekli,				
F95	ker tako ali tako vedo, da prihaja iz takšne družine, ki bo grozila, pa bi nam morda vseeno dali kakšnega varnostnika zunaj ali pa patrolje.	Varovanje	Ravnanje ob grožnjah	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F96	Tudi tu bi nam center lahko prišel bolj nasproti.	Več podpore s strani Centra za socialno delo	Več posluha/podpore s strani sistema	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F97	Na primer, že sama hiša. Mislim, da to ne bi bil veliki finančni strošek napram vsemu, postavitve ograje.	Postavitev ograje	Varnost otrok	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F98	Mi imamo tako ograjo, da nam otroci grejo čez njo. Vsak lahko pride k nam.	Neprimerna ograja	Varnost otrok	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F99	Mi ne moremo otrok pustiti samih zunaj na igrišču, zato ker grejo čez ograjo. Ti pa moraš vseeno večerjo pripraviti, moraš pomiti.	Neprimerna ograja	Varnost otrok	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F100	Poleti bi vseeno lahko otroke pustili zunaj, ker vemo, da nikamor ne morejo, ampak žal ni tako. Saj nekdo je zunaj in jih gleda, ampak lahko vseeno grejo okoli hiše, ko jih je pet, šest ter jih ne moreš imeti vseh na očeh.	Neprimerna ograja	Varnost otrok	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F101	Problem bi že samo z ograjo lahko rešili. Pa ga ne rešijo.	Postavitev ograje	Varnost otrok	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F102	Zdaj pa se ne prestando dereš: »Ne žogo na cesto, pazi.« Ali pa smo zunaj in en manjka: »Kje je?« Pa ga že iščeš okrog. Si že: »Joj, kaj če je šel na cesto?«	Neprimerna ograja	Varnost otrok	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
F103	26 let	26		Leta delovne dobe	Demografski podatki
F104	Srednješolska ekonomska izobrazba	Srednješolska ekonomska izobrazba		Izobrazba	Demografski podatki

INTERVJU G

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
G1	Več ali manj vsi.	Prisotnost travmatičnih izkušenj pri vseh otrocih	Prepoznano št. otrok s travmatičnimi izkušnjami	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

G2	Tudi zanemarjanje, kakor tudi odklanjanje otroka povzroča travmo.	Zanemarjanje kot travma	Zanemarjanje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
G3	So pa čisto različne situacije, dogodki in izkušnje, katere povzročijo travmo.	Razlikovanje travmatičnih izkušenj pri otrocih		Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
G4	To je tudi malo odvisno od osebnosti otroka. Nekdo je malo bolj introvertiran,	Introvertirani otroci	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
G5	drugi to pove.	Otrok pove	Otrok ubesedi	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
G6	Lahko se kaže tudi na drugačne načine, kot na primer pretirano veselje, kjer se lahko tudi nekaj skriva za tem. Ni nujno, da je zmeraj tako, kakor izgleda.	Pretirano veselje	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
G7	Včasih je kakšen otrok, ki sploh ne govori, oz. se zelo malo izraža. Tudi tam je stiska.	Otroci ne govorijo ali pa malo	Tihi otroci	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
G8	Mislim, da se najbolj zanašam na empatijo, ne toliko na znanje s teorije, ampak na tisti občutek. Se mi zdi, da je ravno to pri tem delu najbolj pomembno.	Zanašanje na empatijo	Empatija	Pomembne karakteristiki pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G9	Teorija ti da zelo veliko, potem pa se soočiš z prakso, ki se zmeraj ne sklada s teorijo in takrat je potrebno uporabiti empatijo.	Zanašanje na empatijo	Empatija	Pomembne karakteristiki pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G10	Pa tudi ni recepta, kako pristopiti, saj je vsak otrok drugačen.	Ni recepta, kako pristopiti	Raznolikost odzivov posameznika	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
G11	Vsak ima svojo izkušnjo in travmatizirani so potem na nek način vsi.	Prisotnost travmatičnih izkušenj pri vseh otrocih	Prepoznano št. otrok s travmatičnimi izkušnjami	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
G12	Sploh otroci, ki so starejši, ki k nam prihajajo. »Tamali« še mogoče toliko ne, ker se še toliko ne zavedajo, ampak vsi otroci, ki so stari več kot leto dni, pa bi rekla, da so travmatizirani.	Travmatiziranost odvisna od starosti otrok	Raznolikost otrok	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
G13	Starši, ker so tu pri nas majhni otroci, ki so stari največ 6 let ali manj. Pri tej	Pomembno sodelovanje s starši	Sodelovanje s starši	Pomembne karakteristike pri	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa,

	starosti se redkokdo že zna nekako izražati, mogoče starejši od 4-ih let zagotovo, mlajši pa težje in takrat je zelo pomembno sodelovanje s starši,			sodelovanju z otroki	utemeljenega na razumevanju travme
G14	da vsaj izveš tiste osnovne zadeve, če je kaj v ozadju, če se je kaj takega dogajalo.	Osnovne informacije o otroku in ozadje dogajanja	Sodelovanje s starši	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G15	Dobro je delat na nekem odkritem pogovoru, da izveš, kaj se je z njimi dogajalo prej, oz. če so kakšne posebnosti, da si na to mogoče malo bolj pozoren.	Osnovne informacije o otroku in ozadje dogajanja	Sodelovanje s starši	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G16	Varnost in	Zelo pomembna	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G17	zaupanje sta vsekakor zelo pomembna! Ne pomembna, zelo pomembna.	Zelo pomembno	Zaupanje	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G18	Če tega ni, potem je zelo težko vzpostaviti nek odnos, ki temelji predvsem na zaupanju.	Varnost predpogoj za odnos zaupanja	Zaupanje	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G19	Prvo, ko pridejo, potrebujejo nekaj časa, da se privadijo, eni hitreje, drugi kasneje.	Različno hitro privajane	Okolje v KCO Palček	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
G20	Mora pa priti do vzajemnega zaupanja med nami.	Vzajemno zaupanje	Zaupanje	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G21	Oni pridejo prestrašeni z negativnimi izkušnjami. Najprej se morejo počutiti varno, nato se počasi vzpostavi zaupanje, da lahko sploh delaš z njimi, ker drugače je oteženo.	Varnost predpogoj za odnos zaupanja	Zaupanje	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G22	Čisto različno. Včasih je nekemu že dovolj, če začneš s pogovorom.	Načini vzpostavitve zaupanja	Zaupanje	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G23	Jaz zaupanje vzpostavim na nek način tako, da se z otrokom začnem ukvarjati in potem vidi, da sem mu na nek način predana in otrok ti	Načini vzpostavitve zaupanja	Zaupanje	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

	začne zaupati, čisto preprosto.				
G24	Otrok rabi pozornost, ti mu jo daš, on vidi, da si si ti vzela čas za njega in že na tak način se vzpostavi zaupanje.	Načini vzpostavitve zaupanja	Zaupanje	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G25	Zagotovo je lažje s tistimi, ki govorijo.	Lažje z govorečimi otroki		Razlika v sodelovanju med glasnimi in tihimi	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
G26	Skozi igro. Skozi igro se jim nekako skušam približati.	Vzpostavljanje odnosa skozi igro	Sodelovaje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G27	Nekaj, kar imajo radi in se potem nekako skozi to da.	Vzpostavljanje odnosa skozi igro	Sodelovaje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G28	Vsekakor so različni pogledi, to je dejstvo. Devet ljudi, devet različnih mnenj,	Različno odzivanje zaradi raznolikih pogledov	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
G29	ampak v osnovi, ko pa pride do česa, pa nekako zmeraj stopimo skupaj.	Držati skupaj		Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
G30	To se mi zdi zelo dobro, da so različna mnenja, da vidimo situacijo iz več zornih kotov, drugačna mnenja, drugačno razmišljanje.	Vzeto kot pozitivno (več zornih kotov)	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
G31	Pa v tej službi se tudi naučiš, da nekako ni zdaj prav ali pa narobe. Gre se za perspektivo pogleda	Različno odzivanje zaradi raznolikih pogledov	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
G32	ali pa svojega lastnega občutka in lastne izkušnje.	Različno odzivanje zaradi različnih izkušenj	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
G33	Pri nekemu najbolj pomaga pogovor,	Pogovarjanje	Pogovor	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
G34	pri drugem se izvrši posledica, katera se napove.	Izvršitev napovedane posledice	Omejitev	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
G35	ta trenutek je pa otrok nekaj let starejši zaradi ene določene situacije, ki je povezana z bratcem, kateri ne govori slovensko,	Krizna situacija (ne sodi k njim)		Starost najstarejšega otroka do sedaj	Demografski podatki
G36	Pa tudi s takega okolja je, da smo mi tu nekaj naredili, potem pa tako zgleda, kakor da nič ne naredimo, potem pa ko pogledaš otroka po enem času, pa so zelo velike razlike in ne male razlike.	Majhni koraki, velike razlike		Spreminjanje vedenja	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

G37	Zato ker toliko let enega okolja, je težko zdaj v enem mesecu ali pa mesecu pa pol, narediti drastično spremembo. To je skoraj nemogoče.	Nemogoče spremeniti vedenja v dveh mesecih		Spreminjanje vedenja	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
G38	Ko delamo z otroki, vsaj jaz osebno, sem vedno z njimi v danem trenutku, kar se mi zdi zelo pomembno.	Tu, zdaj, danes	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G39	Ker če se začneš navezovati na njihovo preteklost, se oteži delo, zato ker ti to seže toliko globoko, da si potem težko empatičen in se bolj sočutje vklaplja.	Zgodovino otroka dati na stran	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G40	Pri tem delu se je treba dajati v dano situacijo, se pravi v dani trenutek, tukaj in zdaj.	Tu, zdaj, danes	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G41	Prihodnost je tudi negotova.	Negotova prihodnost	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G42	Primer, otroci se igrajo, en otrok recimo postane nasilen. Igra sami veva, da je do takrat, dokler to ustreza obema, ko enemu več ne ustreza, več ni igra, ampak gre za nasilje. Kadar do tega pride, se otroka najprej opozori, se mu razloži, zakaj se to ne počne in da naj s tem preneha. V kolikor ne neha, pa se mu napove posledica, da se ga izključi iz igre in to je to. V kolikor še to ponovi, je potrebno izvršiti napovedano posledico, da otrok vidi, da mislimo resno.	Primer izvršitve napovedane posledice	Omejitev	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
G43	Nekaj sem slišala,	Slišala zanj	Nepoznavanje	Seznanjenost s pristopom, utemeljenim na razumevanju travme	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G44	vendar ga ne poznam.	Ne pozna	Nepoznavanje	Seznanjenost s pristopom, utemeljenim na razumevanju travme	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G45	Mislim, da je empatija največ.	Ključna	Empatija	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G46	Zelo veliko je znanja, ki ga v šoli pridobimo, ampak se mi	Zanašanje na empatijo	Empatija	Pomembne karakteristike pri	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa,

	zdi, da je najbolj važna empatija in izkušnje z otroki.			sodelovanju z otroki	utemeljenega na razumevanju travme
G47	Pri nas so otroci, ki jih je potrebno previjati, hraniti, negovati.	Poskrbeti za otrokove osnovne potrebe – primeri	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G48	Malo mogoče je bilo, ker ko sem se jaz šolala, sem imela prakso v materinskem domu, kjer sem opravila 800 ur praktičnega pouka,	800 ur praktičnega pouka v materinskem domu		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G49	plus veliko prostovoljnega dela.	Prostovoljno delo v materinskem domu		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G50	Se pravi, sem imela tam tudi stike z otroki in tudi s travmatiziranimi uporabnicami, tako da sem se tam soočala s tem.	Izkušnje v materinskem domu		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G51	Potem sem delala v centru za pomoč otrokom in mladostnikom eno leto, tako da je bilo tudi tam precej podobnih zadev.	Delo na Centru za pomoč otrokom in mladostnikom		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G52	Pa svoje otroke imam.	Sodelovanje s svojimi lastniki otroki		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G53	Imam kar nekaj izkušenj, pa različnih delavnic, pa tabori. Nekaj je za mano.	Delavnice in tabori		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G54	Pa predvsem empatijo, to jaz poudarjam. Tudi tisto znanje pride včasih tako »našopano«. To je zelo težko.	Zanašanje na empatijo	Empatija	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G55	Včasih ne gre eno z drugim, ampak dostikrat pa zelo prav pride tudi teorija, ker vseeno imaš malo širši pogled.	Povezava med teorija in prakso		Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G56	Ampak tu z uporabniki, pa se mi zdi zdaj zelo pomembna empatija pri delu z njimi.	Ključna	Empatija	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G57	Da začutiš človeka, da veš, kako se odzvat. Moraš imeti empatijo, moraš imeti to v sebi, da lahko delaš z ljudmi, ali pa tega nimaš.	Definicija empatije	Empatija	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
G58	Potrebno si je narediti tudi mejo in razmišljati empatično ter ne preveč s sočutjem, ker drugače lahko izgorimo in nas to »posrka«.	Empatično razmišljanje z ne preveč sočutja	Samoregulacija	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
G59	Mi imamo več ali manj vsi družine doma in to delo z otroki je res stresno. Mislim, če bi to bili papirji z imeni brez osebnosti, je to čisto drugače, kot pa delo z otroki,	Stresno delo	Preobremenjenost	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	ki so travmatizirani in imajo slabe izkušnje.				
G60	Enkrat mesečno imamo supervizijo,	Mesečna supervizija	Supervizija	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G61	če pa je kjerkoli kakšna težava, se tudi med seboj pogovarjamo.	Zelo dobra komunikacija	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G62	Smo zelo povezani.	Dober odnos	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G63	Tudi smo zelo različni kader. Tudi med sabo rešimo in kar se tega tiče ni nobenih težav.	Dobro sodelovanje	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G64	Ne štimajo vedno stvari tako kot bi si človek želel, ali pa tako kot bi naj štimale.	Rigidnost sistema v nekaterih funkcioniranjih		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G65	Tudi tu je brutalno včasih, če kdo izpade, ali pa da odpoved, je grozno. Potem mi delamo več, se dela nadure in podobno, delamo pa 12 ur v osnovi.	Izpad kadra – zgolj 9 zaposlenih	Izpad kadra	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G66	Mene samo ena stvar moti in to je finančno nesorazmerje. Nekateri od nas smo strokovni sodelavci, kateri ne dosežemo niti minimalne slovenske plače.	Finančno nesorazmerje	Finančna podpora	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G67	Moje mnenje je, kar tudi zagovarjam, da ne glede na to, kakšno izobrazbo imamo v osnovi, za delo, ki ga mi tukaj opravljamo, bi morala biti, ne govorim o ne vem kakšni plači, ampak ena primerna plača. In to zagotovo ne pod minimalno slovensko plačo, da ti država daje razliko do minimalne plače, s tem se pa žal ne strinjam.	Višja plača	Finančna sredstva	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G68	Dnevno je veliko izzivov z katerimi se srečujemo in jih uspešno opravimo. Se pa težko soočam z finančnim stanjem oz. s plačo, ki pa je »sramotna«, saj imam tudi svojo družino, katero morem preživeti. To je torej ena zelo velika težava.	Prenizka plača	Finančna podpora	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G69	Definitivno vpliva na motiviranost	Vpliv na motiviranost	Počutje ob nižji plači	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G70	in osebno zadovoljstvo.	Vpliv na osebno zadovoljstvo	Počutje ob nižji plači	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

G71	Pri samem delu z otroki in pri stiku z njimi tega nikdar ne občutijo, ker zato niso krivi oni, ampak to vidim kot sistemsko napako. Zmeraj se trudim, da sem jim predana 100 % in da so slišani.	Otroci ne občutijo nezadovoljstva	Počutje ob nižji plači	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G72	Zato ker smo štirje sodelavci, pa štirje strokovni delavci. Ena pa je pripravnica in se mi zdi, da bi bilo prav, da bi nam prišli malo nasproti in nam dali primerno plačilo, ker bi nas s tem tudi na nek način stimulirali ter obdržali, ker nov kader težko dobimo, kadar nas kdo od sodelavcev zapusti.	Sorazmerno porazdeljeno plačilo	Finančna sredstva	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G73	Vedno sem bila mnenja, da se zmeraj lahko naučim še veliko novega.	Neprestano učenje ravnanj, znova in znova	Neprestano učenje	Učenje odzivanja skozi izkušnje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
G74	Menim, da sem dokaj dobro prišla pripravljena na podlagi preteklih izkušenj.	Dobra pripravljenost na podlagi preteklih izkušenj	Pripravljenost na delovno mesto	Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G75	Nakar pričneš delati z otroki in pridobiš nove izkušnje, ki te bogatijo in ti dajo zelo veliko, saj se zavedam, da delam dobro za otroke, ki ti to na svoj način vračajo, kar me osebno izpopolnjuje in me polni.	Izpopolnjuje in polni	Počutje ob sodelovanju z otroki	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
G76	4 leta	4		Leta delovne dobe	Demografski podatki
G77	6/1 (višješolska strokovna izobrazba) organizator socialne mreže	6/1 (višješolska strokovna izobrazba) organizator socialne mreže		Izobrazba	Demografski podatki

INTERVJU H

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
H1	Jaz bi rekla 70% otrok,	Pri večini otrok	Prepoznano št. otrok s travmatičnimi izkušnjami	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
H2	zato ker pri nekaterih gre za zanemarjanje v smislu, da ni dovolj hrane, ali da nima ustreznih bivalnih pogojev.	Zanemarjanje ni travma	Zanemarjanje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
H3	Pri večini otrok, s katerimi sem se jaz srečala, se mi pa zdi, da gre kar za travmatično izkušnjo.	Pri večini otrok	Prepoznano št. otrok s travmatičnimi izkušnjami	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

H4	To je nasilje, doživljanje ali priča nasilju	Nasilje v družini	Nasilje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
H5	potem smo imeli tudi sume spolnih zlorab.	Pogoste spolne zlorabe ali sum spolne zlorabe	Spolne zlorabe ali sum spolne zlorabe	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
H6	Ali pa recimo bežanje pred nasiljem, take zadržane.	Nasilje v družini	Nasilje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
H7	Bi vztrajala pri 70%.	Pri večini otrok	Prepoznano št. otrok s travmatičnimi izkušnjami	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
H8	Recimo nasilje se prepozna tako, da želijo od nas zaposlenih izsiliti znane vzorce. Poskušajo, da bi mi tudi tako odreagirali, kot jim je poznano.	Razlikovanje v vedenju otrok glede na doživeto nasilje, zanemarjanje ali kognitivne primanjkljaje staršev	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
H9	To je npr. takoj signal, ko vidim pri otroku, ko gre, ko trka v mejo, ko vidi, da si ti že čisto na meji s potrpljenjem, ker želi tak odziv, ko ga je bil verjetno doma navajen, recimo, da je dobil udarce ali kakorkoli. To se mi zdi pri otrocih, ki so bili deležni nasilja.	Razlikovanje v vedenju otrok glede na doživeto nasilje, zanemarjanje ali kognitivne primanjkljaje staršev	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
H10	Jaz kakšnih spolnih zlorab zdaj še nisem prepoznala, sem pa to prebrala v sklepih. Nisem prebrala iz vedenja otrok.	Prebrani sklep kot osnova za ravnanja/razumevanje	Sklep	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
H11	smo pa take otroke opazovali, če bi se vedli, ne vem, promiskuitetno, da bi se ponujali ali kaj podobnega.	Opazovanje otrok ob zavedanju doživete spolne zlorabe		Odziv na izkušnjo spolne zlorabe	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H12	Jaz sem bila pri enem fantku pozorna, ko je bil sum spolne zlorabe, če bi bilo kaj v zvezi z dotiki pri umivanju. Recimo, če bi ga to zmotilo, da se ga kaj dotakneš pa to, pa ni reagiral.	Opazovanje otrok ob zavedanju doživete spolne zlorabe		Odziv na izkušnjo spolne zlorabe	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H13	Spolna zloraba je mogoče težje prepoznana.	Težje prepoznana	Spolne zlorabe ali sum spolne zlorabe	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
H14	Pri mlajših pa mogoče strah pred dotikom, pred umivanjem, pri pomoči na	Strah pred ponovno izkušnjo spolne zlorabe – primeri (ni še doživela)	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

	stranišču recimo, da ne smeš ritke obrisat ali pa kaj takega.			izkušenj pri otrocih	
H15	Potem tudi morda kakšni taki izrazi, da bi se jih ustrašili ali pa božanja ali pa kaj, da ne bi prenesli, ali se bali stika.	Strah po izkušnji spolne zlorabe – primeri (ni še doživela)	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
H16	Tega še nisem doživela. Tudi pri teh otrocih, ko je bilo napisano, da prihajajo k nam zaradi suma spolne zlorabe, nisem mogla prebrati iz vedenja,	Strah po izkušnji spolne zlorabe – primeri (ni še doživela)	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
H17	Pa mogoče tudi v rabi grdih besed, to prepoznavam, da so od doma pobrali. Zmerljivke, žalitve,	Razlikovanje v vedenju otrok glede na doživeto nasilje, zanemarjanje ali kognitivne primanjkljaje staršev	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
H18	pa pri enih otrocih tudi zelo taki odnos do žensk kot iz teh kultur, kjer je pač kulturno poznano, da so ženske manjvredne, se obnašajo kot da si lastnina, kot da te lahko udari, kot da ti lahko karkoli reče,	Vzgojeni – nasilje do žensk	Romska skupnost	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
H19	Imeli smo dva taka primera, ena priseljska družina,	Vzgojeni – nasilje do žensk	Priseljska družina	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
H20	pa ena romska družina, kjer se je v vedenjih dečkov do sodelavk in do ženskega spola to prepoznalo.	Vzgojeni – nasilje do žensk	Romska skupnost	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
H21	Huda travma bi zagotovo bila, da se družina pelje, pa se zgodi prometna nesreča, pa oba starša umre, pa tisti otrok nima nobenega, pa mora nujno priti recimo v krizni center. To bi bila pa druge vrste travma, kot pa to, kar se recimo v družinah tudi dlje časa dogaja. Tu bi šlo za en dogodek, ampak tega še nismo imeli.	Razlikovanje med PTSD in kompleksno travmo		Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H22	Prvo se poskusim pomiriti, da ne reagiraš napačno,	Najprej pomiritev	Samoregulacija	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H23	Dostikrat poskušam že prej, ko vzpostavljam odnos z otrokom, priti na tako raven, da do tega sploh ne bi prišlo. Poskusim preventivno prej delovat.	Že ob vzpostavljanju odnosa	Preventivno delovanje	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H24	Moram reči, da imam težavo ravnat s tem vedenjem, zato ker na besedo se ne umirijo, večina teh otrok niti nima	Težava pri uravnavanju nasilnega vedenja		Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

	besede »ne« v sebi, da ko bi rekel: »Ne, tu je pa meja, tu pa stop.« Ko resno rečeš, se niti ne ustavijo. Zelo težko jih umiriš na tak način.				
H25	Če so recimo kaj grdo govorili, jih usmerim, da se tako ne govori,	Usmeritev	Učenje ustreznejše reakcije	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H26	če so probali udariti ali pa kaj takšnega, pri mlajših pokažeš, da to ni sprejemljivo,	Preusmeriti nesprejemljivo vedenje	Učenje ustreznejše reakcije	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H27	pri starejših pa tudi ustaviš, potem pa sledi pogovor, ko razumejo.	Pogovor šele ko razumejo	Pogovor	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H28	Dostikrat pa poskušam tudi sebe umakniti, da grem jaz stran od te situacije.	Umaknitev iz situacije	Samoregulacija	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H29	Ker recimo, imam v mislih te fante, ki so stari pet ali več, jih dejansko ne moreš niti zagrabit, da bi jih poskušal objet, pa mu na tak način povedati, naj se ustavijo.	Težava pri uravnavanju nasilnega vedenja		Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H30	To je ena tehnika, ki je pri kakšni agresivni deklici, ki je imela napade trme, kdaj delovala, ne pa vedno.	Objem	Metoda objeti	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H31	Jaz sem bolj taka mala in triletnega otroka ti še lahko stisneš k sebi in ga poskusiš pomiriti.	Delujoča tehnika pri manjših otrocih	Metoda objeti	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H32	Ne deluje pa pri večjih fantih, ko neka taka agresija pride.	Delujoča tehnika pri manjših otrocih	Metoda objeti	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H33	Bolj stavim na to preventivno delovanje,	Uspešno	Preventivno delovanje	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H34	da ne pride do tega, da se npr. poskusi iti na sprehod že prej, da se ta negativna iz njih morda »razkadi«, ali pa da v kakem športu dajo ven in gredo na igrišče.	Primeri preventivnega delovanja	Preventivno delovaje	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H35	Preko dneva zmeraj nekako spremljaš, ali se že nabira in bo eksplodiralo. Poskušaš filtrirati.	Primeri preventivnega delovanja	Preventivno delovaje	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H36	Čeprav smo tu malo omejeni, lahko poskusiš prepoznati, ne moreš pa vedno prav reagirati, ker nimamo možnosti, da bi se zelo s športom ukvarjali, ali pa da bi še bolj noreli, ali pa take stvari, da bi to nekam preusmeril, to odvečno energijo, da bi preusmeril v šport ali v neko aktivnost.	Zmanjšane zmožnosti preusmerjanja odvečne energije		Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

H37	Opazila sem, da se odzivamo zelo v skladu s svojim karakterjem.	Odzivanje v skladu s karakterjem	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H38	Meni bolj leži vloga negujočega starša, vloga mame, bolj to »crkljanje«, varnost, pravljice, nega.	Vloga negujočega starša		Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H39	Težave pa imam z avtoriteto, tako da sem rada v družbi sodelavcev, ki odigrajo to drugo vlogo, mi je dosti lažje.	Vzeto kot pozitivno	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H40	Ne počutim se tako dobro v vlogi, da bi mogla dati neko posledico ali sankcijo ali ostro nastopit. To me zelo obremenjuje in mi jemlje energijo.	Nezmožnost odreagiranja s sankcijo, posledico (oster nastop)		Odzivi na nasilno vedenje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H41	Po eni strani je torej prednost, da smo si karakterno različni, pa da ti, ki jih opisujem, ki jim to ni problem narediti, to naredijo.	Vzeto kot pozitivno	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H42	Nimamo skupnih dogovorov, čeprav ko smo imeli kritično situacijo, neko družino bolj izrazito agresivnih treh otrok, pa če bi ostali dlje časa, bi bilo nujno, da se pogovorimo in zavzamemo neka enotna stališča.	Brez dogovorov glede odzivanja (včasih nujno)	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H43	Zdi se mi, da dokler je otrok bolj umirjen in ni nekih takšnih izrazitih problematik, delamo v skladu vsak s svojim načinom, ki mu leži, pa z osebnostjo.	Neusklajeno odzivanje ob umirjenih otrocih	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H44	Ko pa nastane kritična situacija, znamo pa tudi »staknit glave« in reči: »Zdaj pa tak, tu je meja, tu preko pa ne pustimo, pa jih damo potem vsi sedet.«	Dogovor o skupnem pristopu/ravnanju z otrokom		Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H45	Da bi pa imeli neke enotne smernice, jih pa nismo ubesedili.	Brez dogovorov glede odzivanja	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H46	Recimo, ničelno toleranco do nasilja imamo, ampak to je spet individualno, kaj bo nekdo že videl kot nasilje, ali že, če bo kdo komu spulil igračo, ali je to, če enega udari, ali je to, če jezika, kje je potem tisto? To je spet od nas odvisno, koliko prenesemo.	Okvir delovanja skupen (znotraj okvira individualno)	Skupen okvir delovanja	Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H47	Jaz bi si želela, da imamo neke usmeritve, ampak hkrati pa nočem, da bi se potem	Želja po usmeritvi, a ne omejitvi zaradi individualnosti otrok	Skupen okvir delovanja	Usklajenost odzivanja na	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

	preveč držali teh okvirjev, ker vsaka zgodba otroka, ki pride, je zelo individualna			travmatične izkušnje otrok	
H48	in se mi zdi, da je ta naša različnost lahko prednost, ker se vsak otrok potem izmed devetih, lahko z nekom bolj poveže, ki mu bolj leži.	Vzeto kot pozitivno	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H49	Karakterno smo si zelo različni, kar je prednost tima, ampak ko pa so kritične situacije, bi si pa želela, da imamo neke dogovore med nami.	Želja po dogovorih/usklajeno sti v kritičnih situacijah	Usklajenost odzivanja med zaposlenimi	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H50	V kakšnih drugih timih, ko sem delala, mi je to zelo pomagalo, zato ker v tisti situaciji potem ne rabiš brskati po spominu, ali zdaj to naredim ali ne, ali smo že čez mejo, ampak dejansko pač reagiraš, ker tudi otrok na konec koncev to rabi.	Želja po dogovorih/usklajeno sti v kritičnih situacijah	Usklajenost odzivanja med zaposlenimi	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H51	Tisti otrok, ki zbira nasilje, pa ne zna jeze brzdat, v bistvu rabi, da ga usmeriš in mu pokažeš neke prave načine.	Usmeritev	Učenje ustrežnejše reakcije	Odzivi na nasilno vedenje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H52	Enkrat sem bila na enem predavanju na pedagoški fakulteti, ko je bilo o prepoznavanju travme. Imela ga je Metta. Oni imajo prav premagovanje travmatičnih izkušenj.	Prisotnost nekaterih izobraževanj v državi na temo travm	Izobraževanja	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H53	Tuji predavatelji so bili,	Prisotnost nekaterih izobraževanj v državi na temo travm	Izobraževanja	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H54	pa so dosti razlagali o vagusu pa o telesnih odzivih na travmo, pa kako se to v telesu skladišči.	Prisotnost nekaterih izobraževanj v državi na temo travm	Izobraževanja	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H55	O prepoznavanju travme, pa o načinu zdravljenja travmatičnih izkušenj.	Prisotnost nekaterih izobraževanj v državi na temo travm	Izobraževanja	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H56	Aha, kraniosakralna terapija. So bili nekakšni kraniosakralni terapevti, ki so nam to predavali. Kraniosakralna resonanca.	Prisotnost nekaterih izobraževanj v državi na temo travm	Izobraževanja	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H57	O travmi je bilo celodnevno predavanje. Pa ta beg pa boj, o starih možganih.	Prisotnost nekaterih izobraževanj v državi na temo travm	Izobraževanja	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H58	Zagotovo metode in tehnike deeskalacije,	Metode in tehnike deeskalacije		Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

H59	preventivno delovanje,	Preventivno delovanje		Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H60	komunikacijske veščine.	Komunikacijske veščine		Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H61	Zdi se mi, da dosti, kar smo se na fakulteti učili, potem v praksi ugotavljaš, da je premalo. Malo zmanjka pri konkretizaciji.	Povezava med teorijo in prakso (premalo teorija)	Nepripravljenost	Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H62	Pa tudi malo več strukture, da začnemo dan zjutraj, si recimo povemo, kaj bomo pa speljali, pa da zvečer mogoče z refleksijo zaključimo, da imaš možnost neke izkušnje ubesediti in reči: »Glej, danes je bil pa slab trenutek, pa nisem prav reagiral.«	Struktura	Sprotna refleksija	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H63	Da imaš sprotno refleksijo, ker ti to lahko zelo pomaga, da boš naslednji dan boljši.	Sprotna refleksija z namenom ustrežnejšega odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Sprotna refleksija	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H64	Pa da je tudi varno okolje, da lahko rečeš: »Glej, ni mi dobro uspelo. To bi mogel drugače.« To mi je všeč, da sproti pospravljaš, kar se v tebi nabira, sploh če želiš na dolgi rok biti tu.	Sprotna refleksija z namenom razbremenitve	Sprotna refleksija	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H65	Ker enkratmesečna supervizija je premalo. Sprotna refleksija bi bila zagotovo na mestu.	Enkrat mesečna supervizija premalo	Sprotna refleksija	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H66	Najprej se mi zdi, da začuti, da je prišel v varno okolje.	Varnost		Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H67	Poskusiš jih lepo sprejet,	Sprejeti ga		Prvi stik ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H68	pa navezat nek stik.	Navezovanje stika		Prvi stik ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H69	Po navadi grejo tu v našo dnevno sobo, pa malo igrčke pogledajo, tako da se malo razbremenijo, pa ponudiš kakšno pijačo, kakšen kakav, topel čaj.	Ponuditi, kar v tistem trenutku potrebuje		Prvi stik ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H70	pa da pokažeš, da si nežen in sprejemajoč.	Toplina		Prvi stik ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa,

					utemeljenega na razumevanju travme
H71	Tudi če so ali umazani ali romski ali kakršnikoli, da ga tudi stisneš k sebi, če vidiš, da to dovoli, pa da to rabi, pa da to išče.	Kljub pogojem (umazani itd.) objeti		Prvi stik ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H72	To, da si zelo umirjen, da začutijo, da bo vse okej.	Mirnost strokovnega delavca		Prvi stik ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H73	Ker po navadi so prvi dan po prihodu v šoku in če pridejo z dolge poti so tudi utrujeni, recimo tudi za hrano rečejo: »Ne, nič ne bi.« Ne vedo, kaj jih čaka. Odvisno iz kakšnih okoliščin jih pripeljejo.	Prvi dan po prihodu	Prihod na KCO	Prvi stik ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H74	Potem drugi dan so po navadi otožni, žalostni, tudi ne vejo, kaj se godi.	Drugi dan po prihodu	Prihod na KCO	Prvi stik ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H75	Tretji, četrti dan pa že malo poteka spoznavanje.	3 oz. 4. dan po prihodu	Prihod na KCO	Prvi stik ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H76	Prvi teden je najbolj pomembno, da je samo ta varnost.	Varnost		Prvi stik ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H77	Jaz osebno zelo iščem take stvari, ker ti ne dobiš veliko informacij, ko pridejo. Npr. moraš ugotoviti, ali ima pleničko ponoči, ali ima dudico, ali ima flaško. Poskusiš nekako z otrokom, da bi ti to povedal, kaj bi mu pomagalo.	Spoznavanje otroka in njegovih potreb		Prvi stik ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H78	Potem recimo, če nima kakšne igrčke, da takoj gre, pa si izbere enega »pliškota«, da pač nekaj stisne.	Ponuditi, kar v tistem trenutku potrebuje		Prvi stik ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H79	Ko pridejo, jih tu vseeno skopamo, pa umijemo, pa damo naša oblačila ali pa pižamico ali pa karkoli.	Higiena		Prvi stik ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H80	Vse tiste njegove stvari gredo potem stran in je fino, da nekaj najde.	Najti sebi ljube predmete/oblačila		Prvi stik ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H81	Prvi teden zagotovo res samo na varnosti pa na stiku delat.	Vzpostavljanje varnosti in navezovanje stika		Prvi stik ob prihodu v KCO	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H82	Potem pa že, ko vidiš, da pa gre kje preko, potem pa je treba tudi usmerjat. Zato si	Razlogi	Želja po kratkotrajnih namestitvah	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	jaz najbolj želim kratkotrajnih namestitev, da krizni center res ponudi tisto varnost, tisto vmesno polje pa presek, da otrok zaduha, da se otrese nekih slabih okoliščin doma, pa da se v miru naspi, pa naje in tudi igra v miru, gre na sprehod brez skrbi, potem je pa takoj treba iskat rešitev.				
H83	Potem, ko pa se začne odkrivat pri otroku tista neželena vedenja, pa mi več ne dosežemo, ker nimamo pravih metod in pravega okolja. Ko bi že morala na nek način skoraj vršit prevzgojo pri velikih.	Razlogi	Želja po kratkotrajnih namestitvah	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H84	Saj pri malih se ranjenost ne kaže toliko izrazito. Manjši so, manj so ranjeni. Če pa je nekdo pet let živel v nespodbudnem okolju, je pa tega že dosti naloženega.	Manj časa v nespodbudnem okolju, manjša ranjenost		Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H85	Ne, od tri do šest tednov nekje bi bilo, da se speljejo ti postopki, ker je pač vseeno preko sodišča in na sodišču dlje traja, da se vso obravnavo izpelje, pa da oni pripravijo sklepe, kar je v bistvu razumljivo.	3 do 6 tednov za izpeljavo postopkov na sodišču		Namestitev v KCO	Demografski podatki
H86	Vse kar je dlje, pa potem ni v redu, sploh pri večjih otrocih se mi zdi, da ni okej.	Nujna kratkotrajnost namestitve v KCO	Travma povzročena znotraj procesa	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H87	Manjši so manj ranjeni, pa potem v bistvu prevzamejo našo rutino, naš koncept, pač živijo kot v neki razširjeni družini kot v starih časih, da recimo tete ali pa strici samski ali pa bratanci v neki veliki familiji živijo.	Mlajši otroci manj ranjeni	Vpliv travme	Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H88	Čeprav pri teh, ki so dolgo tu, se zelo vidi ta zmedenost: »Kdo je moja navezna oseba?« To zelo manjka, kdo je zdaj tista oseba, tudi če otrok ne živi z mamo pa očetom, lahko babica odigra to vlogo ali pa neki stric ali pa nekdo ali pa v rejništvu.	Nujna kratkotrajnost namestitve v KCO	Travma povzročena znotraj procesa	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H89	Pri otrocih, ki so že dlje časa tu, je tako, da je tu devet oseb in nobena ne more izstopat. Imamo enega dečka, ki nas je več sodelavk poimenoval mama. On je identitetno zelo zmeden, kdo je zdaj njegova tista navezna oseba, pomembni drugi.	Brez varne navezanosti med 9 različnimi ljudmi	Navezanost	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

H90	In tudi vidiš, da gre brez zavor k neznani osebi, pa je pripravljen kar ob prvem stiku ljubčka poslat. Ko recimo običajni otroci, so po navadi zadržani.	Prepoznana razlika med vedenjem otrok s travmatičnimi izkušnjami in tistimi brez	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj otrok
H91	Če izhajam iz svoje izkušnje, si ne predstavljam, da bi moj otrok, kar šel k nekemu neznancu, se mu dal na razpolago, pa mu ponudil neka čustva. Tu pa se vidi, da je v bistvu razmejitev med tisto ožjo skupino pa med zunanjim svetom, kar nekako podrta.	Prepoznana razlika med vedenjem otrok s travmatičnimi izkušnjami in tistimi brez	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj otrok
H92	Pri večjih, da se vrnem nazaj, je pa to problematično, ker potem pokažejo vedenja, ki niso okej in mi ne moremo več parirat z našimi metodami ter z našim okoljem, da bi šli v neko prevzgojo.	Dolgotrajno bivanje otrok v KCO	Travma povzročena znotraj procesa	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H93	Je dobro, da se gre takoj v rejništvo, v neko varno okolje, če se domov ne more vrniti, pa da potem ta model bolj zafunkcionira. Ženska vloga, moška vloga, ne vem, da se gre nazaj v druge sisteme ali v vrtec ali v dejavnosti. Tudi socializacija je tu pri nas omejena.	Nujna kratkotrajnost namestitve v KCO	Travma povzročena znotraj procesa	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H94	Mi smo tu, na robu enega manjšega kraja, za otroke imamo tu ena igrala v bližini in nič kaj drugega, tako da tudi s tega vidika, če so tu predolgo, zgublajo.	Dolgotrajno bivanje v KCO	Travma povzročena znotraj procesa	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H95	Je pa zelo dobra izkušnja, kadar se v kakšnem mesecu uredi, potem otroci tu zadihajo, se usmerijo, vidijo: »Okej, še so dobri ljudje na svetu. Ni nujno, da se mi dogajajo slabe stvari.«	Hitra izpeljava postopkov	Dobre dosedanje izkušnje s področja preprečevanja travm in retravmatizacije	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H96	In potem, če so centri odzivni, ali pa če je neka zgodba rejništva v igri od prej, potem pa sploh postopki hitro tečejo. Imela sem nekaj lepih izkušenj, ko so jih rejniki sem prišli spoznat in sem imela to možnost videti, kako navežejo stik,	Hitra izpeljava postopkov	Preprečevanje ponovnih travmatičnih izkušenj otrok	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H97	Zdaj pa tu z druge perspektive vidim, da če ni vse okej, ali pa če ima družina več problemov, ali pa je totalno disfunkcionalna, je mogoče boljše, da se otrok prej odmakne, preden je že dosti preveč ranjen, pa mu	Odvzem kot rešitev	Preprečevanje ponovnih travmatičnih izkušenj otrok	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	lahko rejniška družina bolj pomaga, pa je njej lažje, pa če se vzporedno še staršem pomaga, kar si želim, da bi se, pa da gredo potem nazaj, je boljše, kakor da se predolgo čaka in je te ranjenosti več, pa je potem mogoče manj možnosti, da bo v rejniški družini tisti otrok fino zafunkcioniral.				
H98	S tistimi je zelo enostavno zaradi tega, ker vse povejo s telesnimi odzivi in tudi ne morejo nič zmanipulirati. Kakor se pač počutijo, tako odreagirajo.	Enostavno sodelovanje (odzivanje v skladu s počutjem, nezmožnost manipulacije)	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H99	Ko sem govorila o tej ranjenosti, pri njih je je še manj, tudi če recimo ni bilo kvalitetne hrane, ali pa ni bilo nekih takih stvari, ali pa dovolj impulzov, je to toliko kratki čas, da ni take škode.	Mlajši otroci manj ranjeni	Vpliv travme	Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H100	Smo imeli enega otročka, ki je bil pol leta star, pa je potem bil kar dolgo pri nas, ampak je v tistih parih mesecih tukaj nadoknadil dosti razvojnih mejnikov in se v bistvu zelo lepo razvijal. Ni bilo med njim in sovrstniki nobene razlike.	Celostna skrb za otroka	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H101	Recimo pri enem malem dojenčku, ko so pač tiste osnovne potrebe,	Poskrbeti za otrokove osnovne potrebe	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H102	pa bližina,	Dotik in bližina	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H103	pa toplina, ki jo tu vsekakor ima z ljudmi, ki tukaj delajo, se on lepo naprej razvija.	Občutek varnosti in toplina	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H104	Je pa tudi res, da imam sama tri otroke, zato sem tu kar pogumna in se ne bojim.	Sodelovanje s svojimi lastnimi otroki		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H105	Mi je mogoče celo lažje s kašnim manjšim kot pa z večjimi, ko so problemi dosti bolj večplastni in jih težje zagrabiš.	Enostavno sodelovanje	Sodelovanje s še negovorečimi otroki	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
H106	Zdaj recimo, da bi mi to ubesedili, tako kot si ti rekla, nismo še prišli tako daleč.	V organizaciji retravmatizacije niso še ubesedili	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

				nasiljem in zanemarjanjem	
H107	Mi smo odprti od marca in to je tudi neko učno obdobje za nas, se tudi z vsakim primerom nekaj novega naučimo, na nekaj novega smo pozorni, tako da nam kot timu jaz še dam nekaj časa, da tudi malo dozorimo in se malo »obrusimo«, izkušenj nabereemo.	Učno obdobje zaradi krajšega časa delovanja	Neprestano učenje	Učenje odzivanja skozi izkušnje	Odzivanje na travmatične izkušnje/odzive otrok
H108	Je pa recimo, kar mi sedaj prihaja na misel, če so otroci tu predolgo, greva spet v tisti problem, ki sva ga že prej naslavljali z drugih kotov, ko od nas odidejo, če so tu preveč navezani ali pa recimo, če bo ta deček po šestih, sedmih mesecih odšel iz enega okolja, kjer je on zdaj vedno bolj začel nas spoznavat, pa nas jemlje za svoje, ko bo od tu odšel, bi znalo biti, da bi se mu to ponovilo, enako kot je bil vzet mami, bo zdaj šel spet nekam drugam.	Nujna kratkotrajnost namestitve v KCO	Retravmatizacija	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H109	Da bi jih pa mi ponovno travmatizirali, to pa res bog ne daj, da bi se jim kaj tu hudega zgodilo ali nasilje ali zloraba ali karkoli takega.	Brez nasilja in zlorab	Preprečevanje retravmatizacije znotraj Palčka	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H110	Pozorni moramo biti na predsodke, stereotipe,	Pozornost na lastne predsodke in stereotipe	Preprečevanje retravmatizacije znotraj Palčka	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H111	tudi tako kot sem prej rekla, pri sebi reflektirat, če ti delo z nekim otrokom povzroča osebno stisko, ali pa da si izgubljen, ali pa da si ob njem nervozen, da pač poskusiš čim bolj pri sebi reflektirat, kaj ti to vzbuja, na kaj te to spominja. Konstantno delat na sebi.	Sprotna/lastna refleksija ob stiski v času sodelovanja z otrokom	Preprečevanje retravmatizacije znotraj Palčka	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H112	Ker recimo, jaz sem svojo pot začela delat na področju duševnega zdravja v Zavodu Hrastovec, ki velja, da so ljudje dali marsikaj skozi, preden so do tam prišli.	Področje duševnega zdravja v Zavodu Hrastovec		Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H113	Jaz dosti razmišljam ali reflektiram,	Sprotno reflektiranje	Samoregulacija	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H114	dostikrat tudi s sodelavci kaj podelim, če me kaj bremeni.	Pomoč in podpora zaposlenih med seboj	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H115	Poskušam tega ne nosit domov, čeprav me hkrati delo asociira na dom, ker imam	Razmejitev dela in zasebnega življenja	Samoregulacija	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

	sama tri male otroke, dom pa me asociira na delo. To mi gre kar dosti z roko v roki, ampak se mi zdi, da me za zdaj ni toliko obremenjevalo, da bi mi hodilo to v misli ali pa v sanje ali pa take stvari, da bi me obremenilo do te mere, da bi rekla: »Zdaj pa rdeča luč gori.« Se mi zdi, da se kar dobro poznam, pa tudi me ne toliko pretresejo ali pa prizadenejo te zgodbe.				
H116	Poskušam biti v tistem trenutku, ko oni pridejo in si reči: »Okej, zdaj so tu. Zdaj za njih naredimo največ, kar je pač mogoče. Zagotovo bo lepše kot je bilo tam, od kjer so prišli. Se potrudim po svojih najboljših močeh in je to to.«	Tu, zdaj, danes	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
H117	Je pa naporno 12 ur s takimi otroci, ki te zelo rabijo, ki niso nič sami, da bi se kaj zamotili, te zelo »počrpajo«. Je dvanajst-urnik na dnevni ravni lahko zelo obremenjujoč.	12 ur sodelovanja z otroki, ki te zelo rabijo	Preobremenjeno st	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H118	Če jih imaš npr. več za previjati, to vseeno ni tako kot vrtec, ker so različnih starosti, različnih potreb. So malo bolj specifični kot pa običajni otroci.	Različne starosti in potrebe otrok (specifično delo zaradi več travm)	Preobremenjeno st	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H119	Zdaj supervizija.	Podpora pri spopadanju s stiskami	Supervizija	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H120	Tu se oprem na sodelavce, sodelavke, da kaj predebatiram pa tako.	Pomoč in podpora zaposlenih med seboj – primeri	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H121	Mi smo sedaj enota ali pa en del centra za socialno delo. Tako smo organizirani, pod njih spadamo, ampak kot tukaj, lokacijsko oddaljeni, smo bolj kot ne samostojni, razen kar rabimo, ker gre vse preko njih, neke take službene stvari.	Enota centra za socialno delo		KCO	Demografski podatki
H122	Težko rečem, da bi sedaj neko veliko podporo s strani centra čutila, težko rečem.	Nezadostna podpora		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H123	Da bi pa nekdo za nami stal, ali pa na koga bi se lahko nekako upiral, ga pa niti ni.	Nezadostna podpora		Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H124	Občasno smo telefonsko bili na vezi s Palčico, tako da tu bi si želela, da bi imeli s Palčico partnerski odnos,	Grajenje odnosov	Sodelovanje s Palčico	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

H125	da bi se lahko kdaj poklicali, imeli mogoče kakšno strokovno debato na kakšno temo, se mi kaj od njih naučili, da bi si bili suportivni	Skupne strokovne debate	Sodelovanje s Palčico	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H126	zaradi tega, ker recimo prihaja do primerov, ko so otroci nameščeni k nam, pa tu ljudje z bližine tudi grozijo, naš varnostni sistem pa je slabši. Recimo, da bi lahko imeli s Palčico nek tak pakt, da se namesti tiste otroke, za katere upravičeno mislimo, da bi lahko starši prišli ali grozili ali karkoli, nam tudi škodovali kot kolektivu, da bi take otroke morda umaknili v Grosuplje, ker je manj možnosti. Njihove pa hkrati sem.	Pakt o preselitvi otrok v primeru groženj	Sodelovanje s Palčico	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H127	To bi si želela, enega takega odkritega sodelovanja in na strokovni in čisto na praktični ravni, bi se lahko dosti od njih naučili.	Sodelovanje na strokovni in praktični ravni	Sodelovanje s Palčico	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H128	Mi in Palčica smo edini za otroke od 0 do 6 let, s tem da imajo oni daljšo kilometrino.	Dva KCO v Sloveniji		KCO	Demografski podatki
H129	Sodelujemo na neki ravni, če se npr. zgodi, da se kam družina zateče, recimo mama z otroki, potem vidijo, da tam v tistem kriznem centru ne gre, pa potem dajo mamo drugam, pa otroke k nam, če se še tam kaj slabega nadaljuje.	Izmenjava nekaterih izkušenj s preostalimi kriznimi centri	Sodelovanje z drugimi kriznimi centri (mladostniki, žrtve nasilja)	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H130	Bilo je nekaj takih primerov, da so potem tam opazili, da med mamo in otrokom tudi ne gre, da ne samo, da je še nasilje od nekoga tretjega...	Izmenjava nekaterih izkušenj s preostalimi kriznimi centri	Sodelovanje z drugimi kriznimi centri (mladostniki, žrtve nasilja)	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H131	In tudi jaz, če bi bila na mestu sodnice, bi se rada zagotovo prej prepričala. Ona, ko gleda iz druge strani, da bo za otroka nekaj zdaj določila, ali bo šel nazaj, ali bo šel v rejništvo za tri leta, ali bo šel v zavod.	Dolgotrajnost odločanja sodnika/sodnice – razumevanje	Odločitev v rokah sodišča	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H132	Zagotovo je njeno videnje, da je to velika odločitev za tega posameznega otroka in se recimo šest ali pa osem tednov, se ji sploh ne zdi neka velika razlika, ali je bil on pri nas 14 dni bolj dolgo ali manj, napram temu, kar bo ona zanj za prihodnost odločila.	Dolgotrajnost odločanja sodnika/sodnice – razumevanje	Odločitev v rokah sodišča	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

H133	Na nek način probam razumeti sodišče, da hoče res vse možnosti pretehtati, da bo odločitev najbolj v dobrobit otroka in njej se pač zdi: »Verjetno bodo oni še tam malo zdržali, dejmo mi pretehtati vse variante, da bo res najboljše za tega otroka.«	Dolgotrajnost odločanja sodnika/sodnice – razumevanje	Odločitev v rokah sodišča	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H134	mislim, da je tudi že na sistemski ravni bila ta usmeritev dana s strani varuha človekovih pravic, da se prednostno obravnava primere za otroke.	Prednostna obravnava primerov otrok	Odločitev v rokah sodišča	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H135	Je pa tudi pomanjkanje rejniških družin, kar je spet druga stvar, ki je tudi stvar sistema,	Pomanjkanje	Pomanjkanje rejniških družin	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H136	Recimo vem, da na Koroškem močno primanjkuje rejniških družin. Veva obe, da če otroka daš v neko čisto drugo okolje, recimo z ene naše koroške vasice v Maribor ali pa v Ljubljano ali pa Domžale, gre čisto v drugi svet, kar tudi ni najboljše, pa tudi starši imajo potem stike, pa ne vem, se vse te vezi z okoljem, pa mogoče s kom, če je bil še kdo v redu z njegove matične družine, kakšna babica ali pa stric ali pa botra ali pa nekdo, se bodo te vezi težje ohranjale, če more iti na drugi konec Slovenije v rejništvo.	Razpršenost redkih rejniških družin	Pomanjkanje rejniških družin	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H137	Tu bi bila mogoče dobra kakšna promocija, da bi bilo več rejniških družin, čeprav se sama zavedam, da je to blazno zahtevno.	Promocija rejniških družin	Pomanjkanje rejniških družin	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H138	To je en problem, da se včasih dolgo rejnike išče. Zdaj sploh, če je en otrok, je logično, da gre malo hitreje, če sta dva še tudi, če imamo pa tri otroke, je pa zelo težko, da bo ena družina vse vzela.	Dolgotrajno iskanje rejnikov	Pomanjkanje rejniških družin	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H139	Ali pa recimo romske, več kot je problematike, težje se rejniško družino najde.	Dolgotrajno iskanje rejnikov	Pomanjkanje rejniških družin	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H140	Ena naša prednost je, da smo tim različnih profilov, to je meni zelo všeč in vsak lahko nekaj prispeva.	Prispevek vsakega zaradi raznolikosti profila	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H141	Imamo psihologinje, socialne delavke, pedagoginje, jaz sem socialna pedagoginja, pa tudi sodelavce imamo, ki so raznoraznih poklicev, pa	Prispevek vsakega zaradi raznolikosti profila	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

	nekateri so tudi študirali v tej smeri.				
H142	recimo imamo supervizijo enkrat na mesec,	Mesečna supervizija po dve šolski uri	Supervizija	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H143	te intervizije pa imamo na daljavo, tako da bi nam bolj koristilo, če bi to mi kdaj v živo predebatirali.	Intervizije v živo	Intervizija	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H144	Pa malo tudi soočili stališča, pa se recimo potem pri težjih primerih, to kar sva prej govorili, ko bi se bilo treba poenotiti, da bi malo rekli argumente.	Želja po dogovorih/usklajeno sti v kritičnih situacijah	Usklajenost odzivanja med zaposlenimi	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H145	Ali pa: »To deluje, jaz sem to prebral.« Nekako da bi mogoče imeli malo več debate okoli tega, da bi bili bolj sistematični.	Želja po sistematičnosti	Usklajenost odzivanja med zaposlenimi	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H146	Drugače pa informacije prehajajo, si jih zapisujemo, povemo.	Prehajanje informacij	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H147	Pa debate v živo, s tem lahko zaključim, da bi bilo dobro.	Intervizije v živo	Intervizija	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H148	Pa da bi mogoče tudi nekako napisali neke dogovore pri vzgojno-zahtevnejših primerih.	Zapis dogovorov pri vzgojno-zahtevnejših primerih	Usklajenost odzivanja med zaposlenimi	Predlogi za spremembe znotraj organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H149	Čeprav najbolj tu pri naših otrocih manjka to, da ne spremenijo okolja znotraj dneva.	Nenaravna situacija		Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H150	Recimo, če so predšolski, so po večini vsaj nekje nekaj ur vključeni v vrtec in so tam z vrstniki, potem imajo tam neki program, potem grejo domov, je spet sprememba in to pač prehaja, poteka. Pri nas je pa to največji problem, da so oni ves čas tu.	Nenaravna situacija		Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H151	Dejansko so oni tu, mi pa se jim okrog menjavamo. To ni naravna situacija, ker mi sem prihajamo, se jim vrtimo tu okrog, oni pa nekako so tukaj in ne menjajo nič okolja, nič, nič se jim drugega ne zgodi, kot pa da tu nekako čas preživljajo.	Nenaravna situacija		Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H152	Spet, če je to par tednov, da imajo varnost, da imajo »crkljanje«, da se jim vrne nazaj pozitiven pogled: »Saj bo vse v redu.«	Kratkotrajna namestitve	Preprečevanje ponovnih travmatičnih izkušenj otrok	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok

H153	Ko pa je to predolgo, pa to postane problem. Zdaj imamo enega fanta, ki bi moral hoditi v šolo in se mu tu nič ne dogaja. In tu bi se tudi pri običajnem otroku vzgojne težave pojavile od dolgčasa, ne samo to, ker nima vrstnikov, nima prijateljev, nima svojega okolja, nič ne napreduje, tule so sami mlajši otroci, s katerimi nima kaj počet. Nič čudnega, da bo nagajal, da se mu vsaj nekaj zgodi.	Dolgotrajno bivanje otrok v KCO	Travma povzročena znotraj procesa	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H154	Če je kratkotrajno, potem dosegamo z našimi metodami, pa pristopom, pa z različnostjo, pa to, kar sem omenila, pozitivne spremembe in napredek.	Kratkotrajna namestitve	Preprečevanje ponovnih travmatičnih izkušenj otrok	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H155	Če pa se predolgo zavleče, potem pa vse verjetno tudi nazaduje.	Dolgotrajno bivanje otrok v KCO	Travma povzročena znotraj procesa	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
H156	7 let	7		Leta delovne dobe	Demografski podatki
H157	Univerzitetna diplomirana socialna pedagoginja	Univerzitetna diplomirana socialna pedagoginja		Izobrazba	Demografski podatki

INTERVJU I

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
I1	Pri nas vsi otroci prihajajo iz neke zgodbe, ki vsebuje travmatične izkušnje.	Prisotnost travmatičnih izkušenj pri vseh otrocih	Prepoznano št. otrok s travmatičnimi izkušnjami	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
I2	Če jih malo opredelim, so to otroci, ki prihajajo iz družin, kjer so bili zanemarjeni,	Prisotno zanemarjanje	Zanemarjanje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
I3	v velikih primerih pa je prisotno tudi spolno nasilje nad otroki.	Prisotnost spolnih zlorab	Spolne zlorabe ali sum spolne zlorabe	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
I4	Dogajajo se kakršnekoli vrste nasilja	Različne oblike nasilja	Nasilje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
I5	ali pa odvisnosti, kot so na primer alkoholizem	Alkoholizem	Odvisnosti	Razumevanje prisotnosti travmatičnih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti

				izkušenj pri otrocih	travmatičnih izkušenj pri otrocih
I6	in prepovedane substance.	Prepovedane substance	Odvisnosti	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
I7	Vse to v primarnem razvoju pri otroku sproži travmo.	Vse spodaj naštetu povzroča travmo		Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
I8	Vsak otrok potrebuje hrano, spanje oz. nekaj za normalen razvoj. Pri takih otrocih so prisotne primarne težave, ker je to vse zamujeno. Travma je prisotna.	Zanemarjanje kot travma	Zanemarjanje	Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
I9	Pri nekaterih mogoče malo manj, pri drugih malo bolj, odvisno od situacije, ki se je doma zgodila, ampak ne bi pa rekla, da smo kadarkoli sprejeli otroka, ki pa sploh ne bi tega začutil.	Prisotnost travmatičnih izkušenj pri vseh otrocih	Prepoznano št. otrok s travmatičnimi izkušnjami	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
I10	Morda pri dosti mlajših na dosti bolj nezaveden način, medtem, ko pri starejših je pa tako, da se malo bolj zavedajo.	Pri mlajših travma na nezavedni ravni, pri starejših na zavedni	Spomin	Znanje o travmi	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I11	Zdi se mi, da hitro začnemo razlikovat, kaj se jim je dogajalo.	Razlikovanje v vedenju otrok glede na doživeto nasilje, zanemarjanje ali kognitivne primanjkljaje	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
I12	Če je šlo za zanemarjenost, se v veliki meri odraža s tem, da se ne želijo umiti, ker tega niso navajeni, niso navajeni higijene.	Razlikovanje v vedenju otrok glede na doživeto nasilje, zanemarjanje ali kognitivne primanjkljaje	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
I13	Zanemarjenost se odraža na primer tudi pri prehranjevanju, ker recimo niso imeli nekaterih stvari in bi pri nas neizmerno radi jedli. Imeli smo že primer prenašanja, ko so otroci tudi že bruhal, ker so preveč pojedli,	Razlikovanje v vedenju otrok glede na doživeto nasilje, zanemarjanje ali kognitivne primanjkljaje	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
I14	Drugače pa tudi problemi pri spanju.	Stiske pri spanju	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
I15	Takrat se pokaže, da samo takrat najbolj procesirajo, ko	Prepoznane travmatične izkušnje ponoči	Čas najbolj izrazitih stisk	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti

	ostanejo sami, morda z jokom ali pa težkim spanjem.			izkušenj pri otrocih	travmatičnih izkušenj pri otrocih
I16	Mogoče tudi kričanje. Dostikrat se izraža, da imajo hipe, ko se mečejo po tleh in kričijo.	Ipični napadi	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
I17	Dostikrat tisti, za katerega so rekli, da je čist, na primer vseeno moči posteljo.	Močenje postelje	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
I18	Tudi dude so stvari, ki jih nekateri niso imeli. Vendar pa, ko pridejo, se jim jih vseeno da, da imajo nekaj in se travme na tak način pri nas predeluje.	Načini vzpostavitve občutka varnosti – primeri	Varnost	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I19	Čeprav moram poudariti, da smo mi tukaj bistveno bolj specializirani za to, da za otroke poskrbimo in se ne ukvarjamo z nekim »zakaj pa zato«.	Specializacija zgolj za skrb za otroke		Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I20	Bolj se usmerimo v njihovo dobrobit kot tako, da so oni siti, umiti in nahranjeni.	Specializacija zgolj za skrb za otroke		Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I21	Pozorni smo, da ne povzročamo sekundarne viktimizacije pri otroku.	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Preprečevanje retravmatizacije znotraj Palčka	Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I22	Pač bolj pomagamo z objemom.	Trenutki srečanja za vzpostavljanje odnosa	Odnos z otrokom	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I23	V tem primeru je dobro, da spoznaš, kaj pri takem otroku najbolj zaleže.	Spoznanje, kaj najbolj zaleže		Odzivanje na kričanje otroka	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I24	So nekateri, ki takrat potrebujejo objem	Bližina		Odzivanje na kričanje otroka	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I25	ali nekakšno prekinitev, dejavnost	Preusmeritev v dejavnost		Odzivanje na kričanje otroka	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I26	ali pa ga vzameš k sebi.	Bližina		Odzivanje na kričanje otroka	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I27	Imeli smo eno deklico, kjer pa je bilo potrebno ravno obratno. Bilo jo je treba okregati, da se je to prekinilo.	Kreganje		Odzivanje na kričanje otroka	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I28	Od vsakega posameznika je zelo različno, kaj narediš v takem primeru.	Spoznanje, kaj najbolj zaleže		Odzivanje na kričanje otroka	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I29	Nekajkrat moreš probati, kako bi ti.	Učenje ob več poskusih	Neprestano učenje	Učenje odzivanja skozi izkušnje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

I30	Jaz pravim, da mi največkrat izhajamo iz sebe, iz svojega občutka, kaj ti takrat misliš, da je prav in to narediš.	Svoj način delovanja vsakega posebej	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I31	Jaz bi rekla, da je primami odziv mogoče res različen.	Različno odreagirane	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I32	Vseeno nas je 9, vsak je posameznik zase. Nekdo je morda malo bolj nežen, drugi je že drugačen.	Vsi zaposleni različni	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I33	Meni se zdi, da v primamem pristopu vsak različno odreagira.	Različno odreagirane	Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev	Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I34	Takrat, ko pa se mi med seboj pogovorimo, npr.: »Jaz mislim, da to pa to malo bolj zaleže.«	Pogovor o uspehih rešitvah in možnosti nadaljnje uporabe	Dogovor o delovanju	Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I35	V teh primerih se malo bolj poenotimo in poskusimo takrat delovati bolj na način »vsi enako«.	Poenotenje skozi pogovor	Dogovor o delovanju	Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I36	Znotraj organizacije, vsak teden, vsaj eno uro, en dan v tednu.	Vsak teden, vsaj eno uro, en dan v tednu	Intervizija	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I37	Imamo pa tudi supervizijo	Prisotnost supervizije	Supervizija	Podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I38	in po superviziji tudi intervizijo.	Intervizija	Intervizija	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I39	Pa tudi ob izmenah tisti, ki smo, si med seboj predajamo informacije,	Prehajanje informacij	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I40	kar pa teče tudi preko socialnih omrežij.	Prostor in čas komunikacije	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I41	Ne, v bistvu ne vem. Nisem splošno seznanjena s tem.	Ne pozna	Nepoznavanje	Seznanjenost s pristopom, utemeljenim na razumevanju travme	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I42	Ker še nimam toliko izkušenj, menim, da je zelo pomembno tisto primarno znanje, kot je na primer nega otrok.	Nega	Fiziološko vezane otrokove potrebe	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I43	Na primer, jaz nisem imela izkušnje s previjanjem in nekimi takimi osnovnimi zadevami,	Brez izkušenj negovanja otroka	Nepripravljenost	Izkušnje pred vstopom na delovno mesto	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I44	tako da mogoče fiziološko vezane otrokove potrebe so verjetno tisto prvo, kar moraš osvojiti, saj je to najpomembnejše, da je torej	Hranjenje	Fiziološko vezane otrokove potrebe	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme

	otrok nahranjen, da veš s čim ga nahraniti,				
I45	da znaš previti, ...	Nega	Fiziološko vezane otrokove potrebe	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I46	Mislim, da je zelo pomembno pri nas, da razumemo razvojno teorijo.	Razumevanje razvojne teorije	Razvojno-psihološka znanja	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I47	Da veš, kako poteka razvoj.	Razumevanje stopenj razvoja otroka glede na norme starosti	Razvojno-psihološka znanja	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I48	Čprav pri nas se tudi vsi ti temelji malo rušijo in zamikajo. To so le otroci, za katere ne moremo reči, da so odrasčali v normalni družini in s tem doživeli normalni razvoj.	Porušene norme razvoja	Lastnosti otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj otrok	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj otrok
I49	Pri nas je lahko petletni otrok, ki je recimo razvojno pri pet do treh letih.	Porušene norme razvoja	Lastnosti otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj otrok	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj otrok
I50	Ta teorija je pomembna, ampak se pri nas nekako izključuje.	Razvojna teorija ni v skladu z otroki v KCO	Razvojno-psihološka znanja	Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I51	Morda so tudi pomembna znanja o otrokovih potrebah.	Znanja o otrokovih potrebah		Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I52	Mislim, da vso teorijo pri praksi lahko pozabiš	Povezava med teorijo in prakso		Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I53	in zaključimo tudi s tem, da je verjetno tisto ključno pri nas za delo, empatija.	Ključna	Empatija	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I54	S tem mislim, da jih začutiš in razumeš vsakega kot posameznika.	Definicija empatije	Empatija	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I55	Včasih je treba tudi vse, kar veš, izključit na koncu.	Povezava med teorijo in prakso		Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I56	Po mojem neko prepoznavanje njihovih potreb.	Znanja o otrokovih potrebah		Znanja za ravnanja	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I57	Ko otroci vstopijo k nam, se zelo različno odzovejo.	Zagovarjanje dejstva o raznolikosti otrok – travma različno prizadene	Raznolikost otrok	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

I58	Včasih pride do občutka, da so nekje, kjer imajo vse prilagojeno in se zato dostikrat zamotijo z igrami, igračami in avtomobilčki. Imamo pa tudi kakšnega takega, ki pa se bo držal strokovne delavke, ali pa jokal za mamo.	Različno hitro privajanje	Okolje v KCO Palček	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
I59	Bolj kot pri otroku misliš, da je imel težje izkušnje, toliko bolj hitro se prilagodi, ker vidi, da so njegove potrebe zadovoljene, ker prej niso bile.	Hitro prilagajanje otrok na okolje v Palčku	Okolje v KCO Palček	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
I60	Na sprejemih je tako, ali je zelo lep sprejem in hitro pozabi, imamo pa otroka, ki sploh ne bo nič vprašal, do otroka, ki bo rekel: »Tu mi je boljše,« do otroka z res veliko krizo.	Različno hitro privajanje	Okolje v KCO Palček	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
I61	Se mi zdi, da zdaj ne morem reči, da bi imela kakšnega otroka, ki bi imel res, res, res izrazilo krizo, da bi mu bilo tako neugodno pri nas, pa ni.	Ni hude krize in stiske	Okolje v KCO Palček	Odpornost otrok	Razumevanje in prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih
I62	Pogrešajo mamo	Pogrešanje staršev	Vedenja otrok	Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
I63	in se je ponoči treba pogovarjat.	Pogovarjanje	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I64	Je pa sprejem tudi najtežje delo, ki pa ga imamo mi.	Najtežji del	Počutje ob sprejemu otroka	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I65	Načeloma tisti, ki je v izmeni, nikoli ne ve. Nikoli ne veš, kaj te čaka,	Nevednost o prihodu otroka	Počutje ob sprejemu otroka	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I66	pa tudi ko si človek, te boli. Boli nas.	Najtežji del	Počutje ob sprejemu otroka	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I67	Ker vedno je treba razumeti, s kakšnih razlogom prihaja.	Nujno razumevanje razloga prihoda		Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih	Razumevanje in prepoznavanje travmatičnih izkušenj pri otrocih
I68	Ker če pride otrok s spolnega nasilja, potem je treba neke stvari prilagoditi. Na primer: »Ali ti je okej, če se te dotaknem? Si želiš objema? Morava se umiti, se bova slekla. To je roka, roka umiva.«	Previdnost pri dotikih (preverjanje)		Odzivi na izkušnjo spolne zlorabe	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I69	Treba je z njimi iti po takšnem postopku, da ne mislijo, da jim boš kaj naredil, ker to pričakujejo.	Previdnost pri dotikih (preverjanje)		Odzivi na izkušnjo spolne zlorabe	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

I70	Zgodbe, vsaj mene osebno, te prizadenejo,	Te prizadenejo	Počutje ob zgodbah otrok	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I71	ampak moje načelo vsakega, ki me vpraša, kako to zdržiš, kako lahko to delaš, je to, da pač si vedno probam ustvarit tisto: »Kar se je zgodilo, se na nek način je in tega spremeniti ne morem, lahko pa spremnim, da od nas naprej, od dneva, ko bo stopil sem, pa bo njegovo življenje lepše.«	Tu, zdaj, danes	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I72	Probam se tolažiti, da vsak, ki je bil tukaj tisto obdobje, smo mu pač dali vsak sebe, celega in mu mogoče pri tem pomagali, da življenje ni samo tisto grdo, ampak je lahko tudi lepo. Takšen pristop, mislim, da je najlažji, da sam sebe potem pomiriš.	Optimizem	Samoregulacija	Odpornost zaposlenih	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I73	Znotraj nas samih je podpora vsakega ogromna.	Pomoč in podpora zaposlenih med seboj – primeri	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I74	Pri nas po mojem tudi, če bi ob dveh zjutraj klicali kogarkoli, da ima otrok vročino, da je bolan, da ne veš, kaj naj narediš, mislim, da bi jih več reklo, da pridejo, kot da nekdo ne more. Jaz mislim, da bi vseh osem tako odreagiralo.	Pomoč in podpora zaposlenih med seboj – primeri	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I75	Naš kolektiv so »sanje«.	Vrhunski tim	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I76	Mi si res pomagamo, menjamo, pridemo tudi, če mogoče ne delamo, če se kamorkoli gre, da nas je treba imeti več.	Pomoč in podpora zaposlenih med seboj – primeri	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I77	Imamo tudi veliko podporo naše vodje, ki vedno pravi, da pač ni ona tukaj, da bo nam »neka šefica«, ampak da se na njo lahko obrnemo.	Podpora vodje	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I78	Pravi, da kakorkoli se bo kdorkoli, ko nje ni odločil, bo ona vedno stala za nas, da smo pač mi naredili prav v tistem trenutku.	Podpora vodje	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I79	Ni med seboj nekih trenj. Mi se res razumemo.	Dober odnos	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I80	Rekla bom, da smo mi kar novoustanovljen center, ki išče svoje smernice delovanja.	Učno obdobje zaradi krajšega časa delovanja	Neprestano učenje	Učenje odzivanja skozi izkušnje	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

181	Mi smo sicer »otrok« centra za socialno delo, ampak kolikor smo povezani z njimi, smo vseeno enota za sebe, ki zdaj išče neke podpore.	Enota centra za socialno delo		Namestitev v KCO	Demografski podatki
182	Hočemo se nekam obračati, ampak mislim, da če bi bili zdaj center za neke mladostnike, je tega dosti več, kakor imamo zdaj.	Vprašanje, na koga se obrniti po informacije	Sodelovanje z drugimi institucijami	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
183	Mi si močno želimo nekih strokovnih posvetov	Željeni strokovni posveti	Sodelovanje z drugimi ljudmi in institucijami	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
184	ali pa nekoga, ki bi bil na tem področju zelo izobražen,	Izobraževanje s strani specifičnih strokovnjakov, ki z otroki s travmatičnimi izkušnjami sodelujejo v praksi	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
185	da bi nas morda prišel,	Usmeritev strokovnjakov o pravilnosti delovanja	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
186	sem seveda,	Potreba po prihodu predavatelja na KCO Palček	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
187	malo naučit nekih pristopov, nekaj, kako bi se ravnalo, ker tu pa je mogoče samo naša stvar, da smo tako mali včasih v nečem takšnem, da mogoče ne znamo kaj.	Usmeritev strokovnjakov o pravilnosti delovanja	Izobraževanja	Željene spremembe na sistemski ravni	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
188	Tako da definitivno je tudi strokovnih izobraževanj malo,	Primanjkovanje strokovnih izobraževanj	Ponudba izobraževanj	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
189	pa mogoče je tudi zelo malo informacij, kako.	Malo informacij o tem, kako delovati	Ponudba izobraževanj	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
190	Imamo pa hvala bogu mi več različnih profilov, od psihologa do socialnega pedagoga.	Prispevek vsakega zaradi raznolikosti profilov	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
191	Tako da, če mogoče na nekem področju malo »šepaš«, ti morda pomaga kdo drug od sodelavcev.	Prispevek vsakega zaradi raznolikosti profilov	Sodelovanje med zaposlenimi	Podpora organizacije	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
192	Samo, kakor pravim, to je precej bolj interno, neke povezave z drugimi pa pri nas ni.	Ni povezave z drugimi	Sodelovanje z drugimi institucijami	Nezadostna podpora sistema	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
193	V teh primerih je po mojem ključnega pomena, da greš takrat k otroku,	Greš k otroku	Odzivnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
194	da ga poskušaš pomiriti.	Poskušati ga pomiriti	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok

I95	daj odvisno, če je to dvoletnik, z besedami mogoče ni toliko učinka, kolikor je s tisto bližino, da ga objameš, da ga pocrklaš,	Crkljanje	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I96	da mu kaj poveš,	Pogovarjanje	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I97	mu kaj prebereš,	Prebrati pravljico	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I98	da preusmeriš pozornost na karkoli drugega.	Preusmeritev pozornosti	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I99	Medtem, ko pa se srečamo z večjimi otroki, pa z njimi govorimo. Mislim, da je tu največkrat pogovor, ko so malo starejši. S pogovorom vseeno poskusiš preusmeriti pozornost v tisti noči na kaj drugega	Pogovarjanje	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I100	ampak načeloma pa nakazovat, kako so se imeli tisti dan,	Spomin na lepe trenutke	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I101	pa če je prebral tisto pravljico in če je mogoče ni, bova pa zdaj do konca prebrala.	Prebrati pravljico	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I102	Jaz bom rekla, da je kar težko zvečer, če se en joče, če smo polni (10 otrok) pri nas in tudi tista pozornost včasih ne gre, ker bo mogoče štiri, pet otrok zbudil,	Nelagodje zaradi potrebe pozornosti več otrok hkrati	Počutje v nočni izmeni	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I103	potem pa je tu tista dilema, ki skoraj vedno pretehta, da te verjetno najbolj rabi tisti, ki je najmlajši, pa najbolj joka. Potem mogoče drugi nima toliko pozornosti.	Nelagodje zaradi potrebe pozornosti več otrok hkrati	Počutje v nočni izmeni	Počutje zaposlenih	Podpora države in organizacije pri odzivanju na travmatične izkušnje otrok
I104	Mi poskušamo dan zapolnit najbolj kar gre, da se dogaja. Zdaj, ko je slabo vreme malo težje, ampak mi vsaj dvakrat na dan gremo peš.	Poskušati čim bolj zapolniti dan	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I105	Res jim zapolnimo tisti dan, pa igrala, pa da se nekaj dogaja, da mogoče pozabijo v tistem.	Poskušati čim bolj zapolniti dan	Sodelovanje tu in zdaj	Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki	Poznavanje in delovanje znotraj pristopa, utemeljenega na razumevanju travme
I106	In potem, ko gredo spat, ko so misli nekje drugje, na nečem lepem, tako da je tista noč mogoče malo bolj mirna.	Spomin na lepe trenutke	Prisotnost	Odzivi na stiske ponoči	Odzivanje na travmatične odzive/izkušnje otrok
I107	5 do 6 let	5 – 6		Leta delovne dobe	Demografski podatki
I108	Gimnazijska maturantka	Gimnazijska maturantka		Izobrazba	Demografski podatki

8.2.2 Osno kodiranje

RAZUMEVANJE IN PREPOZNAVANJE PRISOTNOSTI TRAVMATIČNIH IZKUŠENJ PRI OTROCIH

Prepoznavanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

Prepoznano št. otrok s travmatičnimi izkušnjami

Prisotnost travmatičnih izkušenj pri vseh otrocih (A1, C6, D1, D3, E1, F1, F11, G1, G11, I1, I9)

Pri večini otrok (B6, B39, C1, C2, H1, H3, H7)

Število prepoznanih travmatičnih izkušenj

Več travmatičnih izkušenj (F2)

Sklep

Videnje doživetega preko sklepa (ozadje dogajanja) (A12, C199, D125, E95, F10)

Razlogi za odvzem otroka (D127)

Ocena ogroženosti (D126)

Sklep kot osnova za ravnanja/razumevanje (A11, E96, H10)

Otrok ubesedi

Otrok pove (G5)

Lastnosti in stanje otrok

Porušene norme razvoja (I48, I49)

Neskladje med višino in starostjo (F67)

Introvertirani otroci (G4, G7)

Smrad (F68)

Polulan (F69)

Vedenja otrok

Prepoznana razlika med vedenjem otrok s travmatičnimi izkušnjami in tistimi brez (B34, C17, C18, D12, D13, H90, H91)

Razlikovanje v vedenju otrok glede na doživeto travmatično izkušnjo (B15, H8, H9, H17, I11, I12, I13)

Enaka izkušnja ≠ isto vedenje (B13, F9)

Prepoznane travmatične izkušnje preko spanja, obnašanja in funkcioniranja (C7, C8, C9)

Ne znajo povedat (B29, C59)

Nezaželena vedenja (B31, C63)

Iskanje pozornosti na številne nekonstruktivne načine (C37)

Fizično nasilje (B17, B18, B19, B28, C10, C14, C58, C60, C65, C112, D35)

Druge oblike nasilja (C35, C36, C38, C41, D34)

Intenzivna čustva otrok (B30, B58, D28, D36, E6, E9, E14, E15, G6, H14, H15, H16)

Samo-agresivno vedenje (C15, C16, C101, C102, C103, C105, C109)

Ipični napadi (C13, C104, D39, D40, D41, D42, D43, D44, D83, I16)

Histerični napadi (C110)

Pogrešanje oz. klicanje staršev (A17, F77, F78, I62)

Stiske pri spanju (B33, C11, C111, C113, I14, I17)

Vedenja ob igri (B50, B51, B52)

Želja pomagati (kuhanje, pospravljanje) (D52, D54)

Pomanjkanje varne navezanosti – primeri (D16, D17, D18, E10, F6, F7, F25)

Vedenje ni nujno posledica travm (C19)

Potreben čas za videnje in prepoznavanje vedenj pri otroku (C68, C69, C70, C72, D15)

Ne-varna navezanost

Brez varne navezanosti (D56)

Razlaga zaposlenih – oklepanje otrok (F31, F32, F33)

Čas najbolj izrazitih stisk

V času počitka (E8)

Ob uspavanju otrok (A13)

Zvečer (A14, E7)

Ponoči (A15, I15)

Predelovanje travmatičnih izkušenj v spanju (B33)

Razumevanje prisotnosti travmatičnih izkušenj pri otrocih

Izredno specifično delo (B5)

Prihod otrok iz okolja s slabimi pogoji (C196, D4)

Nujno razumevanje razloga prihoda (I67)

Odvzem otroka

Stiska vseh otrok ob ločitvi s starši (A18, F58, F71)

Odvzem kot travmatična izkušnja (A20, B99, C183)

Odvzem iz okolja, na katerega je navajen (B107, C184, D146, D147)

Prihod med nepoznane ljudi kot travma (C185, D150)

Ločnica med posledico travme in posledico odvzema (A19)

Odvzem za otroke ni grozljivka (A23)

Nasilje

Pogosto nasilje (B7, E4)

Nasilje v družini (C3, C64, D5, D6, H4, H6)

Različne oblike nasilja (I4, D14)

Več fizičnega nasilja v družini, bolj nasilni do ostalih otrok in zaposlenih v KCO (B14)

Razlikovanje med ponotranjenimi vzorci nasilja iz kulture in še ne ponotranjenimi (C61)

Zanemarjanje

Prisotno zanemarjanje (D9, I2)

Pogosto zanemarjanje (B8, E2, F3)

Okolje z veliko stopnjo zanemarjanja (C4)

Zanemarjanje kot travma (C5, D10, G2, I8)

Zanemarjanje ni travma (H2)

Primer zanemarjanja (D11, F16)

Spolne zlorabe ali sum spolne zlorabe

Prisotnost spolnih zlorab (D8, I3)

Pogoste spolne zlorabe ali sum spolne zlorabe (B9, H5)

Težje prepoznana (H13)

Hospitalizacija starša

Pogoste hospitalizacije staršev (B10)

Odvisnosti

Alkoholizem (D7, E3, F4, I5)

Prepovedane substance (I6)

Romska skupnost

Otroci, ki so nasilni (C22)

Romska kultura (C57)

Ponotranjeni vzorci iz družine (C55)

Vzgojeni v nasilje (C23, C24, C25, C26, C46, C47, C56, H18, H19, H20)

Fizična zaustavitev doma (C28)

Preizkušanje meje zaradi zavedanja, da ga v KCO ne bodo udarili (predvsem pri sodelavcu) (C29, C30)

Raznoliki pogledi zaposlenih

Različni pogledi na doživljanje stisk otrok (A4)

Različni pogledi o doživeti travmi otrok (A5)

Različni pogledi na stopnjo travmatiziranosti pri otroku (A6)

Različni pogledi o vplivu travme na trenutno stanje otroka (A7)

Nerazumevanje travmatičnih izkušenj otrok

Vedenja otrok

Nenormalna vedenja (D37)

Nerazumevanje vpliva travmatičnih izkušenj na razum (D70)

Zanikanje možnosti vpliva travmatične izkušnje na vedenje (A16, D46)

Zahteva po hvaležnosti otrok (D38)

Odpornost otrok

Raznolikost otrok

Zagovarjanje dejstva o raznolikosti otrok – travma različno prizadene (A8, I57)

Kolikor otrok, toliko različnih odzivov na travmo (E5)

Otroci so različni (C181, B11, B12, F5, F8)

Otroškost

Dobrovoljni in veseli otroci kljub izkušnjam (D178)

Okolje v KCO Palček

Različno hitro prilagajanje otrok (A21, F12, G19, I58, I59, I60)

Brez hude krize in stiske (A22, I61)

Občutek domačnosti ob bivanju v hiši (B162, F59)

Lepše kot doma (F61)

Varno okolje – možnost izraziti samega sebe (C71)

Zmanjšanje travme ob trudu in prijaznosti zaposlenih (C186)

ODZIVANJE NA TRAVMATIČNE ODZIVE/IZKUŠNJE OTROK

Neusklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok

Raznolikost odzivov sodelavk in sodelavcev

Brez dogovorov glede odzivanja (D93, D100, H42, H45)

Različen primaren odziv (I31, I33)

Neusklajeno odzivanje ob umirjenih otrocih (H43)

Različna ravnanja za isto stvar (A83, A85)

Svoj način delovanje vsakega posebej (A24, B72, B73, C27, C49, C115, D58, E12, F34, F38, F42, I30)

Vzeto kot pozitivno (E29, E31, E32, F41, F43, G30, H39, H41, H48)

Nemogoče pričakovati enake odzive (B74, D97, F40)

Vsi zaposleni različni (A3, A25, B4, B96, C182, D95, I32)

Razlogi za različno odzivanje/odreagirane (B16, B59, B75, C21, C123, C124, C125, D96, E13, E16, E30, F37, F39, G28, G31, G32, H37)

Različno uspešno funkcioniranje z različnimi sodelavci in sodelavkami (A66, A67)

Brez trenj zaradi različnih mišljenj (A84)

Raznolikost odzivov posameznika

Pristop ni vedno isti (D59)

Ni recepta, kako pristopiti (G10)

Usklajenost odzivanja na travmatične izkušnje otrok

Usklajenost (A82, E28, F35)

Držati skupaj (F36, G29)

Pravila, ki se jih držijo vsi (E33, E34, E35)

Enak pristop vseh v določenih situacijah (C120, C122)

Prevzeti uspešen odziv sodelavke/sodelavca (D82, D99)

Prošnja sodelavkam za usklajeno ravnanje (A86)

Primer usklajenega ravnanja (C121, F44)

Dogovor o delovanju

Dogovor kot način usklajevanja (A71)

Dogovor o skupnem pristopu/ravnanju z otrokom (C118, C127, H44)

Dogovor o odzivanju ob problematičnem vedenju (C126)

Pogovarjanje o usklajevanju odzivov (B78, C116, D94)

Pogovarjanje o skupnem prvotnem odreagiranju (D98)

Pogovor o uspehih rešitvah in možnosti nadaljnje uporabe (C117, C119, I34)

Poenotenje skozi pogovor (I35)

Skupen okvir delovanja

Okvir delovanja skupen (znotraj okvira individualno) (H46)

Želja po usmeritvi, a ne omejitvi zaradi individualnosti otrok (H47)

Razlika v sodelovanju med glasnimi in tihimi

Poredni več pozornosti (E83)

Tihe večkrat pohvaliti (E84)

Lažje z govorečimi otroki (G25)

Odzivi na jok otrok

Odločnost (A34)

Nežnost (A35)

Mirnost (A36)

Pomirjanje (A37)

Rutinsko postavljanje meja z empatijo in nežnostjo (A26)

Izredna odzivnost (B60)

Predolgo biti ob otroku ne pomaga (A38)

Težave zaposlenih

Preveč sebe (A27)

Preveč nežnosti (A28)

Preveč empatije (A29)

Stiska ob joku otroka (B67)

Posledice prekomerne nežnosti in empatije (A30, A31, A32, A33)

Odzivi na stiske ponoči

Odzivnost

Izredna odzivnost (B64)

Oditi k otroku (I93)

Prisotnost

Prisotnost zelo pomembna (B65)

Prisotnost in rutina (čas za spanje) (B66, E27)

Ležanje ob otroku (A41, A42, E22)

Poskušati ga pomiriti (I94)

Crkljanje (E23, I95)

Prebrati pravljico (E24, I97, I101)

Spomin na lepe trenutke (E25, I100, I106)

Opomniti na lep jutrišnji dan (E26)

Pogovarjanje (I63, I96, I99)

Preusmeritev pozornosti (I98)

Stiske v budnem stanju

Se zbudi (B53)

Ob hujši stiski vzeti otroka k sebi in ga imeti dokler se ne umiri, zaspi nazaj (B57)

Pocrkljati ga (C177)

Pustiš dudo kljub starosti (C178)

Stiske v spanju

Se ne zbudi (B54)

Primer umiritve (B55, B56, B63)

Fizično zbuditi in umiriti (C114)

Ne moreš jih umiriti (C12)

Odzivi na stisko ob neprisotnosti staršev

Razumevanje (A59)

Sočustvovanje (A60)

Jasna sporočila

Jasno sporočilo o nezmožnosti videti starše v trenutni situaciji (A61)

Neznanje o prihodu staršev (F79)

Izpolnjevanje obljub

Držati obljubo (A63)

Neprijetna situacija za naslednjega zaposlenega zaradi neizpolnjevanja obljub (A64, A65)

Preusmeritev pozornosti

Preusmerjanje pozornosti na druge stvari (A62)

Enakovreden odnos

Otrok kot sogovornik (A68)

Enakovredno razporejena moč (A69)

Lažje sprejetje dogajanja otrok (A70)

Odzivi na stiske po stikih s starši

Več ljubezni (D138)

Priprava večerje, ki jo ima otrok rad (D139)

Otrokova pomoč pri opravilih zaposlenega – skupen čas (D140)

Pogovor (D141)

Odzivi na nasilno vedenje otrok

Težave pri uravnavanju nasilnega vedenja (H24, H29)
Nezmožnost odreagiranja s sankcijo, posledico (oster nastop) (H40)
Zmanjšane zmožnosti preusmerjanja odvečne energije (H36)

Preventivno delovanje

Uspešno (H33)
Že ob vzpostavljanju odnosa (H23)
Primeri preventivnega delovanja (H34, H35)

Omejitev

Omejiti otroka (B20)
Sedeti na stolu do umiritve (B21, C50)
Odit v sobo (B22)
Izvršitev napovedane posledice (D76, G34)
Primer izvršitve napovedane posledice (G42)

Pogovor

Pogovarjanje (C54, G33)
Jaz sporočilo o občutju ob vedenju otroka (D63)
Sklepanje kompromisov (D78, D79, D80)
Pogovor šele, ko razumejo (H27)

Metoda »sedeti z« (angl. »sit in«)

Biti z otrokom v sobi, čakati, da se pomiri, nato pogovor (B23)
Pogovor, ko postane dojemljiv (B24)
Otroku ne pusti zapustiti prostora (B25)

Sedenje na stolu

Razmišljanje otroka o storjenem – stol (C51)
Prepoved igre (C52, D64, D65)
Zahtevati, da je otrok tiho (D71)
Zahtevanje sedenja pri miru (D72, D73)
Umiritev telesa (C53)
Problem sedenja na stolu (konstantno premikanje otroka in posedanje nazaj) (D66)
Vztrajanje, da sedi na stolu (D68)
Dolgotrajno sedenje na stolu (D67, D74)

Metoda objeti

Objem (H30)
Delujoča tehnika pri manjših otrocih (H31, H32)

Zatiranje občutkov otroka

Pogojevanje občutkov otroka s posledico (D75)

Učenje ustrežnejše reakcije

Učenje pokazati željeno na ustrežnejše načine (C62)
Usmeritev (H25, H51)
Preusmeriti nesprejemljivo vedenje (H26)

Metode dela pri sodelovanju z otroki iz romske skupnosti

Nič ne pomaga (C31)
Poskušanje s pogovorom (C32, C33)
Fizično ločevanje fantov in odstranjevanje iz igre (C45)
Prevzgajanje (C48)

Včasih najboljše ignoriranje (C34)

Samoregulacija

Najprej pomiritev (H22)

Umaknitev iz situacije (H28)

Odzivi na samo-poškodbeno vedenje

Butanje z glavico

Preprečevanje samo-poškodbenih vedenj (C106, C108)

Po preprečevanju ostane samo še jok (C107)

Odzivi ob ipičnih napadih

Osredotočenost na vedenje kot problem, ne na otroka kot slabega (D84, D85, D86, D87)

Učenje ustrežnejših oblik izražanja stiske (D89, D90)

Preusmerjanje (D91, D92)

Odzivi na ne varno navezanost (priklenitev otrok na zaposlene)

Ukvarjanje zgolj z enim onemogočeno (F26)

Razlika pri odzivanju glede na čas bivanja otroka v KCO (F29)

Bližina

Pomembna bližina (D26)

Crkljanje (D21)

Izkazati pozornost (D22)

Meja

Postavljanje meja (F27, F28, F30)

Omejitev celodnevnega sedenja v naročju (D23, D24, D31)

Omejitev fizičnega stika (D32)

Distanca (D25, F24)

Menjava s sodelavko/-cem

Predati otroka drugemu (D27, D29)

Ob videni stiski pri drugi osebi, vzeti otroka nazaj k sebi (D30)

Odzivi na otrokovo prekomerno pomoč

Jasno sporočilo, da to ni njegovo delo (D53)

Odzivi na izkušnjo spolne zlorabe

Opazovanje otrok ob zavedanju doživete spolne zlorabe (H11, H12)

Previdnost pri dotikih (preverjanje) (I68, I69)

Odzivanje na kričanje otroka

Spoznanje, kaj najbolj zaleže (I23, I28)

Bližina (I24, I26)

Preusmeritev v dejavnost (I25)

Kreganje (I27)

Kaznovanje otrok

Proti permisivnemu vzgojnemu stilu (E85)

Nujno kaznovanje (E86)

Učinkovita kazen (E87)

Učenje funkcioniranja v življenju na osnovi kazni (E88)

V ravnovesju z nagrajevanjem (E89)

Vzpostavitev zaupanja (E94)

Primer kaznovanja (E91)

Odziv otroka ob kaznovanju

Panika, jok, upor (D77)

Prepustiti se (E92)

Narediti vse, kar oseba, ki ga je kaznovala reče (E93)

Prepoznani neustrezni odzivi

Prepoznana neustrezna reakcija ob analizi (E19)

Prehitro odreagiranje z namenom zaključka reakcije otrok (E20)

Slaba vest

Žal za nekatere reakcije (E17, E18, E90)

Opravičilo otroku (E21)

Učenje odzivanja skozi izkušnje

Neprestano učenje

Učno obdobje zaradi krajšega časa delovanja (B123, H107, I80)

Otrok kot učitelj (F55)

Neprestano učenje ravnanj (B131, G73, I29)

Pogled k uporabnemu (B133)

Kljub dolgotrajnemu delu na enem področju nikoli ne vemo dovolj (B130)

Dolgotrajnost enakega ravnanja ni pogoj, da nekaj ne bi spremenili, če je bolj učinkovito (B132)

Spreminjanje vedenja

Nemogoče sprememba vedenja v kratkem času (C66, G37)

Trud ob začetkih spreminjanja vedenja otroka (C67)

Majhni koraki, velike razlike (G36)

Učenje ustrežnejših oblik izražanja stiske

Ne zgolj kritika vedenja, ampak tudi usmeritev (D88)

Odpornost zaposlenih

Izčrpanost

Delo različno izčrpava (A72, A73)

Način narediti vse za otroke kot problem – oteženo funkcioniranje (A75, A76)

Ne moreš dihat (C39)

Vzroki za psihično utrujenost (C40, C42, C43, C44)

Samoregulacija

Odvisno od posameznika, koliko sebe da v delo (A141)

Razmejitev dela in zasebnega življenja (A160, F56, H115)

Distanciranje od dela (A74, A159)

Empatično razmišljanje z ne preveč sočutja (G58)

Umakniti se in nadihati (B153, D69, D81)

Optimizem (E101, I72)

Pogovor z nekom izven (D182, 183)

Sprotno reflektiranje (H113)

POZNAVANJE IN DELOVANJE ZNOTRAJ PRISTOPA, UTEMELJENEGA NA RAZUMEVANJU TRAVME

Znanje o travmi

Pomembna znanja o travmi (B81)
Pristop in odziv na travmo (C140)
Razlikovanje med PTSD in kompleksno travmo (H21)

Vpliv travme

Travma ne nujno opredeljuje človeka (A9)
Vedenje in delovanje pogojeno s travmo (A10)
Manj časa v nespodbudnem okolju, manjša ranjenost (H84, H87, H99)
Travmatiziranost odvisna od starosti otrok (G12)

Spomin

Pri mlajših travma na nezavedni ravni, pri starejših na zavedni (I10)
Od 1. do 2. leta – ni spominov (C205, C206)
Vprašanje o zavedanju travmatičnih izkušenj otrok, mlajših od dveh let (D2)
Od 3. do 4. leta – zavedanje travmatične izkušnje (C207)

Brainspotting

Poznavanje »brainspottinga« (B88)
Tehnika za predelavo travmatičnih doživetij (B89)
Izvor iz EMDR (B90)
Kontinuum – opazovanje točke (B91)
Izumitelj David Grand (B92)
Zgodba o razvoju EMDR (drsalka) (B93)
Zamrznjeno (fizično, čustveno, spomini, slike) pride na dan (B94)
Negotovo delo terapevta (B95)
Obisk Španca (Salvador) v Sloveniji (B97)

Seznanjenost s pristopom, utemeljenim na razumevanju travme

Nepoznavanje

Malo znanja (A90)
Slišala zanj (G43)
Ne pozna (B80, C137, E36, F47, G44, I41)

Znanja za ravnanja

Povezava med teorija in prakso (G55, I52, I55)

Manjko znanj za ravnanja

Manjko znanj pri delu z otroki (A92, A97, A98)
Težava – nezmožnost se na kaj opreti (A102)
Razmišljanje, kaj in kako delat z otroki (B47)
Subjektivno drugačne predstave o delu z otroki s travmatičnimi izkušnjami kot posledica premalo znanj (A99, A100, A101)

Potreba po večji izobraženosti

Forsiranje izobraževanj (A91)
Iskanje izobraževanj (A103)
Potreba po večjem poznavanju področja (B3, B120)
Potreba po poglobitvi in nadgraditvi znanj B1, B2, C150, C153, C249)
Nepoznavanje strokovnjakov, ki bi predavali (B41)

Vedenje kot komunikacija

Vprašanje, koliko znamo izraziti, kaj se dogaja znotraj nas (B35)
Nakazovanje travme preko vedenja (C20)

Izražanje stisk ozaveščeno ali nezavedno (B36)

Vedno razlog za vedenjem otroka (B70, B71)

Vedenje kot obrambni mehanizmi (B37)

Videti za »masko otroka« (C145)

Sporočanje še ne govorečih otrok o notranjem dogajanju preko vedenja (C149, D173)

Navezanost

Brez varne navezanosti med devetimi ljudmi (D57, H89)

Nemogoče vzpostaviti varno navezanost v KCO (D158, D159)

Namen namestitve ni vzpostavitev varne baze (D160)

Vodenje pogovora z otrokom

Komunikacijske veščine (H60)

Način vodenja pogovora (C143)

Kaj ne smeš narediti v času travmatiziranosti (C147)

Dati čas otroku za reakcijo (C148)

Vpliv prekomernega spraševanja otroka na izkrivljanje resnične zgodbe (A123, A125)

Igralna terapija

Razmišljanje o igralni terapiji (terapiji z igro) (B48)

Prikaz skritega (B49)

Razvojno-psihološka znanja

Dobrodošla razvojno-psihološka znanja (B82, E38)

Poznavanje razvojne psihologije (C138)

Razumevanje stopenj razvoja otroka glede na norme starosti (C139, I47)

Razumevanje razvojne teorije (I46)

Razvojna teorija ni v skladju z otroki v KCO (I50)

Fiziološko vezane otrokove potrebe

Nega (I42, I45)

Hranjenje (I44)

Znanja o postopkih zaščite otrok pred zanemarjanjem in nasiljem

Specifična znanja o poteku rejništva in postopkov (C141)

Opravljanje razgovorov z otroki v novonastali Hiši za otroke (A124, A126)

Preostala znanja za ravnanja

Znanja o otrokovih potrebah (I51, I56)

Interdisciplinarni pristop (E37, E40)

Metode in tehnike deeskalacije (H58)

Znanja o spolnih zlorabah otrok (A111)

Pedagoška/vzgojiteljska znanja (B83, C142, E39)

Znanja s področja medicine (B84)

Znanja o otrocih s posebnimi potrebami (C154)

Preventivno delovanje (H59)

Prvi stik z otrokom ob prihodu v KCO

Prednost otroku pred uradnimi obveznostmi (D148)

Speči otroci ob prihodu (D149)

Spoznavanje (D130, D145, H77)

Vzpostavljane varnosti in navezovanje stika (C157, C164, E53, E56, H66, H68, H76, H81)

Toplina (E52, F63, H70)

Sproščen pogovor (C158)

Pustiti mu čas (C159, C160, D129, D153)

Nameniti veliko časa (E57)

Sprejeti ga, takšnega kot je (C155, H67)

Pokazati, da je dobrodošel (C156)

Kljub pogojem (umazani itd.) objeti (H71)

Higiena (H79)

Zagotoviti občutek domačnosti (E54)

Najti sebi ljube predmete/oblačila (H80)

Seznanimi ga z novim okoljem (C161, E55)

Vključitev v družbo (E58, F66)

Mirnost strokovnega delavca (H72)

Miren dan (F64, F65)

Ponuditi, kar v tistem trenutku potrebuje (C162, H69, H78)

Primer prvega stika (najprej tuširanje) (F70, F72, F73)

Prihod na KCO

Prihod s strokovnimi delavkami s CSD – oklepanje (C163)

Prvi dan po prihodu (H73)

Drugi dan po prihodu (FH74)

Tretji/četrti dan po prihodu (H75)

Pomembne karakteristike pri sodelovanju z otroki

Odzivnost (B105)

Toplina kot ključ za preprečevanje travm oz. prekinitev dolgotrajnega vpliva travme (C189)

Vloga negujočega starša (H38)

Pomembnost odrasle osebe v otrokovem življenju (B68)

Specializacija zgolj za skrb za otroke (I19, I20)

Odnos z otrokom

Vzpostavitev odnosa (C90)

Trenutki srečanja za vzpostavljane odnosa (primeri) (C171, C172, C173, C100, I22)

Hitra vzpostavitev odnosa z bolj odprtimi otroki (C179)

Primer dolgotrajnega procesa vzpostavljanja odnosa z deklico (C180)

Grajenje nevsiljivega odnosa zaupanja (A127, C144, C165)

Odnos brez pomilovanja, ki etiketira (A128)

Grajenje odnosa odvisno od številnih dejanj (primeri) (C166, C167, C168, C169)

Varnost

Ključna (D161, G17)

Proces vzpostavljanja varnosti – od 3 do 14 dni (C94, C95, D152, E11)

Vzroki za dolgotrajno vzpostavljanje varnosti – primeri (C96, C97)

Hitra vzpostavitev varnosti (D168, E59)
Varno okolje - ključ za umiritev travme (C191)
Varnost in zaščita do odločitve sodišča (C215)
Zavedanje stalne prisotnosti zaposlenih (C75, E61)
Otroku ni treba biti na preži (B115)
Občutek varnosti (B69, B114, B116)
Načini vzpostavitve občutka varnosti - primeri (B117, B118, B119, C73, C74, C77, C79, C80, C81, C82, C83, C84, C85, C92, C91, D131, D162, D164, D165, D166, D167, D172, E60, F15, I18)

Empatija

Ključna (G45, G56, I53)
Prisotnost empatije (B79, B106)
Zanašanje na empatijo (G8, G9, G46, G54)
Definicija empatije (G57, I54)

Zaupanje

Zelo pomembno (G17)
Varnost predpogoj za zaupanja (G18, G21)
Vzajemno zaupanje (G20)
Načini vzpostavitve zaupanja (C214, G22, G23, G24)

Rutina

Stabilnost (D33, D163, F13, F14)
Vednost otroka o poteku dneva (D169, D170, D171, F17)
Pridobivanje zaupanja skozi rutino (F20, F23)

Možnost izbire

Ponuditi možnost izbire – primeri (C170)

Zadovoljevanje potreb

Odgovoriti na potrebe otrok (D154, D156, D157)

Ozaveščanje in informiranje otrok

Povedati otroku, da je viden preko kamere v sobi (C76)
Informiranje otroka o odhodu in prihodu nove sodelavke zjutraj (C87, C88, C89)
Seznanitev z začasnostjo bivanja in skrbjo za njega (C190, F75)

Sodelovanje tu in zdaj

Tu, zdaj, danes (A129, A133, G38, G40, H116, I71)
Zgodovino otroka dati na stran (A130, D155, G39)
Ne pristopanje kot h groznim žrtvam (A131)
Brez obremenjevanja o prihodnosti otrok po odhodu iz KCO (A132)
Negotova prihodnost (G41)
Poskušati čim bolj zapolniti dan (C175, C176, I104, I105)

Sodelovanje ena na ena

Brez ipičnih napadov (D45)
Ubogljiv otrok (D47)
Rad pomaga (D48, D51)
Spoštljiv (D49)
Prijazen (D50)

Vzpostavljanje prijetnih občutkov

Dobro počutje otrok (A134, A135, A136, A142)

Občutek, da jih ne boš zapustil (C86)

Občutek sprejetosti in vrednosti (F74, F76)

Sodelovanje s še negovorečimi otroki

Dotik in bližina (A137, C203, E71, H102)

Imeti ga v rokah ves čas (A139)

Občutek varnosti in toplina (C202, H103)

Poskrbeti za otrokove osnovne potrebe – primeri (A144, C201, C208, C209, E72, G47, H101)

Celostna skrb za otroka (A150, H100)

Več spraševanja (D174)

Aktivno pogovarjanje (E63, E65, E66, E67, E68)

Vzpostavljajte odnosa skozi igro (G26, G27)

Manj dela zaradi manjše potrebe po pozornosti (A140, A143)

Pustiti otroke se zamotiti (A148, A152)

Otroci zelo samostojni (A146)

Razvijanje kreativnosti skozi dolgčas (A147)

Enostavno sodelovanje (odzivanje v skladu s počutjem, nezmožnost manipulacije) (H98, H105)

Več ukvarjanja z njimi (D175)

Naporno sodelavcem z mnenjem o pomembnosti neprestanega stika z otrokom (A145)

Zavedanje o nezmožnosti kvalitetnemu nujenju stvari otroku (A151)

Nezmožnost biti z otrokom ves čas (A153)

Stiska in jok negovorečih otrok zaradi nerazumevanja njihovih potreb (C98)

Sodelovanje s starši

Pomembno sodelovanje s starši (G13)

Osnovne informacije o otroku in ozadje dogajanja (G14, G15)

Potrditve o dovoljšni varnosti znotraj KCO

Postopno samostojno spoznavanje okolja/raziskovanje (C174)

Samostojno iskanje bližine (C93, C192, E62)

Namesto joka se oglasijo (primer) (C78)

Ko otroci ne jokajo več – vzpostavljen varen odnos (C99)

Travma gre nazaj, šok se poleže (C193)

Otroci ne želijo domov kljub omejitvam (C197, C198)

Razvoj dojenčka (C204)

Navezanost na priljubljenega zaposlenega (F21, F22)

Do sedaj noben otrok ni zaposlenih odklanjal (C187)

Vedno našli načine potolažiti otroka (C188, C195)

PODPORA DRŽAVE IN ORGANIZACIJE PRI ODZIVANJU NA TRAVMATIČNE IZKUŠNJE OTROK

Izkušnje pred vstopom na delovno mesto

Študij smeri mladi na Fakulteti za socialno delo (A95)

Študij delovne terapije (F52)

Veliko izobraževanj s področja mladih (A96)

Delo z mladostniki (D61)

Delo na Centru za pomoč otrokom in mladostnikom (G51)

Center za socialno delo (A155)

Ekonomija (F48)

Zaključeni dve leti integrativne psihoterapije (B87)
Delo z otroki s posebnimi potrebami na šoli (C151)
Delo z ljudmi s težavami v duševnem zdravju (C211, E43, H112)
Sodelovanje z materinskim domom (G48, G49, G50)
Delavnice in tabori (G53)
Izkušnja previjanja (D177)
Osebna izkušnja (F53, F54)
Sodelovanje s svojimi lastnimi otroki (G52, H104)
Brez pripravljanja (D179)

Nepripravljenost

Nepripravljenost (D176)
Brez izobraževanja specifično o travmah (B86)
Brez izkušenj z otroki (D60, I43)
Brez idej o načinu sodelovanja z otroki (D62)
Kljub izkušnjam začetek iz nule (E41)
Povezava med teorijo in prakso (premalo teorija) (F49, H61)

Srednja pripravljenost za delovno mesto

Od diplome delo na socialnih področjih (A156)
Zaradi izredne specifičnosti dela psihološka znanja niso dovolj (B121)
Zaradi izredne specifičnosti dela izkušnje s svojimi otroki niso dovolj (B122)
Delo z otroki s posebnimi potrebami spet drug spekter (C152)

Pripravljenost za delovno mesto

Vidik poskrbeti zase (A157, C212, C216)
Razumevanje staršev zaradi sodelovanja z ljudmi s težavami v duševnem zdravju (E44)
Dobra pripravljenost zaradi preteklih izkušenj (C210, G74)

Podpora organizacije

Podpora znotraj organizacije (E98)

Sodelovanje med zaposlenimi

Vrhunski tim (A77, B142, D184, I75)
Dober odnos (A78, B143, G62, I79)
Dobro sodelovanje (A80, B144, F45, G63)
Pomoč in podpora zaposlenih med seboj - primeri (A81, B145, B146, C213, C231, D186, E42, E100, F85, H114, H120, I73, I74, I76)
Podpora in pomoč v času nočne izmene (A52, C256, C257)
Podpora vodje (I78)
Razporeditev dela (D151)
Prispevek vsakega zaradi raznolikosti profila (H140, H141, I90, I91)
Zelo dobra komunikacija – primeri (A87, B138, B139, G61)
Prehajanje informacij (H146, I39)
Prostor in čas komunikacije (A88, A89, B134, B135, B136, C132, C133, I40)
Povezava kolektiva zaradi nezadostne podpore sistema (C230, C232)

Intervizija

Intervizija (C221, I38)
Enkrat na teden ali na 10 dni (odvisno od potrebe) (B148, C129, C131, I36)
Včasih niso potrebne (C130)

Pomeniti se o delu (B149)

Usklajevanje ravnanj (C128)

Pogovor o stiskah zaposlenih (D185)

Podpora zunanjih ljudi

Pomoč študentk (A154)

Prostovoljci (C265, C266)

Posledice podpore organizacije

Mirnejša reakcija na vedenja otrok (D187, D188)

Prevzemanje dobrih praks med seboj (D189)

Ustreznejša komunikacija z otrokom (D190)

Podpora sistema

V osnovi podpira (B150, D191)

Komunikacija s CSD

Direktorica CSD posluša (C224)

CSD prosijo za študentko ali pripravnico (C226)

CSD dosegljiv na telefon (C228)

Po pomoč h klinični psihologinji (D199)

Odločitve v rokah sodišča

Dolgotrajnost odločanja sodnika/sodnice – razumevanje (H131, H132, H133)

Prednostna obravnava primerov otrok (H134)

Sodelovanje z drugimi kriznimi centri (za mladostnike/žrtve nasilja)

Izmenjava nekaterih izkušenj (H129, H130)

Izobraževanja

Prošnja po predlogu o željenem predavatelja/strokovnjaku (B40)

Prisotnost nekaterih izobraževanj v državi na temo travm (B98, C146, C273, C275, H52, H53, H54, H55, H56, H57)

Zunanja izobraževanja socialne zbornice, zavodov in centra (D117)

Posvet o rejništvu (D118, D119)

Sprejeta sistematizacija

Sprejeta dve leti nazaj (C238, C261)

Namesto 7, 9 zaposlenih (C239)

Urnik

Urnik – samostojno razporejanje delavnih dni (C253)

Nočna izmena

Predlog predstavnice varuha človekovih pravic o več zaposlenih na noč (C259)

Supervizija

Prisotnost supervizije (I37)

Čas in trajanje supervizije (A158, B147, C217, G60, H142)

Prihod novega supervizorja zaradi nezadovoljstva s prejšnjim (C218, C219, C220)

Podpora pri spopadanju s stiskami (E99, H119)

Predlogi za spremembe znotraj organizacije

Varna soba

Nujno potrebna (B26, B167)

Možnost izražanje notranjega nemira skozi številna vedenja na ne ogrožajoč način (B27)

Sodelovanje s Palčico

Premalo stika (B43, D194)
Grajenje odnosov (D196, H124)
Odpreti pretok informacij o delu z otroki (B44, D195)
Sodelovanje na strokovni in praktični ravni (H125, H127)
Pakt o preselitvi otrok v primeru groženj (H126)

Usklajenost odzivanja med zaposlenimi

V nekaterih pogledih nujno skupno/usklajeno ravnanje (B76, B77, H49, H50, H144)
Zapis dogovorov pri vzgojno zahtevnejših primerih (H148)
Želja po sistematičnosti (H145)

Intervizija

Intervizije v živo (H143, H147)

Sprotna refleksija

Struktura (H62)
Sprotna refleksija z namenom ustrežnejšega odzivanja na travmatične izkušnje otrok (H63)
Sprotna refleksija z namenom razbremenitve (H64)
Mesečna supervizija premalo (H65)

Nezadostna podpora sistema

Nezadostna podpora (B151, D192, H122, H123)
Brez podpore (A161, A163, A164, F86)
Ni obljubljene podpore (A162, C222)
Rigidnost sistema v nekaterih funkcioniranjih (B156, G64)
Prosimi za vse (F87)
Oteženo dogovarjanje (C227, E75)
Sistem omejuje (B157, B161)
Sistem ni fleksibilen (B158)
Prepuščeni sami sebi (B159, C223, D202)

Izpad kadra

Premalo št. zaposlenih (C225, G65)
Premalo zaposlenih v izmeni (C263, C264)
Preslišana potreba po dodatnem kadru (C229, C240)

Nočna izmena

En zaposleni na 10 otrok (A39, C254)
Nezmožnost dveh zaposlenih na noč (C260)
Fizično nemogoče biti z vsemi hkrati (B61, B62)
Napaka sodnikov – izdaja tajne lokacije (A58)

Nezmožnost srečanja celotne ekipe

Nezmožnost srečanja vseh devetih zaposlenih (razlogi) (A184, C134, C136)
Nezmožnost team-buildinga (A181)
Nezmožnost udeležbe vseh na superviziji (A182)
Nezmožnost srečanja zaposlenih ob zaključku (A183, C135)

Ponudba izobraževanj

Pogrešanje specifičnosti izobraževanj za otroke in pogovor s strokovnjaki ob začetku dela (C272, D101)

Slaba ponudba izobraževanj (A93, C274)

Razpisana izobraževanja namenjena širši populaciji (D113, D114)
Ni specifičnih izobraževanj za otroke (A94, A108, A109, A110, D115, I89)
Primanjkovanje strokovnih izobraževanj (I88)
Izobraževanja na površinskem nivoju (ni globine) (B125)
Problem zgolj enodnevnih izobraževanj (B127, B128)
Drugačne predstave sodelavk zaradi nespecifičnih izobraževanj (A113)
Lastno preslikavanje znanja o odraslih v znanje za male otroke (A112)

Udeležba na izobraževanjih

Ne poštena prednost strokovnih delavk pri izobraževanjih (A176)
Nezmožnost udeležbe vseh zaposlenih na istem izobraževanju zaradi delavnika (A173, A179, C250)
Izobraževanje zgolj v času izmene (A177, C242, E77)
Slabosti izobraževanj v času izmene (primeri) (A178, C243, C244, C248)
Neenaki pogoji za izobraževanje v času izmene zaradi specifičnosti dela (C247)
Možnost izobraževanja za tiste, ki bodo šli v svojem prostem času (C251)
Slabosti izobraževanja v svojem prostem času – primeri (C245, C252, E78)

Informacije o otroku

Premalo informacij ob prihodu otroka (D122, D123)
Vsaj 24 ur, da pridobijo sklep z ozadjem otroka (D124)
Včasih dlje časa brez informacij o otroku (D128)

Varnost otrok

Neprimerna ograja (F98, F99, F100, F102)

Finančna podpora

Finančna omejenost (A169, B160)
Prenizka plača (G68)
Finančno nesorazmerje (G66)
Brez blagoslova za pridobivanje finančnih sredstev v lastni režiji (A170)

Pomanjkanje rejniških družin

Pomanjkanje (H135)
Dolgotrajno iskanje rejnikov (H138, H139)
Razpršenost redkih rejniških družin (H136)
Promocija rejniških družin (H137)

Promocija

Prepoved lastnega promoviranja (A171)

Prijava in odjava za malico

V KCO ni malice in oddiha (B152, B154)
Prijava in odjava za malico dodatna obremenitev (B155)

Soba za stike

Ni prostora v hiši (B169)
Trenutni prostor neprimeren za stike (B171)
Stiki pod nadzorom na centru (B176)

Sodelovanje z drugimi institucijami

Samostojno učenje sodelovanja z drugimi institucijami (B172)
Predhodno ne vzpostavljene vezi – primeri (B173, B174, B175)
Problem grajenja odnosov zaradi redkih skupnih srečanj (D197, D198)

Ni povezave z drugimi (I92)

Vprašanje, na koga se obrniti po informacije (D193, I82)

Željeni strokovni posveti (I83)

Problem predaje odločitev o otroku (ukrepu) sodišču

Dolgotrajnejši postopki (E50)

Predhodna odločitev strokovnega delavca o ukrepu (E51)

Željene spremembe na sistemski ravni

Več posluha/podpore s strani sistema

Nezmožnost vplivati na sistem (A165)

Kljub predlogom brez posluha (A166)

Več podpore s strani Centra za socialno delo (E74, F96)

Timska srečanja celotne ekipe

Želja po možnosti srečanja celotne ekipe (A180)

Zagotoviti nekoga drugega na delovnem mestu v času timskih srečanj (A185)

Povečanje kadra

Povečanje kadra (urnik, bolezni, izgorelost) (C241, C267)

Želja po videnju potrebe po povečanju kadra pristojnih za sistematizacijo (C262)

Nočna izmena

Dva zaposlena na noč kot rešitev (A40, A43, A44, A46)

Oddaljenost zaposlenih (A53)

Izobraževanja

Velika želja po izobraževanjih (A172, C268)

Smiselnost obsežnega izobraževanja o travmah zaradi kratkega roka delovanja (D102)

Želja po specifičnosti izobraževanj za delo z otroki s travmatičnimi izkušnjami (A104, A105, A106, A107, B38, B129, C269, D103, D104, D105, D110)

Potreba po znanjih o duševnih motnjah odraslih (D106)

Potreba po več znanjih o alkoholizmu (D107)

Potreba po več znanjih o nasilju (D108)

Potreba po več znanjih o vzgojnih stilih (D109)

Potreba po prihodu predavatelja na KCO Palček (D112, D116, I86)

Prilagojena izobraževanja, specifično za KCO (D111, D203)

Potreba po globini na izobraževanju (B126)

Izobraževanja s strani specifičnih strokovnjakov, ki z otroki s travmatičnimi izkušnjami sodelujejo v praksi (B42, B124, C271, I84)

Usmeritev strokovnjakov o pravilnosti delovanja (C270, F50, F51, I85, I87)

Smiselnost izobraževanja vseh, neodvisno od profila (A174, A175)

Možnost izobraževanja izven izmene (C246, E76)

Potreba po več informacijah o otroku

Želja po več informacijah o otroku ob prihodu v KCO – preprečevanje možnosti retravmatizacije (D120, D143, D144)

Ravnanje ob grožnjah

Več posluha (F88)

Povečanje št. zaposlenih za tisti čas (F89, F90)

Varovanje (F91, F95)

Šolanje o ravnanju (F92, F94)

Varnost otrok

Postavitev ograje (F97, F101)

Želja po kratkotrajnih namestitvah

Razlogi (H82, H83)

Sodelovanje z drugimi ljudmi in institucijami

Navezovanje stikov z zunanjimi institucijami (D200, D201, D204)

Več praktikantov, študentov in prostovoljcev (E82)

Zaposlitev zdravstvenega delavca

Želja zaposlitve zdravstvenega delavca (C233)

Podpora zdravstvenega delavca ob bolezni otrok (C234)

Pomoč zdravstvenega delavca pri ravnanju s poškodbami (C235, C237)

Primer poškodbe deklice (C236)

Igralnica za otroke

Potreba po igralnici za otroke (B163)

Prostor za igro, ustvarjanje in gibanje (B164, B166)

Dovolj velika (B165)

Soba za stike

Potreba po sobi za stike (B168)

Ločen vhod (B170)

Finančna sredstva

Več namenjenih finančnih sredstev (E79)

Višja plača (E80, G67)

Sorazmerno porazdeljeno plačilo (G72)

Donacije in dobrodelni dogodki

Več svobode pri pridobivanju donacij (A167)

Več svobode pri organizaciji dobrodelnih dogodkov (A168)

Možnost promocij (E81)

Proces zaščite otrok pred nasiljem in zanemarjanjem

Nenaravna situacija (H149, H150, H151)

Travma povzročena znotraj procesa

Različno travmatičen odziv odvisen od okoliščin (nasilje ali neprimerne bivanjske razmere) (B100)

Dolgotrajno bivanje otrok v KCO (E49, H92, H94, H153, H155)

Travmatično zaradi dejstva – biti v KCO (odvzet zaradi drugih okoliščin in ne nasilja) (B103, B104)

Izjemna navezanost otroka na sorodnico (B101)

Nujna kratkotrajnost namestitve v KCO (H88, H93)

Retravmatizacija

Ni specifično razmišljala o tem (B108, B109)

Še ne ubesedena retravmatizacija v KCO (H106)

Po intervjuju bolj pozorna na preprečevanje retravmatizacije (B110)

Povzročitev retravmatizacije zaradi premalo informacij o otroku (D121)

Možnost retravmatizacije zaradi premajhnega števila zaposlenih na št. otrok (E45, E47)

Primer retravmatizacije v KCO (nenamerno-obisk) (B111, B113, D133)

Kljub previdnosti lahko pride do retravmatizacije (B112)

Nepriusotnost na stikih strokovnih delavcev KCO (D134)

Postopkovno povzročene ponovne travmatične izkušnje neodvisno od KCO Palček (A114, A117, F60, F62)

Nerazumljiva odločitev sodišča o vračanju otrok v matično družino čez vikende – primer (A115, A116, F80, F81, F82, F83, F84)

Nujna kratkotrajnost namestitve v KCO (E46, H86, H108)

Preprečevanje retravmatizacije znotraj Palčka

Zadovoljevanje potreb (D132)

Ne vrtati v otroka (A118, A119, A120, A121)

Ne odpira se bolečih tem (A122)

Brez nasilja in zlorab (H109)

Pozornost na lastne predsodke in stereotipe (H110)

Sprotna/lastna refleksija ob stiski v času sodelovanja z otrokom (,H111)

Pozornost na obnašanje otroka po stikih s starši (D135, D136, D137)

Informiranje strokovnih delavcev o opaženem vedenju otroka po stikih (D142)

Preprečevanje sekundarne viktimizacije (I21)

Preprečevanje ponovnih ali novih travmatičnih izkušenj otrok

Hitra izpeljava postopkov (H95, H96)

Odvzem kot rešitev (H97)

Kratkotrajna namestitve (H152, H154)

Počutje zaposlenih

Počutje v nočni izmeni

V redu počutje zaradi dobrih dosedanjih izkušenj (A54)

Vzroki strahu enega zaposlenega na noč (A45, A47, A48, A49, A50, A51, A55, A56, C255)

Nelagodje ob prepovedi približevanja (A57)

Nelagodje zaradi potrebe pozornosti več otrok hkrati (I102, I103)

Nepredvidljivost dogodkov (C258)

Izgorelost

Stresno delo (G59, F93)

Obremenjevanje z zgodbami otrok (D180, F57, I70)

Stiska ob jokanju otrok (B102)

Dolgotrajno sodelovanje z otroki, ki so potrebni pozornosti (H117)

Različne starosti in potrebe otrok (H118)

Ogromno drugega dela (A149)

Nezmožnost se izklopiti od dela doma (B140, B141, D181, E97)

Počutje ob priklenitvi otroka na zaposlenega

Neprijetna izkušnja zaradi preostalega dela (D19)

Breme zaradi izkazovanja pozornosti zgolj enemu otroku (D20)

Počutje ob sprejemu otroka

Najtežji del (I64, I66)

Nevednost o prihodu otroka (I65)

Počutje ob sodelovanju z otroki

Izpopolnjuje in polni (G75)

Počutje znotraj tima

Zadovoljstvo ob delu (A79, E73, F46)

Podeliti med seboj – zadovoljstvo (B137)

Počutje ob nižji plači

Vpliv na motiviranost (G69)

Vpliv na osebno zadovoljstvo (G70)

Otroci ne občutijo nezadovoljstva (G71)

DEMOGRAFSKI PODATKI

Starost najmlajšega otroka

En dojenček do sedaj (E69)

Najmlajši bivaajoči v KCO Palček (8 mesecev) (A138, B85, D55)

Najmlajši bivaajoči v KCO Palček (7 mesecev) (C200, E70)

Starost najstarejšega otroka do sedaj

10 let (F18)

Krizna situacija (ne sodi k njim) (F19, G35)

Število nastanjenih otrok v KCO Palček do sedaj

21 otrok do sedaj (C194)

Namestitev v KCO

Enota centra za socialno delo (H121, I81)

Dva KCO v Sloveniji (H128)

KCO predviden za kratkotrajne namestitve (do tri tedne) (B45)

V praksi daljše namestitve (B46, E48)

3 do 6 tednov za izpeljavo postopkov na sodišču (H85)

Tuje-govoreči otroci (E64)

Leta delovne dobe

7 mesecev (D205)

1 (E102)

4 (G76)

5-6 (I107)

7 (H156)

11 (A186)

17 (B177)

19 (C276)

26 (F103)

Izobrazba

Univerzitetna diplomirana socialna delavka (A187)

Univerzitetna diplomirana psihologinja (B178)

Univerzitetna diplomirana socialna pedagoginja (H157)

Magistrica psihologije (D206)

Univerzitetna diplomirana pedagoginja (C277)

Diplomirana sociologinja in interdisciplinarna družboslovka (E103)

Srednješolska ekonomska izobrazba (F104)

Gimnazijska maturantka (I108)

6/1 (višješolska strokovna izobrazba) organizator socialne mreže (G77)